ANUL IX. — No. 417

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 2 Decembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Unirea şi cultura

România a trecut printr'o mare criză politică, socială şi naţională. Ea s'a rezolvat prin unirea provinciilor şi prin eliberarea ţărănimii.

Astfel de crize nu-s prielnice vieţii literare. Exemple avem în revoluţia franceză şi 'n revoluţia rusească, dar şi în trecutul neamului nostru.

In timpul acestor răsturnări şi pregătiri de rosturi nouă, — scriitorii n'au nici răgazul, nici dispoziţia de scris.

De-aceia sceta literară din ultimul deceniu nu trebue să ne surprindă şi să ne îngrijoreze.

De-abia s'au produs marile evenimente.

Ţărănimea a fost eliberată de curând. Dar clasa stăpânitoare, chiar după eliberarea legală, a ţinut-o câtva timp subt călcâiu — profitând de neexperienţa ei. Dar ţărănimea, înainte de a spori numărul scriitorilor — în proporţie cu mărimea ei — are nevoe de şcoală, de cultură. Instrucţia poporului nu-i o chestie de luni sau de ani.

Iar provinciile, ţinute atâta vreme subt dominaţii străine — într'o altă atmosferă culturală — n'au putut creşte, în zece ani, nici numărul scriitorilor, nici al cetitorilor. (Mai ales că oficialitatea n'a dat nici un concurs).

Despărţirea provinciilor subt atâtea stăpâniri străine a împuţinat literatura românească. Dacă Moldova de pildă n'ar fi fost despărţită, scriitorii moldoveni ar fi fost mai mulţi, — spune d. G. Ibrăileanu în notiţele publicate în „Insemnări Literare", şi care tratează acest subiect: „literatura de mâine". Căci „nu avem nici un motiv să credem că jumătatea de peste Prut a Moldovei ar fi fost inferioară jumătăţii de dincoace".

Provinciile vor aduce atât un aport de talente, cât şi un alt spirit: din amestecul tuturor influenţelor străine pe fondul românesc va eşi literatura de mâine, mai bogată, mai diversă, plină de probleme şi străbătută de un elan viguros — în locul tristeţii şi deprimării de odinioară, apanagiul popoarelor subt sclavie internă şi rupte în bucăţi între străini.

Acei care se grăbesc, fac o greşală. Rosturile unui neam nu se aranjează ca nişte tacâmuri. E o construcţie nouă, care se ridică. Are nevoe de mobilă şi de utilaj. Şi apoi oamenii au nevoe şi ei, de un răgaz pentru a se deprinde cu confortul. Numai după aceia, firile mai delicate vor scoate flori în balcon.

Să aşteptăm mânile fine de femee, care vor aranja pe balcoanele de beton armat florile literaturii.

ADEVARUL LITERAR

Dincolo de Carpaţi

de GALA GALACTION

Suntem în marea biserică reformată din Sibiu. Pentru noi cei deprinşi cu bisericile bizantine, înguste şi pline de mister, acest locaş uriaş susţinut de pilaştri, luminat prin ferestre nesfârşite şi alb peste tot, este o noutate subjugătoare. Unde sunt acele ziduri aşternute de sus şi până jos cu numeroase brâe de pictură? Unde e acea venerabilă mohorîre pe care câteva veacuri de făclii aprinse au dat-o pereţilor şi catapitesmei? Unde este mistica intimitate care înfioară cugetul, când pătrunzi sub bolţile posomorîte ale vechilor noastre locaşuri de închinare?

Aci e totul clar, dat pe faţă — şi nu ştim pentru ce — grozav de naiv. Deocamdată impresionează aceste proporţii falnice. Această biserică, cel puţin prin temeliile ei există de pe la sfârşitul veacului al 14-lea. Anul 1520 e săpat undeva în zid, drept leatul la care îndelungata ei clădire se poate considera ca terminată. Reforma a venit cu vijelia ei inovatoare şi a operat, fără îndoială, prefaceri considerabile de care azi nu putem să ne mai dăm seama. Cam tot ce stă pe ziduri ca podoabă — relief şi pictură — trebue să fie din perioada reformaţiei. Un principe sau un comite, care apare sus de tot, vajnic şi mustăcios, călcând un balaur mititel, trebue să fie, cred eu, unul din acei amici puternici pe care învăţătura cea nouă i-a găsit printre Unguri şi printre Saşi. Balaurul (nu e greu de ghicit) este duhul, e întruparea Romei papale.

Pe acelaşi perete mai sunt nişte îngeraşi de piatră, dolofani şi curmaţi la încheeturi, ca în imaginaţia unui artist Sas, care păzesc nişte inscripţii latineşti. Mai urmează o compoziţie ciudată — relief şi inscripţii — un fel de arbore de sentinţe şi de banderole, sub care se adăpostesc, într'o deşirare fantastică două schelete. Dacă nu mă înşel, numele lui Dante e săpat de o foae din simbolicul copac. Toate acestea prea sus şi prea palide ca să putem să le descifrăm din băncile de jos. Orga pe care în fiecare veac, a transformat-o şi a îmbunătăţit-o progresul tehnic, şi-a păstrat faţada ei medievală. Intre vechile sculpturi în lemn sunt nişte războinici Unguri, smulşi din veacul lor şi pare că vrăjiţi de cântecele orgei să nu-şi mai piardă caracterele şi să nu se mai risipească niciodată. Astăzi orga e pusă în mişcare prin electricitate. Pupitrul organistului e departe de orgă, în galeriile de sus, şi între pupitru şi străbunica orgă aleargă un cablu.

In acest monument, crescut în alte veacuri, credincioşii intrau şi intră prin trei portaluri. Unul, cel dinspre apus, nu-şi mai deschide uşile. Câte trele sunt larg şi înalt clădite, în stilul plin de zbor şi de misticism al evului mediu gotic. Turnul bisericii reformate covârşeşte toate celelalte turnuri din Sibiu, şi, din depărtare, dă acestui oraş, lângă cele două turnuri gemene ale mitropoliei româneşti, cheia de recunoaştere... Biserica mai are o intrare secundară, care duce în cămările ei şi mai cu seamă la podul orgei. In cea dintâi cămară e un fel de muzeu de pietre funerare, zidite în pereţi şi altădată aşternute pe mormintele comiţilor, primarilor Sibiului şi altor iluştri răposaţi, legaţi de istoria şi destinele cetăţii. Aci lângă intrare am găsit pe o piatră şi numele voevodului muntean Mihnea, zis în cronicile româneşti *Mihnea Vodă cel rău,* domnitor în ţara muntenească de la 1508-1510. Este voevodul a cărui domnie şi sfârşit le istoriseşte marele prozator Alexandru Odobescu, în de toţi cunoscuta nuvelă. Aci în Sibiu şi pare că chiar lângă această biserică (pe atunci reformată), sârbul Dumitru Iactăg îl înjunghie pe tiranul fugar din ţară, răzbunând cinstea unei surori jignite.

Acest episod sângeros poartă gândul spre trecutul legăturilor Munteniei, în deosebi cu cele două oraşe de peste munţi, Sibiul şi Braşovul. Ar fi un învăţat bine inspirat învăţătorul răbdător care ni-ar culege din arhive, din biblioteci şi în general din pulberea veacurilor isprăvite, istoria pacinică, — negustorească, particulară şi mai apoi culturală — pe care a trăit-o Muntenia, în atingere continuă cu aceste două vechi oraşe din Ardeal.

Ne înapoem în momentul de faţă şi mărturisim că altarul reformat e gol şi trist. Desigur că altfel se înfăţişa altarul acestei biserici în ochii lui Mihnea Vodă în ziua de 12 Martie 1510, praznicul sfântului Papă Grigorie. Azi din toată măreţia de odinioară au mai rămas trei stâlpi, dintre care pe cel din mijloc stă răstignit Mântuitorul.

Frumoasă a fost reforma, la vremea ei, mari au fost problemele pe care le-a deslegat în faţa lumii, când cu vorba când cu sabia, dar pustie mai este inima creştină, şi biserica după ea, a doua zi de reformare.



Gala Galaction

Obişnuiţi cu altarele ortodoxe şi catolice, care sunt în cel mai plin înţeles al cuvântului, nişte tronuri unde odihneşte Marele Impărat, simţim o neplăcută stinghere din vidul alb şi mort al fostului altar. Tot atât de nepotrivit îmi pare şi amvonul din perete ridicat să domineze un popor pe care l-ai despuiat de tezaurele credinţei.

Ce poţi să mai proclami din acest amvon, atunci când nu mai ai nici un jertfelnic, nici o preoţie şi când visteria tainelor şi a harului bisericesc a fost dată la pământ şi jefuită?

Dar să nu uităm că suntem aici nişte simpli mosafiri şi nu trebue să ne lăsăm duşi prea departe de impresiile noastre. Mai trebue să ţinem minte că suntem născuţi şi crescuţi între Carpaţi şi Dunăre, adică într'o regiune bisericească profund slavo-bizantină şi că — în definitiv — în noi vorbesc strămoşii pravoslavnici, cei adormiţi la sânul bisericilor înguste şi pline de mister...

In sfârşit, să nu pierdem din vedere că reformaţii Saşi şi Unguri, din Ardeal, fără să se prea gândească şi fără să voiască, ni-au dat primul imbold să scriem româneşte, să lăudăm pe Dumnezeu în limba noastră şi să punem sub teascurile tiparului întâile bucoave româneşti

G. GALACTION

Ardealul cultural şi artistic

Inceputurile literaturii româneşti în Ardeal îl fac scrierile bisericeşti traduse şi introduse în biserici în locul celor slavoneşti sau greceşti, încă de prin veacul al XVI-lea.

Pela 1700, renasc în Transilvania ideile ce vor forma noua temelie a culturii, şi pregătesc deşteptarea politică şi culturală a poporului asuprit.

Secolul al XVII-lea începe prin unirea unei părţi a bisericii româneşti din Ardeal cu Roma. Scopul catolicilor de a face din tinerii cărora le deschid larg porţile seminariilor, propagatori ai catolicismului, nu este realizat decât în parte, căci tinerii Români, înapoiaţi în Ardeal, dau semnalul luptei pentru ridicarea şi emanciparea politică a întregii naţiuni. Cu ei apare în Ardeal un curent nou care dă imbold de viaţă istoriei şi literaturii româ-

Samuel Micu, George Şincai şi Petru Maior devin apostolii latinităţii române, care, prin operele lor istorice şi filologice, demonstrară nobila origină latină a Românilor şi romanitatea limbii, redeşteptând conştiinţa naţională.

Timoteiu Cipariu, adevăratul părinte al filologiei române, a luat parte la toate mişcările culturale şi politice mai însemnate, a adunat din cărţi vechi bisericeşti toate cuvintele şi formele vechi, studiindu-le cu atenţie şi cu răbdare, punând baza studiului istoric al limbii.

Aron Pumnul şi Andrei Mureşanu au contribuit, deasemeni, la deşteptarea culturală a Românilor din Ardeal

Scânteia culturii transilvane trecu apoi în Muntenia, prin intermediul lui Gheorghe Lazăr, şi după aceia în Moldova.

In tot timpul oprimărilor maghiare, Românii transilvăneni au rezistat cu îndârjire tentativelor de desnaţionalizare, păstrând neatins patrimoniul sufletului românesc.

In literatură, Ardealul ne-a dat, ca să numim pe cei mai reprezentativi, pe Gheorghe Coşbuc, pe St. O. Iosif, pe Ilarie Chendi, pe Liviu Rebreanu, pe Ion Agârbiceanu, pe Octavian Goga, pe Lucian Blaga, pe A. Cotruş, pe Emil Isac, etc...

O întreagă oştire de dascăli ardeleni s'au perindat la şcoalele şi la catedrele Blajului, şi printre cei ce-au apărat limba, legea şi moşia strămoşească, luptând pentru respectarea drepturilor politice şi bisericeşti, trebuesc pomeniţi: Gerontie Cotarea, Dimitrie Eustatievici, Radu Tempea, Ioan Marian, Vasile Filipan, Simion Crainic, Ion Chirilă, Nicolae Manu Maniu, Simeon Bărnuţiu, Gheorghe Bariţiu, Iacob Mureşanu, Florian Porcius, Ioan Rusu, Alexandru şi Ioan Micu, Vasile Glodariu, Ioan Lăpădatu, Andrei Bârseanu, Virgil Oniţiu, etc. etc.

Intre Ardelenii trecuţi peste hotare, trebuesc pomeniţi alături de Gheorghe Lazăr, Vasile Bob Fabian, Aron Florian, Ion Maiorescu, August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu Ilarian, Ştefan Micle, Mihail Strajan, Ioan Puşcariu, Ioan Slavici, Aron Densuşeanu, Gheorghe Candrea, Emil Puşcariu, Ion Bianu, Ovid Densuşianu, etc. etc.

Instituţii culturale româneşti în Ardeal

Istoria sbuciumată a neamului românesc a fost străbătută de dorinţa cea mai fierbinte a Românilor asupriţi de a nu fi ţinuţi departe de izvoarele luminii.

Când bate ceasul mântuirii, spune Ion Mureşanu, când se desfiinţează iobăgia, şi nu se mai face deosebire între om şi om, părinţii noştri se îndreaptă însetaţi spre câmpul larg al culturii, sorbind cu lăcomie din acest izvor fermecat, oprit până atunci pentru ei.

Se începe o luptă culturală pe viaţă şi pe moarte spre a rămânea mai departe Români şi a fi în ritmul popoarelor conlocuitoare.

„Limba noastră românească, — spunea Timoteiu Cipariu, — e un tezaur nascut cu noi dela ţâţele maicii noastre, — dulce ca sărutările măicuţelor când ne plecam la sânul lor. E un tezaur mai scump decât viaţa; un tezaur pe care de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreodată ca cineva, cu puterea sau cu înşelăciunea, să ni-l răpească, atunci mai bine să ne înghită pământul de vii; să ne adunăm la părinţii noştri cu mângâerea că n'am trădat cea mai scumpă moştenire, fără de care n'am fi vrednici a ne numi fii lor".

Pentru apărarea limbii şi a fiinţei neamului românesc, conducătorii lui s'au gândit în primul rând la înfiinţarea focarelor care să răspândească cât mai multă lumină asupra poporului ce veacuri dearândul zăcea în întuneric.

Se înfiinţează astfel, Asociaţiunea Transilvăneană pentru literatura şi cultura poporului român („Astra"), cu scopul de a cultiva limba, a sprijini desvoltarea literaturii naţionale şi propagarea cunoştinţelor folositoare în mijlocul poporului.

Chemarea arhiereului Andrei Şaguna, întâiul preşedinte al Astrei, găseşte cea mai largă înţelegere printre Români.

Roadele realizate în secţiile Asociaţiei Transilvănene, se cunosc:

Enciclopedia română, Muzeul istoric şi etnografic al Astrei, revista „Transilvania", Societatea pentru fond de teatru — înfiinţată prin sugestiile revistei „Familia", — toate acestea, alături de activitatea necontenită a presei, au dat numai rezultate pozitive în lupta de regenerare culturală a Românilor de dincolo de Carpaţi.

Arta românească în Ardeal

Zece ani după unire, Ardealul rămâne încă o problemă necunoscută pentru artă.

In muzeele străine o serie de capodopere poartă menţiunea laconică „maestru ardelean" şi nu se ştie nimic mai mult despre statui minunate, tablouri şi bijuterii.

Istoria noastră mai pomeneşte când şi când pe câte un voevod care îşi lucra odoarele de aur la meşterii făurari din Ardeal.

Arta religioasă, atâta câtă a fost în jurul mânăstirilor ardelene, a pierit odată cu aceste lăcaşuri din care azi nici temeliile nu se mai văd. Şi pentru ochiul cercetătorului nu mai rămâne decât restul unei arte ţărăneşti, cu icoane de sticlă, bisericuţe de lemn şi strachini de lut, în care, de subt influenţe străine, urmează să se descifreze un timid caracter naţional.

Cât despre manifestările artei orăşeneşti, acolo unde au intervenit şcoalele de belle-arte din Buda-Pesta şi din Muenchen, cu sucursală la Baia Mare, ele ne-au adus o pictură în culori ţipătoare, cu un desen greoi, care, în mediocritatea lui, nu izbuteşte să fie artă românească.

Talentele sunt întotdeauna excepţii, şi nu vom putea da altă explicaţie faptului că sunt atât de puţini artişti ce într'adevăr merită să fie pomeniţi şi care se ridică deasupra acestei categorii.

Ceramica veche pare să fi primit în Ardeal un impuls hotărîtor dela Saşii veniţi în colonizare cu o artă superioară.

De prin secolul al XV-lea apare această influenţă în sobe şi străchini, dar mai ales în căuce.

Urciorul romano-bizantin aproape că nu apare în ceramica ardeleană; în schimb, vasul cilindric de forma halbei e la modă, dar *romanizat:* pe la mijloc se încorsetează ca un tors, capătă sveltefă, şi acest ritm nou impus unei forme vechi şi greoae reprezintă o mare victorie artistică.

Tipul vasului zis „cânceu" e tot atât de armonios stilizat precum era odinioară urna, sau cum — în vechiul regat — urciorul a căpătat o formă definitivă.

Ajutată de mediul geografic, arta populară atinge o mai mare desvoltare în Banat.

In Banat orice ornament se diversifică.

Regiunea aceasta are încă *„viaţă creatoare de forme noi".* Şi această bogăţie surprinsă în desen şi culoare se adevereşte, de-asemeni, în muzică şi poezie.

Ar fi interesant să studiem viaţa formelor în artă, să constatăm, de pildă, cum stilul gotic se înfiltrează într'o regiune şi cum dispare pe urmă, mistuit de estetica proprie a rasei.

Neaşteptat se ridică talentul tânărului pictor Demian, profesor al şcoalei de belle-arte din Cluj.

Temperament în care graţia se armonizează cu rigiditatea bizantină, Demian e cel mai original dintre artiştii noştri noi.

Căutând atât în Spania cât şi la Muntele Atos, pilda mistică a marilor creatori, Demian izbuteşte, cu munca lui îndârjită, să rămână un talent fraged — şi e steaua cea mai luminoasă din câte răsar pe cerul artei ardelene de azi.

Muzica românească în Ardeal

Poate cel mai de preţ dar pe care l-au adus artei Ardealul şi Banatul, a fost muzica. Intâiu prin tendinţa ei curat românească, apoi prin realizările unor artişti de seamă.

După un Mureşan, muzicantul care a scris pe vremuri o operă rămasă nejucată, „Meşterul Manole", şi G. Dima, fostul director al primului Conservator românesc din Cluj, care a scris coruri şi orchestrări religioase remarcabile, — trebue pomenit Tiberiu Brediceanu, culegător, în acelaşi timp cu Bella Bartok, a mii de cântece populare, şi compozitor al icoanelor muzicale cu subiect din folklor: „Seara Mare" şi „Şezătoarea".

Un talent interesant şi nu îndeajuns preţuit e profesorul Negrea, autorul unor compoziţii simfonice pe motive din viaţa dela ţară („Fusul", etc.), şi acum de curând însemnăm ca o mare victorie opera minunată „Năpasta", a lui Sabin Drăgoi, căreia îi vor urma alte compoziţii de o vastă inspiraţie religioasă.

Trebue să recunoaştem că în arta muzicii, nouile provincii au adus cel mai preţios şi românesc aport.

H. BLAZIAN

Folclor bucovinean

Astăzi bură,
Mâine bură —
Mă ţine mândra pe mână.
Astăzi ceaţă,
Mâine ceaţă —
Mă ţine mândra pe braţă
Unde-i nevasta frumoasă,
Pare că-i lumină'n casă.

* * *

Testimel cu floare-albastră
Pentru tine, măi nevastă ;
Testimel cu floricele,
Pentru tine, măi muere;
Două fete frumuşele
Mi-au furat minţile mel
Una-i naltă şi subţire
Şi la trup făcută bine
Una-i mândră ocheşea
Seamănă să fie-a mea.
Când îi văd ţiţile 'n sân,
Picioarele greu mă ţân;
Când îi văd ţiţile 'n piept
Cat maluri ca să mă 'nec.

G. B.

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIȚIE DIN ȚARĂ
TELEFON 362/47
„33" CAROL
MOBILA
„33" CAROL
(PIAȚA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIȚII IN TOATĂ ȚARA

Presa Ardealului

Unul dintre cei mai importanți factori culturali din viața Românilor din Ardeal este ziaristica.

Primitivă la început, ca și poporul pe care-l slujește, luptând cu apăsarea cenzurii, gemând sub greutatea amenzilor în bani și închisoare, ea servește neamului în toate timpurile, pregătind inimile pentru ziua mare a dezrobirii.

Ziaristicii românești în Ardeal îi deschide calea *Gh. Barițiu*, prin faptul că îi dă o îndrumare ca să devină o adevărată școală, o binefacere pentru popor.

Primele începuturi ale ziaristicei românești se fac în ultimul deceniu al veacului al XVIII-lea, pornind din Sibiu, dela Ioan Molnar-Pinariu de Muellersheim, — „doftor de legi și profesor de tămăduirea ochilor", — dar fără succes.

La 1821 încearcă editarea unei reviste un editor și răspânditor al cărților românești, — Zaharia Carcalechi dar isbutește numai la 1829, iar în 1830 are un număr de 1000 de cititori.

La 1837 apare la Brașov „Foaia Duminicei" redactată de Ion Barac, cu cheltuiala negustorului Radu Orghidan, care chiamă mai târziu, la conducerea lui, pe Gh. Barițiu.

La 1838 apare „Foaia literară" sub redactarea lui Barițiu, care din Iulie a acelui an își schimbă numele în „Foaia pentru minte, inimă și literatură".

Cel dintâi ziar politic românesc în Ardeal este *„Gazeta Transilvaniei"*, apărut la 1838 tot sub dirijarea lui *Gh. Barițiu.*

De la această dată, până la desrobire apar în Ardeal 14 ziare politice, 3 sociale, 4 bisericești și școlare, 3 reviste literare, 3 ziare financiare și economice, o revistă muzicală și una higienică.

Adevărate lumini, isvoare dătătoare de viață sunt aceste ziare și reviste, în tot timpul cât neamul românesc de dincoace de Carpați geme sub jugul unguresc. Ținta lor este comună: lupta împotriva dușmanului de veacuri: sfătuirea masselor și ajutorarea lor, în lupta politică, economică și culturală, ce se dă între Românul băștinaș desmoștenit și între popoarele asupritoare, cari l'au încălecat.

(Din „Ardealul de *I. Mureșanu)*

N'am adăogat acestei note lista publicațiilor apărute în cei zece ani de viață națională românească în Ardeal. Ar fi și prea lungă o astfel de enumerare și ar fi apoi și inutilă: Ziarele din Ardeal sunt astăzi destul de cunoscute.

G. B.

Ceva despre viața culturală și literară românească în Bucovina

Deslipită mai târziu de Moldova (1775), cu care forma, împreună, o provincie românească, ctitorită pe vremuri de Ștefan cel Mare, Bucovina și-a desvoltat întreaga ei viață culturală și literară în permanentă legătură cu cultura moldovenească, de care a atârnat totdeauna. N'a avut strălucirea culturală a Ardealului, pentrucă n'a trebuit să ducă aceiași luptă eroică pentru menținerea naționalității ei. Administrația austriacă a fost în tot cazul mai omenească decât cea ungurească, ba chiar Bucovina își avea, oarecum, o autonomie politică. In acest fel, viața culturală a acestei provincii s'a desfășurat mai mult în legătură directă cu regatul, deci fără strălucirea ideologiei naționale a celeia din Ardeal și Banat.

Bucovina a avut totuși în trecut o mișcare culturală și literară de care trebue să se țină seamă.

Până la 1774 nu se poate vorbi de o literatură bucovineană. Până atunci ea a contribuit doar la crearea culturii moldovenești.

După 1775 ea numără o serie de lucrări manuscrise, apoi manuale didactice și cărți de legi, pravile, până la începutul secolului al nouăsprezecelea, când pătrund în Bucovina ideile culturale ardelene, alături de cele din Moldova care continuau, în virtutea tradiției, să primeze asupra vieții sufletești a provinciei.

Sub influența culturală a bucovineanului Teodor Racoce și a bănățeanului *Ion Budai-Deleanu* (creatorul „Țiganiadei") se pune problema apariției unui ziar bucovinean, care este, probabil, *„Krestomaticul românesc"* de la 1820. Urmează apoi un „Dicționar" — „Deutsch-Moldauisch-Franzosisches Worterbuch" al lui V. Cantemir, pe la 1827, după care se continuă așa zisa literatură calendaristică până pe la 1848, anul revoluțiilor naționale românești. In acest timp apare ziarul *„Bucovina"* (16 Oct. 1848—2 Oct. 1850), la care scriu: V. Alecsandri, G. Sion, Andrei Mureșianu, Dim. Bolintineane, Heliade Rădulescu, Cârlova, Alexandrescu, etc., și despre care d. N. Iorga scrie (în Ist. lit. rom. III): *„Bucovina"* ajunge a fi și o revistă literară cum nu mai era alta, un fel de urmare a „Daciei literare" de odinioară".

Din frământările politice ale anului 1848 apar scriitorii: *Aron Pumnul*, cunoscutul profesor al lui *Mihail Eminescu*, apoi istoricul *Eudoxiu Hurmuzachi*, poetul Iraclie Porumbescu, criticul teatral Alecu Hurmuzachi și publicistul Gheorghe Hurmuzachi, președintele „Societății pentru literatura și cultura română în Bucovina", înființată la 1865, din sânul căreia apare „Foaia" societății cu acelaș nume, între anii 1865-1869, la care se remarcă scrisul lui *I. G. Sbiera*, al poetului D. Petrino, Vasile Bumbac, etc.

Alți scriitori născuți în urma acestui curent sunt: folcloriștii S. Fl. Marian și Elena Niculiță-Voronca și popularizatorii: Constantin Morariu și Ioan Berariu-Ieremievici. Afară de aceștia, cunoscuții colaboratori ai *„Convorbirilor literare"*: poetul T. Robeanu (pseudonimul doctorului George Popovici) cu multă imaginație și fantezie, dar care amintește numai pe Eminescu, apoi prozatorul *T. V. Ștefanelli*, care a scris cele mai prețioase amintiri despre Eminescu și filologul Ștefan Ștefureac.

Dintre poeții mai noi remarcăm în primul rând pe d. *C. Berariu*, care a dat, între altele, feeria *„Făt-frumos"*.

Alți scriitori din generația dinaintea războiului sunt: poetul G. Rotică, Em. Grigorovitz, duiosul cronicar al Bucovinei, prozatorii: Leca Morariu, I. E. Toronțiu, Ion Grămadă, biograful și bibliograful lui Eminescu și Liviu Marian, apoi istoricul I. Nistor și filologul Al. Procopovici. Cea mai de seamă revistă literară din această vreme este *„Junimea literară"*, de sub conducerea d-lui I. Nistor, care apare și azi, însă cu tendințe mai mult filologice, istorice și folklorice.

După războ:, Bucovina a reînceput o viață națională românească pe toate tărâmurile de activitate. Are la Cernăuți o Universitate, un Teatru Național, — reviste și ziare românești în toate orașele mai însemnate, contribuind astfel la progresul cultural general al țării la care s'a realipit după aproape 150 ani de ocupație străină.

GEORGE BAICULESCU



Trei scriitori bănățeni

Viața culturală și literară a Banatului s'a desfășurat, în liniile ei generale, odată cu acea a Ardealului întreg, de care n'o putem despărți. Găsim totuși particularități locale care determină un anumit caracter sufletesc al provinciei, oglindit mai ales în producția ei artistică. Deaceea nu vom vorbi aci despre o cultură a Banatului, ci numai despre cei trei mari scriitori ai Banatului: Ioan Budai-Deleanu, Victor Vlad-Delamarina și Ion Popovici-Bănățeanul.

Ioan Budai-Deleanu este cunoscut ca autor al acelei minunate poeme eroicomice „Țiganiada" și al celuilalt poem neterminat „Cei trei viteji", în care întâlnim verva satirică a lui Ariosto și compoziția strânsă a lui Tasso. Subiectul acestei poeme, care are douăsprezece mari cânturi, este expediția unei armate de Țigani în contra Turcilor, după porunca lui Vlad-Țepeș, domnul Munteniei. Dintru început poetul se adresează muzei lui Omer, care-l inspirase să cânte lupta broaștelor cu șoarecii (în „Batrachomiomachia") și-i cere ajutor să cânte luptele Țiganilor:

Zi cum vrură Țiganii să așeze
Craiu și țară de moșie,
Cum încinseră armele viteze;
Dar apoi printr'o gâlceavă amară
Toți cari încotro se 'mprăștiară.

Autorul împletește apoi mai multe acțiuni secundare, admirabil reprezentate în desfășurarea lor, pe care le leagă neîncetat cu acțiunea principală, isbutind să scoată cele mai neașteptate efecte comice. Trebue să amintim că, în vreme ce învățații ardeleni de pe la 1800 erau ocupați numai de problemele grave ale originilor poporului român, I. Budai-Deleanu pune bazele unui adevărat gen poetic în întreaga noastră literatură. Scrisă pe la 1795-1812, poema lui Budai-Deleanu a văzut lumina tiparului tocmai la 1877 în revista „Buciumul Român" și numai la 1900 a apărut în volum aparte. Desigur ar fi fost mare influența ei asupra literaturii noastre în formație, dacă manuscrisul n'ar fi rămas necunoscut aproape optzeci de ani.

Victor Vlad-Delamarina, născut la 1870 și mort la 1895, a dat într'o viață numai de 25 ani, o broșură de versuri în dialect bănățean și altele în limbă românească oficială (n'am zis: literară, întrucât literară e și limba lui Delamarina din bucățile în dialect). Victor Vlad-Delamarina trăește în literatura noastră printr'o singură poezie, și aceasta în dialect, intitulată „Al mai tare om din lume" (publicată în No. de față). Este vorba în poezia lui Vlad de un flăcău bănățean care povestește altuia isprava lui Sandu Blegia tăbăcarul la bâlciu. Ideea acestei bucăți stă în contrastul între forța naivă, care se afirmă, și între cea lăudăroasă, care e doborîtă de dânsa. Efectul umoristic, care pune în relief ideea, stă în imaginația turbure dar înflăcărată a celui ce povestește.

In poeziile dialectate ale lui Victor Vlad-Delamarina, forma dialectată e cerută de ideea generatoare ce implică hazul și bonomia naivă a bucăților, care dau iluzia unității.

Ion Popovici-Bănățeanul (1869-1893) a murit tânăr ca și Victor Vlad-Delamarina. Colaborează între anii 1892-1893 la „Convorbiri literare", iar bucățile lui de proză sunt culese în volum în 1909, în Biblioteca Socec, sub titlul „Din viața meseriașilor". Scurta lui activitate literară a fost relevată pentru prima oară de Titu Maiorescu. Singura bucată prin care Popovici-Bănățeanul își câștigă un loc de cinste în proza românească este nuvela „In lume" (1892), în care sentimentul idilic e întrupat în caracterul eroului, Sandu, care are înrudit cu eroii d-lui Brătescu-Voinești lipsa de voință în fața luptei pentru viață. Scrisul lui Popovici Bănățeanul închiagă o atmosferă plină de un realism psihologic, în mijlocul căreia activează și se desfășoară caracterul eroului. Popovici-Bănățeanul a scris și poezii, în care reamintește pe Eminescu prin duioșie și tristeță („Sară de toamnă", etc.), dar originalitatea lui rămâne în proză, în care a evocat viața meseriașilor bănățeni. G. B.

NEVRALGINE
„JURIST" VINDECĂ
DURERILE DE CAP

Ăl mai tare om din lumie

In dialect bănățean

Trâmbiț, dobe, larmă, chihot,
Fluer, strigăt, râs și ropot...
„Șie să fie? Șie să fie?"
Iacă'n târg minăjărie,
O come(d)gie d'a cu fiară
Șî 'mprejur lumie șî țară.

In căletcă o măimucă
Baș ca omu, mâncă nucă;
Alta blăstămată, șoadă
Să tânea numa în coadă;
Șî-al(t)cele mânca-le-ar focu
Nu-ș găsau o clipă locu.

Lupi, urș, mâțe, oi cornu(t)ce
Fel-dă-fel de joavini slu(t)ce,
Chițorani, arișî șî vulturi
Dă prin lumie, dîn ținuturi,
D'elia gîbe, d'elia rele
Feri-mă, Doamne, dă iele.

Mul(t) ce-am văz't: pă bani vedz bine,
Cum nu ve(d)ge ori și șine...
D'apăi l-am vădzut anumie
P'ăl mai tarie om din lumie,
Care se juca cu lieii
Și-i bă(t)cea dă-i lua toț smeii.

Cui l'o dobori 'n țărână
Ișia că-i plă(t)cește 'n mână
O hâr(t)cie d'a d'o sută
Fără de nișî-o dispută.
„Dar cum mi(t)ce pui cu niamțu
Care 'n ghinți îți rupe lanțu?"

Să loviau fișiorii 'n coa(t)ce
„Șine-i? Und(g)ei? Care poa(t)ce?"
Când d'odată, iac'amaru!
Sandu Blegia, tăbăcaru,
Să sufulcă și țușășce,
Lângă come(d)gianț s'opresce

Să rî(d)gia niamțu dă Sandu,
Dară Sandu, fișiorandu,
Mi-l cuprinsă dă subsoară
Șî nu să lasă cu'n „doară".
Strânje-l, șușie-l, zi-i pă numie
Alui mai tare-om din lumie.

Gâfâe niamțu a silă;
Dar lu Blegia nu-i laș milă:
Hopa-țupa-țupa-hopa
Ș'o găsit nemțoniu popa;
Țîne-l, lasă-l, ia-l de mână
Zdup cu niamțu în țărînă.

„Bravo, Sandu să trăiască!"
Dar când fu să îi plă(t)cească,
Ișie niamțu: „Abăr fra(t)ce,
Nu să prin(d)ge că-i pe spa(t)ce!"
Vrea că-i pungă și că-i ciacă
Suta zuitată s'o facă.

— „Nu(t)ce joși cu mine, dragă,
Asta vedz în cap ț'o bagă;
N'ascult vorbe io și glumie
Când mi-s io mai tare 'n lumie...
Ș'adă suta!" ișie Blegea,
„Că de nu-ț fac praf come(d)gia!"

VICTOR VLAD-DELAMARINA

Din folclorul ardelean

Sărace dragostele,
Ciripesc ca paserele,
Pe toate gardurile,
Sub toate streșinile.
Dară nu-s toate curate,
Ci-s cu dracu mestecate.
Trec prin tină, nu se 'ntină,
De voinic tânăr s'anină;
Trec prin apă, nu se 'neacă,
De voinic tânăr se leagă.

Pentru ochi ca murele,
Ocolesc pădurile;
Pentru sprâncene 'mbinate
Umblu țara jumătate —
Și Moldova-a treia parte;
Pentru ochi ca sfântul soare,
Umblu noaptea pe răzoare.

Prin curtea popii la vale
Busuioc roșu răsare;
Unu-i mic și altul mare;
Cel mai mic, mi-i ibovnic;
Cel mai mare, mi-i drag tare!

Ș'apoi lin, dorule, lin,
Că puica-i pe loc străin;
Ș'apoi rar, dorule, rar,
Că puica-i pe loc amar!

Vai, bădiță, dor ți-o fi!
N'am pe cine-ți porunci,
făr' pe lună,
voe bună —
și pe stele,
dor și jele —
și pe vânt
câte-un cuvânt!

Bădișor, depărtișor!
Nu-mi trimite-atâta dor
Pe pârâu și pe isvor.
Trimite-mi mai puțintel
Și vin' bade, tu cu el!

G. B.

Noutăți literare ce apar în curând

în Editura „CARTEA ROMANEASCA"

Bulev. Academiei No. 3 București, I

Lucian Blaga: „Lauda somnului", Poezii.
Nichifor Crainic: „Darurile pământului", Poezii, Ed. II.
G. Topârceanu: „Balade vesele și triste", Poezii.
" " „Migdale amare", Poezii.
Gib. Mihăescu: „Vedenia", Nuvele.
Cezar Petrescu: „Omul care și-a găsit umbra", Nuvele.
Giovanni Papini: „Viața lui Isus", Trad. de *Alex. Marcu*
L. Rebreanu: „Crăișorul", Roman.
M. Tican-Rumano: „La lacul elefanților" Trad. de *H. Elfant.*
Ionel Teodoreanu: „Turnul Milenei", Roman.
Nestor Urechia: „Zânele din Valea Cerbului", Povestiri.
Alex. Vlahuță: „România Pitorească".

Toate aceste cărți se vor pune în vânzare la toate librăriile din țară, putând fi cerute și direct de la „Cartea Românească", *Bulev. Academiei No. 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.*

Cuza Vodă și Ion Roată

Cine nu cunoaște scena înduioșătoare, când bătrânul Moș Ion Roată a venit la „Domnitorul Cuza", spre a se plânge că fusese pălmuit de un funcționar?

Domnitorul Alex. Cuza, s'a aplecat spre cel care i-se plângea de rușinea suferită, și l'a sărutat spunând:

— Pe obrajii loviți de un netrebnic, te sărută Domnitorul acestei țări.

Această versiune a găsit în decursul vremii mai multe variante.

Insă adevărul este că acest „Domn" a fost un mare iubitor al țăranimei, și că și cu acel prilej a știut să spele într'un chip nobil, insulta ce s'a adus unui reprezentant al țăranilor.

Azi când țărănimea, oropsită până mai eri, începe să se afirme în viața statului nostru, figura măreață a lui Cuza Vodă, se înalță din adâncuri, limpede. Ea este scoasă în evidență în chip luminos în romanul „Cuza Vodă", scris de Vasile Pop, pe înțelesul tuturor. Viața lui Cuza Vodă și luptele lui cu boerimea de atunci sunt redate magistral în acest roman istoric.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Mare asortiment de
Astragan
Skong, Vidre
Seal Other
Oposum etc. etc.
Depozitul
Francisc Koflen
Blănării
LANURI
Bucuresti
Strada Tudor Vladimirescu 1



Unirea literară

Evenimentul unirii pare că trebue să semene cu fenomenul geologic al afluenții. La un număr de râuri ce se întâlnesc cu albiile și undele lor, corespund, odată cu volumul însumat, o sporire de nivel general și o curgere mai rapidă către mare. Afară de sensația cerebrală că țara unită reprezintă un cosmos continuu și omogen, Românul, à priori încearcă emoția spațiului și a întinderii, de câte ori străbate țara.

Alaltăeri, pe diagonală, țara se isprăvea numaidecât, cu Prutul și Predealul și, plecând din București, țineai de la plecare pașaportul la vedere. Predealul a devenit o suburbie a Capitalei și Brașovul o dependență. Poți lucra la București și te odihni la hotelul Coroana, unde anțărți erai nevoit să-ți vizezi hârtiile cu ștampila statului străin. Pentru generalități și noțiuni, unirea Românilor laolaltă e un eveniment mai mare decât toată istoria laolaltă.

Realitățile, dacă nu ținem cu violență să satisfacem simțul de simetrie și compensații, par a se înfățișa invers proporțional cu marele act. Nu cade în competința noastră directă să cercetăm dacă averea Statului a crescut în raport cu mărimea lui; dacă bucuria fiecărui cetățean reprezintă bucuria istorică și colectivă; dacă nu a sporit povara mai mult decât sentimentul de ușurare. Poate că și în materie de patrie și țară se petrece o deplasare de ordinul cunoștiinței, scrutată de Ferdinand Brunetière, care a scris că știința și progresele ei mută numai, mai departe, fruntariile ignoranței.

Competința noastră pare mai puțin contestabilă pe terenul strict profesional literar și lăsând finanțele, industria, civismul de o parte, ne-am putea întreba ce efecte a avut unirea asupra literaturii. In ceeace privește individualitatea, credem că niciunul. Scriitorii din țările românești liberate se liberaseră cu mulți ani înaintea unirii, lucrând materialele limbii în atelierul vechiului Regat. Ultimul scriitor bănățean, d. Cotruș, era al *nost*, ca să vorbim bănățenește, de mai de mult, ca și ultimul poet basarabean, d. Buzdugan. Vecinătatea Regatului a extras din vreme individualitățile popoarelor românești, subjugate la două monarhii și le-a anemiat geniul pentru totdeauna. Ceeace vor da pe viitor nouile provincii literaturii românești, va fi produs prin fecundarea vechiului geniu dac din vechiul Regat.

In domeniul care prelungește sau care a precedat pe cel literar artistic, — nu știm — în spiritualitatea religioasă, iarăși, nouile provincii nu ne-au adus, afară de un număr de prelați și de *celibi*, încadrați în partidele politice și în Parlament — putem cifra corect — absolut nimic, ca și în literatură. Ba se pare că ne-au adus și mai puțin decât nimic.

Trebuia să se dubleze, după schemele subiective, numărul cititorilor. Acest număr e staționar. Și unde putem avea expresia numărului de cititori? In reviste. Tirajul revistelor a încremenit acolo unde l-a găsit războiul; ceva mai mult, numărul revistelor era mai mare înainte de război. Revistele românești care apar în Ardeal, Banat, Bucovina și Basarabia, dacă mai apar, dacă apar, se citesc în vechiul Regat. Evident că nu ne preocupăm de revistele aparatului fotografic ci de revistele limbii.

Pe de altă parte, problema vieții scriitorilor nu s'a modificat prin unire. Dacă trei sau patru scriitori, care își datoresc o parte din soluția problemei unei mode, adică unui factor neliterar, au parvenit să trăiască mai comod, acest lucru se datorește și altor factori neliterari, politicii, funcțiunilor acumulate, unui privilegiu excepțional, unui favoritism iscat din simpatie sau din lichelism, în fond sociabil și binefăcător. Pene eminente s'au înstreinat după unire de producția literară propriu zisă, aceea care privește zestrea limbii și a spiritualității românești, căutând un derivativ mai rentabil pentru nevoile civilizate ale unui scriitor, în presa cotidiană.

Unirea nu a schimbat moravurile. Abonații, care, toți, au participat la unire și însuflețire, nu-și plătesc nici azi abonamentul și sunt printre ei uvrieri direcți ai unirii, care refuză un abonament literar. Scriitorii n'au dreptul să trăiască nici după unire ca scriitori, ca profesioniști. Statul se joacă de-a artele, oamenii politici se amuzează și dau felicitări, abonații în bună parte, vor să le fure și produsul jertfelor personale. A dat unirea, ceva concret scriitorilor, care, insensibil, realizează unirea adevărată? Poate că nu știm ce vorbim: facem amendă onorabilă și ne punem cenușe în cap, dacă ni se pomenește un singur caz de natură să rușineze afirmația de mai sus.

Ar fi putut să utilizeze pe scriitori, pe toți scriitorii, și nu de preferință pe cei mediocri, Statul, după unire. Este extraordinară aventura lui Lucian Blaga, atașat de presă: ce potentat politic a putut, prin autoritatea recomandației lui, să anuleze meritele literare ale acestui mare poet, ca să-l facă apt pentru o numire în diplomație?

Cehoslovacia, nu are după cât suntem informați, serii de scriitori comparabile calitativ cu ale noastre; nici Finlanda, nici Letonia, nici Angora. Pentru a le da răgazul să lucreze pentru limbă, icoană și idee, Statul a privilegiat totuș pe scriitori.

La noi, individualitățile artistice s'au desvoltat și înmulțit în pofida abandonului general. E o situație specială, ca toate situațiile românești, ivite din amestecul unei inteligențe înăscute, cu împrejurările și împărecherile balcanice. Datoria Statului unitar ar fi fost, fără a umili muzele, să împlinească individual o lipsă iscată din desechilibrul balanței.

Unirea literară românească s'a făcut înaintea unirii politice. In zece ani dela unire calitatea producției literare cantitativ a sporit imens și exponentul public e staționar. Punctul de vedere practic, care indică amplificarea în întindere a rezultatelor obținute în înălțime, unirea nu l-a influențat nicidecum.

Evenimentul unirii este de sigur și un material, care trebue administrat și condus și, desigur, rostul guvernului nu rezidă excluziv în rolul de perceptor fiscal și elector. Guvernele de până acum au administrat unirea cu cenzura și unirea literară cu indiferența: era o concepție, a constrângerii. E de văzut cum va fi administrată unirea de aci înainte, de când începe cu guvernul actual o nouă experiență. Literatura și literatul nu se vor putea plânge că n'au așteptat cu toată răbdarea și îngenuchierea, evoluția întreagă a consecințelor Unirii.

T. ARGHEZI

Litere, arte și muzică în Basarabia

Intr'o sută de ani trăiți de Basarabia sub cultura rusească, populația ei n'a dat însemnate talente literare, plastice sau teatrale, toată floarea aceste provincii fiind împinsă spre cariere pur formale, lipsite de emotivitate, adică școlare și administrative.

Intelectualitatea rusă ori rusificată a Basarabiei se forma mereu din „oameni noui" veniți mai ales din Ucraina și nici măcar purtători de aspirațiuni literare și artistice rusești. Erau aceste personagii internaționale, formate pe limba rusă, cu butonieră când patriotardă, când „frondistă", care n'au nimic comun cu vre-o crestătură ori melodie națională. Patriotismul lor era pur administrativ, iar „frondismul" purta nuanțe poloneze, ucrainene sau regionale „zemstvești" și inspirate de toată mișcarea liberatoare, literară și revoluționară a Rusiei.

Deci, atât poporul băștinaș, natural românesc, uitat de oameni și de Dumnezeu în umbra satelor lui, cât și societatea cultă sau semicultă a Basarabiei între 1812—1918, — au fost lipsite de izvoarele artei, adică de producția artistică, tradițională și în evoluție, a maselor rurale.

După cum limba românului basarabean a fost oprită să progreseze, și s'a încărcat, s'a complectat cu noțiuni și sunete oficiale străine — școlare, biurocratice, etc., — tot astfel au stat un întreg secol oprite în desvoltarea lor izvoadele covoarelor, florile testemelelor de industrie casnică, balustradele tăiate în lemn ale cerdacurilor, cântecele și dansurile tradiționale.

Coloniștii germani, bulgari, găgăuzi, cazaci-ucraineni, evrei și guțuli-rusnaci, n'au schimbat această stare de lucruri. Ei au venit în grupuri mici, s'au așezat la distanțe mari unii de alții. Industria lor casnică s'a păstrat și până în ziua de azi așa cum o apucaseră în patria lor, la plecarea spre Basarabia. Nevoia de a se supune manufacturizării mărfurilor de prin târguri, nu le-a permis decât să lucreze în mătasă casnică; încolo—tot ceiace s'ar putea numi gust și inspirație artistică națională — era înlocuit cu izvoade cumpărate, cu lână gata boită și toarsă. Cântece însă nici n'au avut și nici nu au. Li se servește de tarafuri și astăzi vechiturile mahalalelor odesene sau tangouri neverosimile sosite via București-Galați-Reni-Cahul-Comrat-Tighina...

Aceleași gusturi importate au copleșit românimea basarabeană. Aceleași ipostaze ale artelor, în formă mai „fină" au stăpânit și societatea cultă sau semi-cultă a Basarabiei în cursul unui secol.

Școala rusească din Basarabia s'a mândrit cu un Witte absolvent al liceului I din Chișinău (azi liceul „Hașdeu"), trecut pe placa de aur din aula liceului și decorat pentru aptitudini cu medalie de aur. Tot ea a dat Rusiei pe Casso, ministru de instrucție în 1909-1913, pe rezeșul Cristi — locotenent de gardă trecut ca general civil, în urma căsătoriei sale cu prințesa Trubețcaia, numit guvernator al Moscovei și apoi ales mareșal al noblimii moscovite și consilier al Imperiului (o carieră amețitoare !).

Lista aceasta se poate prelungi cu un Cuculescu chimist-fizician, cunoscut în trecut la Petersburg și ca director de liceu-model particular ; un Cheltuială, autor de manuale și cercetări în materia literaturii rusești, etc., etc., produse ale Basarabiei rusificate prin inerția culturii marelui Imperiu al țarilor...

Munca autonomă și pur locală a zemstvelor obișnuia tineretul provincial nu cu arta, ci cu slujbele și funcțiunile mărunte, practice ale acestei autonomii. Apoi tinerii mai răsăriți plecau în vastitatea Rusiei și nu reveneau ca „celebrități" literare, artistice sau muzicale, nici în timpul vacanței, în casele părinților, pentru a scăpa de neurastenizarea marilor orașe...

Rusia a fost presărată de numeroși originari basarabeni : Neagă, Ursu, Vacar, Bulățel, Vântulov, Foc, etc., — dar aceștia erau numai funcționari sau militari. Câțiva au ajuns în diplomație (Crupenschi).

Se poate constata că Basarabia a produs și a dat Rusiei numai patru adevărate talente, deși nu tocmai mari : nuvelistul (mai târziu — numai ziarist) Pavel Crusevan, alunecat apoi pe povârnișul antisemitismului pogromist. Alex. Ziloti — pianist virtuos, elev și amic intim al lui Ceaicovski; Toma Railean — mare pictor impresionist, căzut apoi în futurism mistic; și arhitectul Alexis Șciusiev (ucrainian basarabenizat în două generații precedente)...

Aceștia merită fiecare câte o monografie. Ei au răsărit în ciuda stărilor de fapt, în ciuda marei distanțe care separa atunci lumea artelor din Petersburg-Moscova de talentele basarabene.

Grație școalelor: muzicală și de Belle-Arte din Chișinău și din Odesa, putem număra asăzi câțiva cântăreți de operă originari din Chișinău, însă nu tocmai români, cași câțiva pictori (Gavriliță, Catargi, care s'au pus oarecum în contact cu arta românească.

Faptul că marele compozitor Rubinștein („Demonul", „Neron", „Macaby" etc.) s'a născut pe Nistru, dincolo de blocul satelor românești Orheiene, — nu vine în favoarea Basarabiei și nu o face leagăn al unui geniu măcar. Nici celebrul bas Antonovschi, revenit la bătrânețe în satul său natal din județul Orhei, și nici cunoscutul bas Draculi (minunatul „Don-Basilio"), antrepenor de operă, — nu pot să lustruiască fada reputație a Basarabiei muzicale, care abia dacă își mai aducea aminte de celebrul cupletist și lăutar român Lemiș (pela 1850-1880 de prin Bălți), și se familiariza cu armonica bâlciurilor rusești. Numai în 1900-1918, balalaica — cucerind școalele — a contribuit la înviorarea aspirațiunilor Basarabenilor spre muzica-zumzetul Naturii.

Evreii Basarabiei au dat centrelor mari rusești trei talente de preț: pictorii Kișinevschi și Pasternac și sculptorul Patlagean.

Contribuția Basarabenilor adusă artei teatrale e aproape egală cu zero: nici un nume mare n'a venit din Basarabia pe vre-o scenă mare din Rusia; și numai 3—4 grupuri mici de amatori jucau din când în când la Chișinău și prin orașele județene. Incolo — veneau din Odesa, Kiev și Harcov trupe de operă și de dramă foarte bune, dar fără elemente basarabene. Trebue să recunosc aci că amatorii din Chișinău jucau mai frumos acum 30-40 de ani decât joacă teatrele dramatice „moderne" din Bucureștii de azi ; însă în comparație cu trupele rusești disciplinate, acei amatori păreau... într'adevăr amatori..

Poate că elementele autentice ale artei basarabene (posibile dar nerealizate) nu se descopăr acuma decât în covoare minunate, pe care foamea le aruncă din fundul codrilor Orheiului — pe malul Dâmboviței, în dreptul spitalului Brâncovenesc !...

Iconopictura originală basarabeană n'a existat și nu există. Bisericile și clădirile mari de dregătorii vechi nu păstrează numele zidarilor sau zugravilor, — ceiace nu constitue nici-o pierdere serioasă, deoarece coloanele, epitelele și tablourile lor n'au un suflu puternic de artă.

Monumente și pietre funerare pretutindeni sunt stereotipe și au fost lucrate de meseriașii italieni. In arhitectura locală au fost trei oameni de gust: Mihail Cecherul-Cuș (Banca Comunală Chișinău), Vladimir Țiganco (Liceul Donici, fost al Noblimii, fost „Sfatul Țării" în 1918) și Mitrofan Elladi (Primăria Chișinău). Insă deasupra lor planează fostul arhitect-șef al Basarabiei — Bernardazzi (italian, 1860-1885 la Chișinău, apoi mutat la Odessa) ai cărui elevi au fost aceștia tustrei, astăzi răposați...

In 1912-14 subsemnatul am fost președinte al clubului „Literar-Artistic" din Chișinău, și trebue să recunosc că în afară de „Baccara" și „Loto" n'am prezidat vre-o altă artă sau meserie artistică, deși am căutat să justific denumirea clubului „meu"...

Aflu astăzi, că nici ultimul deceniu n'a adus vre-o schimbare în constituția robustă a Basarabiei antiliterare și antiartistice. In școale se predau plictisitoarele arte aplicate. Desenatorii nu cercetează, nu combină și nu stimulează izvoadele covoarelor.

Basarabia românească din 1918-1928 n'a produs nimic pe terenul artelor și literelor. Numai la Chișinău este în floare, cași în trecut, o mediocră educație muzicală pianistică. Sub Ruși, influențele literare și artistice moscovite covârșeau tot tineretul basarabean și nu-l lăsau să viseze cariera de scriitor, de pictor sau muzicant original și puternic. Grosul populației țărănești era lipsit de orice contact cu restul lumii în progres.

Astăzi, nici măcar influențe cât de slabe artistice nu vin la Chișinău dela București. Despre orașele județene nici vorbă. Și există oare unii naivi care să creadă că în ultimii zece ani măcar grosul românesc al populației basarabene e stimulat spre arte ?...

Amân, deocamdată, o privire cât de sumară asupra continuității românești literare (cea artistică și muzicală lipsind cu desăvârșire) dela Alecu Russo prin Stamati și până la I. Buzdugan sau Pantelimon Halipa, așa cum s'a păstrat, retrasă în câteva cabinete particulare cu biblioteci, în cursul veacului „rusesc" al Basarabiei și așa cum, de fapt, mai rămâne retrasă și azi: această latură a vieții intelectuale din Basarabia privește mai mult cultura politică decât artele și literatura.

ALEXIS NOUR

Hermann Sudermann

In seara de 21 Noembrie a. c. a murit la Berlin, în vârstă de 71 de ani, cunoscutul scriitor german Hermann Sudermann. De șapte săptămâni se lupta cu moartea în urma unui atac de apoplexie. In ultimele cinci zile starea lui s'a agravat din cauza unei pneumonii...

Hermann Sudermann a fost unul dintre cei mai însemnați scriitori moderni ai Germaniei.

Născut la Heidekrug, în Prusia orientală în anul 1857, dintr'o veche familie de sectanți, și-a luat bacalaureatul la liceul din Tilsit, licența universitară la Koenigsberg și la Berlin, iar după aceia a fost câțiva ani profesor particular.

Din prima tinerețe, Sudermann a luat parte la mișcarea liberatoare pan-germană, intrând în primele rânduri ale partidului liberal. Peste zece ani a redactat ziarul acestui partid, scriindu-l singur aproape în întregime.

Primele lui încercări literare nu se distingeau prin mari calități artistice și nici nu i-au adus popularitate. Succesele le-a cunoscut destul de târziu, începând cu anul 1889, când prima lui piesă „Cinstea" fusese montată de „Lessing-Theater" din Berlin. După aceia, aproape în fiecare an apărea câte o nouă piesă de Sudermann, deși montarea unora din ele întâmpina dificultăți și suferea amânări.

Astfel și-au croit drumul dramele lui Sudermann: „Sfârșitul Sodomei", „Patria", „Lupta fluturilor", „Luminile nopții Sfântului Ioan" și multe altele.

In același timp își cucereau locul de cinste în literatura germană seriile de romane și nuvele din care „Doamna Sorge" și „Nunta Iolantei" deschid lui Sudermann o cale și mai largă spre popularitate.

Sudermann a văzut în cariera lui ce înseamnă nestatornicia criticei și a publicului cetitor.

De unde „Cinstea" îi adusese glorie, bani, admirația și lingușirea recenzenților, a doua piesă — „Sfârșitul Sodomei", a prilejuit deschiderea focului din partea adversarilor lui, care îl atacau pe nedrept.

In 1902, Sudermann a avut o eșire extrem de violentă împotriva atotputerniciei presei și a criticei teatrale, atrăgând asupra sa indignarea presei și a literaților.

Doi ani a luptat singur cu faimoasa lui serie de articole ce desvăluiau moravuri și procedee literare abuzive, ținând piept loviturilor nenumărate îndreptate împotrivă-i de „frontul unit al literaturii și al presei germane" — după cum se exprimau adversarii săi.

Succesele pur literare ale lui Sudermann s'au complectat apoi cu triumful lui moral, când câțiva dintre dușmanii săi i-au luat în cele din urmă apărarea.

Popularitatea acestui scriitor se datorește atât caracterului realist al pieselor sale și abundenței problemelor emoționante din romane și nuvele, cât și artei lui de a creia efecte teatrale prin acțiunea bogată și prin dezlegarea puternică a intrigilor.

Cele mai cunoscute dintre dramele lui, sunt „Cinstea" și „Patria", în care Sudermann și-a pus întreg spiritul său creator ca și întreaga-i concepție socială.

In „Cinstea" sunt aduse față în față două familii: una săracă și alta bogată. Amândouă se manifestă prin numeroase și puternice efecte scenice, iar decăderea morală a claselor de jos și de sus ale societății e zugrăvită de autor cu o rară finețâ și putere de convingere.

Aci Sudermann se ridică până la patosul profeților sau la satira cea mai crudă.

In „Patria", o fată de colonel se întoarce acasă, după 12 ani de absență, cu reputație de mare cântăreață, și duce o luptă îndârjită cu tatăl ei, apărându-și arta și trecutul.

Figurile filistinilor și „habotnicilor Tartufi ai moralei" sunt redate aci cu o neîntrecută măestrie.

Moravurile constitue preocuparea esențială a teatrului lui Sudermann.

Operele sale sunt traduse în toate limbile culte.

Ultimele-i scrieri au fost: „Povestiri din Lituania", din anii de războî, și „Cartea Tinereții mele", apărută acum trei ani.

I. CALII

Gaudeamus...

Leonid Andreev stătea în balconul vilei sale din Cuoceal și-și lua cafeaua. Era îmbrăcat, după cum comunica la timp despre astea în toate zilele un colaborator al „Cuvântului Rus", în pantaloni noi cadrilați și surtuc de alpaga cu dungi. Apoi, după cum știe oricine din articolele de fond ale „Gazetei de Petersburg", Andreev nu poartă gulere tari, de aceia în dimineața arătată marele scriitor era într'o simplă cămașă moale, colorată, și se gândea la ceva. La aceiași masă, în fața lui, ședea unul din cunoscuții interviewiști ai capitalei, Brehunin [1]), care tăcea deasemenea și-și bea cafeaua. La ce se gândea Andreev, nu se știe; se poate să se fi gândit, unde ar fi fost acuma amândoi, el cu Brehunin, și ar fi băut oare cafea, aici, dacă el, Andreev, n'ar vorbi adesea cu interviewiștii, și dacă interviewiștii n'ar publica și mai des conversațiile lor și impresiile despre Andreev.

Andreev s'ar fi gândit mult timp în felul acesta. dacă nu i s'ar fi înmânat câteva scrisori sosite cu poșta de dimineață.

— Ce corespondență mare aveți! — observă cu respect Brehunin.

— O, asta e puțin. Aici sunt numai două scrisori. De obiceiu primesc pe zi până la un pud [2]) de scrisori. Pe an, în termen mijljociu, până la trei sute de puduri.

Andreev rupse un plic, citi scrisoarea și oftă.

— Duvan-Torțov cere să-i scriu până în toamnă o piesă, să fie al dracului...

— Și ce-i cu asta? Scriți-o, Leonid Nicolaevici! Ceva ca „Drumul Laptelui", sau „Constelația Andromedei". Simbolic. Eu comunic chiar azi.

Interviewistul băgă mâna în buzunar după carnet, dar Andreev îl opri printr'un gest grăbit.

— Așteaptă, nu-i numai atâta. Vorba-i, că Duvan cere nu ceva simbolic, ci din viață. Inţelegi? Aici e buclucul!

Andreev lăsă capul în jos și se gândi.

— Dar cum îndrăznește el să vă ceară lucruri din viață, Leonid Nicolaevici, când dumneavoastră sunteți simbolist? Nu se poate forța un talent, mai ales dacă e așa de mare, ca al dumneavoastră.

In cazul acesta adresați-vă la Moscova. A?

— Nu, nu faci nimic. Și Moscova cere lucruri din viață. Toți spun că publicul nu mai merge la simboluri, că are destulă experiență. Trebuie inventat ceva numaidecât!

Andreev se plimbă puțin prin balcon, plin de gânduri, și se aeză din nou pe scaun.

— Știi ce, Brehunin? — zise, ridicând capul deodată, mi-a venit o idee: să descriu studențimea. Ce zici? Știi, când antreprenorilor mei le trebuie ceva din realitatea vieții, întotdeauna mă adresez la viața studenților. Vesel, și nu-i nici greu. Ca în piesele ucrainiene: cârnațul, paharul cu rachiu, cântec, jocuri... Ce zici?

— Genial! Imi dați voie să notez? O idee extraordinară!

— Nu, nu, asta între noi! Acolo, la dumneata ai să scrii că simțitorul, sărmanul, chinuitul nostru tineret cere cuțitul de operator al beletristului... Și așa mai departe, dumneata mă înțelegi. Așa dar s'a hotărât: voi scri despre viața studențească! Numai decât.

Andreev se ridică în grabă depe fotoliu și începu din nou să umble iute prin balcon.

— A-a! — se opri deodată; — spune-mi scumpul meu: cum începe cântecul ăsta... studențesc, știi? Am uitat... Latinește?...

— Gaudeamus igitur, Leonid Nicolaevici?

— Da, da, ăsta-i: gaudeamus. Ce sonor! Nu-i așa? Se poate începe chiar cu el. Nu-i rău și la sfârșit. Nu știu, iaca, la mijloc ce-are să fie... Ascultă, Brehunin! Aici, în Cuoceal nu se găsesc studenți? N'ai văzut?

— Am văzut pe unul. Dar la ce?

— Drăguță... Fă-mă cunoscut cu el.

— Nu mă cunosc nici eu. Dar la ce vă trebuie? — răspunse Brehunin, evaziv.

— Imi trebue viața lor, Brehunin, viața. Adu-mi-l, Brehunin. Iar ca mulțumire am să-ți expun părerea mea asupra preparatului 606 al lui Erlich, pentru vre-o sută cinci zeci de rânduri. Iți dau cuvântul meu!

Brehunin dispăru. Peste jumătate de ceas se întoarse obosit, asudat.

— Se teme canalia, — rosti, ștergându-și fruntea cu batista. E gângav și se păzește să nu-l pui cumva acolo, pe scenă.

— Gângav? Iată ceva minunat! Student și — gângav! Așa de tipic! Dacă nu vrea, mă duc singur după el. Mergem, Brehunin!

* * *

Studentul Blochin [3]) șeade în biuroul lui Andreev, și-și trosnește degetele cu stângăcie, așteptând întrebările talentatului scriitor.

— Va să zică dumneata ești Blochin? Admirabil nume, îl însemnăm. Dar în ce an ești?

— Nnn... n... nn...

— In anul întâiu?

— Nnn... n... nu. Nnn...

— In al doilea?

Blochin făcu afirmativ din cap.

— In al doilea! Foarte tipic! Pe de o parte familia Blochin, pe de alta — în anul al doilea. Dar ia spune, Blochin: bei?

Blochin clătină afirmativ din cap:

— Kkk... a un bbb...

— Ca un bețiv, vrei să zici? A-a! Ha-ha! Ești un tip grozav de interesant. La dumneata totul e așa de real, și vorba și felul de a fi. Felul dumitale de a vedea lumea mi se pare atât de tineresc, e atâta primăvară... De sigur, mult iubești viața stropită de trandafirii tinereții, parfumul erbei proaspete de primăvară, plină de scânteetoare zigzaguri ale unei lumini strălucitoare. Nu-i așa? O, frumoasă, strălucitoare, sonoră tinerețâ!

— Ppp... ppp... ttt...

— Iți mulțumesc, scumpul meu, îți mulțumesc. Am pătruns tânăra dumitale psihologie de adolescent. Imi mai trebuie să merg la Petersburg după alte personagii. Căci la Cuoceal, știi, afară de dumneata nu mai e nimeni. La revedere! Brehunin, pregătește-te: mergem la Petersburg. Să mă duci prin beciurile studențești, vreau să mă cufund în viața studențească, vreau să studiez toate cotiturile aspirațiilor și idealurilor tinerimii

(Continuare în pag. IV-a)

1) Derivație dela rădăcina ucraniană breh (minciună). (N. trad.)
2) Un pud = 16 kilograme (N. trad).
3) Termin derivat dela rădăcina bloh (purice). (N. trad.).

noastre. Dacă-mi ajuţi, îţi comunic, pentru vre-o două sute de rânduri, părerile mele asupra culturii în straturi a grâului. Primeşti?

* * *

Vizitară mai întâiu pivnicioara caucaziană a vinurilor Cahetine, depe prospectul Nevschi.

In pivniţă de mult era zgomot, căci ciasornicul arăta mai mult de unsprezece. Aşezându-se la o mescioară, Andreev zări în apropiere pe Anatoli Camenschi şi pe poetul Alexandru Roslavlev.

— A, Leonid e aici! — exclamă Camenschi. — Saşa, hai la el!

Companiile se întruniră. Roslavlev era acuma într'o stare când omul e capabil, să înăbuşe în braţe o pisică, iar Camenschi, dacă era nevoie, putea să jupuiască pielea pisicii gâtuite.

Se puseră pe vorbă.

— De mult nu ne-am văzut, Leonid, — zise Camenschi. Lucrezi?

— Da, am început.

Camenschi dădu o sfârlă simbolică în sticla goală şi făcu ochi mici.

— Nu, am părăsit simbolurile. Dracu să le ia: nimeni nu le mai cere.

— Ce vorbeşti? Cu putinţă? Auzi, Saşa?

— E-e?

— Auzi: nu mai e cerere la simboluri! Atunci ce ne facem?

— Să le dăm naibei, dragă. „Mergi pe drumul liber unde te duce mintea liberă!"[4]) Mergem acolo. Noi tot poeţi mari suntem. Anatolii. Asta-i de ajuns. Da. De rest puţin ne pasă.

— Domnilor, zise Andreev, uitându-se cu atenţie la publicul pivniţii. N'aţi văzut pe-aci cumva vre-un student?

— Colo, în colţ, e unul. Dar la ce-ţi trebue?

— D'apoi, pentru viaţa reală. Domnilor, să-l invităm.

— Meargă. Dece să nu-l invităm? E doar viitorul Rusiei...

— Va fi poate tot o celebritate, caşi mine. Meargă.

Studentul fu invitat. Era într'o stare morală ridicată şi la invitaţie răspunse:

— Andreev? Fie şi Andreev, puţin îmi pasă. Daţi numai rachiu şi cârnaţi.

— Cum îţi zice? — întrebă Andreev pe noul său convorbitor.

— Onufrii. Dar pe tine, Leonid, mi se pare?

— Da.

— Am auzit. Hai să bem Leonid.

— Să bem, Onufrii. Dar câţi ani ai, spune drept?

— Nouăsprezece.

— Oho, nouăsprezece, şi cu aşa barbă! De mult ai tot nouăsprezece?

— De vre-o opt ani. De când am intrat la Universitate. Imi place, ştii, Universitatea. Imi plac şi colegii: am să mor în Universitate, dar actele din cancelarie nu le scot. Pe cinste. Mă culc jos şi mor. Ce să fac eu fără Universitate? Nu, nu plec!

— Admirabil tip! — şopti Andreev, frecându-şi mânile; — dar bine, Onufrii, nu te-ai săturat de tujurcă?[5]).

— Tujurca? Ce spui prostii? Nu mă scoţi din tujurcă nici cu racul de scos dopuri. Da!

— Cu racul? Ha-ha-ha! Admirabil. O însemnăm. Cu racul.

— Inseamnă, înseamnă. N'ai ce face, se vede. Iaca, eu sunt ocupat toată ziua. Tot în companie. Bem tot ce se poate bea. La noi aşa e regula: dacă un vas are forma de butelie, se poate bea.

— Ha-ha-ha! Splendid. Ai zis, forma de butelie? Stăi, nu fă spirite; să scrim întâiu: forma de butelie...

— Ştii, noi azi unui student bătrân i-am oferit un rac, declară Onufrii deodată.

— Un rac? Foarte interesant. Un rac viu?

— Nu, fiert. Zice: am să-l usuc. Ho-ho-ho! Scrie-o şi pe asta, Leonid.

— Numai de cât o scriu. E ceva aşa de tipic!

— Ei, destul am flecărit fără nici un rost. La revedere, mă aşteaptă colegii la douăsprezece. Adio.

Onufrii cu greutate se ridică depe locul lui şi, fără să dea mâna cuiva, plecă spre eşire. Andreev mult timp a tot scris ceva. Apoi se scărpină în ceafă şi zise:

— Domnilor! Unde se mai poate la Petersburg face cunoştinţă cu viaţa studenţească din Moscova?

— La Acvarium, — observă Camenschii.

— Sau la Café de Paris, — adăugă Roslavlev.

— Apoi mai sunt ceainăriile. Vi le putem arăta.

— Dar casele publice? Intâlneşti studenţi şi aici. De altfel pe aceşti studenţi i-a luat în primire Cuprin. Că altfel ar fi un bun material: toată viaţa tineretului e clară, ca în palmă. Mergem, ce zici?

— Bine, domnilor. Mergem întâiu la Acvarium.

* * *

După ce adună material, Andreev începu să scrie piesa. Oriunde vedea studenţi, — fie la Acvarium, sau în ciainării, la Orta, — studenţii nu făceau altă treabă, decât să bea. Din beţie beau şi amoniac şi untdelemn, — tot ce avea formă de butelie. Toate astea le făcea înfloritorul, înflăcăratul tineret, neştiutor de guturaiu şi răceli. O, cât era de interesant să pătrunzi viaţa studenţimii în toate manifestările ei: în ciainării, cafenele, case publice. Câtă variaţie, ce gamă de tonuri strălucitoare! Ici beau, colo dansează, ici mănâncă, colo cântă. Câte cotituri, câte nuanţe... Nu, orice ar zice colegii simbolişti, dar şi viaţa de toate zilele e un mare domeniu, care are drept la atenţia poetului. Dar numai o atenţie adâncă, coprinzătoare, o atenţie care nu trece cu vederea nici un colţişor din cele trăite, nu trece nepăsătoare pe lângă cotiturile vieţei obşteşti a unor tipuri luate. O, atunci viaţa de toate zilele e mare lucru, şi atunci poate intra şi ea în sfera artei sfinte!

Pe când Andreev citea la vila sa, în cercul prietenilor, noua piesă, o fetiţă care şedea într'un colţ, aşteptându-şi pe papă întrebă:

— Unchiule... Tot despre Universitate le scrii astea? Ce ocupaţii caraghioase au studenţii ăştia! Eu am înţeles tot!

(Tradus din ruseşte de A. Frunză).

4) Din „Poetul" lui Puşchin. (N. trad).
5) Uniforma pe jumătate militară, introdusă la 1886. (N. trad).



Premiul Nobel

La 10 Decembrie 1928 va avea loc decernarea oficială a premiilor instituite de Alfred Nobel. E un bun prilej de a reaminti împrejurările în care s'au putut realiza ultimele dorinţe ale inventatorului dinamitei.

La 27 Noembrie 1895, în clubul suedez din Paris, Alfred Nobel şi-a scris, în prezenţa a patru martori, testamentul, care se încheia astfel:

„In ceiace priveşte restul averii mele, ţin să se procedeze după cum urmează:

Sumele realizate de executorii mei testamentari vor fi investite în titluri sigure, alcătuind un fond ale cărui dobânzi vor trebui distribuite anual celor ce au adus cele mai mari servicii umanităţii în anul expirat.

Dobânzile se vor împărţi în cinci părţi egale şi se vor distribui după cum urmează: câte o cincime se va da celor ce au inventat ceva sau au făcut vre-o descoperire însemnată 1) în domeniul fizicei, 2) în domeniul chimiei, 3) al fiziologiei sau al medicinei, 4) celui ce-a creiat o operă desăvârşită în direcţia idealistă, adică în literatură, şi 5) celui ce-a contribuit cel mai mult la apropierea frăţească dintre popoare, la reducerea forţelor armate şi la convocarea congreselor pacifiste.

Premiile de fizică şi de chimie vor fi decernate de Academia Suedeză de Ştiinţe, cele de fiziologie şi de medicină de către Institutul Carolin din Stokholm, premiul de literatură va fi acordat de Academia din Stokholm, iar premiul luptătorilor pentru pacea internaţională va fi decernat de o comisiune de cinci, aleasă de Parlamentul suedez.

Dorinţa mea expresă este ca la decernarea premiilor să nu se ţină seamă de origina etnică a candidaţilor şi ele să fie distribuite numai celor merituoşi, indiferent dacă sunt sau nu Scandinavi".

Testamentul a fost redactat de Alfred Nobel fără nici-un ajutor juridic, deoarece inventatorul dinamitei nu putea suferi pe avocaţi. Această lipsă a făcut ca testamentul să aibă multe vicii de formă. La început, s'a discutat chiar dacă testamentul este realizabil.

Averea lui Nobel se afla răspândită în nouă ţări diferite şi era alcătuită din cele mai variate proprietăţi mobile şi imobile.

Valoarea acestei averi s'a calculat la 31.225.000 de coroane suedeze.

S'a pus întrebarea, mai întâiu, cine e moştenitorul şi prin urmare proprietarul averii lui Nobel?

Testamentul nu indică decât pe executorii testamentari şi pe cei ce vor administra dobânzile.

Apoi, după ce criterii se poate preciza *cel mai mare serviciu adus umanităţii în anul expirat?*

Valoarea unei cărţi, a unei invenţiuni, a unui leac, de pildă, nu se poate aprecia decât după câţiva ani.

Testatorul n'a vrut oare decât să ajute pe savanţii, pe literaţii şi pe pacifiştii necunoscuţi aflaţi în mizerie, sau şi pe cei ce au ajuns la glorie şi la bogăţie?

Premiul ce se va cuveni fiecărui laureat în parte fiind în medie de 156.939 coroane suedeze, această sumă reprezintă oare, juridiceşte, o bursă, o subvenţie sau un premiu de onoare?

Au fost consultaţi toţi prietenii intimi ai lui Nobel. S'a studiat toată corespondenţa donatorului şi s'a ajuns la un moment dat la concluzia că Nobel s'a gândit numai la geniile nerecunoscute, la savanţii preocupaţi de experimente importante, la prietenii omenirii care lucrează fără reclamă şi la „visătorii care nu pot ţinea piept asperităţilor vieţii de toate zilele", — după cum s'a exprimat testatorul însuşi, într'o scrisoare.

Cu toate acestea, în cele treizeci şi patru de rânduri care formează testamentul lui Alfred Nobel, nu se găseşte nici-un cuvânt în acest sens.

Interpreţii au fost nevoiţi să accepte numai *litera* testamentului. Ei au recunoscut, în cele din urmă, că Nobel nu s'a gândit decât la *recompense de onoare*.

S'au ivit apoi dificultăţi nouă:

Unde trebue executat testamentul?

Nobel l-a redactat la Paris.

Care a fost domiciliul de atunci al testatorului?

Cetăţean suedez, prin naştere, Alfred Nobel avea nouă ani când părinţii săi s'au stabilit la Petersburg.

Din capitala Rusiei, el făcea dese călătorii în Suedia, dar care erau de foarte scurtă durată.

In clipa morţii, el avea o casă în care locuia la Paris, o vilă la San-Remo, o moşie în Suedia, etc...

Care din aceste domicilii putea fi socotit drept domiciliul său permanent?

In cele din urmă, moşia din Suedia fu recunoscută ca reşedinţă permanentă a lui Alfred Nobel.

Taxele de moştenire s'au ridicat la suma de trei milioane coroane suedeze.

La alcătuirea „Statutului premiilor lui Nobel" s'a lucrat patru ani.

Regele Suediei a aprobat la 29 Iunie 1900 acest Statut, care desvoltă, interpretează şi complectează testamentul.

Se lămuresc astfel unele noţiuni nebuloase din testament, de pildă: „noţiunea de literatură cuprinde nu numai beletristica ci şi alte scrieri, care, ca expunere şi formă, au valoare literară".

Instituţiile care decernează premiile alcătuesc un „comitet al premiilor Nobel" compus din trei până la cinci membri, care controlează propunerile primite şi le prezintă apoi instituţiilor respective, cu un raport care cuprinde şi concluziile asupra candidaţilor propuşi.

Anul acesta, au fost propuşi pentru premiul de literatură pe 1927, Henri Bergson, iar pentru 1928 — scriitoarea norvegiană Sigrid Undset. — *H. Bl.*

ANECDOTE

Cânele lui Georges Feydeau.

Feydeau, mare zeflemist, era în fond o fire sentimentală şi iubitoare...

Odată, Feydeau văzu într'o prăvălie un căţeluş foarte frumos, intră şi întrebă de preţ: 1500 de franci.

Imediat scoase cincisprezece hârtii a 100 franci şi-şi luă, încântat, căţeluşul.

A doua zi un taxi călcă animalul şi-i rupse un picior.

Feydeau, duios, îi făcu un picior de lemn.

Cânele se mai târî o bucată de vreme, schiopătând, cu piciorul de lemn, până ce un alt taxi îl ucise.

— De data asta i-a tăiat capul, — spunea Feydeau. — M'am interesat: — capete de câni nu se fac în lemn decât pentru umbrele...

SIGRID UNDSET

MATERNITATE

La întoarcerea sa, Uni povesti tot, chiar înainte de a-şi scoate pălăria. Se uşura, vorbind. Cristian se înfurie şi el. Ce canalie şi omul acela! Să stea logodit atâţia ani cu o fată şi, de mai mult de un an, să se plimbe cu alta, profitând de orele când biata Birgit era la biurou. Ce ipocrit, ce şarlatan!

Dar era ora mesei. Uni nu putu să mănânce, numai mirosul racilor şi-i făcu rău.

„Bine, Uni, acum câteva zile mi-ai spus că ţi-e poftă de raci, trebuie să mănânci, nu mai merge aşa..."

In faţa oglinzii, Uni îşi despletea părul. Doamne, ce era obrazul acela ascuţit ca al unei vrăjitoare şi pielea ca plumbul... De câte ori se gândea mai mult, o cuprindea o frică nebună. Aproape dorea să moară înainte de a naşte.

Cristian intră, se apropie de ea şi-i luă părul în mâini:

— Plângi, scumpa mea?

Ea îi cuprinse gâtul cu braţele şi îşi ascunse faţa la pieptul lui.

— Uni, nevestica mea dragă, de ce plângi? Nu cred că numai din cauza Birgitei. Sunt aşa de nenorocit când plângi, nu pot să te consolez?

— Ba da, din cauza Birgitei. Ştii ce mi-a spus pe drum? „Aşi vrea să nu fi venit pe lume".

Luă mâna lui Cristian şi o lipi de sânul ei:

— Dacă şi copilul nostru va vorbi aşa într'o zi?

Cristian strânse tare mânile lui Uni.

— Nu ştiu, scumpa mea, dar cred că toţi oamenii au dorit câteodată să moară. Insă viaţa e atât de frumoasă uneori, îţi aduci aminte, în ziua de Rusalii...

— A, da, ce zi frumoasă... Stai, mi se pare că nu ţi-am povestit ce mi-a spus mătuşa Benedicta în ziua când i-am anunţat căsătoria noastră...

— Drace! A spus ceva interesant?

— Ascultă. Mi-a spus mai întâiu: „Vei avea un copil, Uni!" — ce-i, Cristian, ce mutră ai? Dacă n'ar fi avut credinţa asta, nu mi-ar fi dăruit o maşină de cusut. Are inimă bună, mătuşa Benedicta, nici nu ştii!... Taci, tocmai voiam să-ţi spun cuvântul ei de spirit. Ha, mi-a zis: „De-acuma, draga mea Uni, ai să fii şi tu o femee de treabă, căci ai început să te ocupi de lucruri serioase, ceiace n'ai făcut până acuma..."

Cristian îngenunchie în faţa ei:

— Uni, Uni!...

Ea plângea, râdea, fără să ştie de ce, cu trupul sguduit de un spasm nervos.

* * *

Culcată în pat, nemişcată, Uni lăsa pe îngrijitoare să-i închee cămaşa de noapte şi să aşeze copilul în leagăn.

— Incercaţi să dormiţi, coniţă, am să trag storurile.

— Nu, lasă-le aşa, am să pot adormi.

Uni se întoarse cu faţa spre fereastră. Razele soarelui se depărtau, dar curtea era încă scăldată în lumină. Apoi se stârni un vânt destul de tare şi ploaia începu. Picăturile de apă trăgeau o linie curbă în dreptul ferestrei. Uni se gândea cu dor la blândeţea vântului de primăvară.

In camera ei avea multe flori: buchete de dediţei cu muşchi împrejur, lalele roşii şi narcise ce se ridicau mândru din câteva rămurele de tei. Aproape toate florile i le adusese Birgit, verişoara ei. Venea aproape în fiecare zi. Era ceva emoţionant în interesul pe care-l arăta ei, şi copilului. Chiar înainte de naştere îi lucrase şi-i brodase o mulţime de hăinuţe, iar acum plăcerea de a vedea mereu pe fetiţă... Insă, îndărătul acestor manifestări exterioare, se ascundea o adâncă tristeţă.

Ca şi cum se resemnase să nu mai aibă pentru ea fericire, Birgit părea gata, la douăzeci şi trei de ani, să se mulţumească cu fericirea altora, să lucreze pentru ei, să le iubească copiii... Ea, care mai mult decât Uni, merita să aibă un cămin şi copii pe care să-i iubească...

Ii făcea rău lui Uni să audă pe Birgit cum zicea copilului: „Hai, zâmbeşte mătuşii Birgit..." Nu, niciodată, ea nu va putea să spună „mătuşa" Birgit...

Adormi, şi când se deşteptă, era întuneric. Lampa era aprinsă în sufragerie.

— Cristian!

— Scumpa mea! Ai dormit foarte bine, ştii? Vrei să fac lumină? Cum te simţi? Dacă ţi-e foame, să chem pe îngrijitoare.

Camera luă un aer festiv, când lampa lumină toate florile.

— A! Ce trandafir frumos! Tu mi l-ai adus?

Cristian, aşezat pe marginea patului, o sărută.

— Trebuie să-ţi fie foame, Uni.

— Nu, mai stau puţin. Tu te întorci la birou?

— Ce să fac, trebuie...

— Mâine mă scol din pat. Ce bine că-i Duminecă. Ai să stai toată ziua acasă. Trebue să mă înveţi să merg, mi-e frică să nu fi uitat.

— Slavă Domnului că poţi să te scoli aşa curând.

— Şi nici nu mai sunt aşa galbenă pe faţă. Ce bine-mi pare că mă fac iar frumoasă.

Cristian o mângăia drăgăstos.

— Te iubesc, Uni.

— Dragul meu, o să-ţi pară bine că mă scol. Din pat, nu pot să mă ocup de nimic.

— Aş! Să nu crezi că-mi lipseşte ceva.

Uni zâmbi, netezindu-i mâna:

— Ba, da, Cristian, fă-mi plăcerea şi spune-mi că toată casa e în dezordine, că nu ţi se dă de mâncare şi că ciorapii îţi sunt rupţi... Dă-mi fetiţa, Cristian.

— Mai târziu, acum trebuie să-i dau biberonul.

— Măcar, dă-mi-o numai câteva minute.

Cristian luă copilul înfăşurat în scutece. Umbla cu el cu oarecare îndemânare.

— Nici doamna Clausen nu-şi alăptează singură copilul. Ii dă cu biberonul şi copilul e sănătos, cel puţin aşa mi-a spus Clausen.

Uni luă mânuţele copilului, roşii şi sbârcite în mânecile prea largi. Era un copilaş debil şi slab, cu vinele vizibile sub piele.

— Cristian, mă gândesc la mama, cât trebuie să mă fi iubit.

Cristian se aplecă asupra soţiei sale şi a copilului.

— Iar eu, mă gândesc la iubirea mea pentru voi doui.

— Cristian, dacă mi-ar spune cineva: ca să-ţi păstrezi copilul, trebuie să înduri din nou suferinţele prin care ai trecut, ei bine, aş primi şi încă fără teamă...

Cristian plecase la biurou. Uni stătea cu mâna pe capul moale al copilului. I se părea că ultimele ei cuvinte umpleau atmosfera odăii.

A, desigur că n'ar şovăi... Uneori credea că o să i se spargă inima, să iasă din piept, aât de mult iubea pe Cristian şi pe copilul lor.

Ce-ar putea face ca să-i arate lui Cristian toată dragostea ei? Adesea voia să facă lucruri imposibile, îşi încorda nervii la extrem, deoarece nu putea alunga simţimântul că el o iubea mai mult decât îl iubea ea, decât merita ea. Era un chin că nu-i putea da atât cât primea de la el. Cu câtă bucurie s'ar sacrifica...

Fusese răutăcioasă cu el toată iarna. Ce-şi închipuise? Că el vorbea atât de mult de copil şi de bucuria ce le-o va aduce fiindcă acum se simţea sigur că o are numai pentru el, că ea nu se va mai gândi la altceva decât la el şi la copilul lor. Dar cum putuse să-şi închipue lucrul acesta?

... E adevărat că ultimul rol pe care-l jucase la teatru fusese cu deosebire reuşit. Poate din cauza stării sale psihice, poate în urma vieţii de nelinişte pe care o dusese în vara şi primăvara trecută, destul că pe scenă, dăduse liber curs sentimentelor sale. Totuş succesul nu era definitiv, nu o clasase printre „stele".

Oricum, o supăra gândul că trebue să lase teatrul. Şi Cristian se arăta supărat de nevoia aceasta. Ea aproape uitase, până în ziua când o prietenă veni să vadă copilul. Ea îi vorbise despre ultimul său succes care era încă obiect de conversaţie, şi despre reintrarea ei în teatru de îndată ce se va simţi restabilită. Apoi îi vorbise şi Cristian. Teatrul, era viaţa ei aparte, el nu voia să fie un obstacol la cariera ei. La urmă o rugase chiar: „Fă asta pentru mine, Uni!"

Nu, nu putea. Ştia, desigur, că niciodată Cristian n'o va împiedica să-şi urmeze drumul. Dar era imposibil. Să joace la teatru şi să rămână pentru Cristian ceiace trebuia să fie, o soţie atentă şi devotată, nu se putea.

Dacă măcar ar fi fost sigură de talentul ei...

Nu, hotărît nu... Crezuse, atunci când se aruncase în braţele lui Cristian, că mângâerile şi sărutările lui pasionate vor înăbuşi nostalgia ei chinuitoare pentru teatru.

Toată viaţa va dăinui într'însa ceva care voeşte să fugă aiurea, ceva intim şi nedefinit care nu va servi niciodată în casa lui Cristian Hjelde.

Dar aceasta n'o va şti nimeni niciodată.

Aşeză pe fetiţă mai aproape de ea.

— Nici tu, mititico, n'ai să ştii niciodată, niciodată.

Trad. de A. G.

Sigrid Undset

Chiar pentru cititorii ce cunosc literaturile străine, decernarea premiului Nobel pentru literatură pe anul care expiră — scriitoarei norvegiene Sigrid Undset, a fost o surpriză. 750.000 de franci francezi acordaţi unui autor atât de puţin cunoscut de cei ce citesc, provoacă mai întâiu o întrebare elementară: nu se află în 1928 pe cele cinci continente literaţi mai talentaţi, mai puternici, mai fecunzi şi mai cunoscuţi, mai populari decât Sigrid Undset?

Cu toate acestea, Sigrid Undset are o activitate literară de peste un sfert de veac, în care s'a ridicat la o treaptă foarte înaltă a artei scrisului.

Presa Norvegiei se indigna în ultimii trei ani de faptul că premiarea scriitoarei Sigrid Undset se tot amâna: premiile sunt acordate tuturor talentelor de mâna a doua — din considerente politice, iar Norvegia rămâne pe ultimul plan numai din pricină că nu face o politică activă...

In urma morţii tragice a lui Amundsen, Norvegia nu are decât două nume mari: Fritjof Nansen şi Sigrid Undset. Şi pe cât e de popular Nansen, pe atât e de puţin cunoscută Sigrid Undset — în afară de ţările Scandinave şi de Germania, unde operele sale au cele mai mari succese.

Sigrid Undset are astăzi 45 de ani. S'a născut în Danemarca. Mama ei era o Daneză, iar tatăl — un foarte cunoscut arheolog norvegian. Sigrid Undset a moştenit dela el pasiunea pentru istorie.

Copilăria scriitoarei s'a scurs în împrejurări puţin vesele, deoarece familia Undset era săracă. Astfel încât, Sigrid a început încă din prima tinereţe să-şi câştige existenţa scriind şi desenând. A debutat în „marea literatură" cu un roman fără calităţi deosebite: „Doamna Maria Ulie sau povestea unei căsătorii".

Insă în urma unei lungi călătorii prin Italia şi Franţa, Sigrid Undset şi-a adunat impresiile într'o carte intitulată „Enni" — un mare roman „despre o femee", care, apărut în 1911, i-a adus glorie şi bani.

Acest roman descrie „viaţa unei femei care a iubit fără să iubească"; mediul e luat din viaţa artiştilor şi pictorilor din Roma; deziluziile şi decăderea eroinei sunt schiţate cu riscul de a atinge imoralitatea şi pornografia. De această primejdie o scapă arta cu care tratează astfel de subiecte, caşi elementele autobiografice de care e străbătută intriga romanului.

Urmă romanul „Primăvară" (1914), care a ridicat-o la rangul de mare scriitoare: Nu se poate trăi din visuri şi speranţe; trebue să trăim prin viaţa noastră sufletească, nu prin ceiace e în afară de noi; bucuriile vieţii familiare sunt superioare tuturor celorlalte bucurii, — acestea sunt concluziile „Primăverii", în care se răsfrânge influenţa moralei catolice.

Aceiaşi influenţă a determinat şi activitatea literară ulterioară a „marei scriitoare Sigrid Undset", concentrată în două romane: „Kristin, fiica lui Lavrans" şi „Olaf Audunsen din Hestwichen". Volumele acestea au peste 2000 (două mii!) de pagini fiecare... Cu toate acestea sunt foarte mult citite.

Aceste două romane i-au adus premiul Nobel.

Intr'adevăr: o imensă putere de imaginaţie, o abundenţă copleşitoare de culori fantastice — respiră din tablourile ce ne înfăţişează viaţa ţărănimii bogate din văile Norvegiei. O profundă psihologie artistică respiră din toate dialogurile.

Romanul „Kristin, fiica lui Lavrans" e tradus şi în câteva limbi europene.

Criticii competenţi din Anglia, Germania, Olanda şi America au şi recunoscut că e *cea mai mare carte literară* şi una din cele mai fine din câte au apărut în ultimii 25 de ani în Europa!...

Strofe pentru suflet[1]

Zi de toamnă

Toamna prin grădină trece,
Tot mai rece
Şi tot mai risipitoare
Şi risipa ei mă doare.

Cerul tot mai jos coboară,
Frunzele îngălbenite
Se 'nfioară
Şi se scutură grăbite.

Pe când cele scuturate
Cu duiumul,
In mormane adunate
Către cer îşi urcă fumul.

Obosită,
Cade 'ntr'un copac o stancă..
Şi 'n grădina 'ngălbenită,
Verde nu-i decât o bancă.

Târziu

Am înserat cu liniştea în casă
Şi liniştea a început să crească
Şi liniştea ar vrea să mă strivească,
Atât de mult mă strânge şi m'apasă.

Atât de mult m'apasă şi mă strânge,
Că strig, să nu mă strângă depe lume....
Şi strig.... şi strig.... şi iar mă strig pe nume...
Şi lângă mine liniştea se frânge.

Târziu... aştept... dar numai noaptea vine,
Spre noaptea mare gândul să mi-l poarte....
Mă strig mereu să nu mă pierd în moarte...
Şi liniştea stă frântă lângă mine.

D. N. TEODORESCU

1) Volum ce va apărea în cursul acestei luni.



D. N. Teodorescu de T. Soroceanu

HAIDUCEASCĂ

La noapte are să treacă pe aici prin codru poştalionul cu sacii de bani strânşi din dare.

Fraţii îşi încearcă încă odată cremenea pistoalelor — sau câte un hangear care tae frunza din sbor.

Intre buturugi mari, subt mormane de frunzare, o ascunzătoare căptuşită cu blăni de urs şi mătăsuri turceşti. O fată cu ochi de migdală se întinde leneşă, întinzând într'o rază de soare mâna pe care poartă un inel a cărui piatră pare că se aprinde şi luminează toată vizuina.

Pe urmă, raza pleacă — şi fata rămâne într'un întuneric auriu — cu un ceasornic greu de aur, sfărâmând nuci şi ciugulind ca o veveriţă.

Fraţii, după ce vor împărţi comoara, au hotărât să tragă la sorţi a cui să fie fata, şi pe urmă să plece fiecare pe alt drum în lume — fiindcă dacă mai rămân îi încolţesc poterile.

Fata, care a fost înainte soră într'un schit, râde încet gândindu-se la sorţi.

A pregătit un icusar de aur — ştergându-l să fie lucios ca soarele — şi are să-l arunce în aer, dacă va cădea pajura, să fie a fratelui mai mare, — dacă va cădea stema, să fie a celui mai mic.

Dar, fiindcă mai e timp până la alegere, fata aruncă banul de aur tot mai sus, până ce nu se mai întoarce.

A rămas într'o creangă, sau s'a dus în cer de s'a făcut din icusar o stea?

Luceafărul a răsărit. Fetei îi e frică acum de semn.

Deodată se aude clinchetul poştalionului. Acum e încă departe. Clinchetul clopoţeilor amuţeşte dintr'odată, pentrucă au ajuns la curmătura unde toate sunetele amuţesc sorbite de vale — şi izbucnesc iar, mai vesele şi mai tari, când au trecut mai departe.

Aşteaptă numai...pot caii să gonească oricât de tare, tot se vor opri ei la funia întinsă în care îşi sfărâmă glesnele nechezând, smucind hăţurile şi rostogolindu-se.

Prea bine, se putea să nici nu mai vină poştalionul, fiindcă a cam eşit svon de câte se întâmplă prin aste locuri.

Dar a venit. Şi goana se opreşte dintr'odată, osiile sfărâmate apleacă încărcătura, iar vizitiul care şi-a dat seama sare de pe capră şi piere în codru ca o nălucă.

Fraţii se apropie, râzând, de roţile răsturnate, şi cad doborâţi de şase gloanţe de argint ochite de potera ascunsă între saci.

Pe urmă, chiote lungi chiamă pe călăraşii care veneau din urmă cu cai ce aveau copitele învelite în pae ca să nu li se audă mersul.

Cu câteva lemne, poştalionul strâmb e târât mai departe.

Hoţii au rămas în drum şi lângă ei mor caii.

Caii mor încet, se svârcolesc, sforăe şi nechează, încercând zădarnic să se ridice; iar din depărtări se aud lupii.

Fata, care a auzit sgomotul luptei şi şi-a dat seama, ar vrea să fugă. Ocoleşte locul în care ştie leşurile, fiindcă nu vrea să vadă, dar în rătăcire se întoarce iar înapoi, până ce răsare între crengile celui mai înalt stejar luna ca un icusar mare de aur, fără pajură sau stemă.

Scăldătoarea oilor

Ţăranul zise :

— Asta e scăldătoarea oilor! Aici vine de înoată îngerul, turburând ape. Nimeni nu mai cunoaşte taina...

Izma murea călcată de mersul vechiu al turmelor.

Sunau ţânţarii din trâmbiţele lor subţiri.

Drumul — presărat cu boabe negre de gunoi — purta încă pe bozii fire lungi de lână, pentru păsările ce au să-şi căptuşească cuibul.

Sălciile, încremeniseră căderi de ape verzi.

Asfinţitul îngheţa.

Mocirla argintie tresări de un gâlgâit de clopot, apoi în sute de glasuri tărăgănate, săvârşia slujba de noapte, ca o biserică.

Atunci, în aerul liniştit, o svâcnire; şi două aripi uriaşe rotind, pogorâră îngereşti. Păreau mai mari aripile decât mi-am închipuit că le poate avea o lebădă. In jur pluteau raze ce străbăteau prin păpurişte, şi o aureolă ca de pe sfintele icoane, îi înconjura jocul, în lumina lăsată de amurg.

A fost ochit, şi doborât vânatul, pe când ridica din aripi, stropii înalţi buchete. Nici-un cântec de moarte Bubuitura s'a desfăcut în ecouri. Iarba şi-a risipit mirosul de pucioasă. Cerul s'a înegrit. Noaptea trebuia să vină, Din broaşte, cântecul de clopot nu a mai sunat decât la cele bătrâne, cu adevăr jalnic astfel.

Oare am ucis îngerul din fiecare seară?

Departe, pe ape, arătarea albă plutea cu gâtul întins şi cu aripile desfăcute, lămurit: o cruce.

Tulburarea se îngrămădea din văzduhuri.

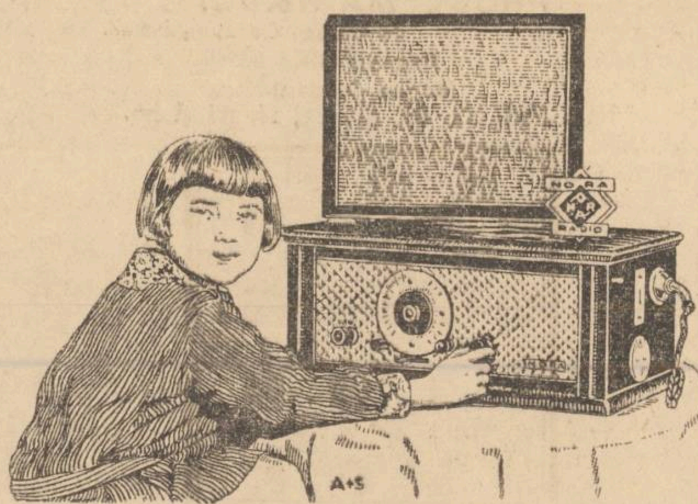
M'am întors.

In drum, turmele înaintau behăind mieilor rătăciţi.

In faţă — juca o capră a unei femei, despre care se şoptesc numai rele.

ADRIAN MANIU

Aparate de radio gratuit



Am anunţat în numărul trecut, intenţiunea ziarului „Radio" de a acorda cititorilor şi abonaţilor, aparate de radio, în mod gratuit.

Aceasta din dorinţa ca radio să pătrundă în toate straturile societăţii, cu intenţiunea de a trezi gustul radiofoniei şi de a oferi posibilitatea câtor mai mulţi de a se convinge cât de folositor şi distractiv este acest instrument modern de cultură şi civilizaţie.

Pentru sărbători dăruim un aparat de radio „NORA-ELECTRIC", ultima perfecţiune, absolut complect montat, cu lămpi şi haut-parleur, un aparat care funcţionează fără baterie, fără antenă, fără acumulatori, în contact direct cu priza electrică. Aparatul are opt lămpi şi valoarea lui este de 40 mii lei. El ne-a fost furnizat de uzinele mondiale de radio „NORA", Berlin—Charlottenburg, prin reprezentantul acestor uzine în România, casa Jacques Paucker, Bucureşti, str. Smârdan 27 .

Fotografia pe care o reproducem, reprezintă acest aparat şi învederează simplicitatea funcţionării lui, ilustrată — după cum se vede — prin faptul că un copil îl poate mânui, fără greşeală.

Tragerea la sorţi a aparatului şi a celorlalte piese de radio pe care le oferim, va avea loc în săptămâna premergătoare Crăciunului, în prezenţa delegaţilor societăţii de radiodifuziune, a autorităţilor şi a cititorilor ziarului.

Modalitatea de participare este simplă: Tăiaţi cuponul care se găseşte imprimat în acest ziar, scrieţi adresa exactă a expeditorului, şi trimiteţi-l administraţiei într'un plic sau lipit pe o carte poştală. Bonurile sosite vor fi numerotate în ordinea în care au fost primite. Numărul care va eşi la sorţi va obţine aparatul.

In felul acesta fiecare cetitor participă la tragere cu 4 bonuri. Abonaţii sunt înscrişi din oficiu cu câte 5 bonuri fiecare.

Suntem convinşi că amatorii de radio vor primi cu entusiasm iniţiativa acestui ziar şi vor aprecia sacrificiile pe care le facem pentru răspândirea radiofoniei.

Tăiaţi săptămânal bonurile din ziar şi trimiteţi-le pe adresa „Radio", Bucureşti I, str. Sărindar 7-9-11, dacă vreţi să câştigaţi aparatul de radio

O descoperire antifeministă

Noua descoperire medicală a doctorului Fernando era într'adevăr senzaţională. Ii căuta formula încă din anul 2508 şi abia în 2520, după doisprezece ani de dibuiri, ameliorări şi experienţe aproape zilnice, se hotărîse s'o dea în vileag.

Cu câţi-va ani înainte, doctorul Fernando îşi brevetase încă alte două preparate ingenioase : unul pentru modificarea circumvoluţiunilor creerului la cei săraci cu duhul, cellalt, înlocuind actualul sistem de alimentaţie, costisitor şi dăunător sănătăţii, printr'unul simplificat, dozat în pilule, suprimând radical orice suferinţi de stomac şi, în mod progresiv, suprimând chiar stomacul.

Dar, aceste două remedii practice, discutate şi medaliate de cele mai competinte foruri medicale, n'au stârnit în public decât un interes pasiv. La o populaţie de 30 de milioane, abia trei sute de pacienţi s'au constrâns la un regim higienic de pilule şi absolut nimeni nu s'a prezentat ca să ceară leacul contra prostiei. Succesul material la care doctorul Fernando năzuia tot atât ca la acel moral, fu deci nul. De astădată însă, aşteptările i-au fost atinse şi întrecute.

Noul său preparat consta dintr'un lichid roşu care se injecta sub piele, având proprietatea de a transforma în câteva minute pe o femeie de vârstă cât de înaintată şi de constituţie cât de şubredă, într'o femeie de 25 de ani, plină de viaţă şi tinereţe. Lichidul se răspândia iute în tot corpul, activa circulaţia sângelui, întărea muşchii, înfrumuseţa obrajii rotunjind pe ei o piele fragedă de copil, dădea privirii şi mişcărilor expresia naturală a tinereţii, creea pacientei un corp nou şi aproape un suflet nou, căci, odată cu înfăţişarea trupească, modifica total şi starea de spirit. Era un remediu care, pe lângă puterea de a plăcea, dădea — şi era ceva mai mult — plăcerea de a plăcea. Din cele ce urmează se va înţelege fără uimire motivul pentru care această lature psihică lipsea cu totul prin acel an 2520.

Preparatul avea un singur punct slab : efectul său nu era valabil decât patru ceasuri. După această trecere de timp, substanţa injectată îşi pierdea proprietăţile, corpul se desumfla brusc ca un balon şi femeia, redevenită ca înainte, rămânea în faţa oglinzii, dezorientată şi ruşinată, ca un copil în faţa jucăriei stricate. Experienţa nu putea reîncepe cu succes decât a doua zi.

Timp de doisprezece ani, doctorul Fernando şi-a urmat cercetările în cel mai strict mister. Experienţele ultime, convingătoare, s'au făcut asupra unei femei de serviciu, mută din naştere. Toţi obişnuiţii casei, chiar şi laborantul, credeau că este vorba de un leac contra muţeniei. Iar femeea mută îşi încasa surplusul de salariu pentru după-amiezile de şedere leneşă în laboratorul fără oglinzi, bine-hotărîtă să... tacă, chiar în cazul fericit al unei dezlegări de grai.

Nereuşind a prelungi pentru mai multe ore efectul preparatului său, doctorul Fernando se hotărî să-i dea curs astfel. Drept reclamă, îi servi însăşi soţia sa, o femee trecută de cincizeci de ani, căreia, dacă i se zicea uneori „frumoasa Elida" era cu siguranţă pe un ton ironic.

In seara când societatea „Tempi passati" S.P.R.P.B. (Soc. pentru recăpătarea drepturilor pierdute ale bărbaţilor) dădea marele său bal anual, doamna Elida Fernando apăru, cu o oră înainte de miezul nopţii, la braţul soţului său. A fost o intrare senzaţională, apariţie magnifică şi strălucită care ului asistenţa. Cei ce-o cunoscuseră pe d-na Fernando cu treizeci de ani înapoi, se crezură prada unei halucinaţii, ceilalţi se gândeau dacă ea avea sau nu o fiică.

Intre două tururi de dans, câteva contimporane ale Elidei care formau tapiseria desnădăjduită a sălii de bal, o prinseră în pervazul unei uşi şi o cercetară asupra neînţelesei transformări, deşi nu sperau un răspuns sincer. Spre mirarea lor buna prietenă le spuse că mijlocul era foarte simplu şi că de-a doua zi bărbatul său îl va pune la dispoziţia oricui. Nu putu spune mai mult din pricina dansatorilor care-şi aşteptau rândul.

Soţul său, retras într'o lojă, îi urmărea succesele cu ceasul în mână. La trei fără un sfert, se cobori în sală :

— E timpul să plecăm.

— Dar....

Era inutil. Doctorul Fernando luă braţul soţiei sale şi se îndreptă spre eşire cu un pas grăbit care stârni zâmbete ironice. Lumea îl crezu gelos. De fapt, îl zorea gândul că peste zece minute, când cele patru ceasuri se vor fi scurs, triumful soţiei sale şi indirect şi al său ar putea face loc unui acces monstru de ilaritate.

De a doua zi, doamnele din oraş veniră după informaţii. Peste o lună, laboratorul doctorului Fernando era literalmente asaltat. In curte, în lungul străzii, până şi pe bulevardele învecinate se înşirau micile avioane ale clientelor, aviobusele sau automobilele celor care mai uzau de acest vechi mijloc de tracţiune. Cinsprezece doctori-ajutori mergeau în oraş, ducând elixirul miraculos la domiciliul doamnelor cu situaţii înalte.

După cum am spus în treacăt, pe timpul când se desfăşurau aceste evenimente, femeile aveau preponderenţa în Stat. De vre-o două sute de ani, în urma unei revoluţii asupra căreia nu e locul să insistăm, afacerile politice şi diplomatice se aflau sub conducerea lor. Magistratura, clerul şi toate serviciile superioare erau alcătuite numai din femei. Paza publică de asemeni. Urmând evoluţia începută cu patru sute de ani înainte, feminismul afirmase şi proclamase întăetatea viguroasă a partidelor sale împotriva bărbaţilor desuniţi, obosiţi şi deveniţi incapabili în majoritatea lor.

Astfel, hărţuite de muncă şi răspunderi grave, femeile îşi ofileau tinereţea foarte de timpuriu ; frumuseţea în mediul nepriincios, era încă din copilărie pierdută, şi ele acceptau efectele muncii fără repaoz ca pe un stigmat inevitabil şi care nu le poate stingheri.

Bărbaţii, reduşi la rolul de subordonaţi, nu îndrăzneau să facă obiecţii, iar cu timpul începuseră a se acomoda. „Femeia trebue să fie puţin mai frumoasă decât dracul" era un proverb curent, rostit totuş cu o vagă tristeţă în care tresăreau nostalgii atavice.

E foarte probabil că, cedând unui îndemn atavic, doctorul Fernando, în loc să imite viaţa de farniente a semenilor săi, s'a consacrat, timp de 12 ani, unei invenţii de înfrumuseţare femenină. Soţia sa, deputată în Parlament şi membră în diferite comisiuni budgetare, era supranumită admirativ de către partizanele sale : „Cap de Leu" şi de către adversarele din opoziţie : „Cap de cal", iar doctorul Fernando dădea alternativ dreptate la amândouă poreclele, după cum îşi privea soţia de faţă sau de profil.

Preparatul doctorului Fernando fu punctul de plecare şi de sprijin al unei reuşite revoluţii de Stat. Lucrul e uşor de închipuit :

O fată frumoasă pe care bagheta unui vrăjitor ar schimba-o, timp de trei ore pe zi, într'o bătrână hidoasă, n'ar mai îndrăzni să se arate lumii în acest răstimp. deşi admite că e natural ca o femee hidă să circule aşa cum se găseşte.

Femeile din anul 2520, obişnuindu-se să se creadă în starea lor normală numai în răstimpul celor patru ore de transformare miraculoasă (chiar şi cele tinere întrebuinţau preparatul pentru înfrumuseţare), nu mai voiau să se lase văzute în vechea şi inestetica lor formă. Aşteptau ora transformării, acoperite cu văluri groase, odihnindu-se pentru a putea isprăvi în patru ceasuri ceea ce nu se putea face decât în zece. Viaţa economică, politică şi socială trebui să fie concentrată, redusă la aparenţe onorabile. De la teatre şi cinematografe, se vedeau adesea spectatoare eşind înainte de sfârşitul actului, zorite parcă de presimţirea unui incendiu. Nu de puţine ori pilotul care închisese în cupeul avietei o clientă în plină tinereţe, deschidea la sosire uşa unei necunoscute pe care trebuia s'o sprijine ca să urce scările.

Viaţa tuturor deveni o mică viaţă de patru ceasuri pe zi. Incepură să părăsească serviciile mai grele, punând suplinitori. Oarecare profesiuni pentru cari bărbaţii cereau în zadar libera exercitare, li se deschiseră acum fără opuneri. Societatea „Tempi passati" a cărei activitate pentru recăpătarea drepturilor bărbaţilor se reducea de fapt la opere de binefacere, baluri, prelegeri intime asupra noilor metode de artă culinară sau de puericultură sistematică, deveni în ascuns o societate revoluţionară. Cei câţi-va, să le zicem „bărbatişti", a căror propagandă destul de sfioasă pentru recăpătarea drepturilor era privită cu ironie şi cu descurajare de către semeni, deveniră în puţin timp oamenii zilei. O conspiraţie puternică se născu din sânul acestei societăţi aşteptând să dea lovitura de Stat decisivă.

Intr'o dimineaţă, doctorul Fernando şi cei cincisprezece acoliţi ai săi fură sechestraţi pe neaşteptate şi laboratorul pus sub sigilii. Preşedinta republicii fu considerată demisă, guvernul, alcătuit în grabă din zece bărbaţi în cari se puneau mari speranţe, începu a funcţiona.

Fireşte că, sub conducerea atâtor novici, greşelile n'au lipsit. Inceputurile sunt totdeauna grele. Principalul este că, într'o săptămână, toată organizaţia politică, dregătorească, militară, etc... trecu în mâinile bărbaţilor. Totul se înfăptui în deplină linişte, fără nici o încercare de rezistenţă din partea vechei organizaţii care, lipsită de serviciile doctorului Fernando, nu îndrăzni să se arate pe nicăeri.

Când toată această dramă social-estetică ajunse la ultimul act, doctorul Fernando fu proclamat în entuziasmul masculin cetăţean de onoare al Republicii, apoi împreună cu doctoraşii săi, fu lăsat liber şi încurajat să continue aplicarea patrioticei sale descoperiri.

Partidul de opoziţie feminist nu întârzie să se constitue. Dar era o opoziţie mai mult de formă şi care nu inspira nici o teamă serioasă. Operele mari au pretins totdeauna mai mult decât patru ceasuri pe zi.

Câteva luni sau câtiva ani trecură astfel. Intr'una din zile, doctorul Fernando, plecându-se să ridice de jos o mănuşe căzută, ridică, odată cu mănuşa, şi un bileţel căzut. Il citi. Era o mică scrisoare de dragoste care fixa o întâlnire. Nu-i fu permisă nici o îndoială. Bileţelul era adresat soţiei sale.

Gelozia fusese în ultimele secole un sentiment foarte rar. Femeile din vremea hegemoniei lor, active, ocupate de dimineaţă până seara, preocupate de aspre chestiuni şi neglijând pe cele dulcege, nu îndreptăţeau asemenea subtilităţi sentimentale.

De fapt, lucrurile evoluaseră în acest din urmă timp, dar doctorul Fernando era prea ocupat să guste triumful său ca să-şi întunece dispoziţia cu studii psihologice.

Primul său gând fu să depue bileţelul pe biroul soţiei sale ca un lucru care nu-i aparţinea. Amintindu-şi însă că soţia sa era frumoasă, cel puţin în orele în care el n'o vedea, amintindu-şi încă de o veche tradiţie care considera scrisoarea găsită ca o gravă ofensă adusă demnităţii conjugale, doctorul Fernando se gândi, ca la o corvadă, că trebue să se răzbune.

Era uşor. Preparatul său, dacă nu-i putea cu nici un chip mări durata, i-o putea lesne micşora. El se gândi la surpriza de a doua zi a acelui Bob care semna scrisoarea când va rămânea în braţe cu trista caricatură a femeii iubite.

Era o răzbunare dar care nu era o soluţie. Formula preparatului său, cumpărată de stat în ultimul timp, fusese împărţită tuturor farmaciştilor din oraş şi din cuprinsul ţării.

Ştiind că în acea zi guvernul ţinea consiliu, doctorul Fernando ceru prin radio permisiunea de a face o comunicare. Ea îi fu admisă. Peste cinci minute, doctorul ateriza pe terasa Palatului de Consilii unde se mai aflau încă alte zece aparate de zburat puţin mai mari ca bicicletele.

Doctorul Fernando arătă Consiliului bileţelul găsit declarându-se ca principal vinovat, el şi leacul său. Alţi cinci miniştri se ridicară acuzatori, mărturisind că au găsit şi ei prin casele lor asemenea bileţele. (Bărbaţii nu erau atunci destul de bine crescuţi ca să nu le găsească). Doctorul Fernando, umilit şi plin de căinţă, ceru Consiliului o ordonanţă care să retragă din comerţ preparatul imoral şi să anunţe pedeapsa cu moarte pentru aceia care l-ar fabrica în ascuns.

Desbaterile fură scurte. Şeful guvernului se ridică, impuse tăcere şi începu cu o expunere limpede asupra situaţiei din ultimul timp. Făcu istoricul feminismului şi roadele epocii sale de triumf. Arătă ceiace se ferea să spue partizanilor, că într'adevăr guvernarea femeilor fusese o binefacere pentru ţară. Energia lor de muncă, unită cu cinstea şi devotamentul lor, ridicase Statul la o situaţie înfloritoare. Preparatul doctorului Fernando le deturnase această energie. Lipsită de el, gruparea feministă avea să reintre în acţiune cu toate şansele de succes. Poporul, asupra căruia în deosebi epoca aceasta revărsase binefaceri, aştepta doar semnalul de luptă pentru readucerea femeilor la putere. Da, nemulţumiri erau.

(Continuare în pagina VI-a)

După votarea legii de deschiderea cârciumilor şi cluburilor, manifestaţia de dezaprobare a fost mai compactă ca cea de sărbătorire. Nu, nu era încă primejdie. Numai sub o conducere fermă, poporul putea deveni periculos.

Concluzia: în interesul partidului, trebuiau trecute cu vederea micile nemulţumiri conjugale.

Profitând de turburarea în care-i aruncase pe miniştri perspectiva grozavă a feminismului din nou triumfător, şeful puse îndată la vot cererea doctorului. Ea fu respinsă în unanimitate.

Ca urmare, doctorul Fernando primi marea decoraţie a „Vulturului Verde", reintegră domiciliul cu fruntea senină a datoriei împlinite şi trăi, până la o vârstă înaintată, ferindu-se să mai ridice de jos mănuşile căzute.

La moartea sa, i se făcu o înmormântare grandioasă. Printre sutele de coroane care ornau autocarele funebre, s'a remarcat în deosebi aceea a partidului dela guvern. o coroană de orchidee pe a cărei panglică sta imprimat cu litere enorme: **Marelui binefăcător Fernando — Recunoştinţă.**

Coroana de trandafiri depusă din ajun de şefa partidului feminist purta ,cu litere mai mici, aceeaş inscripţie.

ALICE GABRIELESCU

Libertatea imaginaţiei

In Anglia, un proces recent a adus în discuţie o problemă destul de nouă, aceia a libertăţii imaginaţiei: fiindcă unii cetitori au crezut că recunosc într'un personagiu de roman pe un om cunoscut, acesta a deschis acţiune împotriva autorului, cu scopul de a obţinea o reparaţie, fie printr'o despăgubire materială, fie prin recunoaşterea categorică că autorul nu s'a gândit la el când a descris pe eroul cărţii.

Paul Brach — care discuta dăunăzi urmările şi limitarea unei astfel de probleme în cadrul legilor şi lăsarea ei la discreţia judecătorilor, constata că în Franţa, unde calomnia nu e urmărită, s'a găsit cu drept cuvânt că s'a mers cam prea departe cu susceptibilitatea.

E caraghios să vrei să împiedici pe un scriitor de a aduce în opera sa elemente din viaţa trăită, sau să-l opreşti a da caracterelor pe care vrea să le zugrăvească, trăsături observate şi reţinute din viaţa de toate zilele. E nimicirea literaturii psihologice şi sfârşitul romanului de analiză!...

Reclamanţii răspund : nu cerem unui romancier nici satire, nici portrete. Dacă vrea să facă pe moralistul sau pe filosoful, să-şi expună subiectul în linii generale, nu să brodeze totul pe o temă romanţioasă. Ceiace cerem înainte de toate unui romancier, este imaginaţia.

E locul să definim din nou imaginaţia. Simplu şi modest, se poate spune că imaginaţia nu este decât un fel nou de a creia ceiace ai gândit, ai spus sau ai trăit.

France spunea, fără ironie: „pentru ca să scrii ceva, trebue să ai imaginaţie".

Ceiace pare cu desăvârşire copilăresc în acest caz, este seriozitatea cu care se susţine că faptele reale, luate din existenţa zilnică, n'ar trebui să fie *turnate*, proaspete încă, într'un capitol romanţios, uitând că romancierii din toate ţările şi din toate timpurile (chiar marii romancieri englezi), n'au neglijat niciodată acest izvor.

Am putea chiar generaliza — aşa cum fac autorii dramatici de azi, lăsându-şi piesa, cu subiect de adulter, judecată de către o pereche burgheză şi punând în gura soţiei „nevinovate" această exclamaţie :

„Eşti sigur că n'ai spus nimănui că te-am înşelat anul trecut? Piesa asta seamănă foarte bine cu ceiace ni s'a întâmplat nouă !"

Sunt opere ce trezesc ecouri particulare în cele mai deosebite sensibilităţi. Aceasta e şi raţiunea lor de-a exista.

La noi, acum câţiva ani, romanul domnului N. Davidescu, „Conservator & Co.", aducea în literatură unele fapte şi tipuri bine cunoscute din viaţa noastră politică.

Nimeni n'a protestat, şi critica s'a mulţumit să adauge, precizând, că romanul e interesant şi din acest punct de vedere : satisfăcea curiozitatea publicului, prezentând sau, mai bine zis, dând la iveală un întreg şir de fapte din viaţa unor oameni, printre care unii, în *existenţa lor reală*, urcaseră trepte sociale însemnate.

Dacă legea ar admite punctul de vedere al reclamantului, — spunea Paul Brach, — unde vom ajunge ? Scriitorul va mai avea dreptul să vorbească despre el ? scriitorul care nu trebue să sufere decât în taină ? In ţările unde sinuciderea este socotită tot atât de condamnabilă ca şi un asasinat, lucrurile nu se vor putea schimba.

Loc imaginaţiei ! Moarte amintirilor !

Despre ce să se scrie? Despre certurile conjugale ale locuitorilor din Saturn? Despre activitatea socială a elefanţilor ?

Un roman, spune Novalis, e mai presus de toate poezie. Poezia este într'adevăr, ca şi filosofia, un acord armonic al sufletului nostru, în care totul se înfrumuseţează, în care fiecare lucru îşi are locul său, tovărăşie şi împrejurări convenabile.

Intr'o carte cu adevărat poetică, totul pare firesc şi în acelaşi timp minunat.

Un roman este o viaţă transformată în carte.

Lumea cărţilor nu este în realitate decât caricatura lumii adevărate.

Scriitorii englezi au găsit desigur mijlocul de-a înlătura primejdia pe care fiecare din operele lor ar putea-o prezenta. Ei pun în fruntea cărţilor lor :

„Susţin că personagiile acestui roman n'au existat decât în imaginaţia mea".

Un autor a adăugat chiar :

„Toţi câinii, toate pasările, toţi peştii, toate insectele, toate florile, în sfârşit, tot ce veţi întâlni, în această carte e născocit şi gândit în întregime de mine".

JULIETA LUPAŞCU-BLAZIAN

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS = Mătăsari 23

GRAZIA DELEDDA
FUGA IN EGIPT
ROMAN

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: LEI 55.—

MARCEL PROUST

Tablou marin

Ca să regăsesc înţelesul pierdut al unor cuvinte dragi, ar trebui să-mi fie mai întâi spuse de către lucrurile care de mult timp cunosc drumuri ce duc în mine, drumuri părăsite de mulţi ani, dar care, am credinţa că nu sunt închise pe veci. Ar trebui să mă întorc în Normandia, şi, lăsându-mă în voia ei, să mă duc spre malul mării. Sau, şi mai bine, s'o iau pe cărările împădurite, de unde o zăreşti din când în când şi unde, în adiere, se amestecă miros de sare, de frunze umede şi de lapte. N'aşi cere nimic acestor lucruri care m'au văzut născându-mă. Ele sunt darnice cu copiii pe care îi cunosc de mici, de la sine îi învaţă ce-au uitat. Totul, şi mai întâi mireasma ei, mi-ar vesti marea, şi eu n'aşi vedea-o încă. Aşi auzi-o de-abea. Aşi merge pe drumul cu măcieşi de odinioară, cu înduioşare, şi înfrigurat că de-odată, printre tufişurile mai rare îmi va eşi înaintea ochilor prietena ascunsă şi aşteptată, nebuna care se vaită într'una, bătrâna regină îngândurată, marea. Şi aşi vedea-o. Ar fi pe o zi de moleşeală, sub soarele învăpăiat, când dânsa oglindeşte cerul albastru ca şi ea, doar mai palid. Pânze albe, ca nişte fluturi, ar sta pe apa neclintită şi n'ar vrea să se mai mişte, ameţite de căldură. Sau, dimpotrivă, marea ar fi neliniştită, galbenă sub soare ca o câmpie de noroi, cu valuri care de departe ţi-ar părea nemişcate şi încununate cu scânteieri de zăpadă.

Pânze în port

In portul îngust şi lung ca o şosea de apă, între cheiurile joase, unde scânteiau luminile de seară, trecătorii se opreau să vadă ca pe nişte nobili străini sosiţi în ajun şi gata de plecare, corăbiile înşirate. Nepăsătoare de curiozitatea stârnită într'o mulţime pe care păreau că o dispreţuesc, sau că doar nu-i cunosc limba, ele îşi păstrau în adăpostul umed în care se opriseră o noapte, avântul tăcut şi neclintit. Grosimea catargului povestea totuşi despre lungile călătorii ce aveau să le facă, şi dărăpănarea lui despre oboselile pe care le suferiseră pe cărările lunecoase, vechi ca lumea, nouă ca dâra care le sapă şi trecătoare ca dânsa. Şubrede şi trainice, mândre şi triste, corăbiile erau întoarse către oceanul deasupra căruia se înalţă, şi în care, parcă sunt pierdute. Ţesătura minunată şi iscusită a frînghiilor se oglindea în apă, după cum o minte ageră şi prevăzătoare se cufundă în soarta nesigură, care odată, o va ruina. De abia scăpate din viaţa grozavă şi frumoasă spre care vor porni iar mâine, pânzele lor erau parcă obosite de vântul care le umflase, catargurile li se aplecau pe apă şi, de la proră la pupă, mlădierea trupului lor părea că păstrează graţia tainică şi mişcătoare a brazdei lor prin apă.

Trad. de I. D. G.

Cereţi ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Anglia şi poporul englez presintat în conferinţe de N. Iorga, Generalul Radu Rosetti, Michaela Catargi şi R. Hillard 70.
O. Marden. — Minunile gândului (Vrei să fii alt om?) 40.—
Ilie Bufnea. — Voluntarii români din Siberia 40.—
A. de Herz. — Omul de zăpadă. Comedie în 3 acte 65.—
I. Peltz. — Viaţa cu haz şi fără a numitului Stan. Roman 65.—
I. Agârbiceanu. — Legea trupului. Roman 100.—
I. Agârbiceanu. — Legea minţii. Roman 160.—
A. Steuerman-Rodion. — O toamnă la Paris. 100.—
Grazia Deledda. — Fuga în Egipt. Traducere de Olga Monta 55.—
C. Narly. — Pedagogia socială şi personalitatea 15.—
N. Iorga. — Evoluţia ideii de libertate. Lecţii la Universitatea din Bucureşti 70.—
Savin Constant. — Pata de cerneală. Schiţe şi nuvele 28.—
E. Lovinescu. — Istoria literaturii române contemporane Vol. IV Evoluţia „Prozei Literare" 120.—
I. Nistor. — Unirea Bucovinei. Studiu şi documente 160.—
Paul Gentizon. — Armata Germaniei după înfrângere 1919—1929. (Tradus de D. A. Dospinescu) 60.—
Hans Kelsen. — Teoria generală a statului. Tradusă de I. H. Vermeulen. 100.—
I. H. Vermeulen. — Regimul juridic al apelor în România 100.—
N. G. Vrăbiescu. — Condiţiunea juridică a copilului natural în dreptul comparat 200.—
G. D. Cristescu. — Problema televiziunii 60.—
E. Dr. Comşa. — Bucătăria vegetariană. 340 reţete diferite. 80.—

Cataloagele editurei gratis la cerere.

O. Bauer. — Le socialisme, la religion et l'église 140.—
G. Maillard. — Les merveilles de l'Autosuggestion 42.—
Ch. Benoist. — Les lois de la politique francaise 78.—
B. Nogaro. — Finances et politique 210.—
A. Meillet. — Expuise d'une histoire de la langue latine 175.—
Paul Morand. — Paris Tombouctou 72.—
A. Hubert. — Le principe d'autorité dans l'organisation démocratique 140.—
Henry Jagot. — Vidocq 70.—
P. Lemoine. — Volcans, tremblements de terre 63.—
D. Tits. — Initiations â la biologie 70.—
H. Ellis. — Evoluation de l'amour, la chasteté, l'abstinence sexuelle 126.—
J. Castelot. — Essai de synthèse des sciences occultes 105.—
G. Valoirs. — L'homme contre l'argent 126.—
Colette. — Le voyage égoiste, roman 78.—
G. Rodrigues. — Est-ce qu'on meurt? 78.—
Romain Roland. — Les Léonidas 78.—
Nogaro. — L'évolution du commerce 112.—
G. De La Fouchardière. — Les médécins malgré nous 78.—
Jean d'Esme. — L'Ile rouge, Madagascar 120.—
Agenda Beranger pour Ingénieurs, Architectes, mecaniciens, entrepreneurs pe 1929 105.—
Henry George. — Progrès et pauvreté 140.—
Arnauné. — La monnaie, le crédit et le change 140.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramubrs.

Cronica Şahului

CONCURSUL NAŢIONAL DE PROBLEME
al „Adeverului Literar şi Artistic" 1928.

Probleme în 3 şi 4 mutări.

Următoarele probleme au fost găsite necorecte : Nazdar I, III şi IV, O idee, trăiască Nebunul II, tot începutul e greu şi fără Motto (C. L. Roman).

S'au decernat .

Premiul întâi (1500 lei) d-lui Rafael Cofman, Ismail, pentru problema" Nazdar II"; premiul al doilea (700 lei) d-lui I. A. Schiffmann, Chişinău, pentru problema „Spat birefractor"; premiul al treilea (300 lei) d-lui Rafael Cofman pentru problema „4 variante".

Publicăm mai jos aceste trei probleme :

Menţiuni onorabile: 1) D-lui prof dr. Alfred Roth, Jibert, pentru problema „Haduviga I" (No. 109) ; 2) d-lui Rafael Cofman pentru problema „Cameleon ecou" (No. 156); 3) d-lui C. G. Gavrilov, Vâlcov, pentru problema „Mai prejos XI" (No. 124); 4) d-lui Ing. I Loewenton, Bucureşti, pentru problema „Cugetarea" (No. 167); 5) d-lui Ştefan Deneş, Arad, pentru problema „Caissa" (No. 121); 6) d-lui Al. Popovici, Braşov, pentru problema „Coev în cetatea suferinţei" (No. 147); 7) d-lui A. F. Ianovcic pentru problema „Pur şi Pimplon". (No. 83).

W. Pauly, Camil Seneca, P. I. Negreanu

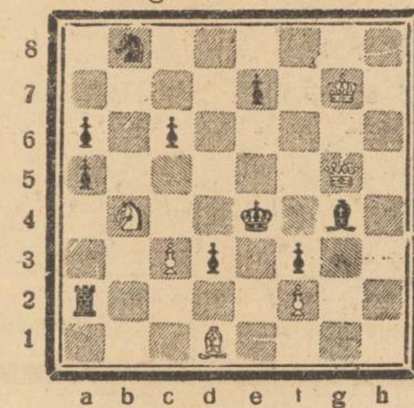
PROBLEMA No. 97

de **Rafael Cofman,** Ismail.

Premiul I

Negru (10 figuri)

Ré4, Ta2, Cb8, Ng4, Pa5, a6, c6. d3, é7 şi f3.



Alb (6 figuri)

Rg7, Dg5, Cb4, Nd1, Pc3 şi f2.

Mat în trei mutări.

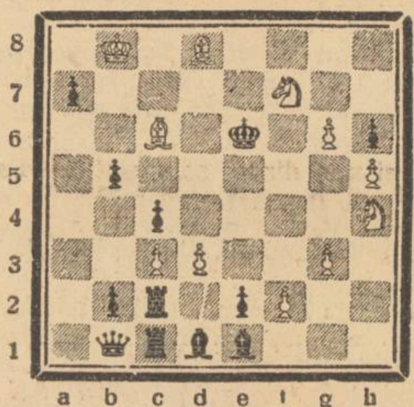
PROBLEMA No. 116

de **I. A. Schiffmann,** Chişinău.

Premiul II

Negru (12 figuri)

Ré5, Db1, Tc1 şi c2, Nd1 şi é1, Pa7, b2, b5, c4, é2 şi h6.



Alb (11 figuri)

Rb8, Cf7 şi h4, Nc6 şi d8, Pc3, d3. f2, g3, g6 şi h5.

Mat în trei mutări.

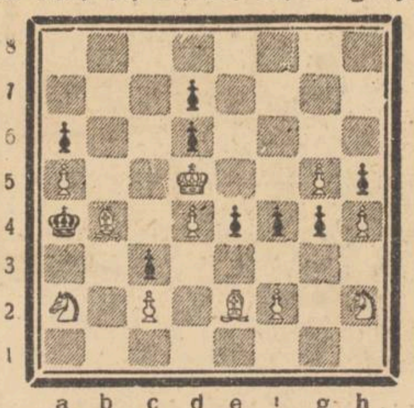
PROBLEMA No. 131

de **Rafael Cofman,** Ismail.

Premiul III

Negru (9 figuri)

Ra4. Pa6, c3, d6, d7, é4, f4, g4 şi h5.



Alb (11 figuri)

Rd5, Ca2 şi h2, Nb4 şi é2, Pa5, c2, d4, f2, g5 şi h4.

Mat în patru mutări.

*

Orice contestaţiuni referitoare la incorectitudinea sau lipsa de originalitate a problemelor premiate sau a acelora cărora li s'au decernat menţiuni onorabile se vor adresa redacţiei până la 31 Ianuarie 1929. Premiile se vor distribui în primele zile ale lunei Februarie 1929.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

CITIŢI AZI No. 199
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
FEODOR LIUBOV
„SARAFANUL ROŞU"
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA
LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

Curiozităţi

O ţară fericită

Directorul unei mari societăţi de asigurare americane, publică o interesantă statistică asupra mortalităţii în Statele Unite şi în Canada, din care se vede că tuberculoza distruge acolo din an în an tot mai puţine vieţi.

Această societate numără 16 milioane de asiguraţi ! Astăzi la 100.000 de oameni sunt numai 73 tuberculoşi. In 1927 ei au fost cu 7 la sută mai numeroşi ; în 1926 — cu 14 la sută şi în 1920 — cu 43 la sută ! De aci se vede clar că populaţia Americii de Nord devine repede, din ce în ce mai sănătoasă.

Armata de 15 milioane

Ziarul englez „Morning Post" afirmă că ultimul buget al armatei sovietice a ajuns la 853 milioane ruble, adică la peste 40 miliarde lei. Sunt 60 şcoli militare şi 5.600 centre de instrucţie. Mobilizarea generală, dacă ar fi cu putinţă, ar pune pe picior de război 15 milioane de soldaţi.

Un „leşin de... 7000 de metri"

Aviatorul francez Lemoine, căutând să bată recordul de înălţime, s'a ridicat în 30 de minute la o altitudine de 9.200 metri. Aci, din cauza unui incident al inhalatorului, Lemoine leşină.

La înălţimea de 1500 metri norocosul aviator îşi reveni în fire şi constată că aeroplanul său „a ştiut" să-şi continue, în mod automat, linia de coborîre precisă, pe care Lemoine şi-o fixase cu o clipă înainte de a fi leşinat. Peste 7.000 de metri aparatul zburase singur în jos cu o viteză de circa 400 kilometri pe oră, ducând un om leşinat, în deplină siguranţă.

Acest caz îndreptăţeşte ideia care părea fantastică : pe viitor maşinile zburătoare vor circula în spaţiu după cum minele „Whitehead", automate şi „conştiente", se conduc şi acţionează în apă — adică cu supremă precizie şi siguranţă...

Nuntă în mijlocul Oceanului

Pe bordul vaporului „Ile de France", în mijlocul Oceanului Atlantic, a avut loc, pe neaşteptate, căsătoria celebrului constructor-aviator francez Robert Pelletrie cu o bogată Mexicană — Carmen de Keyros. Pelletrie s'a gândit cel dintâiu la comunicaţiile interplanetare. Conferinţa lui dela Londra, în care insista asupra nevoii de a face experienţe în acest sens, trimiţând spre Lună şi spre Marte aeroplane-rachetă sau bombe automate, a atras de curând atenţiunea tuturor tehnicienilor şi aviatorilor.

Cel mai mare vapor

Docurile casei Harland-Wolf din Belfast, Anglia, au început construirea unui vapor oceanic de 1.000 picioare lungime (peste 300 de metri !). Vaporul va deservi linia societăţii „White Star" şi se va mişca cu ajutorul energiei electrice. Ca volum, însă, va fi inferior celorlalte vapoare uriaşe existente, fiindcă e calculat numai la 50.000 de tone. „Majestique" nu e mai lung de 915 picioare şi are 56.551 tone, „Leviathan" 59.957 şi „Berengaria" 52.226 tone.

Călător fără picioare

Ungurul Iosif Korpa, un invalid fără picioare, în vârstă de 60 de ani, a plecat din Budapesta spre Paris, în ziua de 22 August, într'un cărucior-fotoliu, mişcat de mânile, originalului călător. Această expediţie a trecut neobservată de presă, deşi Korpa a reuşit până azi să lase în urma lui mai multe puncte însemnate : Viena, Berlin, Metz, Verdun şi Châlons-sur-Marne. In câteva zile va fi la Paris, unde i se prgăteşte o frumoasă primire.

Korpa e însoţit de un prieten biciclist. In itinerariul său de reîntoarcere la Budapesta, Korpa va trece prin Milano şi Zagreb.

Specula cu titluri ştiinţifice

La Tribunalul din Leipzig se judecă procesul unui oarecare Edgard Albers, de 23 ani care se întitulează „doctor în ştiinţele politice. din Belgia".

Albers e acuzat de escrocherie; se ocupa cu vânzarea titlurilor de doctorat şi a diplomelor de consul. El însă nu-şi recunoaşte vre-o vină şi afirmă că operaţiunile sale sunt nişte transacţii comerciale absolut legale. Albers mai susţine că vânzarea titlurilor ştiinţifice se practică pe o scară foarte intensă în Belgia, Germania, Statele-Unite, etc.

Presa germană recunoaşte alături de Albers, această tradiţie atât de urâtă. care într'adevăr perzistă în lumea universităţilor. Mai ales sunt accesibile titlurile ştiinţifice ale universităţilor belgiene. Albers nu era decât un abil mijlocitor în astfel de operaţii. Aspirantul la un titlu înmânează unui mijlocitor, drept arvună, câteva mii de mărci. Misitul aduce clientului o „dizertaţie", adică o „lucrare pentru doctorat", şi au fost cazuri când una şi aceiaş lucrare a fost făcută şi prezentată aceleiaşi facultăţi, de către mai multe persoane. Apoi lucrarea se aprobă de facultate şi aspirantul obţine titlul de doctor.

Propriu zis, aceste universităţi nici nu sunt adevărate universităţi, ci numai instituţii particulare cu nume general de universitate, având dreptul de a acorda prin corespondenţă diplome de doctor în urma cursurilor de câţiva ani duse prin corespondenţă cu „aspirantul". Sunt câteva şcoli de acest tip în Belgia: „Universitatea Filotechnică" din Bruxelles, „Şcoala Superioară Colonială" din Liège, „Şcoala Păcii" din Mons, etc.

Până în vremea din urmă, diplomele acestor instituţii erau vizate de Ministerul de Externe belgian. In ultimul timp însă, în legătură cu destăinuirile survenite în acest sens, ministerul le aplică stampila „fără valoare legală".

Albers a prezentat tribunalului câteva diplome vizate şi „cu valoare legală". El spune că n'a escrocat pe nimeni, ci a dat câtorva persoane ceiace acestea voiau să aibă, câştigându-şi cinstit comisionul.

Tribunalul a constatat prin acte şi depoziţii de martori că „Universitatea Filotehnică" din Bruxelles a eliberat diplome de doctor în medicină aproape unor analfabeţi.

In Statele Unite, cu această „branşă" a comerţului se ocupă mii şi mii de oameni, care mijlocesc obţinerea celor mai variate titluri ştiinţifice.

Procesul lui Albers a produs o impresie penibilă asupra guvernului german, care intenţionează să interzică întrebuinţarea titlurilor străine de doctor, în Germania.

La Berlin s'a format, în urma acestui proces, o „Uniune" a „Doctorilor Străini", cu scopul special de a-şi apăra drepturile „câştigate"....

Cărţi şi Reviste

Dr. I. WESTFRIED: Instinctul sexual

Cu un cuvânt introductiv de S. Freud
Edit. Cartea Românească

Doctorul Westfried este unul dintre cei mai harnici cercetători ai literaturii medicale. D-sa ne-a dat acum câţiva ani un studiu amplu asupra enigmei morţii şi câteva analize de psihopatologie sexuală, în care prezenta pentru prima dată publicului nostru teoriile şi punctele de vedere cele mai noui asupra acestor probleme.

Ultima d-sale lucrare tratează despre instinctul sexual. Autorul analizează stadiile sexualităţii, în special etapa infantilă, şi cu prilejul acesta citează şi comentează teoriile respective ale lui Freud.

E interesant capitolul despre legile atracţiunii sexuale şi afinităţile elective.

Partea II-a şi a III-a ale lucrării, tratând despre organele uro-genitale şi bolile venerice ni se par străine de problema instinctului sexual.

In schimb, capitolul despre Psychopatologia sexuală se remarcă printr'o analiză judicioasă a teoriei lui Freud, a nevrozelor şi a sexualităţii morbide, prin invocarea precisă a ultimelor date ştiinţifice şi prin expunerea limpede, pe înţelesul tuturor, a celor mai dificile probleme.

Adnotaţiile literare şi filosofice, cu care autorul ajunge chiar până la André Gide şi Marcel Proust, capitolele despre artă şi sexualitate, teoria erotică a artei, pasagiile sugestive despre Eros, longevitate şi psychoanaliză sunt strălucit tratate şi de-o netăgăduită utilitate pentru publicul cititor profan.

Răsfrângerile sociologice ale chestiunii sexuale sunt de-asemeni, interesant înfăţişate.

Noua lucrare a d-rului Westfried are în primul rând un rol educativ deosebit de important.

Dacă adăugăm la aceasta expunerea clară a tuturor punctelor de vedere şi a celor mai noui probleme, „Instinctul sexual" se impune ca o lucrare de seamă, putând fi citită de oricine.

Un cuvânt elogios se cuvine editurii „Cartea Românească" în care a apărut studiul d-rului Westfried. Numeroasele planşe sunt executate şi reproduse cu îngrijire şi în genere toată tehnica lucrării face cinste tiparului românesc. — *Sergin.*

VIAŢA ROMANEASCA

An. XX No. 9. 1928

Damian Stănoiu: „Aşa a lăsat Dumnezeu". Una din cele mai învechite, uzate şi rebarbative probleme sociale este şi aceia a conflictului, artificial dar aprig pe vremuri şi neisprăvit încă, dintre misiunea preotului ca preot şi instinctul lui sexual ca om. Un aspect al problemei, acela al atitudinii ţărănimii noastre în faţa acestui conflict este schiţat de Damian Stănoiu veridic, viu şi cu un humor de cea mai bună calitate.

Demostene Botez: „O adevărată excursie de plăcere". Sunt o adevărată plăcere pentru cititor excursiile în domeniul prozei ale artistului-poet Demostene Botez. Un volum de asemenea nuvele, şi literatura românească se îmbogăţeşte cu o remarcabilă operă de sarcasm.

Cezar Petrescu: „Aranca, ştima lacurilor". Fragment dintr'un roman ce va fi, desigur, foarte lung, de vreme ce autorul s'a văzut nevoit să ne rezume telegrafic o lungă serie de capitole ce ar fi putut să fie minunate. Sau d. Petrescu a voit să spună cetitorilor: Uite ce pierdeţi dacă nu-mi cumpăraţi romanele cu zecile de mii, ca să pot să nu mai fac alt ceva decât să scriu! Şi aşa este. Fantezia şi talentul d-lui Cezar Petrescu ar putea face un frumos volum cu „Prescurtarea avocatului dr. Silvestru Hotăran".

Nicolae Tolu: „Umanitarismul lui Tolstoi şi (să ne dea voe autorul să refuzăm forma *progrom*) pogromurile din Basarabia". Articol de informaţie bună, sintetică, limpede...

A. Dominic: „Cântecul Pomului". Poezie filosofică, dar fără pastişare eminesciană, este ceva nou şi îmbucurător... Calităţile acestei bucăţi ne fac s'o dorim încadrată într'un volum întreg.

Mihail D. Ralea: „Memorial". D. Ralea îşi începe memorial-ul prin câteva note fugitive asupra călătoriei d-sale în Spania. Dar temperament politic prin excelenţă, vibrează mai ales într'o substanţială, însă, vai, prea scurtă şarjă împotriva fascismului. Şi aceasta nu apropo de Primo de Rivera, dar fiindcă în drum spre Spania s'a atins de vârful peninsulei italiene.

N. N. Tiron: „Modificarea legii de unificare administrativă". Inceputul unui studiu ce se pare că va fi temeinic.

Const. I. Vişoianu: „Pactul general de renunţare la război zis şi pactul *Kellogg*". Instructiv istoric al faimosului pact şi largi consideraţii generale asupra urmărilor lui. Articolul acesta complectat cu o mai amănunţită analiză a poetului însuşi, ar alcătui o interesantă monografie.

Octav Botez: Analizează atent, scrupulos, şi deosebit de elogios romanul istoric al d-lui *Barnoschi*, „*Cărvunarii*". Găseşte că eroii povestirii sunt creaţiuni artistice şi viabile. Ioniţă-Vodă are „bărbăţia şi prestanţa vechilor domni". Domniţa Ana „al cărei farmec are ceva fatal şi demoniac... e redată în trăsături cu deosebire vii". In încheere, autorul spune despre lucrarea d-lui Barnoschi, că este „o izbutită reconstituire a trecutului, care încetăţeneşte onorabil la noi, genul ilustrat odinioară în literatura franceză de un Mérimée sau Gobineau. D. Octav Botez mai recenzează şi „*Le Roman*" de Fr. Mauriac, ajutând puternic pe acel care va ceti cartea, să înţeleagă lipsurile ei; lipsuri izvorâte din parţialitatea lui *Mauriac* faţă de unele probleme sociale.

Ştefan Gheorghe: Recenzia volumului d-lui I. Petrovici. „Felurite". Recenzentul profită de ocazie să ne dea lista lucrărilor d-lui Petrovici, dar nu ne spune nimic despre volumul... recenzat.

P. Constantinescu-Iaşi: Recenzii bune şi conştiincioase despre: A la recherche d'un monde perdu (Paul le Cour). Commentaires sur la préhistoire de Pornic (Emile Cauly).

Mircea Mancaş: Rezumă analitic teoria categoriilor (dr. S. S. Bârsănescu).

Radu I. Luca analizează — dovedind un remarcabil spirit de jurist-filosof — următoarele valoroase lucrări: Le Socialisme (Emile Durheim), Science du droit et romantisme (Julien Bonnecase), La valeur de la loi (G. Renard).

Revista revistelor, ca întotdeauna, bogată şi instructivă.

Despre celelalte articole şi studii s'a scris în ultimele două numere precedente.

George Sand în Pirinei

Sunt rare idilele în viaţa sentimentală atât de încercată a scriitoarei George Sand, această mare îndrăgostită, legată de cele mai însemnate personalităţi ale unei epoci strălucite, căutându-şi mereu fericirea. Şi ea a cunoscut, totuşi, fericirea curată a unei iubiri ideale. Intr'unul din colţurile cele mai pitoreşti ale Pirineilor, la Coteret, acolo se desfăşură frumosul roman care trebuia să rămână singurul în viaţa ei, închinată în urmă îmbătării de glorie.

Să răsfoim documentele publicate în „Revue des deux mondes" de către copiii eroilor:

„La dreptul vorbind, eroina noastră nu era încă George Sand şi nimic nu ne lăsa să bănuim că ea putea să ajungă într'o zi una dintre cele mai mari scriitoare ale unei epoci bogate în mari scriitori".

Măritată de doi ani cu Casimir Dudevant, Aurora Dupin se afla, în 1825, într'o stare de adâncă descurajare morală, datorită dezamăgirii ce-i pricinuia unirea ei cu un om iubitor şi bun, ce-i drept, dar lipsit cu totul de învăţătură şi deşteptăciune. In această supărătoare stare de spirit, ea plecă din Nohant la 5 Iulie, cu soţul ei, cu copilul lor Mauriciu şi cu doi servitori, spre a cere aerului înviorător al Pirineilor vindecarea boalei sale. Avea atunci 21 de ani. Priveliştea munţilor, cu deosebire frumoasă în acest loc privilegiat, o încântă atâta încât uită, cel puţin la început, necazul ce-o rodea.

Era atunci la Coteret o societate numeroasă şi foarte veselă, formată în mare parte de Bordelezi, muşterii veşnici ai frumoasei staţiuni: Un negustor bogat M. Leroy a cărui fiică Zoia captivă repede pe Aurora, un judecător supleant dela tribunalul din Bordeaux, M. Royat, viitor soţ al simţitoarei Zoia şi în sfârşit, un om tânăr, frumos, Aurelian de Sèze. Nepot al avocatului lui Ludovic al XVI-lea, el făcea parte dintr'o familie cu vechi tradiţii. Substitut la tribunalul din Bordeaux, dela 1823, după ce se achită cu prisosinţă şi în mod strălucit de slujba de magistrat câţiva ani, trebui să devină reprezentantul poporului în 1848; ca vice-preşedinte al Camerei, el prezidă pe rând Constituanta şi Legislatura până la lovitura de stat din 2 Dec. 1851 şi muri la Bordeaux unde se retrăsese la 23 Iunie 1870.

Când s'au întâlnit, el avea douăzeci şi şase de ani. Serios şi glumeţ în acelaşi timp, de-o educaţie desăvârşită, el era aproape logodit cu o d-ră care se afla tot la Coteret cu părinţii ei.

Legături stricte de societate se stabiliră la început între dânşii; legături neînsemnate ca cele ce se leagă în oraşele dela mare. Dar farmecul straniu al Aurorei, care era micuţă şi palidă şi de pe acum foarte impunătoare prin purtarea şi prin felul cum vorbea, trebui să câştige iute pe Aurelian. Intr'o zi, la Sf. Savin, el se arătă atât de îndrăzneţ, încât trebui să i se reamintească de logodnica lui. La marginea lacului Gambe, pe aceste maluri fermecătoare care fură martore la atâtea jurăminte reciproce, el îndrăzni să mărturisească flacăra ce-l mistuia, în cuvinte foarte simple.

O scurtă învrăjbire urmă, care dură trei zile, trei zile de mâhnire pentru unul ca şi pentru celalt.

Amărâtă că s'a purtat aşa de crud faţă de un sentiment ce simţea că o cuprinde şi pe ea din ce în ce mai mult, temându-se ca nu cumva să fi îndepărtat pentru totdeauna din drumul ei pe cel pe care fiinţa ei întreagă îl chema, ea se hotărî să se ducă la circul Gavarnie unde ştia că trebue să întâlnească pe prietenul sărmanei sale inimi neliniştite.

Intrevedere mişcătoare, hotărîtoare. Nici-o îndoială de azi înainte despre intensitatea unui sentiment împărtăşit de amândoi. Nici-un fel de cochetărie, nici-o aluzie, nici-o minciună. Era dragostea, o dragoste adânc cugetată, dar o dragoste curată care nu trebui niciodată să se lase atrasă de înlănţuirea simţurilor. Nu era ea oare măritată, mamă de familie, nu aparţinea unui soţ al cărui nume îl purta, unui fiu care mai târziu va fi mândria ei?

La Sf. Sauveur ei se explicară. Aceşti doi îndrăgostiţi, dintre care unul avea douăzeci şi şase şi celălalt douăzeci şi unu de ani, nu sunt suflete de rând, ei vor şti să se arate demni de sentimentul care-i însufleţeşte. Dar iată că în bucuria-i de a fi înţeles, Aurelian strânge între mâini o talie fină, care se lasă, şi fură prietenei sale un sărut. Dar ei îşi desfac braţele, se privesc ca doi străini, galbeni, zdrobiţi, şi el strigă:

— Să mă goneşti, dar numai atunci când îmi voiu fi călcat jurământul.

La 28 August, în faţa peşterei Lourde, la întoarcerea dela Coteret, cei doi îndrăgostiţi, o clipă pierduţi din vedere, îşi luară rămas bun, jurându-şi amintire veşnică.

Părăsind Pirineii ei dragi, cărora venise să le ceară vindecarea tristeţii, Aurora se refugie împreună cu soţul ei Guieri, aproape de Nerac, la cumnatul ei, colonelul baron Dudevant, apoi la Bordeaux.

Scrisorile publicate de „Revue des deux mondes", ne dau voie să urmărim până în cele mai mici amănunte delicata idilă. Ele sunt adresate confidentei sale Zoia. Pline de uitare de sine, ele învederează de pe acum pe scriitoarea care va şti să tragă un atât de mare folos din întâmplările sale şi să descrie în acelaşi timp într'un chip cu totul deosebit frumuseţea Pirineilor.

„Oh! nu voiu uita niciodată Pirineii! Cea mai frumoasă ţară din lume. Inchipuirea mea se plimbă încă pe acolo şi aşi putea spune chiar că n'am plecat până acum!"

Sunt multe ştiri interesante despre viaţa dusă în Gasconia de Aurora. Cât despre *jurnalul scris de Aurora pentru Aurelian,* el este de o rară înălţime de sentimente, plin de născociri pe care numai o dragoste curată le poate inspira unei inimi de femee. Publicarea lui trebue să bucure pe literaţi, căci ea face cinste în deosebi memoriei lui George Sand.

Prelungirea vieţii

In Evul Mediu durata mijlocie a vieţii omeneşti era de 25 ani, pe când în 1926, de pildă, ea a înaintat până la 57 ani, ceiace reprezintă un mare câştig. S'a observat deasemenea că o treime din cazurile mortale, era datorită unor cauze care puteau fi, în timp, întârziate. Nu există nici o raţiune serioasă pentru ca viaţa omenească să nu poată fi prelungită.

Dacă în mod fericit se poate ajunge până la 60 ani, fără să se simtă nici o slăbiciune particulară în organele vitale, viaţa ar putea fi prelungită în mod sigur, până la 90 sau 100 ani. Dar esenţialul problemei, scrie d. Henry Dwight în revista „*Forum*" din New-York, este de a se şti dacă viaţa merită osteneala de a fi prelungită. Dacă, la bătrâneţe, viaţa nu mai e relativ sănătoasă şi capabilă de o oarecare activitate, ea devine o sarcină grea, de care e mai bine să te scapi. Una din tendinţele cele mai deplorabile de astăzi consistă în a crede că productivitatea noastră se epuizează repede. Dar părerea unui doctor celebru, Osler, confirmă această opinie, mai ales că cele mai bune capodopere au fost efectuate de oameni ce aveau o vârstă între 25-40 ani.

Cu toate acestea, vieţile oamenilor iluştri probează deasemenea că marile lor creaţiuni geniale, au fost produse chiar după vârsta de 60 ani, ceeace respinge cu totul ipotezele precedente. Cazul lui Goethe, care a desăvârşit pe „Faust" la adânci bătrâneţe, e concludent. — *g. b.*

Biblioteca clasicilor români

direcţia E. LOVINESCU

Potrivit scopului său şi după aceiaş normă de a da „*cel mai bun text în cel mai bun comentar*", „*Biblioteca clasicilor români*", a publicat din

M. Eminescu

Povestirile, un volum ce coprinde *Făt-Frumos din lacrimă, Sărmanul Dionis, Cezara, La aniversara.* Noutatea acestei ediţii constă în studiul introductiv al d-lui E. Lovinescu, în care fiecare bucată este analizată din toate punctele de vedere, şi întreaga proză a marelui poet este aşezată în cadrul desvoltării personalităţii lui.

Preţul 35 lei

Se găseşte la toate librăriile din Capitală şi provincie. Editura „Ancora", S. Benvenisti & Co.

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Mare revistă ilustrată în felul revistelor similare din străinătate

Apare în fiecare Vineri în 28—36 pagini, splendid ilustrată cu peste 120 de clişee originale, reprezentând ultimele evenimente din ţară şi străinătate, formatul mare, conţine cele mai interesante articole distractive, ştiinţă popularizată nuvele şi romane pasionante, de cei mai vestiţi autori, universal cunoscuţi, articole de modă, sport, humor sănătos, teatru, cinematograf, fantezii distractive, articole de politică internă şi externă, toate ilustrate, cu fotografii din toată lumea şi desenuri special executate.

Pagini speciale, sunt rezervate în fiecare săptămână curiozităţilor din toată lumea, faptelor şi ideilor importante, şi jocurilor distractive. Rubrici speciale sunt destinate filateliei şi grafologiei.

„REALITATEA ILUSTRATĂ" publică un concurs pentru alegerea celei mai frumoase femei din România, la un concurs arbitrat de comisiuni competente, căreia i se va decerna un frumos premiu.

Costul unui exemplar este numai de 8 lei.

CITIŢI ŞI RĂSPÂNDIŢI „REALITATEA ILUSTRATĂ".

Proteza „Dentară"

Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă

Inzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Selma Lagerlöf

(1858—20 Noembrie—1928)

Nils Holgerson, micul Suedez, care a zburat pe spinarea unui gânsac sălbatec deasupra pădurilor şi lacurilor Suediei, poate să se creadă unul dintre cei mai mari exploratori şi călători ai tuturor timpurilor şi popoarelor.

Deşi n'a fost prin desişurile ecuatoriale din Africa, ca Stanley sau ca Livingstone, şi nici n'a ajuns pe „Acoperişul Lumii" — Pamir şi Tibet — ca Swen Ghedin, — Nils a văzut o mulţime de lucruri minunate şi s'a hrănit cu cele mai concentrate sucuri ale vieţii, care duc la o complectă renaştere a trupului şi a sufletului.

Toate acestea i s'au întâmplat străbătând, la ducere şi la întoarcere, drumul dintre „Sconia de Sud" şi extremul Nord al Laponiei Suedeze, pe spinarea pufoasă a Pegasului său improvizat.

Ceiace a câştigat acest băeţel din călătoria-i fantastică, nu i-a fost dat să înveţe niciunui savant, jurnalist, poet sau comerciant, înarmat cu experienţă, cu cunoştinţe întinse, cu un carnet de cecuri şi cu călduroase scrisori de recomandaţie, călătorind în vagon-lits, cu aeroplanul sau cu vaporul american, oprindu-se la „Majestique" şi vizitând azi pe regi, mâine pe stelele de cinematograf...

Nils era numai de 14 ani când un mag l-a transformat într'un pitic. Gânsacul cel bătrân l-a dus prin Gotland, Smoland, Stockholm, Upsala şi Laponia, cunoscând mizeria şi suferinţele oamenilor, munca, cucernicia, vitejia şi marile fapte care le încununează viaţa.

A intrat în cele mai strânse legături cu animalele, cu grangurii şi cu corbii, cu renii şi cu şobolanii.

O vulpe l-a speriat foarte tare, căci... să nu uităm că Nils Holgerson era un pitic. Cât despre şobolani, lui Nils i-a fost dat să joace un rol important în eterna luptă de exterminare între rasa neagră şi rasa sură a acestor rozătoare.

Şi multe altele a văzut şi a trăit Nils — atât de multe, încât îţi vine ameţeală când te gândeşti numai la toate acestea. Totuşi, în urma acestui zbor, Nils a fost dezlegat de vraja care-l făcuse pitic; el a redevenit om ca înainte, însă cu un suflet nou, din care vântul mărilor a alungat orice gând de lenevie. Nils a căpătat o nouă înţelegere a lucrurilor:

—Iată deci cum e lumea!... E mare şi frumoasă, şi multe sunt de făcut în ea...

Selma Lagerloef priveşte lumea cu ochi de copil, limpezi şi entuziaşti. Privirea ei nu ajunge până în adâncul pasiunilor umane, nu cercetează chinul disperării arzătoare şi nici nu se înalţă spre piscurile cugetării munţilor filosofici.

Când atinge subiecte complicate şi probleme sociale moderne, ca în „Minunile Anticristului", tabloului pictat de pana ei îi lipseşte puterea de convingere, deşi episoadele separate sunt întotdeauna admirabile.

Vigoarea artei sale rezidă tocmai în episoade, în pitorescul priveliştilor.

Evenimente, aventuri şi viziuni se succed neîncetat.

„Goesta Berling", romanul din tinereţe al Selmei Lagerloef, e construit din numeroase episoade deosebite.

Eroii acestei scriitoare iubesc şi sufăr, trăesc în lipsuri şi dureri, dar jalea lor nu răstoarnă omul ca atare şi nu-l prăbuşeşte niciodată în dezolarea fără mântuire.

Figura bună, calmă a septuagenarei vizionare dela Wermland nu ne vorbeşte de furtuni sau de lupte şi nu trădează nimic din năzuinţa romantică sau mistică, cu care sunt colorate toate operele ei. Infăţişarea modestă, burgheză, ordonată, aminteşte pe cei patru pastori din genealogia scriitoarei. Iar creaţiunile sale sunt pline de un romantism luminos; aripile fanteziei îi ridică eroii mereu deasupra realităţii.

Intr'o căsuţă albă, subt un acoperiş roşu, ascuns în verdeaţa livezilor, Selma Lagerloef ascultă cântecul copacilor. Peisagiile ei, independent de sbuciumul personagiilor, sunt pline de linişte şi de duioşie.

După emoţiile plăcute trăite împreună cu cavalerii din Ekeby („Goesta Berling"), după aventurile întâmplate „căutătorilor de Dumnezeu" dela „Ierusalim", în sufletul cetitorului coboară liniştea luminoasă şi binefăcătoare.

Oamenii agitaţi şi ameţiţi se opresc uneori cu o nedumerire plăcută în suflet, când simt privirea duioasă a Selmei Lagerloef îndreptată asupra lor. Totul e limpede şi uşor în lumea ei.

Cetitorii mai nervoşi se ruşinează uneori când se văd înduioşaţi deodată sub farmecul Nordului Selmei Lagerloef.

Sentimentalismul domneşte în „Patria lui Liliencron".

Dar trebue să ne dăm seama că visul Selmei Lagerloef e şi aci înalt şi neîntinat: fericirea omenirii clădită pe muncă, sănătate şi libertate.

Selma Lagerloef a ajuns în culmea gloriei literare.

Patria ei o iubeşte cu toată sinceritatea pentrucă scriitoarea a cântat şi a proslăvit Suedia.

In ziua când a împlinit 70 de ani i s'au adus mii de dovezi de dragoste, admiratorii şi prietenii s'au strâns cu toţii în casa dela Morback, ziarele întregii lumi au amintit de romanele şi de eroii săi, iar poşta i-a adus traducerile în toate limbile ale ultimului său roman: partea a treia din ciclul „Loevenscheld".

Cetitorii dela Nord caşi cei din Sudul Europei şi Americii, aflând din presă despre serbarea dela Morback, aud parcă sgomotul potolit şi limpede al apelor din Wermland, văd sclipirea lacurilor şi verdeaţa luncilor.

In vuetul iernii ei recunosc cântecele cavalerilor dela conacul Eckeby, vorbele înaripate ale originalilor şi arţăgoşilor cavaleri, care îşi prigonesc fără odihnă destinul, fiind înconjuraţi de nimbul auriu al romantismului.

Goesta Berling şi frumoasa contesă Elisabeta pot uşor să vă smulgă câteva lacrimi când vă veţi aduce aminte de ele. Nu vă ruşinaţi atunci! Deschideţi „Legendele lui Hristos"; şi veţi simţi pe umăr atingerea unei mâini nu tocmai îndrăzneţe şi generoase.

Nils Holgerson abia şi-a luat rămas bun, la Wemmenheg, dela gâştele sălbatice, şi iată-l aşezat pe ţărmul mării sclipitoare, gata să vă arate întinderile vaste, pământeşti, aeriane şi marine ale Suediei. El spune:

— Priviţi: E ţara mea; sunt fraţii mei şi sălbătăciunile mele şi arborii mei. Le iubesc mult pe toate. Iar cu ajutorul lor, prin ele, vă iubesc şi pe voi, prietenii mei necunoscuţi; iubesc şi ţara noastră şi lumea întreagă..."

Dacă aceste cuvinte nu pot fi găsite în volumul: „Aventurile minunate ale lui Nils Holgerson, cel cu gâştele sălbatice", — rostul şi sensul acestei cărţi, cea mai însemnată din scrierile Selmei Lagerloef, nu poate fi altul...

A. N.

Cel mai mare succes de librărie

în lumea întreagă l-au avut romanele d-lui MAURICE DEKOBRA: *Cu inima întristată, Madona din Tren* şi *Gondola cu Himere,* tipărite şi în româneşte de Editura „Cugetarea". Ultimul său roman:

Serenada Călăului

care repurtează pretutindeni acelaş mare succes, a apărut zilele acestea tot în Editura „Cugetarea" (Bucureşti, str. Mătăsari 23). De vânzare la toate librăriile din ţară. Preţul: Lei 60.

INSEMNĂRI

Cum se face o revistă

„Universul Literar" a închinat un număr lui Vasile Stroescu. Alcătuirea numărului s'a făcut foarte ușor. Secretarul de redacție a tăiat dintr'un ziar un articol al d-lui dr. N. Lupu, un articol al d-lui Alexis Nour și câteva note biografice, tot de d. Alexis Nour, extrase din „Dimineața".

Cu sistemul acesta, facerea unei reviste este operația cea mai ușoară și mai rentabilă din lume. In loc de colaboratori, iai foarfecele. Iar onorariile — le bagi dintr'un buzunar în altul.

Cititorii la urma urmei, ar înghiți și sistemul acesta de conducere a unei reviste — directorul ei nefiind la discreția colaboratorilor, ci colaboratorii fiind la discreția directorului...

Cititorii ar fi mulțumiți să găsească grupate, din când în când, articole privitoare la același subiect. Ar cere numai un lucru: ca articolele să fie tipărite fără greșeli. Așa însă, articolele nici nu se mai recunosc.

Sau, poate, direcția revistei vrea tocmai să dea impresia, în modul acesta, că-i vorba de alte articole...— *X.*

Frederic Smetana

Inaintea lui Smetana, muzica cehă nu exista. E primul care a intonat un cântec național și de la el a decurs restul. Bohemia a suferit trei sute de ani robia austriacă. Orice element autohton era sistematic înnăbușit. Pe la 1845 nimeni din înalta societate nu s'ar fi umilit să asculte începuturile timide ale operei cehe „unde se duceau numai servitorii". Smetana a creat pe de-a'ntregul arta muzicală a unui popor care n'avea decât un minunat folclor.

Frederic Smetana era fiul unui berar din Litomysl din Moravia și a avut o viață destul de grea. Inceputurile lui la piano — căci Smetana fusese un copil-minune — au fost ajutate de Liszt și de Clara Schumann. Din pricina naționalismului său, Frederic Smetana n'a fost primit la Curtea lui Frantz-Ioseph și a plecat să vegeteze în Suedia. A ocupat o slujbă la Goeteborg, compunând *Richard III, Wallenstein,* încercând să precizeze caracterul specific bohem al compozițiilor lui.

Clima aspră îi ucise soția. Compozitorul se însură din nou și se 'ntoarse la Praga. Atmosfera revoluționară a anului 1848 sili guvernul să îngădue construcția unui teatru ceh, prin subscripție publică. Smetana, deși sărac și suferind, s'a devotat cu trup și suflet acestei acțiuni. Dușmănit de mulți, dar ajutat de Ferdinand Heller și de Anton Dvorak, scos de el la lumină, Smetana a creat o școală de muzică pentru cehi.

La 1866, după multe greutăți, și-a reprezentat întâia operă *Brandeburghezii în Boemia,* apoi la 1870, a cucerit toate aplauzele cu *Mireasa vândută,* operă cu desăvârșire cehă, cu proporții mai mici decât celelalte opere la care se gândea autorul, dar tocmai de-aceia mai ușor apreciată și gustată. De altfel succesul acestei mici capo d'opere de grație și pitoresc a fost transformat într'o armă împotriva compozitorului. Smetana a fost acuzat că revine la muzica germană, în special pe drumul bătut de Wagner și că a renegat astfel muzica strict națională. Smetana n'avea intenția să imite pe Wagner, dar nici nu voia să se mărginească la orhestrarea melodiilor populare, ci medita un stil bohem demn de o mare națiune.

Drept răspuns atacurilor suferite din pricina *Miresei vândute,* Frederic Smetana a compus două mari opere, drama *Dalibor* și *Libușa,* ultima destinată să fie reprezentată numai în momentele solemne ale poporului ceh. La 1881, inaugurarea operei cehe în propria ei construcție monumentală, s'a făcut cu *Libușa,* poemul alegoric al începuturilor națiunii cehe.

Smetana, care a fost în sfârșit prețuit la adevărata valoare a geniului său, n'a mai avut parte să audă *Libușa:* asemenea lui Beethoven, surzise.

Muzicantul ceh n'a încetat să compue lucrări scenice, *Secretul, Zidul diavolului, Cele două văduve* și delicioasa idilă *Sărutul.*

Retras la țară și bolnav, Smetana a compus două splendide quatore intitulate *Viața mea* și ciclul poemelor simfonice *Patria mea.*

In 1883 a dat semne de alienație mintală și în anul următor moare într'o casă de sănătate, nebun ca Schumann.

Smetana s'a ridicat mult de-asupra celorlalți compozitori cehi care lucrau în aceiași direcție ca și el. Liszt era admiratorul celor mai multe din lucrările lui Smetana.

Gloria muzicantului ceh, e totuși la început.

Parisul de-abia acum îl descoperă, reprezentând la Opera Comică, *Mireasa vândută,* în aplauzele entusiaste ale publicului și ale cunoscătorilor. — *A.*

Premiul Figuier

La concursul literar din Paris, premiul Figuier (50.000 franci) a fost acordat romancierului Emanuel Bove. Acesta e un tânăr care nu are încă 30 de ani, fost premiat al „Feminei" în 1925.

„Em. Bove" e numai un pseudonim, sub care se ascunde Manuil Bobovnicov, rus de origină, familiarizat cu spiritul literar francez.

La actualul concurs, miniștrii Herriot și Barthou n'au luat parte, fiind ocupați cu criza guvernamentală. Juriul prezidat de Danielou a fost compus din d-na Joanis și d-nii P. Brulat, A. Maurois, J. Tarraud, F. Mauriac și J. Giraudoux. Numai două voturi au fost acordate rivalului lui Bove — P. Bourget.

Printre romancieri, Bove-Bobovnicov e cunoscut mai ales prin „viteza" scrisului său: 100 rânduri pe oră și 8 ore de muncă pe zi. Din două în două săptămâni, Bove publica câte un nou roman scris sub inspirația... luptei pentru existență. Cu toate acestea, romanele sale au și frumoase însușiri literare, pentru care Bove a și fost premiat. Cele mai gustate lucrări ale sale sunt „Noaptea de Crăciun" și „Prietenii mei".

Săptămâna trecută a apărut ultimul său roman, intitulat „Pierre Nenard"...

Arta suedeză

In poezia suedeză, în umbra fiecărei imagini, stă totdeauna o cugetare. In roman, eroul este totdeauna încadrat — pe jumătate — în legendă. Personagiile care se mișcă dealungul povestirii au aspectul neliniștitor al forțelor oculte în mișcare. In felul acesta romanele sunt, prin unele părți ale lor, legendare. In artă, căutarea formei sau a culoarei nu va satisface îndestul pe sculptor sau pictor. Pictorul mai ales, operând magia culorilor și a luminii, nu se va putea reține de a pătrunde în insondabil. Portretist, el va aprofunda fizionomia modelului; pictor „de genre", scena se va mări adesea prin amploarea gestului și atitudinii și prin filozofia transparentă a acțiunii; peizagist, el se va confunda cu toată inima în interpretarea feței multiple și misterioase a naturii, căutând de preferință expresiunea pătrunzătoare a serilor lungi, a nopților de vară, a zăpezilor de iarnă, a zăpezei aceleia care-l înconjoară, îl strânge, îl domină. Numărul peisagiilor de iarnă e de necrezut în pictura suedeză. Din contra, viziunea soarelui plin e așa de rară, pentrucă exploziunea de lumină a zilei, e mai puțin proprie visurilor.

Este, de pildă, o mare diferență între Danemarca și Norvegia. Danezul este mai realist, Norvegianul mai impresionist, Suedezul mai idealist. Arta fiecăruia din ei s'a pus în serviciul tendințelor lor capitale.— *g. b.*

Idealism sau economie?

Arhiepiscopul de Canterbury și-a serbat de curând „nunta de aur" (în Anglia arhiereii sunt însurați), și în aceiași zi și-a părăsit catedrala din limită de vârstă.

Cu această ocazie primul ministru englez Baldwin i-a înmânat un cec de 14.500 lire sterline (circa 12 milioane lei).

Din partea bisericii Anglicane din America i-a venit un alt cec — de 2.000 de lire sterline.

Aceste cecuri, legate de „nunta de aur" și de demisia lui, provoacă uimire în restul lumii civilizate, unde moravurile Englezilor sunt privite ca excentrice.

Nuntă de Aur, într'adevăr! — exclamă ziarul parizian „Comoedia": — la noi, oricare ar fi meritele unui om, nimeni nu-l va sărbători cu cadouri în bani.

Cardinalul din Paris ar primi, de pildă, o operă de artă și ar trebui să asculte câteva discursuri elogioase. Savanții noștri, dintre cei mai merituoși, primesc la bătrânețe câte-o decorație și-și sfârșesc zilele cum o vrea Dumnezeu.

Mareșalii noștri, câștigând războiul, au rămas pensionari ai statului; la Cameră, la discuția bugetului, se găsesc deputați care cer reducerea și chiar suprimarea acestor pensii.

Dacă Clemenceau n'ar dispune astăzi de o mică avere, el ar fi nevoit, la vârsta de peste 80 ani, să-și câștige existența ca publicist.

Poincaré își ruinează mica lui avere, guvernându-ne și consolidându-ne finanțele. Francezii nu cunosc adevărata situație a lui Poincaré!

— O, noi, Francezii, suntem idealiști — iată cum se explică aceste conjuncturi. Deci, în Franța trebue să lucrezi mult, ca să ajungi la glorie.

Dar în acelaș timp noi suntem foarte idealiști și foarte... economi!

Așa-dar, nici „Comoedia" nu poate preciza ce anume împiedică pe Francezi să dea ceva din buzunarul lor pentru cei merituoși: idealismul sau instinctul de economie?

Dacă, însă, acest „idealism instinctiv economic" va mai perzista în Franța și deputații „stângii" vor reuși să suprime pensiile marilor Francezi, salvatori ai Națiunii, atunci aceștia din urmă nu vor visa vre-o „nuntă de aur" sau o demisie însoțită de cadouri și de pensii, ci numai „funeralii naționale" sau... comunale, gratuite...

Un muzeu al vocilor

Mussolini a înființat o „discotecă" de Stat, adică un muzeu al discurilor — plăcilor de gramofon, pe care se află imprimate vocile savanților, literaților, politicienilor, artiștilor și industriașilor italieni.

Mussolini alege personal pe cei ce sunt demni să figureze în Muzeu.

Totul pentru artă

Vera Sergine, o actriță dramatică franceză, care joacă rolul principal în senzaționala piesă a lui Maurice Rostand — „Napoleon al IV-lea", s'a hotărît să se supună unei intervenții chirurgicale și să-și schimbe astfel forma nasului, care, fără operație, după părerea artistei, nu convenea eroinei pe care o juca.

O poetă arsă de vie

In Statele Unite au mare succes poeziile și baladele sentimentale ale poetei Erna Ryley, o poetă care de la vârsta de 32 ani, era paralizată și nu mai putea părăsi patul. Era îngrijită de tatăl ei, un cunoscut comerciant din orășelul Edgewuster de lângă New-York.

La 11 Noembrie cor. toți membrii familiei Ryley împreună cu toți servitorii casei, au plecat la biserică. Erna a rămas singură, fiind ocupată cu repararea aparatului ei de radio. Un scurt circuit i-a aprins patul. Nefiind în stare să se miște și să se lupte cu focul, nefericita a reușit totuși să cheme la telefon centrala și să strige telefonistei că patul și alte lucruri din odaie au luat foc. Prea târziu! Până să sosească ajutoarele, poeta a fost arsă de vie...

Ultimii ani ai lui Musset

Se știe oare că Musset, în 1840 (avea treizeci de ani) începuse un roman pe care nu l'a isprăvit?

Poetul se simte gol, ca și cum n'ar mai fi avut nimic de spus. Nopți triste, fără Muză, zile goale pierdute în căutarea fantomelor evocate de iluzia plăcerilor. Incepuse un roman, nu tocmai un roman, un fel de povestire în proză în care în jurul unei acțiuni închipuite, să împletească amintiri autentice. Titlul ales dovedește limpezimea psihologului: *Poetul decăzut.* Au rămas câteva fragmente, păstrate de Paul de Musset, speriat de acest titlu. Neștiind cum să procedeze, poetul cere sfaturi care-l demoralizează și mai mult. Musset lasă romanul baltă. Dar se știe că un proect limpede, o carte întrevăzută nu se părăsește cu una cu două... Probabil că nici proectul nu fusese prea limpede în mintea poetului.

S'ar fi putut afla prin această povestire, amănunte prețioase asupra ultimelor reacțiuni provocate de marea decepție de la Veneția și mai cu seamă informații asupra misterioasei chimii pe care realitatea o fermentează în adâncul poeților, unde se alcătuește muzica lor. Multe pagini, din cele scrise, au fost distruse, mărturisește Paul de Musset, după chiar dorința poetului.

După marea criză, Musset se va reculege și va cunoaște iar viața și fericirea. Comedia Franceză reprezintă pe neașteptate *Capriciul,* al cărui succes imens îndeamnă pe poet să reia condeiul. Scrie *Louison, Bettine, Carmosine* în care regăsim toată verva de altădată.

Dar e numai un luminiș... Alfred de Musset abuzează de alcool și, scoborând scara decrepitudinii, va ajunge la moarte. Se ivește o ipoteză: dacă poetul, chiar înainte de a se deda băuturii, era bolnav? Poate a început să bea, tocmai spre a-și ascunde boala, preferând o decădere, scuzabilă în ochii lui, pentrucă era consimțită, voită, voluntară...

Se pare că Alfred de Musset a fost, asemenea lui Flaubert, lovit de câteva crize de epilepsie. Poetul mărturisea todeauna că se'mbăta ca să uite... Ce să uite? E de multă vreme vindecat de durerea pricinuită de George Sand. Poetul a scris atunci sonetul cu celebrul vers:

Qu'un sot me calomnie ; il ne m'importe guère,

după o întrevedere pe care autorul *Nopților* a avut-o cu doamna Jaubert, căreia i-a destăinuit secretul îngrozitor.

Astfel, sfârșitul a fost mult mai groaznic, sfârșitul marelui poet romantic care a început să moară de la vârsta de treizeci de ani... — *A.*

Mărunte

— Miercuri 28 crt. Teatrul Național a reprezentat pentru întâia oară „Petronius", dramă istorică în versuri, a poetului Mircea Rădulescu, autorul „Serenadei din trecut" și al piesei „Bizanț". Piesa a fost pusă în scenă cu un lux deosebit de către d. Vasile Enescu. Rolul titular a fost susținut de d. Demetriad. In celelalte roluri au apărut d-nele: Sorana Țopa, Maria Mohor, Nelly Cutava etc., și d-nii: R. Bulfinsky, Mărculescu, Manu, Calboreanu, Fintești eanu, Orendy, Polizu, Theo. Grigoriu, Botez, etc. Decorurile au fost lucrate după schițele pictorului Feodorov, iar costumele sub conducerea d-nei Florica Georgescu-Scârțan.

— La Teatrul Mic (Compania Teatrul Nostru) continuă a se juca în fiecare seară marele succes „Catârul", comedie în trei acte de Hennequin și Weber cu Leny Caler, Anicuța Cârjă, Maria Wauvrina, Marietta Deculescu, Virginia Dutescu, G. Timică, Al. Ghibericon, St. Decu, C. Hociung și Ion Iancovescu.

— In fiecare seară la Teatrul Alhambra (Compania Teatrul Nostru) continuă a se juca comedia muzicală în trei acte „Fritz" cu Elena Zamora, Roland de Iassy, G. Chamel, I. Brună și Tantzi Cutava Barozzi.

* * *

— Vernisagiul expoziției pictorului Jules Balint din Egipt are loc în ziua de 1 Decembrie în sala Mozart, și va ținea până la 21 Decembrie 1928.

Lumea muzicală din Leipzig a sărbătorit a 35-a aniversare a morții lui Ceaicovschi printr'un concert simfonic având în program numai simfonia *f-moll* a marelui compozitor dispărut. A dirijat Bruno Walter.

— Universitatea din Aix-Marseille a inaugurat Muzeul iconografic și bibliografic instalat în casa lui *Petrarca* la Vancluse. Cu această ocazie revista „Le Feu" publică un copios număr special, consacrat poetului, canzonierului și umanistului care, după expresia lapidară a lui *Pierre de Nolhac,* gravată pe o stâncă din grădina casei, „a imortalizat pe Laura și a redat lumii comoara literelor antice".



A apărut
„LAZAR ȘAINEANU"
Viața și activitatea sa științifică
de LUCA VORNEA
Un frumos volum de 160 pagini format mare
Editura „ADEVERUL" Prețul 60 lei

Dela Cristofor Columb la Eckener





Unde-i sticla de cognac? *(Simplicissimus)*

Femeia modernă



— Uitați-vă la fata aceia: parc'ar fi un băiat. Cum Dumnezeu îi dau voe părinții să se îmbrace astfel!
— Dar,.. e fiica mea.
— O! pardon, eram sigur că sunteți tatăl ei.
— Nu, domnule; sunt mama ei!

(London-Opinion)

După pactul Kellog



Filosoful. — Copiii se joacă de-a războiul; cei mari se joacă de-a pacea: fiecare cu distracția lui.

(Guerin Meschino)

Zgârie-nouri



La New-York. — Vin să-ți fac o vizită, Doamnă Dubois. Intr'un ceas jumătate sau două, sânt la d-ta...

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 418

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 9 Decembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Şcoala franceză

In învălmăşagul cronic de aniversări literare Francois Malherbe, mort la 18 Octombrie 1628, pare să se fi strecurat, în patria lui chiar, printr'o dungă de lumină slabă şi fadă. Călcându-se privilegiul de vorbe numai bune, consacrat morţilor, s'a spus răutăcios despre acest poet, al cărui nume se dă nelipsit primului paragraf al istoriei clasicismului, că aniversarea *morţii* lui, întocmai ca acea a *naşterii* lui Ronsard, luxos celebrată acum patru ani, se poate socoti prilej de bucurie. Şi toţi universitarii îşi vor fi adus aminte comentarul lui Charles Benoît, care, la versul de şcolară pomenire al lui Boileau: *Enfin Malherbe vint* — —, a exclamat odată, spiritual şi acru: Il aurait mieux fait de ne pas venir! — Totuşi începătorul acelei dresuri literare formidabile a cărei pecete se vede, până astăzi în Franţa, pe orice om de condei, nu poate fi neglijabil nici dincolo de gratiile clasei de retorică. In domeniu literar, morţile şi reînvierile sunt fenomene a căror prevedere e delicată; şi, de exemplu, Paul Valéry trebuie să se apere energic de acei care-i spun, fără rea voinţă, că a învăţat poezia dela Malherbe.

Poezia franceză modernă începe cu estetică gramaticală şi cu reguli de bună creştere. Cu toate turburările romanticilor în cinstea lui Ronsard, cu toate admiraţiile savante pe care „Latinii" noi din anii 90 le-au consacrat Pleiadei, viaţa literară franţuzească, sumar considerată, chiar în afară de orice tradiţionalism voit, poartă vizibil semnul respectului către Boileau ; iar Ronsard şi Pleiada rămân tot numai subiect pentru savanţii în versuri sau în proză.

Activitatea artistică franceză, în toate genurile, are neschimbat o savoare scolastic literară: acesta e şi rămâne caracterul ei adânc, ale cărui urme cetirea atentă şi cunoscătoare le poate descoperi oricând. Scrisul francez atrage totdeauna atenţia asupra lui *ca scris:* el poartă în evidenţă învăţătura literară conştientă. Dresarea tradiţională pătrunde până chiar la suprafaţa operelor cu intenţii ce nu par să aibă deloc aface cu stilul clasic.

„Comprends-tu?... L'existence tout entière est un combat; la vie, c'est de la victoire qui dure... Ce traitement, il faudra le suivre, je ne dis pas seulement avec bonne volonté, ni avec suite,... je ne dis pas seulement avec courage, mais avec une passion, une tenacité enragée! avec la volonté farouche de remonter le courant, de conquérir des forces, de repousser le mal, de repousser la mort! avec le gout frénétique de la vie!..." Şi mai ţine mult discursul... (Roger Martin du Gard, *Jean Barois*, pag. 22—23).

Vorbeşte aşa, cine? Un biet medic sărac, lui fiu-său, copil de paisprezece ani, lovit de tuberculoză; şi comentarul la acest discurs, cu care Du Gard nu ne cruţă deloc, continuă tonul arătat: „élevé, frémissant, soulevé par une impulsion nouvelle, l'enfant s'est dressé tout droit..." Dar asta e Corneille curat — Corneille şi oricine vreţi, pentrucă acei care au trăit şi au lucrat sub direcţia acestei eloquenţe generale obligatorie sunt nenumăraţi, în cei trei sute de ani care ne despart de începutul acestei şcoli literare. Aşa încât, astăzi încă, Boileau ar putea începe istoria poeziei franceze, considerată larg şi în principiile sale intime, tot cu *Enfin Malherbe vint*... Işi închipue cineva, într'un roman englez, scandinav sau rus, — rus mai ales! — un tip socialiceşte echivalent doctorului Barois, în împrejurări asemănătoare, rostind un discurs atât de superb, — afară doar dacă autorul intenţionează efect comic, sau e, în general, un producător literar de categorie suburbană? Pe Francez îl biruie însă, într'un fel sau în altul, stilul frumos cu care i s'a umplut capul în şcoli.

* * *

De două sute de ani, Europenii ceilalţi au luat orientare lirică. Prin aceasta, experienţa literară modernă s'a întregit cu o sumă de fonuri şi acorduri necunoscute, sau neînţelese, sau nesuferite clasicismului francez. Relaţiile literaturilor celorlalte cu această din urmă formă de artă s'au răcit până la zero. Inăuntrul ţării de origine, această disciplină, inevitabil transformată, şi sub deghizări involuntare sau nu, persistă aşa fel, încât şi străinii sunt îndemnaţi să caute a-şi lămuri substanţa ei durabilă şi a-i determina o eventuală valabilitate dincolo de graniţele culturii naţionale franceze.

Sub aparenţă literară, articolele esteticei clasice lasă totdeauna să se simtă intenţiile originare ale unei discipline sociale: în fond, aceste articole alcătuiesc un reglement al perfectului gentleman, corp de norme pentru omul care vizează desăvârşită corectitudine şi cu frică evită originalităţile. Indiscreţia, sau chiar impudoarea, esenţial cuprinsă în atitudinea lirică, este unul din cele mai grele păcate pe care legiferarea clasică le loveşte. Lirismul implică, în principiu, lipsă de tact: omul liric îşi ignorează cercul social, e absorbit, absent şi disonează fără păsare. Şi iată că, exact în zilele noastre, tipul liric năpădeşte pe primul plan al vieţii. Ne găsim astăzi în erupţie de originalităţi, care ne calcă pe picioare, ne duhnesc în faţă, ne dau ghionturi şi ne sparg urechile în gâfâietoarea lor poftă de a-şi monumentaliza, cantitativ şi din topor, vitalitatea elementară. Toată gama subiectivismului, dela bizareria distilată până la necuviinţa cea mai nesărată, devine stil. Umanitatea exterioară a intrat în criză grea, şi un esenţial dobitocism dă busna să-i ia locul. Sălbăticit prin exces de specializare, burghezul actual cade într'o necomunicativitate agresivă. Tâmpit prin încuiere în beciul obtuz al unui singur meşteşug, dar fără să poată ignora nici mulţimea nici diversitatea funcţiunilor şi valorilor în viaţa actuală întreagă, el are vanitatea suprairitată, este pătruns de o invidie nedesluşită şi cu atât mai tiranică, fiind şi zăpăcit de formele unei vechi ierarhii de valori, şi neluminat încă prin o nouă cumpănire între impulsul creator autentic şi modestia corectivă, pe care prefacerile sociale vor trebui să o aduc de acum încolo. Astfel, faţa societăţii este desfigurat printr'un carnaval de deplasaţi, repeziţi cu un temp şi în direcţii zmintite, — blocuri de infirmităţi agitate împănate cu fărâme de talente, gonite când de propriile lor energii disperate, când mânate în ascuns de viziunile ori de interesele naivilor sau vicleniler mânuitori de oameni. Dintr'o parte, diversificarea extremă a tehnicelor tinde să închidă pe individ în despărţituri din ce în ce mai strâmte; din alta, publicitatea accelerată, proprie vieţii de astăzi, îi dilată amăgitor apetitul de a se distinge mult peste marginile sferei sale cu totul locale. Ambiţiile omului de mijloc se deşuchiază ca nealtădată —: scăparea cea mai uşoară, la îndemâna chiar a celor cu inventivitatea de tot debilă, este originalitatea prin pură grosolănie. In faţa acesteia gură-cască face, cu elementară promptitudine, front admirativ. — Ne putem închipui că acest amănunt accentuat este cuprins într'un proces general de plebeizare a burgheziei.

Este acum evident că disciplina clasică franceză, în originile şi intenţiile ei sociale considerată, prezintă o eminentă valoare de contrast cu maniera caracteristică a vieţii actuale.

Dresura clasică urmăreşte, cu acelaş pedantism aspru şi onest, şi să înfigă în cugetul artistului scrupulul migălos al meşteşugului, şi să-l subordone legilor omului de lume. Cuviinţa şi măsura, respectul de obiect prin respectul de fiinţa cu care comunici, alcătuesc metoda clasicismului. Ca orice produs istoric, sistemul acesta prezintă, la distanţă şi în asemănare cu alte forme de acelaş gen, unilateralităţi inevitabile. Constatarea lor ocupă un alt capitol. Aici aveam de subliniat opoziţia în care sistemul se găseşte faţă de un caracter distinctiv al actualităţii.

Din sânul unei burghezii cultivate humanistic şi care ajunsese conscientă de funcţiunea ei în societatea civilizată, din ideologia rafinată a vieţii de curte în Italia, din purificarea pedagogică a artelor pornită în sinodul dela Trento, s'a ridicat mişcarea aceia de desmojicire a Europei, care şi-a aflat deplina formulare în ceiace, cu deosebit înţeles, se poate numi ŞCOALA franceză. O altă încercare de a umaniza dela suprafaţă către interior, dobitocul rural medieval, încercare vrednică să stea alături de cea despre care vorbim, nu se cunoaşte.

Norma centrală a sistemului este obiectivitatea: silinţa de a cunoaşte fiinţa celuilalt, de a găsi punctul ei de armonizare cu fiinţa noastră, de a înţelege intenţiile pe care natura le-a sădit în altul, de a simţi interesele inteligenţei şi a înţelege trebuinţele sensibilităţii lui, — pentru a nu ne năpusti bădărăneşte în viaţa sa, pentru a nu ne războí cu dânsul pripit şi stupid.— Poate că cea mai adâncă vorbă a vremii clasice ne-a lăsat-o, şi aici, tot Pascal, când spune că, a nu simţi diversitatea indivizilor este semn mare de prostie.

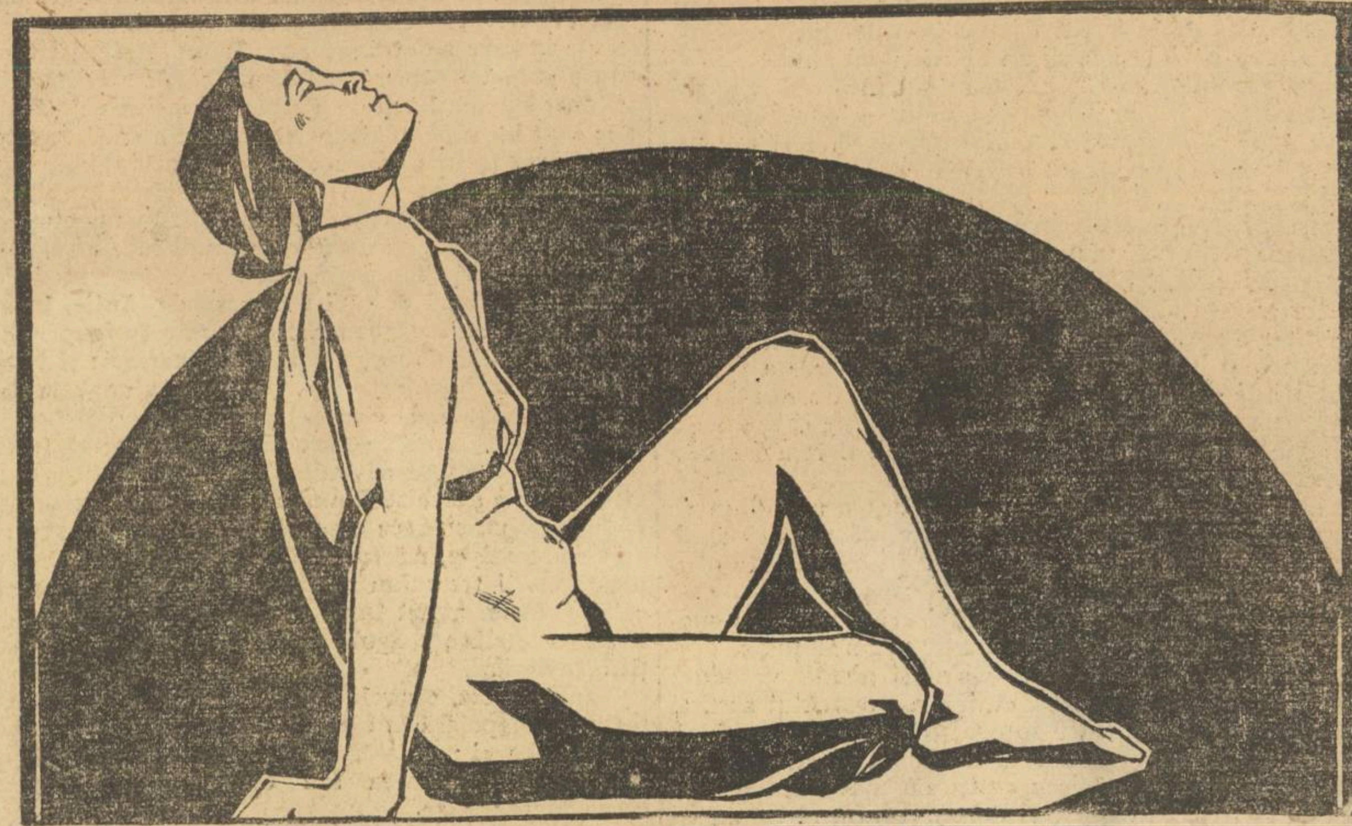
Sigur: încercările de realizare ale doctrinii clasice au trebuit să producă ipocrizii stângace, duplicităţi urîte, mişcări neelegante şi false. Pe acestea, istoria literaturii şi a moravurilor are a le găsi şi a le înţelege în raporturile lor de amănunt, tocmai pentru a delimita cât mai clar semnificarea fundamentală a clasicismului. Literar, valoarea epocei clasice se concentrează în aşa numiţii moralişti: psihologia, cum zicem astăzi, dă atunci tonul tuturor genurilor. Chiar sub imboldul irezistibil al satirei, cercetarea motivelor de acţiune omenească însemna îndrumare spre obiectivitate, spre inteligentă tratare dela individ la individ. In altă direcţie, postulatul vorbirii elegante întemeia minciuna mult preţioasă şi vitală a politeţei. Trebuie să luăm seama, că arta superioară a disimulaţiei a fost izvorul unic din care se putea naşte capacitatea de a observa sufletul celuilalt fără a-l jigni. Rezervă, discreţie, delicateţe adâncă, nu sunt decât roadele nobile ale prefăcătoriei.

Slăbirea acestor resorturi ale stăpânirii de sine, revenirea, deopotrivă, la vicleşugul primitiv caşi la tovarăşa sa necesară: grosolănia despuiată, constitue stigmat de decadenţă. Contrar de ce cred nepricepuţii, aceste fenomene arată, nu forţă, ci neputinţă. Formarea spiritului şi a manierii elegante, la oamenii aceia care abia ieşeau din sălbăticia războaielor religioase, era semn izbitor de sănătate ascendentă.

Istoricul literar poate să reflecteze cu regrete asupra eclipsei de două sute de ani a lirismului, în poezie. Această eclipsă a fost un corelat inevitabil al încercărilor Europeanului de a se spăla de necurăţeniile unui subiectivism primitiv.

PAUL ZARIFOPOL



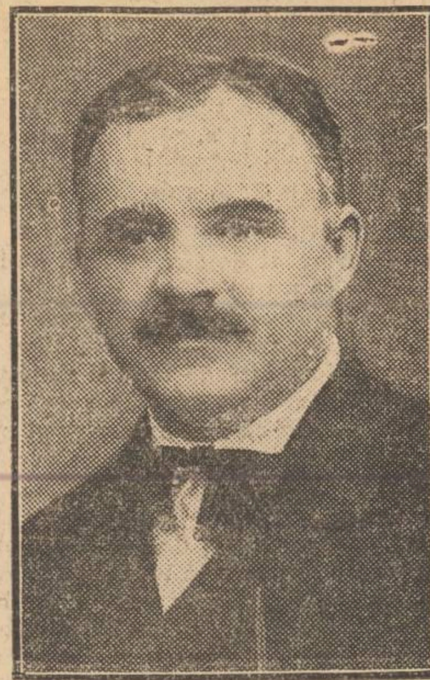


CINSTEA

51. In politică se rosteşte cuvântul cinstei cel mai des şi fără ca nimeni să surâdă. S'ar părea că toată cinstea s'a concentrat în sânul partidelor, refugiu dulce al virtuţilor izgonite de aiurea. Cuvântul Cinste se angrenează obicinuit cuvântului Muncă, fiecare cuvânt din păreche salvându-l pe celălalt.

De muncă mai este de vorbit câteva sute de ani. Că este frumoasă nu se contestă, privită din depărtare. Poporul cel mai cinstit din Europa, se pare a fi al Turcilor, care profesează faţă de muncă o rezervă integrală. Munca pare să fie mai repede o dureroasă necesitate şi dacă ne place să o aşezăm între virtuţi este că strict brută şi nerecompensată cu laude şi cu principii. [illegible] revoltă. Altfel munceşte un om când îi mângâi vanitatea şi deşertăciunea.

Munca pentru pâine este într'adevăr revoltătoare pe un pământ cu averi inegale. Prima revoltă priveşte natura, care dă naştere omului înfometat, fără să-l prevadă cu un depozit alimentar. Animalul ideal ar fi acela care s'ar naşte cu o pungă lângă stomac, din care să se hrănească toată viaţa, automatic. O glandă cât fierea sau cât corpul tiroid ar fi fost de ajuns; natura nu poate să se scuze că ignoră chimia şi posibilităţile de difuziune şi de soluţie ale unui atom.



T. Arghezi

Am trecut într'o dimineaţă prin faţa unui birou de plasare de braţe. Erau vre-o cinci sute de bărbaţi în picioare, îndesaţi unii într'alţii ca pe un basso-relief, corpurile rămânând lipite şi capetele scoase din rânduri, ca să asculte cu urechia întoarsă un apel. Toţi erau străini, cu cioareci, cu pălării înguste, veniţi de departe, căutători de pâine. Dacă natura i-ar fi înzestrat cu o băcănie marsupială, ei ar fi stat acasă, cu gâştele la păscut. Păduchele e un individ fericit: el vine pe lume de-a dreptul pe burduful de mâncare şi munca lui se reduce la osteneala de-a lua de jos şi de-a înghiţi.

La imoralitatea muncii pentru pâine se adaugă penibilul efort al invenţiunii unei munci şi a unui şantier. Singură pofta de mâncare e interioară, restul este exterior, aparţine altuia, e risipit şi trebuie să-l cauţi. ca să-l aduci la tine sau ca să-l ajungi. In natură, la un moment oarecare al existenţei trebuie să se fi petrecut un dezechilibru, căci este penibil să constaţi că natura născocind stomacul aci, i-a pus digestia la câţiva kilometri mai departe. Trebuie să fi avut loc un cataclism. Sau animalul comunica printr'un intestin cu pământul ori aerul şi s'a rupt legătura şi animalul, desprins de un cordon ombilical, alimentar s'a bucurat şi a rupt-o de-a fuga spre grădinile cu banane şi rodii — sau saliva lui era încărcată cu onctuozităţi de grăsimi şi cu vitamine. Căci în aceeace priveşte setea, analogia senzaţiei de foame, natura i-a dat apă gratuit. Mii de betele de argint şi torente cad ritmic din pietrele munţilor pentru desalterarea cerbului, a omului şi a porcului mistreţ.

Mai mult, omul până ce capătă dinţi şi poate muşca din hrana tare, care abia trebuie găsită, are gratuit şi automatic un aliment excelent în sânul maicii lui. Fie pentru desmierdarea mai deasă a fecioarei, fie pentru săturarea din plin a pruncului, natura i-a dat femeii nu o mamelă, ci două, aşezate simetric, distribuind la alte animale şi câte trei patru părechi de ţâţe, generatoare de lapte. Dacă nu ne înşelăm, scroafa poate să fie dotată şi cu 24 de tetine mamelare, rânduite în două şiruri de mărgele cu unt.

52. Munca de pâine întârzie şi contrariază munca de creaţie, pe toate planurile, o muncă de data asta însoţită de agrement. Păstorul de maimuţe al timpurilor zise primitive, a desinat cu piatră tare pe piatră mai moale o linie vie înfăţişând un ren. El făcea o muncă de creaţie şi spontaneitate; asemenea munci se cuvin omului, asigurat de pâine. Este de visat un Stat cu paturi, cu o bucătărie şi o fabrică de cocă coaptă. Cine mănâncă două pâini să le mănânce sănătos: inspiraţia muncii spontane are prilejuri să crească; însă cine mănâncă o singură pâine şi ascunde o a doua pâine, câte una pe zi, să o dea înapoi. In privinţa patului nimeni nu poate dormi în două paturi, fie cât de lung.

In această societate a visului omul s'ar putea să fie silit să se prezinte stropit pe pieptul hainei cu borş, purtând în carâmbii cizmei lingura de lemn, furca şi cuţitul şi eventual gamela. Cravatele cu opt reflexe n'ar mai avea căutare nici pudra de kiselguer. In schimb, guvernul s'ar înşira la orele ciorbei dinaintea bucătăriei, ca să mănânce, primul ministru s'ar descălţa ros de bocanci şi prefectul de poliţie ar ofta în amintirea unei miraculoase averi dispărute, necesară la gătit borşul cu peşte şi ciorba de post. Atunci am putea schimba câte o întreagă conversaţie cu miniştri, fără itermediul şefului de cabinet sau al portarului, care avea ordin să nu primească pe nimeni. Ministrul de interne şi-ar aprinde ţigarea de la noi şi câteodată întregul guvern şi-ar trece din gură în gură un singur trabuc, pe care îl ţinea din întâmplare bucătarul la urechia lui soioasă.

Miniştrii ar afla atunci că au existat literaţi care munceau 20 de ore pe zi de galeră, ca să trăiască un ceas, că rânduiala socială nu i-a băgat în seamă până la înmormântare, că Statul le-a fost un vrăjmaş permanent. Şi, între două linguri de iacnie cu untdelemn, în sfârşit ministrul, interesat, va asculta o poezie şi se va ruga să i se mai citească ceva din imaginaţie.

Am voi să vedem atunci cât preţ are cinstea şi la ce foloseşte munca şi ce fel de muncă este într'adevăr, de folos. Suntem siguri că în fiecare minut vor fi o sută de reclamaţiuni. Fostul ministru de finanţe, de o cinste ireproşabilă atâta timp cât dispunea de 5 milioane venit anual, va fi pârît că i-a furat ministrului Sănătăţii briceagul şi guma de şters. Ministrului Instrucţiunii publice i se vor fi furat papucii de către ministrul Cultelor şi Artelor iar Directorul general de la Justiţie va cere colegului său de la Universitate, rectorul, un nasture de tinichea ca să şi-l coase la betelia nădragilor desfăcuţi.

T. ARGHEZI

Marine

Ţărm dobrogean

Pustiu cu porumbişti şi cu scaeţi,
Tăceri de vară lunecând pe lanuri;
Drumeţi răzleţi opriţi la rare hanuri
Pe-un drum cu spini o nuntă de sligleţi...
Iar calea se întinde tristă, lungă
Şi duce în albastrul care cade 'n mare
Catîri cu turci şi lipoveni cu barbă...
De jur în jur sînt spini, porumb şi iarbă...
Trei pasări mari de mare se alungă
Pe ceru 'ncremenit de catifea,
Iar la o casă cu pridvor de floare
Şi cu tutun ce se usucă 'n soare
Un turc îşi soarbe ceaşca cu cafea.

August 1928. ION SAN-GIORGIU

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47 33 CAROL MOBILA 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Slavici la „Tribuna" din Sibiu

Dacă activitatea ardeleanului Slavici, ca scriitor, este în deajuns de cunoscută, nu tot așa putem spune despre activitatea lui de gazetar și, în special, despre activitatea lui de gazetar în Ardeal, la ziarul „Tribuna".

„Tribuna" dela Sibiu își începe apariția în primăvara anului 1884, în acelaș an în care italianul Cazzavillan face să apară în București ziarul informativ și ilustrat „Universul", iar Gheorghe Panu scoate ziarul de „opinie publică" „Lupta", mai întâi la Iași și apoi la București; tot în acelaș an apare în București oficiosul liberal „Voința Națională", iar în Basarabia se încearcă tipărirea ziarului „Mesagerul Basarabiei", cu învoirea guvernului dela Petersburg. In acest an, bogat în evenimente publicistice, Slavici vine din București la Sibiu și scoate ziarul „Tribuna".

Despre activitatea lui Slavici la „Tribuna" a tipărit, de curând, o lucrare, d. Olimpiu Boitoș, care a fost obiectul unei dări de seamă a noastre într'un număr recent al publicației de față. Crezul politic pe care l-a extras d. Boitoș din activitatea lui Slavici, îl rezumă d-sa în următoarele:

„Crezul politic al lui Slavici nu era o atitudine de circumstanță, ci o convingere întemeiată pe principii, care pot să fie eronate, pentru o altă judecată, dar pentru el erau adevărul însuși.

Dacă nu aproba pe aceia, cari credeau că poporul român numai unit într'un singur stat s'ar putea desvolta, aceasta n'o făcea fiindcă s'ar fi gândit vreodată să renunțe la independența etnică a poporului său, și nici numai pentrucă, între împrejurările date, unitatea politică a românilor ar fi fost o utopie, ci și pentrucă vedea cu putință propășirea culturală a românilor meniți dela fire pentru o astfel de desvoltare și împărțiți fiind în mai multe state. O unitate culturală a tuturor românilor dorea el și apoi desvoltarea acestei culturi pe temeiul aceluiaș principiu de unitate. Căci progresul spiritual al unui popor este condiționat nu de un stat politic, ci de o societate, un organism social, care poate exista pe deasupra unui stat politic".

Se cuvine să însemnăm aci optimismul lui Slavici, cu privire la viitorul cultural al poporului său. Era numai o dezorientare în pătura intelectualilor, dar poporul nostru, după el, avea toate facultățile sufletești necesare unei strălucite înfloriri culturale. Slavici putea zări de atunci zorii unei alte orientări în cultura românească, inspirată de mișcarea culturală de peste munți, care să plece dela popor și să însemne o evoluție în linie dreaptă, era convins că soarele dela răsărit se va înălța pe bolta cerului și își va trimite razele binefăcătoare și asupra românilor din Ardeal, rămași acum în întunericul rătăcirii.

Aceste posibilități de culturalizare — imprimate, ce-i drept, pe un fond de ideologie politică și națională — le-a văzut Slavici încă atunci când a scris studiul „Noi și Maghiarii", în anul al șaptelea al „Convorbirilor literare":

„In Ardeal nu avem să căutăm cultură, spune el. Aflăm însă elementele cele mai miezoase pentru o desvelire națională puternică. Un popor, în multe privințe homeric, o clasă de mijloc mică, dar adevărat națională, un cler și niște dascăli potriviți cu stadiul de desvoltare în care ne aflăm și o inteligență, deși coruptă în romanizarea sa, pătrunsă de cele mai naționale simțiri. N'avem aproape nimic și totuși foarte mult: dreptul ca să sperăm. Pentru o lentă, dar sigură desvoltare, nu lipsește alta decât pacea între popoare și o puternică înrâurire a „românilor români" (adică cei din Principatele române) asupra românilor ardeleni. Și această înrâurire, cel puțin în mod izolat, a și început. In sfârșit oamenii mai înțelepți își vin în fire și încep să simțească că ei totuși nu sunt *romani* ci ceva mai mult, adică *români*. Iar după ce am pornit odată pe astă cale, grijă să n'avem, căci e peste putință a ne întoarce".

In felul acesta a înțeles Slavici să ducă lupta culturalizării la „Tribuna" din Sibiu, al cărei ecou s'a cunoscut, desigur, în hotărârea intelectualilor ardeleni de a realiza, la 1 Decembrie 1918, unirea Ardealului la România.

G. B.

BIBLIOGRAFIE

Al. Terziman: „Stele sub nori", Atelierele „Adevărul", București, Lei 60.

C. Cernăianu: „Țiganii în biserică", Tip. Române Unite, București, lei 40.

I. Ludo: „Hodge Podge", Edit. Ludo, București.

P. I. Ghiață și Iorgu Stoian: „Politica culturii", Edit. Rev. „Ideia", Lei 20.

Leopold Stern: „Werther ou les amours de Goethe", Edit. B. Grasset, Paris, 12 frs.

Juvenal: „Satire", trad. de I. M. Marinescu, Tip. Cultura-Națională, București.

Almanahul Banatului pe 1929, Edit. V. Molin, Timișoara.

Marinescu George, Prof. Sec.: „Nuvela în literatura Română. Teză de Doctorat. Prețul lei 60.

Crețu N. N.: „Femeia Mării", Concepția individualistă și căsătoria. Extras din rev. „Ritmul Vremii" Art. IV, No. 6—7.

„Tribuna Banatului", an III, No. 2, Timișoara. — „Graiul Românesc", an. 2, 10 București. — „Revista Teologică", an. XVIII, No. 8—9 și 10—11, Sibiu. „Creditul Mărunt", an. I, No. 9, București.



GRAZIA DELEDDA

Broasca țestoasă

Femeia se înapoie gâfâind în cocioaba ei: un șopron clădit deasupra teraselor și destinat să adăpostească butoaele în care se strânge apa. Butoaele fuseseră mărite și aduse subt un șopron mai încăpător, iar ei îi dăduse acel adăpost stăpânul la care slujea de câtiva ani. Toate colțurile sunt bune pentru proprietarii de case și toate colțurile sunt bune pentru nenorociții fără locuință.

Avea o chee a terasei, unde servitoarele chiriașilor întindeau pe rând rufele la uscat. Și, în noaptea aceia, pe frânghii și pe sârme de fier, atârnau rufe albe, colorate și șiruri de ciorapi lungi și scurți.

Din mijlocul cerului albicios de Iulie, luna împrumuta contururi străvezii acelor forme de trupuri omenești și umbrelor lor de pe pavajul alb al terasei; și femeia, trecând prin mijlocul rufelor, pentru a ajunge la adăpostul ei, avea impresia că e atinsă de stafii.

Ajunsă înăuntru, se aruncă pe patul scurt, în care trupul ei nu putea să se întindă în voe; închise ușa cu piciorul, dar o deschise din nou, numaidecât. Se sufoca; îi se părea că e un șoarece care se svârcolește în cursă: dar nu voia să se miște, mărturisindu-și emoția. Cu toate acestea picioarele îi tremurau grozav; le întinse, după ce își descălță ghetele, astfel încât să ajungă în dâra de lumină a lunei, care albea pragul; și, puțin câte puțin, răceala nopții o învioră.

Incet încet, sângele se liniști în vine și gândurile rătăcite se înapoiară în creerul obosit cum se înapoiase și ea în cocioaba ei; îndată, instinctul de conservare, mai curând decât remușcarea sau căința, o sili să reconstitue scena îngrozitoare.

Se revăzu în apartamentul etajului al doilea, locuit de un domn bătrân, căruia îi dereteca odăile după ce isprăvea lucrul la stăpânul casei. Bătrânul avea deplină încredere într'însa, lăsându-i cheile în timp ce se ducea să ia masa. Ea, voinică, cu lipsa de sprinteneală a celor cincizeci de ani, îi rânduia camera: o cameră încăpătoare, cu două ferestre, cu mobilă de mahon și pat mare, înfățat în așternut de olandă mai moale la pipăit decât mătasea.

Era cald, și femeia se gândea cu spaimă la maghernița ei, adevărat cuptor deasupra terasei; era cald, toate lucrurile miroseau urât și ea simțea în sânge un puternic îndemn spre revoltă: acel simțământ de durere străveche, care amintește omului blestemul cărnii când natura îl asuprește.

Femeia dereteca, întrebându-se pentru ce bătrânul holteiu, egoist și meschin, care niciodată nu muncise în viață, poate dormi în patul acela între două ferestre deschise deasupra grădinei înverzite, se poate spăla cu apă parfumată, ducându-se să mănânce în restaurante răcoroase, unde [illegible] zată, — pe când ea, cu oasele greoae din pricina oboselii, mănâncă firimiturile rămase dela masa altora, nu are niciodată nici liniște, nici plăceri, și nimeni n'o iubește.

Spălând oglinda dulapului, își văzu statura înaltă de Junonă cerșetoare și își dădu seama că exagerează. Mai există plăceri și pentru ea; între altele, aceia de a se duce la cârciumă, unde toți, mai ales spre seară, — sunt binevoitori unii față de alții; și, în ceasurile acelea, gustându-și libertatea, bând și flecărind, simte că-i piere oboseala.

Seara, o ființă a lui Dumnezeu o așteaptă în colțurile umede ale terasei, iar când se înapoiază obosită, ea vine alături, adulmecând mirosul de nădușală și băutură; îi desface șiretul ghetelor ca o slugă credincioasă; apoi se retrage în colțul ei umed și sunetul unei necontenite sărutări a pământului adoarme femeia, amintindu-i câmpiile de unde a venit, copilăria și strălucitorul început al vieții.

Dar aceste amintiri, care întovărășesc amintirea broaștei țestoase, tovarășa ei de singurătate, nu-i liniștesc sufletul; siguranța că nu se va mai putea înapoia niciodată la țară, decât subt formă de stârv, îi mărește mânia.

Incercând să răcorească această căldură mai mult lăuntrică, pentru prima dată de când îl slujește pe bătrânul domn cu credință și respect, îndrăznește să se spele cu apa și săpunul lui. Ea știe că într'un sertar al spălătorului se află anumite prafuri răcoritoare; trage deci cutia și ochii i se deschid mari, mâna rămâne nehotărâtă pe când vrea să apuce.

In sertar, printre cutiile de pudră și pomadă, care au un parfum respingător, se află un fel de livret cu desenuri și podoabe, cu numere și cifre; pe fondul alb al primei pagini, o femee melancolică, cu o buclă albastră atârnând deasupra tâmplei stângi, se reazimă de un altar care fumegă; ea ține în mână obiecte ciudate; în stânga pare să aibă un baston; câtiva copilași goi, la picioarele ei, se uită la el și ar vrea parcă să-l apuce.

Și ea, servitoarea, privește la fel livretul; se apleacă mai bine pentru a-l observa, în sfârșit, îl ia și-l răsfoește: e compus din multe bilete de cincizeci de lire, noui încă, lipite unul de altul.

Cu banii aceștia — gândi ea — ași putea fugi numaidecât la gară pentru a mă înapoia la noi. Cine mă cunoaște? Să mă caute! Bătrânul abea a eșit și nu se va înapoia decât peste două ceasuri; iar lui, acești bani nu-i țin nici cald nici rece.

O secundă, apoi, cuvintele *„Ași putea!"* se schimbară în: *„Pot!"*

Iși ascunse livretul în sân și termină cu deretecatul odăii: o călăuzea o judecată greșită; dacă o vor ajunge și o vor prinde acolo unde voia să se ducă, va putea nega: cu toate acestea, se grăbi; închise obloanele, se înapoe în sălița întunecoasă.

Dar, pe când voia să deschidă ușa, aceasta, ca în vis, se deschise singură și în deschizătura cenușie apăru statura scundă a bătrânului.

— Bună ziua, bună ziua, — spuse ea mieroasă și tremurând. Am isprăvit, și plec.

— Așteaptă un moment, am uitat ceva, — răspunse el, lăsând ușa deschisă. Se duse în odae și trase sertarul.

Din clipa aceia, cum spun toți răufăcătorii spre a se scuza, ea își pierdu cumpătul. Să fugă? O vor prinde pe scară. Să nege; nu-i rămânea decât să nege: dar bătrânul începu s'o caute prin buzunare, sărind asupra ei ca o pisică turbată; strigă cu vocea lui slabă că va chema ajutor dacă nu-i înapoiază imediat banii.

Ea tăcea, se lăsa împinsă și strânsă; dar, deodată, închise ușa cu o lovitură de picior, apoi, la rândul ei îl trânti pe bătrân și, cu mânile pe care munca milenară a strămoșilor le-a menținut puternice, îi apucă gâtul și îl strânse ca pe-al unei găini.

Un zgomot, dacă astfel se putea numi, mai ușor și mai nelămurit decât cel pe care-l fac viermii rozând, o deșteptă ca dintr'un vis îngrozitor.

Il recunoscu îndată. Era broasca țestoasă, care venea să-i facă vizita nocturnă, începându-și plimbarea prin cocioabă. Se ridică în sus cu părul ud de nădușală, își retrase picioarele, fiindcă lumina lunei le făcea să pară enorme, și așteptă. Se auzea zgomotul nocturn al orașului ca acel al unei corăbii în drum pe ocean; dar lăpăitul animalului în colțul unde era urciorul cu apă, deci puțină umiditate pe pământ, păru femeii vocea cea mai puternică a nopții; Inima i se liberă de lanțurile infernale ale disperării; acea reîntoarcere a broaștei țestoase era ca o reîntoarcere a speranței, deci a vieții.

Așteptă ca animalul să se apropie; se apropiè, îi ajunse lângă picioare și ea simți pe talpă ca vârful unui ghimpe.

Atunci, femeia se aplecă, își luă prietena în mână, o simți tare și rece ca o cutie, totuși, îi vorbi apropiind-o de obraz cum apropii un ceas pentru a asculta dacă merge.

— Ghetele mi le-am scos, — îi spuse ea încet. — Imi era atât de cald. Am alergat astăzi toată ziua în soare, încoace și încolo, prin toate străzile, până în câmp, la râu. Voiam să mă arunc în apă, dar nu am avut curaj. Dumnezeu nu îngădue să te omori. Și acum să așteptăm, vor veni să mă ia: facă-se voia Domnului! Banii i-am pus la locul lor, nu fiindcă îmi era teamă că mă vor acuza, dar pentrucă așa trebuia să fac. Imi pare rău că te voiu lăsa în cuptorul acesta unde te-am adus eu; servitoarele te vor arunca jos, fiindcă sunt rele și tu te vei sparge ca o sticlă, cum m'am prăpădit și eu.

Broasca își trase afară din casă căpșorul și lăbuțele; femeia simți acele unghii mici sgâriindu-i pielea ca pentru a ajunge la sânge și a suge germenii veninoși.

Atunci ideia de a-și salva prietena, de a o reda pământului, domină chiar propriul instinct de conservare. O înveli într'o batistă, își încălță ghetele și se strecură pe scara cea mare, trecând cu ochii închiși pe lângă ușa „aceia"; găsi mijlocul de a eși neobservată și umblă mult, traversând ca în vis orașul ce strălucea în culorile curcubeului, până ce ajunse în afara zidurilor, unde Dumnezeu vorbește prin glasul singuratec al apei curgătoare.

Din limba italiană de OLGA MONTA

Necesitatea esteticei

Arta, spune Croce, oglindește desigur, realitatea, dar nu știe că o oglindește și prin urmare ea nu adună cu adevărat această realitate: ea nu se lasă tulburată de abstracțiunile intelectului și deci nu cade în fals; dar nu știe că nu cade.

Dacă deci, aceasta este cea dintâi și cea mai simplă formă a cunoașterii, ea nu poate da o satisfacție completă nevoii de a cunoaște a omului și nu poate alcătui scopul ultim al spiritului teoretic. E visul vieții cunoscitive; și complimentul acesteia e veghierea: nu liricul, ci conceptul; nu himera ci judecata.

Cugetarea n'ar putea exista fără fantazie; dar ea depășește și cuprinde în sine fantazia, transformă imaginea în percepție și dă lumii închipuite distincțiunile limpezi și contururile viguroase ale realității. Cu aceasta, arta nu ajunge; și toată dragostea ce i se arată nu poate să o înalțe în grad: așa cum dragostea ce-o arătăm unui copil frumos nu poate avea puterea să-l transforme în adult.

Iată de ce, Estetica intuiției pure, care revendică energic, autonomia artei și a activității estetice, e totuși contrară oricărui *esteticism*, adică oricărei încercări de a scobori viața cugetării pentru a o înălța pe cea a fantaziei.

Origina esteticismului se aseamănă cu origina misticismului, provenind din răzvrătirea împotriva predominării științelor abstracte și în contra întrebuințării fără nici-o noimă a principiului cauzal.

Atunci când dela animalele împăiate din muzeele zoologice, dela preparatele anatomice, dela tabelele de cifre, dela clasele și subîmpărțirile care sunt alcătuite cu ajutorul caracterelor abstracte, sau dela uniformizarea și mecanizarea vieții pentru scopurile urmărite de științele naturaliste, trecem la paginile poeților, la tablourile pictorilor, la melodiile compozitorilor, și, în sfârșit, la contemplarea realității cu ochi de artist, — avem impresia că trecem dela moarte la viață, dela abstract la concret, dela închipuire la real; și suntem constrânși să accentuăm că numai în artă și în contemplația estetică e adevărul, că știința e o pedanterie amăgitoare, sau un modest expedient practic. Și fără îndoială că înaintea abstractului, care, ca atare, e cu totul lipsit de adevăr, arta are superioritatea propriului său adevăr, fiind sinceră, delicată și elementară.

Dar, respingând cu atâta brutalitate știința și îmbrățișând cu frenezie arta, se neglijează însăși acea formă a spiritului teoretic, în virtutea căreia se elaborează critica științei și se recunoaște natura artei; se mai uită de-asemeni că critica celei dintâi nu e știință și că conștiința reflexivă a celei de-a doua nu e artă.

Nu se ține seamă, așa-dar, de filosofie, suprema instanță a lumii teoretice.

In vremea noastră, eroarea aceasta se repetă, deoarece s'a împrospătat conștiința limitelor disciplinelor naturaliste și a valorii adevărului, care aparține intuiției și artei.

Insă, s'a împlinit un secol de când, în perioada idealistă și romantică, fanaticilor artei și transformatorilor artistici ai filosofiei, li s'a amintit că arta nu e *forma cea mai înaltă pentru cunoașterea Absolutului;* așa încât e necesar și pentru epoca actuală, să se trezească conștiința cugetării; și unul din mijloacele cele mai indicate în acest scop este de a cunoaște cu exactitate hotarele artei, adică de a construi o Estetică solidă. — *h. h.*

Biblioteca clasicilor români

de sub direcția d-lui E. LOVINESCU

In această bibliotecă devenită un adevărat instrument de cultură în mâinile tinerimii au apărut:

CONSTANTIN NEGRUZZI: Nuvele istorice
AL. ODOBESCU: Nuvele istorice

două volume în care principiul bibliotecii de a publica *„cel mai bun text în cel mai bun comentar"* este magistral executat.

In adevăr, textul acestor nuvele istorice este încadrat într'un cadru unic de explicații istorice, de fragmente de cronicari, de analize literare, de note filologice, care le subliniază și înțelesul și importanța în literatura noastră.

Prețul fiecărui volum, ed. obișnuită lei 30.
ed. de lux lei 40

Editura „Ancora" S. Benvenisti & C-ie

HIGIENA DENTARA
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Calea justă pentru recâștigarea
NERVILOR SĂNĂTOȘI

Nervii bolnavi și extenuați amărăsc viața, provocă multe suferințe ca junghiuri, dureri în mușchi, amețeli, senzații de frică, vâjâieli în urechi, perturbații digestive, insomnii, lipsa de plăcere de a munci precum și alte manifestări dăunătoare.

Veți fi salvați pentru toate suferințele

numai prin Kola Lecithin original, alimentul cel mai bogat în Vitamină care a devenit pentru omenire o sursă de binefacere și care stimulează în mod admirabil funcțiunile corpului, dând putere șirei spinărei și creerului, regenerând mușchii și membrele, procurând forță și curaj nou de viață. Adevărata Kola Lecithină înfăptuește adeseori miracole, conduce materiile, hrănește până în cele mai îndepărtate centre producătoare de sânge, înviorează, încurajează menține tinerețea.

Convinge-ți-vă singuri

că nu vă promit nimic neadevărat, căci în următoarele 2 săptămâni trimit oricui îmi scrie

Complect gratuit

și franco o mică cutie cu Kola Lecithin și cartea unui medic cu mare experiență care el insuși a avut mult de pătimit depe urma acelei suferințe. Scrieți-mi distinct adresa Dvs., vă voi trimite apoi imediat și fără cheltuială cele promise.

ERNEST PASTERNACK, Berin S. O. Michaelkirchplatz 13 Abt. 311



Din Literatura Chineză

Favorita

Priveam strălucind inelele unei tinere femei, care sta pe teresa Păsărilor de Bronz. Iși pieptăna sprâncenele. Rochia sa roșie strălucea în soare.

Un trimis veni să-i spue că regele o așteaptă. Și-a parfumat brațele, genunchii, și apoi s'a sculat

Primăvara

Dacă ași fi un arbore sau o plantă, ași simți dulcea înviorare a primăverii. Sunt însă un om... Nu vă mirați de bucuria mea.

Luna

Dragă lună, iubita mea știe că te contemplu când razele tale o desmiardă, și despărțirea noastră nu e așa de crudă.

Poetul

Are să ploae. Vântul îmi strivește florile de iasomie și duce cu el petalele de bujori risipiți prin tufișuri. Ridică storurile de la ferestre și fâlfâe buclele tinerelor fete.

Sunt trist. Mă gândesc la prietena mea...

Cerul albastru, marea verde și munții albi ne despart. Ah! dacă aceste păsări ar putea să ducă prietenei mele scrisorile pe cari i-le scriu! Dacă acest izvor ar putea să-i ducă petalele bujorilor mei!

Magnoliile strălucesc în umbră... Totuși nu-mi voi lua lăuta. Privesc luna, care e o floare de magnolia.

Nu voiu cânta, nu voiu juca. Vreau să mă dăruesc întreg tristeței mele.

Noapte de vară

Un vânt ușor face să murmure frunzișul.

Apa ploilor de toamnă nu e mai curată ca picăturile de rouă care strălucesc în iarbă. Sunt nespus de trist că nu zăresc nuferii roșii care îmbălsămează noaptea.

Iată că răsună pe întărituri, trâmbița vestind zorile! Mă gândesc la fratele meu. Plâng.

Iarna

Vântul de Nord suflă cu furie de o lună de zile. Apele s'au schimbat în piatră. Nu mai aud sgomotul mătăsos al undelor.

Iți vine să crezi că Dumnezeu se distrează cu oamenii, întristându-i!

Asemeni unei bărci prinse între sloiuri, stau închis în chioșcul meu cu geamuri. Meditez, mă încălzesc, și aștept să apară, la răsărit, linia roșie care vestește întoarcerea soarelui.

Neîndurătorul destin

Lacom de cuceriri și de glorie, Impăratul n'aude strigătele poporului său. Cu toată bărbăția femeilor care au prins sapa și care mânau carul, mărăcinii cotropesc câmpurile.

Pretutindeni, războiul! Pretutindeni, măcelul! Viața unui om nu prețuește nici cât a unui câine. In fața bătrânilor chiar, soldații îndrăznesc să spună ceiace gândesc.

„Nici-o clipă de armistițiu, murmură ei, nici o clipă de liniște! Mâine perceptorii vor veni să încaseze dările, și noi n'avem o para! Am ajuns să socotim naşterea unui copil drept o pedeapsă, căci știm că va fi omorît în floarea vârstei și că se va duce să se mistuiască printre cele *O sută de plante*".

Pe țărmul mării azurate, n'ai văzut niciodată, principe, osemintele miilor de viteji care n'au fost îngropați? In vântul de Răsărit, n'ai auzit niciodată plângerile mamelor lor nemângâiate?

Camera goala

Când frumoasa femee locuia această odae, vedeai flori în ea. A plecat frumoasa femee, și patul n'o mai așteaptă.

A plecat de trei ani, dar parfumul ei a rămas în odae.

Trei ani! De tristețe, frunzele cad.

Dănțuitoarea

Adierea leagănă nuferii al căror parfum îmbălsămează paatul care se înaltă în mijlocul lacului.

Puțin amețită, Li-Si danțează. Deodată, clătinându-se, ea se sprijină de patul de jad alb, și surâde.

Cântec de iubire

Mâinile tale sunt două flori de lan. Picioarele tale sunt doi lotuși. Obrajii tăi sunt două portocale de Kiang-nan. Parfumul tău e acela al primăverii. Glasul tău e mai seducător decât adierea prin sălciile care înverzesc. Respirarea ta e mai amețitoare decât mireasma unei pagode în care ard aromate.

Tu ești mai frumoasă decât floarea de cais stropită de lună. Tu ești toate florile, toate parfumurile, tu ești splendoarea lumii.

Când mă gândesc la tine, nu mai sunt gelos pe zei.

Supărătorul

Tocmai ațipisem într'un câmp de orez. Ce căldură! In jurul meu, frumoasele spice, încărcate, lăsau să le cadă boabele. Intr'un copac, un corb visa la iarnă. Eu visam paradisul. Eram ușor, ușor... Un fazan de aur sbură deodată, și visul meu sbură deasemeni.

Acum alerg să-mi caut arcul. In curând, acest fazan nu se va mai plimba. Știu unde e....

Insulta

Intr'o seară cu lună, am atârnat, la poarta ei, o ghirlandă de flori de măr, apoi i-am cântat din lăută un cântec de iubire.

A doua zi, am întâlnit-o. Garoafe roșii, din grădina vecinului meu, îi împodobeau rochia.

M'am închis în odae, mi-am sfărâmat lăuta, și-am plâns, am plâns.

Traducere de AL. T. STAMATIAD



La lăstar

de I. C. VISSARION

Incepuse primăvara. Muguri, umflați de sevă și încălziți de soare, plesneau și creșteau par'că văzând cu ochii. Livadea, cu iarba înverzită și crudă, se desfășura dela marginea pădurii încolo spre miazăzi ca un așternut cu fire de mătase verde și strălucitoare.

Un pâlc de câțiva copilași; băieți și fetițe, cu perișorul galben, și 'ncârlionțat, cu picioarele desculțe, îmbrăcați în haine ușurele de primăvară, venea mai mult pe fuga chiuind și strigând, la pădurea plină de micșunele, de pâinea paștelui și de brebenei. Cum ajunse pâlcul la pădure, se și răspândi după flori, băețașii strigând și fluerând, iar fetițele cântând.

Un stol de scaeciori, cu aripele pătate cu galben și cu gușa roșie, sburară din marginea lăstarului din niște scaeți și se așezară ciripind pe crăcile stufărișului. O coțofană, cu un bețișor în cioc, sbură spre un ulm, unde începuse un cuib. Tot în marginea pădurii dinspre soare, acolo unde livada intra ca un cot în pădure, un flăcău și o fată se vedeau șezând jos, atât de aproape unul de altul, că umărul ei drept se proptise de brațul lui stâng, iar capul și-l culcase pe pieptul lui. Flăcăul ținea în mână o carte, pe care citea cu glas destul de tare. Două ghionoae, cu fulgii pestriți: albi și negri și roșii sub târtiță, se fugăreau cheonind cu sgomot, se mai opreau prin arborii cei mai înalți, mai ciocăneau în coaja vre-unuia, dar cu tot sgomotul lor, ele nu puteau să atragă atenția, nici a flăcăului ce citea, și nici a fetei ce asculta. El așternuse jos minteanul lui de dimie neagră, șezuseră pe el amândoi, unde el, cu mâna stângă petrecută pe de pe mijlocul ei, ținea cu dreapta cartea din care citea. După iia ei albă ca zăpada, după fluturii ei sclipitori și după fota roșie cu dungi galbene în lung, pricepea oricine că fata cea frumoasă este Ileana, cea mai mândră din tot satul.

Cu glas deslușit el citea:

„Când se întoarse contele la castel și văzu ușile date de perete, iar în vestibul găsi pe Cravașă legat de mâini și de picioare, cu căluș în gură și asvârlit într'un colț, ca un pachet de rufe murdare, înțelese că Pietro, răsbunătorul fusese p'aci și, scoțând un strigăt, uitând chiar să deslege pe Cravașă, cu gândul dus la Maria, năvăli spre turnul dinspre prăpastie, să vadă dacă mai găsește acolo pe Maria, ori n'o mai găsește.

„Noi însă după cum știm, răsbunătorul Pietro era încă în castel și se găsea acum în pericol de a fi surprins și desigur s'ar fi ales cu el într'un fel, știind că totdeauna contele umbla înarmat și că ucidea un om, tot așa de fără milă, cum ar fi ucis și-o muscă.

„Sărind peste trei și patru trepte d'odată, contele sui scările turnului și văzu odaia goală.

— Ah! Mario! Mario! strigă el, de n'ar fi părul tău așa frumos, ochii tăi așa de dulci, graiul tău așa de blând, eu nu te-ași pofti! Ah! Pietro, Pietro, până nu te-oi spânzura de arcul porței, eu n'am să mor!

„In vremea asta, Maria și cu Pietro, scoborau spre camera de culcare a contelui, de unde Pietro ținea să ia arme și muniții, ca să aibă să se bată cu cetele trimise de conte în urmărirea lui. Pietro ținând de mână pe Maria, îi spunea cu glas dulce:

— Maria mea, acum o să te iau în codrul meu; acolo cucul o să ne cunune și privighetorile ne-or cânta ca dascăli în strană!

Și el o apucă pe după gât și-o sărută.

—Ah! zise ea".

Flăcăul se opri din citit, privi în ochi pe Ileana, și spuse și el:.

— Vezi tu, dacă ei se iubeau atât de mult, s'au sărutat și aci în vizuinea lupului, deși contele cel grozav era pe urma lor.

— Ei, și ce-a făcut, i-a prins? îl întrebă Ileana.

— Stăi să ne sărutăm și noi și apoi citim 'nainte... doar după noi n'aleargă nici un conte grozav!

— Of, săraca, te pomenești că iar o prinde contele.

Flăcăul luă pe după gât pe Ileana și începu s'o sărute.

— Ei, acuși ți-ajungă! Zi mai departe... citește!

— Stai, Ileano, că zic... dar tu crezi că ei s'au sărutat așa în fugă cum îmi pretinzi tu mie? Ți-a venit rândul, sărută-mă!

— Uf! mă Lixandre!

— Haidi, haidi, vreau!

— Ei, na! Ea îl sărută — și acuși zi!

— Mai stăi, acuși e rândul meu! și o sărută el.

— Uf, ajunge! Și i-o fi prins?

— Da stai Ileano! Vedem noi. Nu vezi că e rândul tău acuși. Sărută-mă iar!

— Ce om, mă! Ce om! Ei, na!... Ei, ai, na!... și zi mai departe.

— Ah, ce bun, Ileano! Dar ce-avem noi cu ei? Vedem noi ce-au făcut ei, că doar e scris aici. E vorba ce facem noi?...

— Da, ce vrei să facem?

— Ia uită-te, ce iarbă verde cu flori galbene de păpădie! Cum ciripesc scaeciorii! Ce blând este soarele! Colea o nuntă mare pe iarbă verde până'n Rusalii!?

— Ei, lasă, mai vorbim noi d'astea, mai avem timp, citește 'nainte!

— Lasă-i fa Ileano 'n pace, că mi se pare că s'au luat amândoi.

— De unde știi?

— Păi dacă se iubeau?

— Bine, se iubeau, dar contele cel grozav? Citește înainte dacă ții la mine!

— Eu să nu țiu la tine? vorbești cu păcat!

— Ei, zi, zi, citește!

„Contele văzând camera goală și înțelegând că păsărica a sburat din colivie, apucă cornul de vânătoare și începu să sune cu el alarma de pericol, pe care o cunoșteau toate slugile și care la sunetul ei trebuiau s'alerge toți cât mai grabnic, acolo unde o auzeau.

„La sunetul cornului haita de câini ai contelui se deșteptă și începu să latre, ușiie să se deschidă și să scârțâie și glasuri de oameni întărâtați să se ridice de pe derând.

„Contele din înălțimea turnului, auzind larma celor de el treziți... cu vocea lui tunătoare..."

— Al dracului era! zise Ileana.

— Strigă: „Păziți porțile! Căutați parcul! Pietro a furat pe Maria! Sloboziți zăvozii din lanțuri, armați-vă și fiți gata să porniți după el!"

— Haiti! — zise Ileana — ei sunt încă în palat și de sărutări nici n'o fi auzind ce se gătește pentru pielea lor! Săracii! Săracii! Zi-i!

„In vremea asta Pietro și Maria înlănțuiți cu brațele ca flori împletite într'o cunună, nici n'auzeau pericolul de moarte ce se apropia de ei".

— Săracii! Săracii! De ce mai zăboviră să se sărute, când încă nu ieșiseră din coprinsul contelui? Ah, Maica Domnului, scapă-i! Zi!...

— „Armele mele! Armele mele! — răcni contele — Am să-l mănânc! Am să-i beau sângele ca p'o năstrapă cu vin!"

— Vai, vai, și acuși vine să ia armele și dă de ei?

— Păi firește că dă de ei!

— Și-i omoară? Of, of, cine-i mai puse să zăbovească? Vezi, tot așa de prost ca Pietro ești și tu! O să-ți zic chiar: Pietro! Că uneori mi-e degrab și nu mă lași să plec; alte ori mi-e somn și nu vrei să-mi dai pace; altădată mi-e frică că bagă ai noștri de seamă și tu nu te astâmperi! „Uite luna, Lixandre, sfințește luna du-te acasă", tu: „nu" ...că „ce-avem cu luna". Și știu ce ne-ar trebui atuncia... contele, în chipul tatii, c'o tufă'n mână, să vie atunci și să dea și'n tine, că n'ai vrut să pleci mai devreme, și să dea și'n mine, că nu m'am îndurat să fug în casă și să te las singur la poartă! Vezi ce face zăbava?... Zi 'nainte!

„Pietro, văzând panoplia plină de arme a contelui se înveseli, lăsă pe Maria în pace și se repezi de luă o pușcă cu două țevi. Suflă pe ele și văzu că e încărcată.

— Bun! zise el aproape tare.

Luă apoi patru pistoale și le vârî la cingătoare. Mai văzând alte două, le luă și pe ele și le dete Mariei, spunându-i:

— Ia-le și să tragi cu ele drept în inima cea neagră a contelui!

Dar tocmai atunci ei auziră zgomot de pași, ce se apropiau de camera unde se găseau.

— Haiti! zise Ileana.

— Haiti! scrie și aici c'a zis Maria.

— Contele!

— Contele! a zis și Maria.

— Ii ucide!

— Suntem pierduți! a zis Maria.

„Și Pietro a tras-o cu mâna după ușă și i-a făcut semn să tacă, dar să fie gata cu pistoalele".

—Ah, ah, acu e acu!

— Aici n'au zis așa. Ei au tăcut. „Contele năvăli în cameră, roșu ca un rac. Pietro, cu arma la ochi, îi spuse:

— Să nu strigi nici un cuvânt, că oamenii tăi nu vor auzi decât o detunătură de pușcă și nu vor găsi decât un cadavru!"

— Bravo! zise Ileana.

„Contele însă cu ochii holbați de spaimă, odată căzu jos, căci dușumeaua care avea în ea un capac secret, la o apăsare a ei într'un loc știut numai de conte, capacul se deschise și contele a dispărut viu, nevătămat".

(Continuare în pagina IV-a)

Țigara

Pe masă, pierdută între cărți și reviste stă timidă, țigara, ca un suflet stingher, în mijlocul ei.

Afară plouă mărunt și foi veștede, smulse de vânt, s'aștern pe marginea cerdacului pe care vrăbiile flămânde s'abat o clipă, țupăie neliniștit pe învelișul moale și umed, privesc spre ferestrele închise și, tăind spațiul, sboară pe crengile desfrunzite de pe care se mai desprind câteva foi lăsându-se, molatec, pe stratul negru, în care's îngropate florile ca într'un mormânt.

Mâna, rece, se 'ntinde încet spre țigară, și gândul, asemeni unui rătăcit, își caută reazăm în juru-i, sprijinindu-se, o clipă, pe o pală de fum. Nori cenușii, se'mprăștie în odaie; s'adună și mânând gândul, greu, se ridică spre tavanul, neștiut și îndărătnic, ce-i stăvilește, scoborându-i spre fereastra aburită prin care dincolo, departe, în spațiu, înfrățiții își caută prin neguri adăpost...

Geamul închis, ca neputința prin care se 'ntrevede chipul unei alte vieți, le stă ca un zid în față și norii fumului, sbuciumați, se 'ntorc iar în casă, dau târcoale, se isbesc de pereții nepăsători și, obosiți, învăluind iar gândul, mor în hrubele, negre, din cămin...

Raze de soare, vii, pătrund pe fereastra deschisă și, cercetând odaia, se așează pe mănunchiul de flori, sub care țigara stă, neclintită și rece, ca o dâră de zăpadă crutată de umbra unui arbust.

Mâna, ușoară și iute — ca aripa unui fluture însorit, ia ca din sbor țigara ce pare a se aprinde sub atingerea unui gând. Fum, străveziu, se strecoară șăgalnic printre petalele de narcis și, dus de doruri și de amintiri, se 'ndreaptă spre o cale lungă, trecând, în valuri, pe fereastră, peste ape și peste văi...

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

„Tolstoi" la Drezda

Unul după altul, diferitele „verein-"uri germane au organizat încă de la 10 August trecut, adică cu o lună înainte de data centenarului, serii întregi de conferințe, reprezentații și șezători.

Nu mai are partizani considerentul naiv că toată comemorarea trebue să înceapă într'o singură zi.

Admiratorii marilor artiști reușesc să organizeze sau să viziteze treptat cele mai variate și mai bine pregătite serate și conferințe...

Drezda are însă un „număr" nou în comemorarea lui Tolstoi. La diferitele șezători, Midia Pines spune *pe de rost* cele mai nuanțate dintre operele marelui scriitor rus. In serile când recită Pines, sălile sunt totdeauna arhipline. Și direcția fostelor teatre regale Saxone, mult democratizate acuma, știe să monteze piesele lui Tolstoi ca în Rusia, în Teatrele de artă.

In același timp, prezența excelentului cor al Cazacilor dela Don, sub conducerea lui Jarov a contribuit foarte mult la succesul conferințelor și spectacolelor comemorative organizate atât pentru Tolstoi cât și pentru Schubert.

Celebra Serenadă a lui Schubert e executată de corul lui Jarov cu atâta artă, încât publicul german recunoaște că această contribuție la sărbătorirea marelui compozitor e cea mai valoroasă.

Amurg ploios

Un geamăt de care pe uliți
In sat, către margini — și'n vatră
Iși tângue clopotul leneș
Biserica veche de piatră.

Pescarii prin sticla topită
Se 'ndeamnă avutul să prindă...
— Și calcă ironic pe luna
Ce-și flutură păru'n oglindă.

Și singur eu stau mai deoparte,
Statuia jucându-mi pe apă...
— Se pierd și pescarii; și norii
Bănuții din pungă își scapă.

Aproape, în vad, lângă moară
Luceferi la sfat se adună...
— Și plec; și pe trupul în negru
Se cerne argintul de lună.

Ploiosul amurg își acordă
Vioara c'un câine ce latră...
— Și leneș adie din clopot
Biserica veche de piatră!

CH. DRAGOMIR

Visul de aur [1]

Nu răsărise luna, dar albăstrea colina,
Când grelele chervane poposeau la Docolina.
Chervanele trase de cudalbi cu cornul lung
Au țipat dureros din osii și văile-au răspuns prelung, —
Și țipătul târît pe văi s'a stins în aer tremurat...
A fost apoi voroavă mare
Și glasuri aspre s'au certat;
Și scoși din jug, de ușurare,
Cudalbii cu ochi umezi au oftat.

Cosiți de trudă și-au culcat pescarii capul pe mindir,
Colinele s'au înălțat mai rotunjite, mai albastre, —
Și până departe plopii înalți au stat de pază în șir.

Mrejerul stând culcat cu mânile cruce —
Gândul îl duce și îl aduce.
Se gândește la maica lui,
Se gândește la dragostea lui.
In urmă se prinde la vorbă cu-o stea,
Ochii clipesc obosiți, steaua clipește și ea.

Colinele s'au daurit din geană până 'n geana zării...
Ce Voevod a risipit pe ele visteria țării?
Și drumul strecurat prin văi cu șerpuire de balaur —
Ce robi, și când l-au pietruit cu aur?

Colinele cu grele spinări încovoiate,
Colinele se umiliră toate.
Și plopii, plopii lungi înfipți în șir...
— Boieri în straie lungi de cașimir —
Cu tremurări de fir,
S'au înclinat și i-au urat în somn,
Domnul Moldovei.
Domn!
Domn!
Domn!

RADU BOUREANU

1) Din poemul „Povestea voivodului Mrejer".

— Haiti! zise Ileana.
— Aaa! scrie aici, că s'a mirat Maria.
„O voce surdă s'auzi de jos:
— Sunteţi în mâna mea, porumbeilor! Contele Roşu e încă cel mai tare! Spânzurat la poartă-mi ai să fii tu Pietro!
„Şi o uşă de fier se ridică în faţa uşei de lemn, iar nişte obloane, asemenea de fier, acoperiră ferestrele cu sgomot!".
—Auliu! zise Ileana iar.
— Suntem prinşi ca'n capcană! strigă acum Pietro.
— Vai, vai! zise Maria.

(Va urma)"

— Cum va urma? întrebă Ileana.
— Păi da. In fascicola următoare o să ne spue ce-au mai păţit ei.
— Săracii! Dacă i-o fi omorât?
— Păi de... Pot eu să-i scap?
— Vezi mă, Lixandre, vezi ce face zăbava? Cu zăbavă, nu faci treabă. Ce-o să se aleargă de ei acuşi închişi ca într'o cutie de fier? O să iasă contele din pivniţă, o să înconjoare camera cu slugile şi când or năvăli toţi peste ei îi prinde, biata Marie cade iar în mâinile lui; iar bietul Pietro o să fie spânzurat la poartă. Vezi mă, Lixandre, vezi? Ce rău îmi pare de el şi ce milă mi-e de ea!
— Lasă, Ileano, ce-avem cu ei? Noi să vedem de noi.
El o apucă cu braţele pe sub subţiori, vârî nasul între cutele iiei, grămădită la piept între sâni, iar ea ţipând uşor şi trăgându-şi respiraţia:
—Iiiii! Ce eşti... M'ai muşcat prea tare!
Ea se smunci, întoarse capul spre pădure, cu obrajii aprinşi de sânge, cu ochii căprui şi strălucitori, iar părul împletit într'o coadă groasă lăsată pe spate, ajunsese răvăşit peste tâmple şi peste obraji, acoperindu-i cu totul ochiul drept.
— Astâmpără-te! Mi-a intrat şi părul în ochi!
Cu mâna stângă, ce şi-o simţi mai liberă, cea dreaptă fiind apăsată de umărul lui ce căuta s'o culce jos de tot, ea îşi dădu părul la o parte, înţelese ceva din gândul lui, lui, că se smuci cu putere şi zise:
— Nu nu! Nu te 'ntinde! Uite mi-ai vărsat şi urzicile din şorţ.
Reuşi de se ridică bine.
— Lasă, Ilenuţo, că le-adunăm noi.
— Astâmpără-te! Fii de treabă, că plec!
— Ilenuţo, tu nu vezi că... Hai să fugim! ce mai aşteptăm? Mama ştie, tata vrea. Ne suntem dragi. Haide, Ileano!
Şi el iar încercă. Ileana se împotrivi iar...
— Plec! Ţi-am spus: vii cu plosca şi mă ceri ca oamenii. Altfel, tata e om rău, nu-mi dă nici o aţă. Lasă, că dacă ne-ar prinde, ne-ar tăia cu barda.
— Ileano, dacă Maria fugea cu Pietro, când i-a zis el întâi, mai păţeau ei atâtea necazuri? Dacă nu l-a ascultat, vezi ce păţesc amândoi? Contele poate-i prinde. Vezi?
— Da, da la noi nu e nici un conte Roşu ca să mă fure pe mine şi să te spânzure pe tine. Ţi-am spus: vine mă-ta la mama, mama spune tatii, eu zic că te iau, facem vorba, logodna şi nunta! Şi-apoi tooot să ţi se urască cu mine! Mai încet cu graba, că se strică treaba.
— Tiii fa Ileano, nu spuseşi tu acuşi: cu zăbavă nu faci treabă?
Şi el furios, o îngrămădi jos. Ceafa îi atinse frunzele uscate care sunară, iar ea îi spuse:
— Răcnesc! eşti nebun! Vrei să-ţi baţi joc? Nu ţi-am spus?
Ea se svârcoli furioasă, dar el o ţinu puternic.
Ea l-apucă d'un deget.
— Ţi-l frâng!
—Ileano, îmi rupi degetul şi tot tu mă ţii ciung!
— Dă-mi drumu!
Din nou se svârcoli, scăpă şi se ridică în picioare.
Cârdul de copii venea înspre ei.
Lixandru se domoli.
Ileana începu să adune în şorţ urzicile vărsate pe jos.
El se aplecă să-i ajute.
Ea supărată şi privindu-l cruntă, îi spuse mai încet ca să n'audă copiii:
— Te rog! Nu vreau să mănânc urzici adunate de tine!
— Ileano!
— Ţi-am spus. Aaa, tu nu vrei aşa? Vrei să-mi faci ocară şi să mă laşi, cum a lăsat Gheorghe pe Maria. Nu, nu, nu!
Lixandru rămase în picioare, bleg şi nehotărât.
Ea îşi adună urzicile şi porni spre sat.
El rămăsese pe loc şi în picioare. Depărtată de el ca la douăzeci de paşi şi nesimţindu-l în urma ei, întoarse capul şi-l privi. El, cu un zâmbet trist pe faţă, o privi, rămânând tot pe loc. Ea mai merse ca zece paşi, întoarse iarăş capul şi văzându-l rămas tot acolo ca ţintuit, se opri şi ea, îi zâmbi şi-i strigă:
— Ei, şi-acum nu mergi acasă?
Lixandru porni încet şi ea îl aşteptă până veni.
Porniră amândoi, ea dând din mâini şi vorbind, el ţinându-se în urma ei şi ascultând.

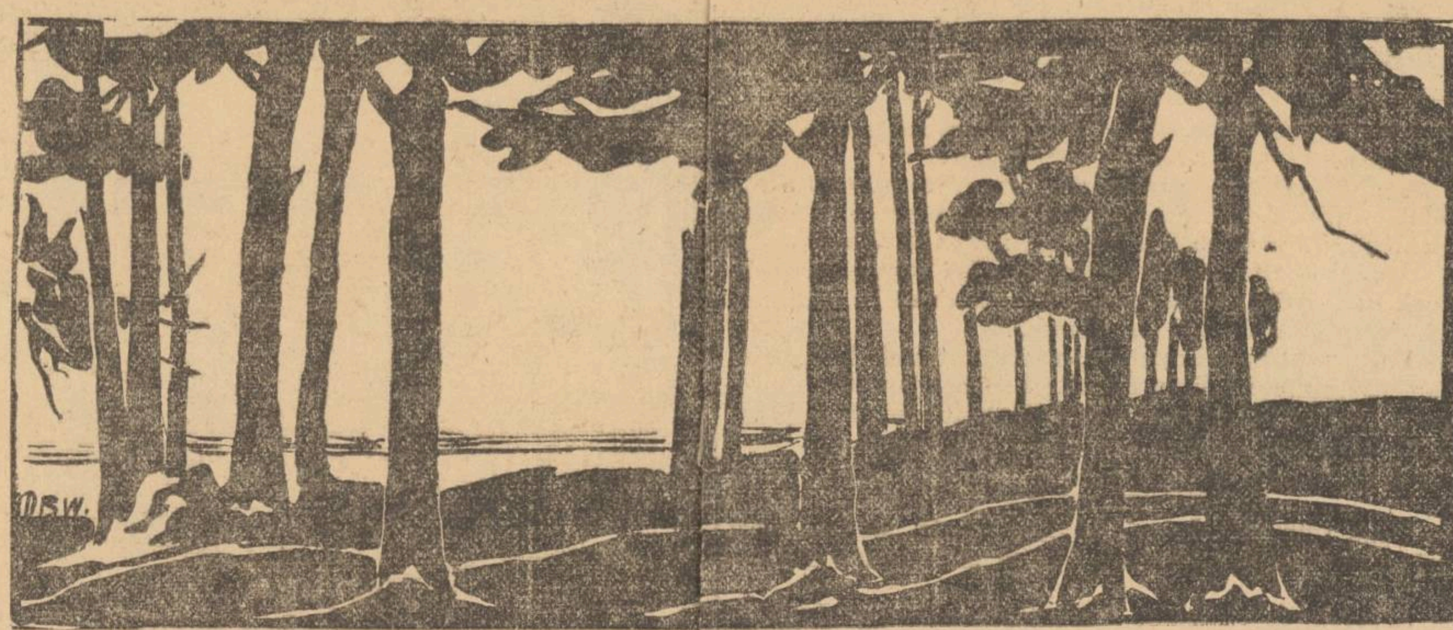
I. C. VISSARION

Ultimile noutăţi

din Editura „CARTEA ROMANEASCA"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti, I

C. Ardeleanu: „Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa", Roman, ed. II, premiat de „Societ. Scriitorilor Români". Lei 96.—
Jean Bart (Eug. P. Botez): „Schiţe marine" (s. pr.)
Nichifor Crainic: „Darurile pământului" Poezii Ed. II (s. pr.)
Gib. Mihăescu: „Vedenia", Nuvele (s. pr.)
Cezar Petrescu: „Omul care şi-a găsit umbra", Nuvele. Lei 75.—
I. Pilat şi *Perpessicius:* „Antologia poeţilor de azi", vol. II Lei 120.—
Papini Giovanni: „Viaţa lui Isus", trad. de Al. Marcu. (s. pr.)
Rebreanu Liviu: „Golanii", Nuvele, ed. IV Lei 75.—
„ „ „Crăişorul", Roman (s. pr.)
Sadoveanu M.: „Impărăţia apelor" (s. pr.)
Simionescu I.: „Dobrogea" — O ţară din poveşti. Cu numeroase figuri în text. Lei 75.—
Stănoiu Damian: „Necazurile Părintelui Ghedeon", Roman. Lei 75.—
Teodoreanu Al. O.: „Hronicul măscăriciului Vălătuc". Lei 60.—
Teodoreanu Ionel: „Turnul Milenei". Roman (s. pr.)
Topârceanu G.: „Balade vesele şi triste" Lei 42.—
„ „ „Migdale amare", Versuri humoristice şi fanteziste. (s. pr.)



I. CALII

Soarta violetă a unui decadent(*)

Stătea deasupra văgăunii povârnite spre mare şi visa. Ea trebuie să sosească îndată! De după gardul verde al vilei se va arăta o mică siluetă albă cu umbrelă roşie: va fi ea... Vera lui.

Era poet. Poet nu numai în suflet, ci şi pe hârtie. Câteva poezii simboliste i-au fost plasate deja în efţioara gazetă locală, iar o mică schiţă trimisă la revista „Cântarul" a fost chiar citită în redacţie şi trimsă îndărăt, contra obiceiului revistei, care nu înapoia manuscrisele mici: le-a fost atrasă atenţia, evident. Da, era decadent. Pasionat, convins. In natură toate le accepta aşa cum i se înfăţişau dela prima vedere. Mai era şi miop şi nu purta nici pensneu, căci se ştia de toată lumea că natura, văzută prin pensneu, mirosea grozav a clasicism şi academism. Natura îi plăcea în formele ei difuze, când dinaintea ochilor, în locul obiectelor cu forme precise, se îngrămădesc pete roşii, verzi, violete şi când luminile depărtate ale felinarelor iau aspecul solemn al unor rotogoale de floarea soarelui, întoarse spre lumină cu zâmbete strălucitoare...

Se însera. Dinspre înălţimea catifelei cereşti nirosea a întunerec de noapte. Soarele se ascunsese după colţurile albastrelor acoperişuri, întinzând în sus galbenele sale antene. Vântul se târa prin iarbă, greoiu, încărcat, iar jos, subt galbenul văgăunii lutoase, încet respira marea cea jilavă. Acolo, jos, încet, şopteau valurile împăcate cu malul, şi de undeva, de departe se auzeau surd loviturile cadenţate ale unor covoare bătute: cânta *tulumbasul* orchestrei militare dela serbarea populară.

— Vera!

Se arătase de după gard: o linie albă cu o pată roşie. El se sculă iute şi merse în întâmpinarea ei.

— Ai întârziat, verdea mea micuţă?

Ea respira greu, udă toată, făcându-şi vânt cu evantaiul.

— Mă grăbeam aşa de mult Mihail Petrovici, — rosti ea, uitându-se cu băgare de seamă în toate părţile, şi întinzând spre buzele lui grăsuţele sale mânuţi. Am fost reţinută acasă, am făcut nişte dulceţuri.

— Dumneata?

Râse strâmbând din gură. Pe buzele lui se târî ceva, dar îndată sări jos. Paiajenul dispreţului trecu iute pe obrajii lui uscaţi.

— Da. Poftim?...

Mergeau spre văgăună, unde se întâlneau în luna din urmă. Ea mergea înainte, cu pas iute, vioiu. El mergea mâhnit în urma ei; o bucăţică de noapte se strecură pe nesimţite sub acoperişul sufletului său!

— La asta nu m'am aşteptat dela dumneata, — zise în sfârşit încet, privind gânditor înaintea sa, spre văgăuna tăcută, înegrită de privirea cerului. Dumneata niciodată până acum n'ai făcut dulceţuri! Ce s'a petrecut cu dumneata?

Se aşezară unul lângă altul. El pe un fel de muşuroiu sur, ea deadreptul pe iarba verde.

— Ce s'a petrecut cu mine? — întrebă ea cu ton supărăcios, tare, zâmbind. — Cu mine — nimic. Mie îmi plac foarte mult dulceţurile de piersici. Atâta tot.

— Din piersici? — întrebă din nou, mâhnit.

— Da, da, din persici. Ce te legi de mine?

— Ah, Vera! Mă leg — eu! Niciodată. Eu sânt prea... eu prea mult te... respect, ca să mă leg de dumneata. Dar dulceţurile.... dulceţuri de piersici... iată ce mă apasă!

Işi puse coatele pe genunchi, îşi cuprinse capul cu mâinile şi se uita în jos mâhnit. Marea foşnea, întorcându-şi parcă pe patul pietros, trupul obosit, iar întunecoasa văgăună încremeni, strângându-se în ascuţitele sale cotituri. Pământul adormea.

— Ascultă, Mihail Petrovici, — zise Vera, jignită, cu un zâmbet viclean: a face dulceţuri e după dumneata de bună seamă nepermis?

El oftă.

— Nu mă înţelegi! — exclamă cu amărăciune în voce ;— parcă eu zic că-i nepermis? Dar te-am aşteptat în momentul cel mai frumos al serii, în acel moment, când amândoi am fi putut simţi taina transformării zilei în noapte, a nopţii — în moarte, creaţiunii — în nirvana.... Şi pe când soarele cădea jos, aruncând pe orizontul învineţit privirea sa roşie, când tot ce e viu pe pământ, tot ce trăeşte prin lumina soarelui îşi făcea în linişte tăcută rugăciunea de sară, când marea obosită se culca să doarmă între malurile sale, iar vântul se ascundea după stânci, ca să nu scape nici un sunet în sfânta linişte a întregii naturi — în timpul acesta dumneata — dumneata care ai promis să fii cu mine, deodată ai uitat, şi soarele, şi marea, şi cerul, — şi toate astea pentru ce? Pentru nişte dulceţuri de piersici! Cât de...

Vocea lui se întrerupse. Ea îl asculta tăcută. In ochii ei se arătă o lumină de extaz: se uita cu drag cum părul lui blond căzuse pe frunte de subt şapca de student, şi tremura la orice exclamaţie, orice mişcare...

— Admirabil! — exclamă ea cu sinceritate, — îmi place să te văd aşa...

Ii arătă părul cu degetul.

— Iţi plac ideile mele? — zâmbi el cu bucurie. — Va să zică înţelegi sinuozităţile lor?

Vocea lui tresări. In ea răsuna o notă adâncă de fericire. Drept răspuns, ea clătină vesel din cap.

— Te înţeleg admirabil, Mihail Petrovici. Crezi că sunt de bună seamă aşa de proastă şi seacă? Şi mie îmi place natura... Şi ştiinţele de asemenea. Nu de mult — nu ţin minte numai al cui e romanul — am citit cum locuitorii din planeta lui Marte au zburat pe pământ şi au început să ardă oamenii. Foarte interesant. In general să nu-ţi închipui, Mihail Petrovici, că-s aşa, o fetişcană proastă, cu care n'ai ce vorbi serios. Eu cânt bine şi la pian: nu de mult am învăţat „In Alpi"; „Poloneza" lui Ohinschii o ştiu pe dinafară. In cât priveşte pictura, mama găseşte chiar că am talent.

— De bună seamă? — întrebă Mihail Petrovici cu vioiciune. Ochii îi străluciră. — Şi scrii?

— Nu, nu scriu, pictez. Scriitoare cu greu aşi putea să fiu: fac foarte multe greşeli gramaticale.

— Nu despre asta, Vera... Te întreb, dacă scrii cu culori 1)? Dacă pictezi?

— O, da. Pictez. Lebăde. Am mai zugrăvit nu de mult nişte gherghine, în mărime naturală. Au eşit foarte bine, parcă-s vii. Eu, ştii, întâiu le-am aşezat pe hârtie şi le-am făcut conturul cu creionul. Ingenios, nu-i aşa?

— Mie îmi place foarte mult firea dumitale, — rosti Mihail Petrovici pe gânduri, scormonind maşinal pământul cu vârful bastonului. Dumneata ai, fără îndoială, multe aptitudini: trebuie numai să le trezeşti, să le pui la lucru, să le colorezi cu tonurile vieţii... Ai fi cu siguranţă un pictor fin, plin de simţire. In dumneata e ceva inexplicabil...

— Am cu siguranţă, — făcu ea din cap.

— Da, dar trebuie să fii strălucită. Trebuie să fi temerara. Trebuie să fii îndrăzneaţă... O, dacă vrei, Vera, eu fac din dumneata ceva măreţ, despre care au să vorbească, au să se mişte limbile, au să tremure buzele.... Pe dumneata au să te ştie!

— Bine, răspunse ea cu bucurie; eu, ştii, în copilărie, voiam să fiu celebră, visam chiar să intru la şcoala de subchirurgi, sau de dentişti 2), numai nu ştiam cum şi ce trebuie făcut pentru a deveni celebră. Iar înlăuntru ceva mă imboldea, mereu mă îmboldea... Şi aşa e până azi. Zău.

— E talentul, — rosti el pe gânduri.

— Cu siguranţă talentul, — conveni ea.

— Ah, Vera! — ridică vocea patetic, deodată, Mihail Petrovici îndreptându-şi spinarea — am să te educ pentru artă! Am să chem la viaţă toate firele talentului dumitale, voi împleti din aceste fire o minunată reţea de aur, voi cufunda această reţea în adâncul supravieţuirilor omeneşti şi, mână în mână, vom întoarce pe dos ciudatul, neînţelesul suflet omenesc... Eu scriitorul psicholog, dumneata pictorul-impresionist, vom merge îndrăzneţi înainte, privind în ochi cu voioşie viaţa răutăcioasă, dar pompos îmbrăcată!

— Vom merge! Imi place foarte mult. Apropos, Mihail Petrovici: ai spus lui Boris Nicolevici să aducă mâne undiţele? Eu mă pregătesc să prind peşte cu dânsul.

— Nu mă întrerupe, Vera... Sânt în clipa asta într'o stare de spirit oarecum solemnă. Ceva cântă în mine, ceva vorbeşte în mii de glasuri; undeva departe, în adânc cineva plânge, iar cineva râde printre lacrimi... Aşa e vara, desdimineaţă, după o ploaie din timpul nopţii, când briliantele ploii se lipesc de frunzişul umed, de frică să nu se topească, şi când acele luminii solare le străbat, se frâng şi fug în toate direcţiile, ducând cu ele lacrimi străvezii şi o multicoloră bucurie... Ah, Vera, Vera, priveşte jur-împrejur, uită-te colo, în jos, unde s'a ascuns marea lunecoasă, priveşte în sus, unde milioane de curioşi ochi străini, strălucitori ne privesc şi-şi fac semne unul altuia, — uită-te...

Mihail Petrovici se opri deodată, îşi scărpină nervos un picior şi urmă:

— Priveşte aceste diforme straturi de pământ, îngrămădite unul peste altul... Ele nu se mişcă, ele tac, dar în contururile lor e ceva viu, ceva care strigă despre viaţă, despre moarte... Acolo, frânte, bătute de viaţă în mijlocul vântului şi valurilor, subt ploaie şi zăpadă, ciuntite, îndoind genunchii în convulsii grozave, au căzut pe spate colinele, şi negrele lor...

Mihail Petrovici zmuci dintr'o mână, o ridică dela pământ şi cu înverşunare se scărpină deasupra cotului.

— Negrele lor trupuri, ca nişte pete sinistre pe cerul scânteietor au încremenit nemişcate, îndreptând privirile stinse spre ochii cereşti... Şi când se strecoară în suflet aceste umbre ciudate, când stâncile strigă, când stelele râd, când marea geme în tăcere, lăsându-se la fund... — o, atunci....

— Atunci voi fi cu tine, dragul, scumpul, frumosul meu... — se auzi deodată lângă umărul lui o voce gingaşă, înceată, armonioasă.

— O, atunci aşi vrea să te am, scumpa mea, te-aşi vrea anume pe tine, numai pe tine, sonora mea bucurie, fericirea mea, minunata mea...

Tresări deodată, începu să se sucească pe loc. Un picior se întinse nervos şi se frecă tare de celălalt.

— Ia-mă... sânt a ta! Cu totul a ta!... Te înţeleg; în această seară, în această minunată seară, când totul vrea viaţă, să trăim şi noi o viaţă deplină...

Tremurând toată, se lipi de pieptul lui şi, închizând ochii, întinse buzele...

— Luminoasa mea... Scumpa mea... şopti el, apucându-se de o mânecă şi înfigându-se în ea cu unghiile, — curata mea lumină, focul... Sânt al tău... aşteaptă... O, dar ce este asta?

— Aştept, — şopti ea, tremurând încet.

— Aşteaptă... aşteaptă... Dar ce este asta? A? Nu mai pot... Vera, scoală! Pentru Dumnezeu! Simt... Simt cum ceva se suie pe mine... sute!... milioane!...

O respinse cu o mişcare violentă şi sări în sus.

— Nu mai pot! — strigă. — Sunt ele, furnicile!

Şi se aruncă într'o parte. Fugea, arunca pe drum jachetă, vestă, şi sărind când într'un picior, când în altul, dispăru iute în întunerec. Acolo, în mijlocul strigătoarei linişti a nopţii, sub privirea râzătoare a nenumăratelor stele, răsunau noi sunete... Aşa loveşte pânza de corabie dezlegată, lovindu-se de catarg în noaptea furtunoasă, pe când vântul sălbatec râde cu hohot şi răutate de liniştea şi fericirea omenească, şi când marea nesupusă aruncă spre cer spuma sa turbată..

Ea plângea.

Tradus din ruseşte de A. FRUNZA

*) Căutând să traducă pe cât se poate mai exact stilul păsăresc al decadentului şi al autorului care-l imită, traducătorul lasă pe seama acestora răspunderea nonsensurilor sau incoherenţelor ce ar rezulta. — A. F.

1) In ruseşte a „scri" şi a „picta", uşor se confundă, terminul de a se exprima fiind acelaşi. (N. trad.).

2) Pentru fete, în Rusia, a frecventa cursurile de subchirurgi, şi mai ales de moaşe, demult se consideră ca semn de „emancipare" şi ca înalt grad de eroism civic. — N. trad.

Curiozităţi anglosaxone

Străinul care debarcă neprevenit în Englitera are tot dreptul să creadă că nicăieri ca acolo antialcoolismul nu e mai militant. De la 10 seara poţi perfect muri de foame şi de sete. Acelaş lucru Sâmbătă seară şi Duminică toată ziua. O viaţă de o austeritate exemplară. A face „chefuri" în localurile publice este ceva nemai auzit.

Dar o asemenea rigoare poate, în genere, avea două cauze. O cauză ar putea fi aceasta : Nu le place oamenilor să bea. O altă cauză ar putea fi aceasta: Aşa de tare le place oamenilor să bea încât dacă i-am lăsa să facă după pofta inimei, nu s'ar mai trezi niciodată.

De fapt englezului nu-i displace băutura. Dar nu o consumă în public, ci în cluburi. Toată lumea are un club unde se întâlneşte cu prietenii săi. Bernard Shaw ne spune că în aceste reuniuni Englezul cumulează inconvenientul de a fi singur — căci nu scoate o vorbă — cu inconvenientul de a nu fi singur — căci forfoteala membrilor, chelnerilor, etc., îţi ia plăcerea reculegerii.

Ş'apoi Englezul şueră. Şueră toată ziua, şueră toată viaţa. Dar mai ales şueră în bae. Un colonel englez se zice că a pus să i se sape pe piatra lui funerară: aci odihneşte un cetăţean englez care n'a şuerat niciodată în baie.

In fond, Shaw, când maltratează aşa viaţa de societate engleză e răutăcios — cum este el întotdeauna, şi pe nedrept, faţă de marele popor care a putut da pe un Shaw şi alţii. Nimic mai intim ca aceste reuniuni, pline de cordialitate, de încredere reciprocă. Ce nevoie de conversaţie spirituală ca într'o piesă de Capus? Atâta doar că în aceste reuniuni se cam bea... Şi la masă, şi pe, şi sub.

Se ştie că Englezul adoră cesterul. E drept că nu îl mănâncă tot timpul, ci cu intermitenţă. De aceea s'a spus că englezul nu bea decât în două împrejurări: Când mănâncă cester, — şi când nu mănâncă cester...

Dar iată un mic document în legătură cu chestiunea băuturilor spirtoase.

Doctorul Graham Little, membru în parlamentul britanic, a rostit la Institutul Regal din Londra un discurs din care extragem următorul pasagiu:

„Sinuciderile datorite alcoolismului sunt mai frequente la medici decât în orice altă categorie socială... Aspra muncă a doctorului în cartierele sărace ale oraşului îl obligă să ia mereu stimulente pentru a rezista la oboseală. Or, nici un stimulent nu are efect aşa de sigur şi prompt ca wisky-ul..."

De altfel am observat că este o dovadă de bună creştere în Anglia să întrebuinţezi, când vorbeşti de darul beţiei, politicosul cuvânt de *stimulent*. Aşa se chiamă acolo ceiace noi numim băuturică. Intr'un alt document găsim aceeaşi expresie. Acest al doilea document, citat de un francez, este încă mai oficial decât cel precedent. E vorba de Raportul la Buget, făcut de W. Churchill, cancelar al eşichierului — adică ministru de finanţe — şi publicat în Monitorul Oficial englez, în vol. 216, No. 49, din 24 Aprilie 1928, pag. 823.

Iată ce spune onorabilul Lord :

„Este uşor de rezumat anul financiar expirat. Drumul ne-a fost în permanenţă penibil. Vremea a fost ploioasă şi morocănoasă, de aceea Domnii Lorzi Comisari ai Tezaurului Majestăţei Sale au fost din ce în ce mai deprimaţi din cauza stimulentului alcoolic. Moartea le-a fost frequent tovarăş, şi aproape singurul lor prieten. Aceasta le e sumbra poveste. De fapt, în cursul numeroşilor ani în care mi-a fost dat să observ cu atenţie aceste împrejurări, nu-mi amintesc să fi văzut vreodată un buget oarecare să reuşască în ciuda atâtor factori defavorabili..."

Iată, într'adevăr, ceeace se poate numi melancolie. Numai în Anglia lucruri sfâşietoare ca acestea pot fi spuse aşa de sentimental. Inchipuiţi-vă acelaş lucru în Franţa Voltairiană şi sceptică, în Franţa care nu are nimica sfânt. Incercaţi să traduceţi în limba franceză nostalgicul discurs al lui Churchill. Veţi vedea că va ieşi cu siguranţă o bufonerie.

Dar nici n'avem nevoie să traducem noi. Găsim lucrul făcut gata de către comentatorul francez dela care ţinem informaţia.

„Inchipuiţi-vă — spune el — că d. Malvy, preşedinte al Comisiei Finanţelor, se suie la tribună, pentru a pronunţa un discurs cam aşa:

„Trebue, cu siguranţă, să renunţăm de a mai încheia un buget serios în asemenea condiţiuni. Ministrul de finanţe nu se mai trezeşte din beţie. Consilierii Curţii de Conturi îi trag câte un chef ori de câte ori plouă, şi plouă în fiecare zi. Cât despre contribuabili să nu se mire de cifrele cu care sunt impuşi. Bietul perceptor, ca omul, vede dublu"....

S. D. I.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

ERNEST LEILLIERE — *Probleme actuale*

Sufletul masculin al femeii

Freud şi Psychanaliza freudiană sunt azi la modă. Profesorul Jung din Zurich e un discipol schismatic al Maestrului de la Viena. Jung se bucură totuşi în Germania de o reputaţie meritată, pentru perspicacitatea lui psihologică şi pentru originalitatea spiritului. Ciudata-i doctrină asupra temeliilor mitologice ale personalităţii noastre mintale, cercetările asupra caracterului, nu pot fi expuse în câteva linii. Dar, din lucrarea sa *Die Beziehungen zwischen dem Ich und dem Bewustsein* (Relaţiile dintre Eu şi Conştiinţă) se poate extrage o teorie nouă asupra sufletului femeesc.

In latineşte *Animus*, la masculin, înseamnă spirit; *Anima*, feminin, înseamnă suflet, principiu vital. Paul Claudel şi abatele Henri Brémond s'au slujit în ultimul timp de aceste două cuvinte pentru a vorbi de inteligenţa limpede, pe de-oparte, de afectivitate, sentiment, intuiţie estetică sau mistică, pe de altă parte, vom vedea că profesorul Jung, întrebuinţează cele două cuvinte într'un înţeles cu totul deosebit.

Stăpânirea de sine, spune Jung, este idealul virilităţii; această stăpânire de sine se obţine „refulând" în inconştient — după terminologia freudiană — sentimentul, care e o dispoziţie mai mult feminină. Bărbatul adună astfel în regiunile inconştiente ale fiinţei aspiraţiile lui feminine. Când ele se manifestă împotriva voinţei lui, în gândirea sau în faptele lui, trădează de fapt existenţa ascunsă a unei personalităţi cu totul femeeşti în caracterele ei.

In raţionamentul lui Jung, intervine noţiunea compensaţiei, care joacă un rol foarte mare în actuala psihologie a savanţilor germani. E o axiomă pentru ei afirmaţia că inconştientul din noi, complectează, *compensează* în chip necesar Conştientul, spre a menţinea echilibrul funcţiilor vitale. Un om cinstit şi care se bucură de această reputaţie, va fi deci în chip necesar un ins necinstit înlăuntrul lui, în timp ce un scelerat va avea de cele mai multe ori o inimă de aur. Exageraţie romantică a unei vederi care nu e conformă smereniei creştine decât la omul cumsecade, dar care e destul de periculoasă la un scelerat! Toată psihologia freudiană apare uneori, în ce priveşte pasiunile, ca o desvoltare exagerată a naturalismului romantic.

Bărbatul având astfel în chip necesar un suflet femeesc, prin compensaţie, şi bărbatul având preponderenţa în crearea limbei, sufletul e de cele mai multe ori de genul feminin: *Psichea* în greceşte, *Anima* în latineşte, *Seele*, în limbile germanice. De-aceia, — adaugă profesorul Jung, biserica evului-mediu nu era atât de departe de adevăr când punea celebra întrebare: *Habet mulier animam?* Are femeia suflet? un suflet de genul feminin?... Vom vedea că trebue să răspundem: Nu! fără şovăire, căci sufletul femeii are un caracter masculin; e un *Animus*, tot după legile compensaţiei psichice.

Intr'adevăr, la femee, totul se petrece, din punct de vedere psihologic, în sens invers decât la bărbat. Ea e silită prin presiune socială să „refuleze" elementele bărbăteşti ale fiinţei ei şi să-şi creeze astfel, în Inconştient, o fiinţă masculină ale cărei sugestii, în chip normal, le repudiază. Dar inconştientul ştie să se facă uneori auzit şi să influenţeze activitatea exterioară. Ce se întâmplă atunci? Când, la bărbat, *Anima* găseşte prilejul să se manifeste în afară, se manifestă femeeşte, prin sentimente, impulsii, capricii, nazuri.

La femeie, dimpotrivă, când sufletul masculin *Animus* izbuteşte să înfrângă digurile „refulării" de origină socială acest *Animus* se manifestă prin nevoia argumentării logice, care e o caracteristică masculină. Femeia, în ceasurile când primeşte inspiraţia *Animusului*, argumentează deci fără oboseală, de cele mai multe ori fals, dar cu pretenţia de a avea totdeauna ultimul cuvânt. Ea se pricepe de minune, — afirmă profesorul Jung, lipsit de orice galanterie, — să se situeze cu raţionamentul într'un punct secundar sau să complice, în chip inextricabil, o discuţie care ar putea fi limpede, adăugând o altă contraversă, în tot diferită şi având cu totul alt punct de plecare...

„Din nenorocire, spunea o femeie doctorului Jung eu am totdeauna dreptate !... *Animusul* acestei femei spărgea prea des zidurile în care era închis... Profesorul din Zuerich citează adesea pe Pierre Benoît, autorul *Atlantidei* profund psihologice. Dacă ar fi cunoscut şi pe Courteline ar fi găsit în operele acestui autor şi în special în *Boubouroche*, un tezaur de observaţii.

Un bărbat, — continuă Jung, — pricepe totdeauna fără greutate ce este *Anima;* îi acordă chiar o fizionomie proprie; la nevoe o întrupează în carne şi oase. Iată pe *Circe* sau *Calipso* — frumoasa regină din Sahara, inventată de Pierre Benoît. Mai mult, orice bărbat ar putea să arate, într'un grup de femei, pe femeia care se apropie mai mult, ca tip, de *Anima lui.* Cu alte cuvinte: de idealul lui feminin. E, desigur, destul de plăcut să aflăm că sufletul nostru, al bărbaţilor, seamănă atât de mult cu femeia iubită!

Femeia, dinpotrivă, ar fi foarte încurcată, să arate într'un grup de tineri, pe bărbatul care seamănă mai mult cu *Animusul* ei. De-aceia e atât de greu s'o facem să-şi dea seama ce e *Animus*. Lucru ciudat, dificultatea alegerii ei şi lenea inteligenţei ţin de această particularitate că *Anima* e o unitate, pe când *Animus*, e o colectivitate! Are mai multe chipuri. Şi acest fapt se explică prin compensaţia care se naşte în mod necesar între dispoziţiile conştiente pe deoparte şi aspiraţiile inconştiente pe de alta.

Bărbatul conştient se ştie că e poligam; inconştientul lui va fi deci monogam şi se va arăta credincios tipului de femeie care satisface aspiraţiile lui regulate, precum Dante a fost credincios Beatricei şi Petrarca Laurei.

Femeia, dinpotrivă — şi aceasta se întâmplă de veacuri — se vede constrânsă de societate să-şi fixeze bunăvoinţa conştientă asupra unui singur individ masculin. In inconştientul ei, însă, *Animus* va lua prin compensaţie o înfăţişare poliandrică. Când *Animus* caută să se exprime totuşi într'un chip unic, alege deobicei, pentru a se întrupa, un personagiu nestatornic şi întunecat, un fel de *Olandez zburător* al legendei nordice din care Wagner şi-a creat *Vasul-Nălucă.*

Profesorul Jung face distincţii şi mai subtile între *Animus* şi *Anima*, care însă nu mai pot fi atât de uşor verificate. — *A.*

Artă şi materialism

Există o veche teorie, care multă vreme s'a bucurat de creditul filosofilor. Este cunoscuta concepţie „materialistă" a Istoriei. In desfăşurarea evenimentelor omeneşti, faptele materiale sunt cauze, iar cele ideale efecte.

Tehnica materială condiţionează civilizaţia culturală (politică, drept, ştiinţă, morală, artă, etc.)

Moara cu braţe — spunea Marx — dă feudalitate şi iobăgie; moara de vânt dă monarhie absolută; moara cu motor dă democraţia modernă, etc., etc...

Sunt, desigur, multe de spus împotriva unei asemenea filozofii. E clar că ea seduce marele public, căci în mintea semidoctului se face o confuzie între *realist şi ştiinţific.* După o opinie naivă, ştiinţa se ocupă cu ceia ce-i palpabil, concret. De aci o vagă alură ştiinţifică în orice materialism.

De fapt, tehnica ades condiţionează cultură, după cum şi reciproca se poate foarte bine produce.

Oricum ar fi însă, trebue să recunoaştem că în materie de arte frumoase, de multe ori tehnica pare a fi o condiţie vitală. Iată de pildă poezia. Multă vreme ea era considerată ca o simplă distracţie. Era „un art d'agrément", spre deosebire, bunăoară, de sculptură, de pictură sau de arhitectură. Pentru ce? E lesne de răspuns. „Verba volant". Individul care recită versurile este un vagabond, un cutreeră-lume. Azi e aci, mâine e plecat poate pentru a nu se mai întoarce. Şi vorbele care ni le-a spus, cine le mai ţine minte? Desigur, alfabetul şi hârtia se cunosc. Dar ceiace nu se cunoaşte încă, este... uzajul acestora. Există cărţi. Dar nu există ştiinţă de carte.

Pentru toate aceste motive, poetul nu poate „sfida timpul" şi opera distructivă a acestuia. Pe când sculptorul poate clădi lucruri dacă nu „aere perenia", în tot cazul tot atât de trainice cât şi arama. La fel — arhitectul; şi aproape la fel — pictorul.

Ce deosebire, însă, din ziua în care scrisul şi cititul au început să se răspândească în societate! Poezia devine şi ea o artă gravă, nu un simplu amuzament de iarmaroc.

Tehnica a fost condiţia fundamentală de desvoltare a artelor epice şi lirice.

Aci, însă, se face o mică eroare. Cauza, în exemplul de mai sus, n'a fost un fapt tehnic, ci unul pur cultural. Scrisul fusese de multă vreme inventat şi practicat. Totuşi, rapsozii continuau a fi nişte caraghioşi. Faptul tehnic exista şi totuşi nu influenţa asupra destinelor poeziei. A trebuit să intervină un fapt pur ideologic: răspândirea ştiinţei de carte, democratizarea scrisului şi cetitului, pentru ca o revoluţie să se producă în istoria poeziei. Teza materialistă aci, mai puţin ca oriunde aiurea, îşi poate găsi verificarea.

* * *

Un alt exemplu de ajutor pe care arta îl primeşte dela tehnică, este cel al muzicii. Inainte de inventarea şi de perfecţionarea gramofonului quasi-totalitatea populaţiei zăcea într'o ignoranţă muzicală absolută. Cunoştea doar cele două-trei arii la modă înregistrate de mii de timpane, în ediţii unele mai false decât altele. Dela Edison încoace — orice cetăţean îşi poate face o foarte complectă cultură muzicală, fără efort, fără mare cheltuială şi în schimb cu multă plăcere.

Tehnica gramofonului e astăzi aproape tot aşa de complicată, de impresionantă şi de plină de viitor ca şi cea a ecranului. Există plăci, ca de pildă faimosul „Tea for two", din care s'au vândut numai într'o lună, şi numai într'un singur oraş, 80.000 de exemplare (aproape 3000 de bucăţi pe zi!) „Rulatul" sau „Turnatul" unui disc e o operaţie care seamănă mult cu cea a unui film.

Aţi asistat vreodată la luarea unor fotografii cinematografice? O seamă de „stele" de ambele sexe, pomăduite, drese, gătite, defilează în faţa unui individ jerpelit cu o şapcă de pungaş în cap care le porunceşte fără ceremonie: „Mai încet; stai pe loc; e complect idiot să dai din cap aşa; ţine mâinile ca lumea; etc., etc..." Şi aceasta pentru scenele uşoare, în care nu joci, ci doar te plimbi!

Cam acelaşi lucru şi în materie gramofonică:

Un fel de apaş, cu mâinile pline de unsoare face pe tenor, pe corişti, pe orchestranţi să reînceapă de treizeci şi şase de ori aceiaşi frază. Toate celebrităţile culturale sunt la dispoziţia unui mecanic contramaistru. Ce dovadă mai bună de supremaţia tehnicului asupra idealului?

Decât şi aci se face o confuziune. Şi aci cauza determinantă nu-i un fapt material, ci unul pur cultural.

Intr'adevăr, gramofonul exista de multă vreme fără ca cetăţeanul să se gândească a face dintr'însul un mijloc de cultură muzicală .Comparaţi un aparat şi un disc „His master's voice" de acum douăzeci de ani cu unul de astăzi. Prea puţine deosebiri. Sunetul e aproape tot atât de pur; preţul, în aur, e însă puţin mai scump acum ca odinioară. Pentru ce atunci tocmai târziu a survenit moda gramofonului? Ce o împiedica până atunci?

E lesne de răspuns. Gramofonul era ţinut în discredit. O neîndoelnică aprehensiune pentru acest mijloc mecanic de execuţie muzicală îl făcea să se prăfuiască zădarnic în galantarele negustorilor, în felul în care, chiar şi astăzi, stau melancolice pianolele mecanice.

Deodată însă a început un curent puternic în favoarea discului. De ce? Pentrucă între timp, într'un alt punct al vieţii artistice, ceva important avusese loc. Poporul, după ascetismul forţat al anilor de războiu, simţi o poftă nestăpânită de petrecere populară, colectivă, deslănţuită. Paşnicele plăceri ale lecturii, voluptăţile pur pasive ale „spectacolelor" nu mai sunt de ajuns. Trebue ceva totodată public şi sexual. Şi *dansul* — care corespundea perfect acestor deziderate — căpătă o răspândire cum nu mai avusese încă.

Dar, dansul a lansat din nou gramofonul. Ca umil servitor al micilor petreceri dansante, maşina sonoră şi-a câştigat lună cu lună galoanele în cariera sa artistico-comercială.

Fireşte, odată generalizat obiceiul gramofonului, posesorii şi-au adus aminte că el poate — la urma urmei — servi chiar şi ca mijloc de instrucţie muzicală. Atunci au început să se imprime şi bucăţi clasice. Dar fapt netăgăduit este că aceste bucăţi clasice sunt posterioare foxtroturilor. Şi nu e simptomatic oare că simfoniile lui Beethowen — abecedarul instrucţiei muzicale — au început acum târziu să fie tipărite, şi că astăzi ele nu sunt încă deplin imprimate?

Aci ca şi în cazul poeziei, factorul determinant a fost nu unul de natură technică, ci unul de natură etico-culturală. Perfecţionarea gramofonului, departe de a fi cauză a fost dimpotrivă efect. A trebuit şi trebue neîncetat ca fonograful să se amelioreze, căci necesitatea lui e resimţită atât de dansatori cât şi de simplii consumatori de frumuseţi muzicale.

Şi o statistică găsită într'un ziar francez ne arată că numărul ştiutorilor de note, numărul acelora ce ştiu să citească muzică a sporit considerabil de vre-o 5 ani. E semn că vechile mijloace de iniţiere muzicală nu fac „double-emploi" cu gramofonul, ci, mult mai simplu, că toate la un loc sunt efectele unui mai mare dor de cultivare în toate domeniile.

D. I. SUCHIANU

AŞTEPTARE

(Peisaj sufletesc)

...Il aştepta de mult. Nu ştia, — poate-l aştepta din totdeauna. L-a zărit de puţine ori, dar şi l-a adâncit atât în suflet, încât parcă-l privea mereu.

Trebuia să vie. Şi totuşi lui nu i-a spus nimic. Trebuia, findcă-l aştepta singură, dăruită toată lui. Il simţea în fiecare bătae aspră de piept. Şi fiecare bătaie era un pas care se apropia. Pasul lui. Gândea că zvâcnirile inimii îl vor aduce mai repede.

Şi tremurând, se lăsa înfiorată ca inima să-l cheme năvalnic şi gânduri să-i cutreere mintea.

...Era frumoasă. I-au spus-o atâţia. Dar se socotea în ziua aceia mai frumoasă ca în todeauna. Fiindcă voia să vie el, s'o vadă, şi să-l înăbuşe în frumuseţe nedestăinuită încă nimănui. ...Şi-a cuprins capul în mâini, şi l-a apropiat înadins de oglindă. Zâmbea. Era singura mulţumire a aşteptării. Dar aştepta şi alte mulţumiri. Atâtea...

Şi-a întins mâinile, ca şi cum şi le-ar fi prins de crengi de zarzăr, le-a purtat molatec deasupra capului şi şi-a mângâiat singură părul. Erau bucle împletite trudnic, răsfirate încet, şovăind parcă de teama de a nu le risipi aroma; căci aroma părului urma de mult să fie adunată doar de el. Dac-ar veni acum, l-ar îndemna chiar ea să o culeagă. Cum?... Să se apropie uşor, nebănuit de uşor. Să nu murmure nimic ci doar privirile s'o roage. Să se oprească cuprins de îndoială. De spaimă să se apropie mai mult. Să închidă ochii, s'o simtă numai cât îi de aproape. Să-i ardă fruntea, să-i tremure trupul. Să o desmierde întâiu în gând, ca pe o poveste. In urmă, să pară că-i părăsit şi singur. Să-i atingă înfrigurat mâna, s'o strângă, s'o frângă în degete calde şi tari.

Să râdă în el de neaşteptată bucurie, — dar — încet, ca să-i audă şi bătăile inimii ei. Iar bătăile să-i fie tari, ca el să i le potolească cu capul pe sâni...

...Târziu, să se plece ruşinat şi să-adune în respirări scurte şi repezi, aroma părului.

...Afară se sfârşia un cenuşiu de zi.

...O învălmăşea vârtej de gânduri frânte. Porneau spre el. Il dojeneau. Il alungau şi totuşi el revenia îndârjit şi amarnic, chemat de alt ropot de gând. Se temea de el, şi îl chema. Nu mai voia să-l cheme, şi tot îl chema.

...In piept, se chinuia un dor, din nepăsarea unei aşteptări prelungite. Ii era frică, ca bătaia vânjoasă a inimii să nu-l distrame. Şi-a oprit sânul în palmă. Dar îl strivea în încleştarea degetelor, îl îndurera în strângeri înăbuşite de spaimă.

...De astă dată, parcă inima îi era mai aproape. O simţea în mâini cum alerga în ritm cumplit, ca o goană sălbatecă. Incercă s'o potolească, dar bătaia se înăsprea cu fiecare gând la el. N'a mai gândit. Işi alungase ciudat gândurile. Şi-a împreunat geană de geană. Un cer de întuneric a coborât în ochi. Dar el apăruse şi în umbră. Neliniştită, şi-a desprins privirea. A rămas mirată, multă vreme, ca în faţa unei dimineţi pripite.

...Deodată, şi-a pornit mâna spre piept. Şi-a lăsat degetele să tremure pe carnea crudă şi caldă a sânului. Să-i culeagă mângâieri istovite de aşteptări, prelungite înadins, ciudat, cu degete umede, în desvăluiri cuvioase de trup.

Le simţea încete, pripite apoi... Sfioase, deveniau treptat mai adânci. Erau desmierdări fricoase ca pe un trup străin, răsfrânte tainic, în surâs împărtăşit pe rând de obraji, de priviri, de buze... Şi fiecare mângâiere se transforma în gând la el. Şi fiecare gând era dogorît de mângâierea mâinilor sale...

...Il aştepta încă, umilă, ca un convalescent un soare cald.

— Vine? Da, trebuie să vie. O simţea în prăbuşiri de sânge greu care-i săltau sânii, în spaima fugărită a tâmplelor, în destăinuirile de trup tânăr şi dornic.

...Şi l-a închipuit atunci, ostenit de drum, îngenunchiat, cu capul în poale, alintat de ea, de gemetele inimii ei... Avea ochii plecaţi şi desmierdări aprinse uitate îndrăzneţ pe trup... Par'că ar fi cercat să-l acopere în mâini, după ce l-a desgolit cu privirea. Şi cum să nu-l ierte dacă erau privirile lui?... Le urmăria în gând, aşa cum el şi le-ar fi desfătat, mereu, arzându-i trupul.

I s'a părut c'a aţipit, că l-a visat. Era trează şi l-a visat. L-a avut, aşa cum nu putea să-l aibă. Puternic, neînduplecat de puternic. Să n'asculte de nimeni, şi totuşi să fie atât de mult al ei, încât să se roage de dânsa, să se închine la dânsa. Şi oricând, ea ar fi ştiut cum să-i împace o rugă, cum să-i învăluie fruntea în mâini şi să-l dojenească, alintându-l...

...Gândia mereu. Şi inima deabia putea să ţină piept atâtor gânduri.

...Oglinda îi strălucea în faţă. In ea un chip care se temea să se privească. S'a găsit palidă. S'a apropiat şi mai mult. Era şi mai palidă. Ochii o priviau, pare'au încetat s'o recunoască. Fără să ştie, s'a adâncit în ei. S'a regăsit mică, în încăperea de pupilă neagră, aşa de mică, c'ar fi putut s'o arunce şi s'o prindă în braţe, până şi un copil.

Umezeala oglinzii, îi făcea bine. Şi părea un corp străin, care respiră greu, din vina ei.

— Dac'ar fi el?

— Dac'ar fi el? De bucurie, s'a speriat. Şi ca răsplată şi-a apropiat buzele, de buzele tremurătoare din oglindă...

S'a privit mâniată. Două cute se jucau nevolnic în colţ de sprânceană. Era dispreţul ei aruncat în grabă, gândului care o turburase. Dar erau atâtea gânduri care o turburau.

— Nu vine... Nu vine...

Şi-l aştepta înfrântă de dorinţi. Ar fi voit să-l ştie atunci, îngreuiat de iubire, îndurerat de singurătăţi, — să-l aibă înfricoşat şi copil, jos, la picioare, — ca să le desmierde, să le sărute cu râvnă, să le descopere cu priviri chinuite de îndoială şi poftă.

Şi ea să-l respingă. Să-l oprească cu braţul, cu privirea. Să fugă, să i se împotrivească făţarnic şi răutăcios. Să-l lase, şireată, s'aştepte, cum şi ea l-a aşteptat. Dar el să nu plece. Să se apropie din nou, mai umilit, mai rugător. Să plângă chiar, ca să-i desprindă supărarea. Ea să şovăie. Incă. Să-l săgeteze cu privirea, dar mai blând. Să nu vrea să-i răspundă. Sau să-i răspundă, — dar aspru. Ba nu! Şi el să rămâie tot acolo, frânt, îngenunchiat. Să-i murmure numele de copilă îndărătnică, să o alinte în gând, să-şi rostească gândul, şi toate gândurile să fie pentru dânsa.

...A tresărit. I-a întrezărit fruntea. Era încă plecată pe covor.

Atunci să i se facă milă de el, să se apropie, să-l ridice, să-i prindă tâmplele în mâini, să-l dogorească la sân, şi să-l ierte mereu în sărutări arse de aşteptări.

...Nu venia. Inima îi atârna greu, de parcă s'ar îndrepta singură spre pieptul lui, de-ar fi acolo. Şi trupul îi devenia treptat mai îndrăzneţ, încât ar fi putut să-i spună în locul ei, tot numai lui, primeşte-mă.

...Afară, se făcea tot mai târziu.

A cutremurat-o un gând.— Dac'ar veni odată cu întunericul? Tremura. — Vine!... Intunericul de-afară a năpădit înăuntru... — Vine! Il ştia al ei. Nu o mai neliniştea gândul la el. Incepea, acum, s'o înfioare apropierea lui. Şi apropierea aceasta, creştea mereu, cu fiecare clipă care se pierdea, sălbatec de repede.

...Il vede, îl aude, îl simte... Bătăile inimii îi silabisesc strident numele. Desluşeşte paşi, chemări. Chemarea lui. Paşii lui. Inţelege cum se străduia să murmure ceva, cum se grăbia s'o ajungă, s'o prindă, s'o mistue deodată în braţe şi în trup. O adulmeca respirarea lui vie, îndrăzneala lui aspră. Il avea. E aşa de aproape... Acum...

...Dar pleoapele s'au deschis dela sine, destrămând dureros mângâieri închipuite.

...S'a înduioşat. Şi ca să nu-şi turbure faţa, şi-a oprit o lacrimă, sus, între gene.

SEBASTIAN ŞABSE

Cereţi ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

G. Murnu — Poeme străine tălmăcite	Lei 35.—
B. Delavrancea. — Apus de soare. Dramă în IV acte (ed. nouă)	50.—
B. Delavrancea. — Intre vis şi viaţă. Nuvele (ed. nouă).	60.—
M. Sadoveanu. — Dumbrava minunată. Nuvele şi povestiri	60.—
Dobrogeanu-Gherea. — Studii critice, vol V	80.—
V. Demetrius — Norocul cucoanei Frosa. Nuvele	40.—
„ „ Fecioarele. Versuri	35.—
S. Mehedinţi. — Politica de vorbe şi omul de Stat. Ediţie nouă.	80.—
S. Mehedinţi. — Către noua generaţie, (Biserica. Şcoala. — Armata. — Tineretul).	100.—
Th. Ionescu. — Danemarca—Olanda—Italia—Elveţia şi România. (Aspecte sociale şi economice).	200.—
C. Tortuzac. — Teatru. (cinci piese).	100.—
P. Haneş. — Studii de literatură română.	60.—
M. Ralea. — Perspective. Studii critice.	49.—
E. Bauer.— Teoria lui Bohr. Constituţia atomului şi clasificaţia periodică a elementelor	50.—
Ilie S. Diaconescu. — Chestiunea Ţărănească în România. (Studii, documente. legislaţie, istoric).	300.—
General A. Anastasiu. — Bătălia dela Călugăreni (1595). (Studiu însoţit de crochiuri şi planşe)	160.—
Homer. — Odysea. Ediţie de lux. Trad. de Murnu de Murnu	400.— 500.—
Homer. — Odysea. Ediţie de lux. Trad. de Murn	400.—
Popovici C. şi *V. Vasiloiu.* — Codul cooperaţiei Comentat şi adnotat cu desbateri şi jurisprudenţe până la zi.	400.—

Cataloagele editurei gratis la cerere.

In depozit cărţi din toate editurile.

Larousse du XX-me Siècle. Marele Dicţionar Encyclopedic Tomul I, legat piele şi pânză	Lei 1750.—
Augustin Bar — Les aimées, roman	78.—
A. Fontaine — Dix conférences sur l'orientations professionelle	98.—
A. Rey — La question des assurances sociales	70.—
G. Morin — La loi et le contrat	84.—
Courcelle Sneuil — Les opérations de banque	420.—
G. Lenotre — L'Impénétrable secret du sourd muet mort et vivant	78.—
Almanach Hachette pe 1929, ediţiuni a lei 39, lei 53, lei 95 şi lei 125	
Dr. Monin — Pour le beau sexe	78.—
E. Coustet — La T. S. F. pratique	105.—
Le Grand Almanach National 1929	75.—
Ed. Benes — Souvenirs de guerre et de révolution (1914—1918). La lutte pour l'Indépendance des peuples	420.—
La civilisation Européene moderne: La musique.	84.—
Bernard Lazare — Le fumier de Job	69.—
G. Hubrecht — La dépréciation monétaire et l'exécution des contrats. Stabilisation du Franc et valorisation des créances	420.—
E. Sagerot — Essais de philosophie synthétique	140.—
R. Dunan — Cantharide, roman	78.—
G. Art — Pour parler corectement	49.—
A. Mycho — Le fruit permis, roman	78.—
Gaston Rion — Europe, ma patrie	78.—
I. Rouch — Les traits de la géographie humaine	63.—
Fédor Gladkov — Le Ciment, roman	126.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramubrs.

BLASCO IBANEZ

Vegetaţia şi acvariul din Honolulu (ins. Hawai)

După căile largi mărginite cu case înalte, încep a se înşira, pe o întindere de mai mulţi chilometri, străzi numite promenade. Fiecare casă e clădită în mijlocul unei grădini. O împrejmuire de vegetaţie le separă de drum. Cum multe dintre ele sunt ale bogătaşilor se vede un mare număr de coloane şi statui, reproducând diferite stiluri din Europa. Altele, elegante şi graţioase, sunt de lemn. Aceste sunt aşa numitele **bungalows.**

Ghiceşti, că în ţara aceasta grădina are mai mare importanţă decât casa, pentru că blândeţea climatului, sub un aer mai totdeauna liniştit, îngădue traiul în aer liber. Ferestrele sunt extrem de mari; saloanele şi sălile de mâncare n'au zid decât în fund; celelate trei părţi, care dau spre grădini, sunt deschise, mărginite numai de coloane ce susţin acoperişul. Plantele se'nmulţesc fără întrerupere pe acest pământ bogat în flori. Chiar arborii bulevardelor au înfăţişarea unor buchete uriaşe

Un mare număr din aceste case înflorite îmi aţâţă admiraţia. Acolo trebue să trăiască după mine, poeţi, artişti delicaţi, solitari în meditaţii liniştite. In Europa, una din căsuţele acestea cu ziduri căptuşite cu trandafiri şi asteri purpurii, în care chiar cornişele poartă vase din care atârnă ghirlande de flori, ar fi paradisul pentru un intelectual ce ar reuşi să-i ajungă proprietar.

Tovarăşii de drum mă lămuresc că cele mai multe din aceste case sunt locuite de funcţionari de bancă, de contra-maiştri din fabrici sau de lucrători specialişti cari, în ţara lor, ar trebui să locuiască în una din acele oribile clădiri destinate oamenilor cu venituri modeste. Evident, trebue să se simtă fericiţi în grădina lor veşnic splendidă, dar mă feresc să-i întreb dacă-i aşa. Cine ştie? Oamenii râvnesc tot ceiace n'au şi nu văd fericire decât acolo unde nu e.

Am dorinţa vie să vizitez acvariul din Honolulu, după ce am admirat splendorile vegetaţiei ce acoperă solul. El e celebru în lumea întreagă, pentrucă într'ânsul sunt specii de animale din Pacific şi care nu se pot găsi în nici o altă mare.

Privesc mai mult de o oră fauna variată ce vieţuieşte misterios în prăpăstiile cele mai adânci ale planetei noastre şi pe care omul n'a văzut-o nici odată de aproape. Nu sunt pe pământ culori comparabile cu cele ale animalelor ce sălăşluesc în aceste văgăuni insondabile. In adâncul Oceanului culoarea e proaspătă, constant umedă, luminată de un fel de lucire internă, ca acea pe care o întinde pensula şi n'a fost uscată şi a pierdut luciul prin influenţa aerului.

Văd peşti vărgaţi ca zebra, pătaţi ca tigrul sau cu o coamă de leu. Unii plutesc ca nişte pene verzi şi aurite, alţii au grunzii şi imobilitatea pietrei, mai departe unii mişcă multiplele rochiţe de gaz, ca nişte dansatoare evoluând în profunzimile oceanului, pe o scenă unde nu vor ajunge nici odată razele soarelui şi unde monştri cu tentacule luminoase şi fosforescente vor înlocui lămpile electrice ale teatrelor. Sunt unii cu cap şi nechezat de cai şi care cabrează în apă ca fugarii păgânismului încălecaţi de Nereide.

Alte animale, care există numai în Pacific, deşteaptă în mine sentimentul de teamă şi umilinţă în acelaş timp. Ele au figuri de om şi asemănarea e absolut exactă, fără să fie nevoe s'o exagerez chemând imaginaţia într'ajutor. Nasul se desface depe faţă ca al nostru; gura e cu adevărat gură umană; doar cu bărbia fugindă ca a degeneraţilor. Ochii lor, când se apropie de sticla transparentă, ne privesc cu o expresie ce pare că reflectează brutalitatea unui suflet rudimentar. Sunt ca oamenii în formaţiune, a căror evoluţie s'ar fi oprit pentru totdeauna, după ce au luat forma de peşti, de fiinţe cu faţa feroce, cu privirea aspră, cu instincte egoiste şi crude, care nu trăesc decât pentru a vâna, ucide, mânca şi a se reproduce. Ne fac să gândim la strămoşii noştri depărtaţi care au trecut prin incalculabila serie a secolilor timpurilor preistorice, doborând ici colea animalele cu bolovani şi trunchiuri de arbori, pentru a stabili supremaţia speciei umane asupra restului creaţiunii.

Inaintea acestor acvarii, urmărind cum fiinţele multicolore smulse adâncimilor Oceanului, îşi desfăşură evoluţia în cutiile cu geamuri ce le închid, punem o leacă la îndoială superoritatea noastră şi legitimitatea orgoliului nostru.

Fiecare din noi crede, instinctiv, că el e centrul Universului şi că tot ce-l înconjoară: animale, plante şi minerale, au fost create pentru a-i desfăta simţurile şi satisface dorinţele. Iar aceşti locuitori ai Pacificului, infinit mai numeroşi decât noi, ne ignorează cum îi ignorăm şi noi. Ei vânează, se războesc, fac dragoste, au unii după alţii în stăpânire întinderile infinite ale Oceanului, unde-şi răsfaţă culorile lor minunate şi formele lor bizare numai şi numai pentru ei înşişi. Ei nu ştiu că există omul, cu toate deşărtăciunile lui, cu istoria lui orgolioasă, care are ca teatru câteva umflături ale scoarţei solide eşite din imensitatea mărilor.

(Din Voyage d'un romancier)

Traducere de B.

O dragoste nenorocită

Povestirea acestei iubiri, plină de peripeţii dramatice ar pasiona şi pe cei mai sceptici cititori.

Este o povestire din cele mai interesante întrucât pune în acţiune persoane cunoscute istoriceşte din vremea Domnitorului Cuza; dar figura cea mai proeminentă care domineazä întreaga acţiune a acestei scrieri este însuşi Domnitorul *„Cuza Vodă"*.

Dragostea eroinei, şi a altor eroine din acest roman, evidenţiază spiritul cavaleresc şi îndrăzneţ, al acestui mare Domn care a fost primul ocrotitor al ţărănimii, şi omul providenţial, prin al cărui curagios act, în unire cu Mihalache Cogălniceanu s'a pus la cale împroprietărirea ţăranilor de pe atunci.

In jurul lui s'au făcut intrigi, şi de boeri şi mai ales de femei frumoase. Dar el privea la toate aceste fiinţe robite de semeţia lui, ca la nişte accidente trecătoare în timpul domniei sale scurte.

O singură fiinţă pare a fi pus stăpânire pe inima acestui mare iniţiator.

Descrierea acestor lupte sufleteşti şi o mulţime de alte amănunte, cu caracter istoric, se găsesc pe larg redate în romanul „Cuza-Vodă" editat de ziarul „Adevărul".

A. T.

Cronica teatrală

Actorii noştri nu ştiu să intre până la contopire în rol. Nu vrem să spunem că actorul trebue neapărat să aibă vrâsta personagiului întrupat, (uneori ar fi chiar imposibil) dar nici nu-i e îngăduit să interpreteze un rol pentru care mijloacele sale nu sunt suficiente.

Nu ne împăcăm cu ingenuele de cincizeci de ani; în schimb, experienţa a dovedit că actorul tânăr poate juca cu izbândă roluri de bătrân. Nu e o curiozitate, ci mai degrabă o compensaţie.

Trebue însă, în teatrul nostru îmbâcsit de temeri şi de prejudecăţi, o mare rezervă de curaj pentru a consimţi să-ţi schimonoseşti chipul, brăzdându-l cu încreţituri, şi să-ţi îndoi spinarea subt apăsarea bătrâneţii.



Lucia Sturza-Bulandra

Actriţele noastre sunt cele mai nenorocite când au de jucat roluri de bătrână.

După exemplul minunat al trupei ruseşti, care ne-a vizitat zilele trecute — unde actriţa era preocupată de întregirea imaginii ce tălmăcea, iar nu de exhibarea formelor şi trăsăturilor proprii — doamna Lucia Sturza-Bulandra ne-a înfăţişat un rol de bătrână sobru şi omenesc jucat, o realizare de un realism zguduitor, cu totul personală şi profund emotivă.

Pentru ceiace a izbutit să facă dintr'un rol ce covârşeşte toate realizările d-sale anterioare, doamna Lucia Sturza-Bulandra trebue văzută în „Therèse Raquin".

* * *

A plecat dela direcţia Teatrului Naţional un om bine intenţionat, dar care n'a ştiut să-şi alcătuiască un repertoriu de valoare egală, n'a avut siguranţa gustului şi răspunderea alegerii.

In locul domnului Corneliu Moldovanu a fost numit în mijlocul stagiunii şi cu tot ponosul unui repertoriu compromis — domnul Liviu Rebreanu.

Va trebui, aşa dar, să mai pomenim câtva timp numele fostului director alături de operele „literare" ale domnilor Mircea Rădulescu, Const. Râuleţ şi, poate, şi alţii...

„Petronius", comedia antică în patru acte şi cinci tablouri a domnului Mircea Rădulescu, e un soi de divertisment nebulos, scris parcă de un elev de liceu, care a auzit câteva maxime latineşti pe care şi le-a memorat cu destulă precizie: „Sic transit gloria mundi...", „De gustibus non discutandum", „Nihil sine Deo" şi altele.



Sorana Ţopa

Autorul, care şi-a admis singur piesa în comitet, nu s'a sfiit să facă apeluri disperate la piesele cu subiect similar, denaturând însă aproape tot ceiace era valabil în alte acţiuni.

Neron e un nebun, un fricos şi... un bucătar genial. Romanii sunt nişte bestii ce se scaldă în vin şi mănâncă cu mânile ca sălbatecii, şi aşa mai departe.

Dar piesa e scrisă în... hexametri. Nici nu se putea altfel: doar e „comedie antică".

Dealungul celor cinci tablouri se prăvălesc, ca nişte bolovani colţuroşi, versuri stridente, „izvoare de rimi" — cum spune autorul — pe care bieţii actori le scapă uluiţi printre buze. E o atmosferă apăsătoare şi un spectacol ce nu se poate suporta.

Mai e vorba pe ici pe colo şi de Petronius în piesă, dar asta n'are importanţă.

In interpretare — Sorana Ţopa, Demetriad, Bulfinsky şi Calboreanu.

Am remarcat în deosebi ţinuta atentă a doamnei Sorana Ţopa, care, în rolul episodic şi naiv conceput al Popeei, a trasat o linie sigură şi personală.

Utilizată mai des în marele repertoriu, suntem încredinţaţi că actriţa aceasta va şti totdeauna să-şi valorifice talentul şi izbânzile.

H. LAZU

Cronica Şahului

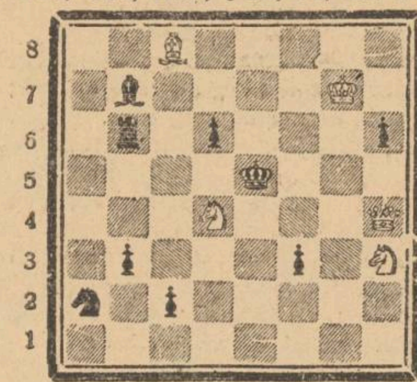
PROBLEMA No. 188

de **I. Hlineny**, Praga.

(„Prager Presse" 1928)

Negru (9 figuri)

Ré5, Tb6, Ca2, Nb7, Pb3, c2, d6, f3 şi h6.



Alb (5 figuri)

Rg7, Dh4, Cd4 şi h3, Nc8.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

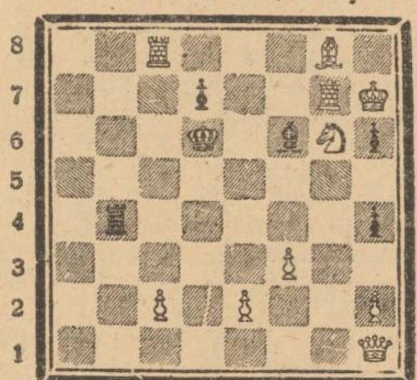
PROBLEMA No. 189

de **K. Harder & F. Stein.**

(„Chess Amateur" 1928).

Negru (6 figuri)

Rd6, Tb4, Nf6, Pd7, h4 şi h6.



Alb (10 figuri)

Rh7, Dh1, Tc8 şi g7, Cg6, Ng3, Pc2, é2, f3 şi h2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

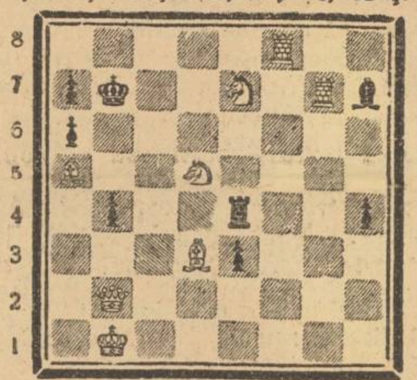
PROBLEMA No. 190

de **N. Petrovici**, Zagreb.

(„Die Schwalbe" 1928)

Negru (8 figuri)

Rb7, Té4, Nh7, Pa6, a7, b4, é3 şi h4.



Alb (8 figuri)

Rb1, Db2, Tf8 şi g7, Cd5 şi é7, Na5 şi d3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 70

Jucata în concursul internaţional din Bruenn la 16 Septembrie 1928,

Alb: L. Steiner. **Negru: H. Kmoch**

Partidă franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, d5×é4; aceasta pare să fie apărarea cea mai solidă în partida franceză. Celelalte mutări obicinuite Nb4 sau Né7 permit albului o iniţiativă de lungă durată. 5. Ng5×f6, g7×f6!; luarea cu dama ar fi fost în avantajul albelor. 6. Cc3×é4, f6—f5; 7. Cé4—g3, c7—c5! 8. Cg1—f3, Cb8—c6; 9. Dd1—d2, c5×d4; 10. Nf1—b5, Nc8—d7; 11. 0—0, Dc8—b6; 12. Cf3×d4, 0—0—0!; 13. Cd4×c6 evident forţat. 13..., Nd7×c6; 14. Nb5—d3, la Cc3, negru ar fi câştigat dama astfel: D×b5!; D×h8, Dd5; f3, Nc5+! 14..., h7—h5; 15. Dd2—c3, Th8—g8; 16. Dc3—f6, Nf8—c5; 17. Df6—h4, Db6—c7! Partida e de-acum decisă. Negru ameninţă Tg4; D×h5, Nd4 urmat de Th8 sau Tg4; D×h5, T×g3; hg, D×g3; Dh2 (la Dh3 schimb de dame şi apoi Tg8+) Dg7! şi nu mai există nici o apărare la ameninţarea Th8. Alb încearcă deci un atac disperat. 18. b2—b4, Nc5—d4; 19. b4—b5, Tg8—g4! Mai tare ca luarea turnului din a1. 20. Dh4—h3, h5—h4! 21. b5×c6, h4×g3; 22. c6×b7+, Rc8—b8; 23. Dh3—h6, Td8—h8; 24. Dh6—d2, g3×f2+; cea mai scurtă cale de câştig. 25. Tf1×f2, Dc7—h2+; 26. Rg1—f1, Nd4×f2; 27. Dd2×f2, Tg4—f4 şi alb abandonează.

D. Kmoch, cunoscutul teoretician, a condus partida în mod admirabil.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

O TRAGEDIE REGALĂ

Simplu soldat – erou – mareşeal – rege – detronat fugar împuşcat la zid! – sunt principalele peripeţii ale unei palpitante epopei de glorie şi sânge apărută în

„Lectura" No. 200

(NUMAR FESTIV)

Roman istoric evocat după documente

de ALEX. DUMAS

Ilustrul autor al celor „TREI MUŞCHETARI", cea mai citită carte de pe glob

Scrierea completă LEI 5 Cereţi la chioşcari şi librari

Curiozităţi

Protejarea sobolilor

Guvernul Sovietic a interzis, printr'un decret special, vânătoarea sobolilor, în Siberia şi în Camciatca, timp de trei ani. Vânătorilor profesionişti, care nu trăiesc decât din exterminarea acestor animale, li se vor da compensaţii băneşti pentru a nu mai vâna.

Măsura aceasta e motivată de dispariţia sobolilor.

O pată pe Jupiter

Lumea astronomilor caută să explice cauzele apariţiei unei mari pete roşii pe discul planetei Jupiter.

Această pată a fost observată încă din luna August, de când se măreşte neîncetat.

Invazia şobolanilor în Transvaal

Capitala dominionului Transvaal, Iohanesburg, din Africa de sud, e ameninţată de milioane de şobolani bolnavi de ciumă. Oraşul se apără cu ajutorul gazelor asfixiante. Dincolo de bariere s'a săpat o „centură" de tranşee şi gropi de circa 20 km., umplute cu gaze mai grele decât aerul.

Cum pier prejudecăţile de rasă

La universitatea Mercerd (America de Nord) s'a îmbolnăvit bătrânul servitor negru Lee Battla. După operaţie a fost nevoe să i-se introducă o cantitate de sânge străin şi sănătos. Medicii se temeau că în America nu se va găsi un singur alb care să consimtă să-şi înstrăineze sângele necesar salvării unei vieţi de negru. Insă studenţii acelei universităţi în număr de 26 s'au oferit în acest scop chiar în prima zi după diagnoza stabilită de medici.

La analiză, cel mai bun sânge a fost al studentului Fred Shaw. In urma transfuziunii, bolnavul a scăpat şi a intrat în convalescenţă.

Studenţimea a organizat sub fereastra odăii bolnavului, un frumos concert pentru „bătrânul Lee..."

Astfel pier prejudecăţile de rasă...

„10.000 de păcate ale cinematografului"

Sub acest titlu a apărut la Şanghai o carte chineză, care biciuieşte cu furie „păcatele lumii cinematografice".

Douglas Fairbanks e numit în această carte un „Evreu arab care şi-a ucis mama cu ajutorul a opt coriste".

Despre tânăra Claire Bow se povesteşte că are 39 de ani şi că a schimbat 12 bărbaţi.

Ideia principală a cărţii e: cinematograful e un mare, un foarte mare rău social. Industria cinematografică distruge omenirea.

Uniunea proprietarilor de cinematografe din China a cerut justiţiei să scoată această carte din vânzare. Dar s'a constatat că s'au şi vândut zeci de mii de exemplare.

„10.000 de păcate" a obţinut un mare succes de librărie. Procesul intentat autorilor se transformă într'o strălucită reclamă pentru dânşii".

Avocaţii pârîţilor au publicat o scrisoare colectivă prin care susţin că nu e în interesul chinezilor să se judece cu chinezii: fiecare celebritate cinematografică să se judece cu autorii şi să dovedească că fusese calomniată de dânşii.

Apariţia acestei senzaţionale cărţi a influenţat foarte mult viaţa cinematografică a Chinei. Frecventarea cinematografelor a scăzut foarte simţitor. Unele se şi închid...

Erupţia Etnei

Sunt unele detalii interesante asupra erupţiei Etnei, care n'au apărut în presă.

Erupţia a prilejuit câteva scene de mare dramatism...

Etna are acum un crater în plus. Torentul de lavă principal a ajuns la circa 32 chilometri, dar n'a atins marea decât cu câteva şivoiuri. Acum, lava se răceşte; la început însă se scurgea arzând cu mare putere. A avut o viteză de 200 metri pe oră. Un zgomot infernal eşia din noul crater.

Un torent a cuprins orăşelul Carrabba şi ameninţa oraşul Giare.

Târguşorul Santa-Varena a fost îngropat sub lavă. Nu se mai vede decât turnuleţul medieval al primăriei. La Giare, foarte mulţi locuitori au rămas în casele lor aşteptând salvarea oraşului printr'o minune. Minunea nu s'a întâmplat, însă armata a săpat un mare canal lateral prin care s'a scurs torentul principal al lavei.

La Santa Varena. două călugăriţe au fost surprinse de lavă, pe când se duceau spre oraş. Căutând să scape, ele s'au urcat pe o colină. Dar lava era atât de fierbinte, încât nefericitele au fost arse de vii sub privirile mulţimii refugiate pe un deal din vecinătate. Peste 60.000 de locuitori din Giare şi din Riposta au fugit.

Turiştii americani şi englezi care nu vor să scape nicăeri „spectacolele interesante" au sosit aci cu zeci de vapoare.

Minele regelui Solomon

Povestirea biblică despre întâlnirea regelui Solomon cu „Regina din Saba" e în strânsă legătură cu legenda minelor de aur şi de nestimate, de unde ar fi scos Solomon bogăţiile lui fabuloase. Biblia lasă să se înteleagă că „Regina din Saba" ar fi fost din ţara Ethiopilor, dincolo de care se aflau şi „minele regelui Solomon".

Romancierul englez Rider Haggard a utilizat aceste legende scriind frumosul roman de aventuri intitulat: „Minele regelui Solomon".

Fantezia romancierului englez a prins. Foarte mulţi oameni serioşi au afirmat că situaţiile inventate de Haggard conţin un grăunte de adevăr şi că minele acelea se aflau acum trei mii de ani în Rodezia şi azi, în ţara numită „Zimbabve", la nord de râul Zambez. Bogăţiile Africei de Sud în aur şi diamante, descoperite de „boer"-ii şi de aventurierii internaţionali din Transvaal, au venit să confirme ipoteza existenţei „Minelor lui Solomon".

O expediţie de savanţi englezi a descoperit în 1905, ruinele unui mare oraş în Rodezia de Sud, care de sigur avusese o cultură ce înflorise aci cu vre-o 15 secole înainte de Hristos. S'au găsit ziduri imense clădite din blocuri uriaşe de piatră; s'au descoperit câteva forturi de cetate, şosele frumoase, terase întinse, etc., care dovedeau că acolo a existat o civilizaţie destul de înaintată şi a locuit un popor foarte numeros.

Dar în afară de acea localitate nu s'a mai găsit nici-o urmă de alte aşezări identice în întreaga Rodezie. Acuma se pun la cale noui săpături şi se pregăteşte un mare congres de arheologi, care se va aduna în anul viitor la Johannesburg cu scopul de a descifra taina „Minelor lui Solomon".

Cărţi şi Reviste

CHENG-TCHENG: Mama
(Cu o prefaţă de PAUL VALERY)
Edit. Attinger, Paris

„Rare sunt cărţile delicioase şi rare cărţile cu adevărat însemnate. Aproape nicodată nu dai peste îmbinarea acestor două valori". La începutul unei prefeţe pline de învăţăminte şi cu o judecată riguroasă, Paul Valéry prezintă, în cuvintele de mai sus, opera uimitoare a lui Cheng-Tcheng.

Mulţi străini au vorbit şi scris despre China. Niciun Chinez nu s'a adresat cu atâta sinceritate şi adevăr Europenilor. Iată întâia originalitate a cărţii *Mama.*

Autorul are un ideal destul de mare: să ne facă să cunoaştem China nu numai în aspectele ei exterioare şi descriptive, dar să ne ajute să pătrundem în intimitatea rasei, a familiei chineze şi însfârşit în acea poezie specială care învălue totul.

Acest efort ţinteşte spre „unificarea civilizaţiei orientale şi occidentale". Unificare? Ce năzuinţă uimitoare... Oricât de mari ar fi progresele materiale ale lumii moderne, cum s'ar putea crede într'o astfel de unificare? De timpuriu ni se arată marile deosebiri dintre rase: Buda, în piatră, cu faţa lată şi meditativă, face un contrast isbitor cu *Gânditorul* lui Rodin, bunăoară; Acesta din urmă simbolizează energia şi îndârjirea aspră a cercetătorului; cellalt, înceata şi lenevoasa înflorire a vieţei. Unde vom găsi forţa care să unească profund două destine, atât de deosebite, de la origină?

Importanţa deosebită a operei lui Cheng-Tcheng stă în această relaţie spirituală, adâncă şi sigură de sine — care îmbogăţeşte într'adevăr civilizaţia. *Mama* slujeşte într'adevăr cauza spiritului.

Şi în afară de această semnificaţie, cartea e fermecătoare.

„A lua o mamă iubitoare drept interpreta rasei pe lângă ceilalţi oameni, e o idee atât de surprinzătoare şi dreaptă, că nu se poate să nu fi redus şi emoţionat", scrie Paul Valéry. — *A.*

LOUIS MADELIN: „Les Hommes de la Revolution"
Paris, Plon 1928

Sunt de invidiat scriitorii francezi, care dispun întotdeauna de un mare contingent de cititori gata să dea atenţie celor mai uzate subiecte.

Conferinţele lui Madelin asupra „oamenilor revoluţiei", publicate acuma în volum — sunt alcătuite aproape în întregime din fapte şi considerente repetate de nenumărate ori, de când se tot scrie „despre revoluţie".

Insuşi autorul scrie despre ritualul serbărilor organizate de Robespierre în cinstea „Fiinţei supreme": „De zeci de ori a fost descrisă această ceremonie fantastică"... Numai „de zeci de ori?" — Cuvântul lui Madelin e absolut insuficient: de mii de ori, şi încă de multe mii de ori!...

Lafayette, Mirabeau, Talleyrand, Adunarea Naţională, Girondinii, Danton, cercul lui Robespierre, soldaţii revoluţionari, Thermidorienii şi, în sfârşit, Sieyés, — iată galeria tipurilor revăzute de Madeleine, care aduce caracterizări oarecum similare cu cele stabilite în literatura istorică.

Dar şi recenta revoluţie rusească a dat o lecţie autorului acestei ciclu de conferinţe.

Se ştie că La Fayette, despre care nu mai există două păreri, a trecut în istorie cu reputaţia de *prost.* In urma sfatului său, Regele Ludovic al XVI-lea a concediat garda elveţiană, care păzea Versailles-ul; apoi — La Fayette şi Regele, s'au culcat fără grijă de ziua de mâine.

A doua zi, poporul luă Versailles-ul cu asalt, susţinut de Garda Naţională. Pe când aceasta din urmă se îndrepta spre Versailles, La Fayette a încercat s'o oprească, căutând să convingă pe soldaţi, cu un mare lux de argumente, să se întoarcă la Paris. Văzând însă că în zadar se trudeşte cu discursuri, îşi schimbă atitudinea şi conduse Garda la atac asupra Palatului Regal.

Rivarol l-a numit după actul său din ajunul căderii Versailles-ului „General Morfeu" iar Madelin scrie acuma despre transformarea lui La Fayette în comandant al Gărzii care a atacat Palatul: — *„In această zi s'au născut toţi Kerenskii viitorului"*...

Cartea lui Madelin merită, prin ceiace are aparent sau realmente original, să revenim asupra ei şi să-i reproducem paginile inedite sau prea puţin cunoscute... — *N.*

CIUCOVSCHI CONDRAT: Copiii
Ed. „Gazetei Ro[illegible]", Petrograd 1928

C. Ciucovschi urmăreşte şi analizează de vre-o două decenii limba şi puterea de creaţie a copilului. De curând el a adunat un bogat material extras din mii de scrisori primite dela câteva mame, care-i împărtăşesc impresiile asupra desvoltării limbii copiilor.

Cartea e împărţită în trei secţii: versurile copiilor, cuvintele nouă creiate de copii şi „absurdităţile" copilăriei.

Copiii ne asigură cu seriozitate că chelul are „capul descălţat"; că din cauza bomboanelor de mentă ei au în gură un „mic curent", etc...

Ciucovschi afirmă că toate versurile scrise de copii sunt pătrunse de bucurie. Copiii nu cunosc nici suspine şi nici lacrimi, care să poată fi improvizate sau aşternute pe hârtie.

Versurile lor sunt cântece ale fericirii, sunt — suprema expresie a mulţumirii de sine şi de viaţă. Un copil sănătos e foarte des cuprins de această fericire. Primele lui amărăciuni şi necazuri se ivesc mai târziu.

O fetiţă de 9 ani consacră primele versuri — profesorului pe care nu-l poate suferi.

Autorul observă cu foarte multă dreptate că „copilul e cel mai mare muncitor al Planetei noastre, care, din fericire, nici nu o bănuieşte..."

Da, nu bănueşte că ei creiază în libertate imagini şi forme nouă ale limbii atât de puţin cunoscute filologilor şi pedagogilor moderni. — *A. N.*

Cărţi despre artă

Au apărut aproape în acelaş timp o serie de lucrări de o deosebită însemnătate prin problemele de artă pe care le dezbat.

„Psihologia artei" de Henri Delacroix este un studiu asupra activităţii artistice în genere.

Autorul trece în revistă toate formele mai însemnate ale acestei activităţi, privindu-le ca filosof şi ca artist.

Originile artei, raporturile dintre artă şi joc, funcţiunea idealistă a artei şi esenţa ei creatoare, acestea sunt problemele pe care Delacroix le examinează cu atenţiune deosebită.

„Psihologia artei" e o foarte serioasă carte de estetică, o lucrare ce dovedeşte că autorul ei are simţul frumuseţii artistice şi care va interesa cu deosebire pe cei ce se ocupă cu problemele artei şi nu se mulţumesc cu o înfăţişare de suprafaţă a lucrurilor.

„Renaşterea italiană" de Schubring şi „Arta barocă" de Weisbach sunt două volume ce fac parte dintr'o istorie a artei germane, în şaisprezece volume, pe care o publică excelenta editură berlineză „Propilaenverlag".

Această istorie a artelor e concepută după principii minunate: un text condensat şi substanţial, ilustrat cu numeroase reproduceri (sunt câte cinci sute de bucăţi de volum), printre care se remarcă destul de des opere puţin cunoscute, aproape inedite.

Fiecare perioadă e încredinţată unui singur colaborator, care-i studiază diferitele aspecte. Astfel, lucrarea nu-şi pierde deloc unitatea.

Cele două volume ale domnilor Schubring şi Weisbach sunt admirabil alcătuite, iar ilustraţiile sunt foarte bine alese.

„Istoria artelor", editată de „Propilaenverlag", este într'adevăr o istorie generală, deoarece începe dela formele artistice cele mai timide, din perioadele preistorice, pentru a ajunge până la manifestaţiunile cele mai nouă ale expresionismului şi ale cubismului.

Un volum e astfel consacrat în întregime artei secolului al douăzecilea, şi sinteza lui Carl Einstein, autorul lucrării acesteia — e una din cele mai originale şi mai sugestive. — *h. b.*



Menirea Universităţilor

Domnul profesor I. Petrovici, arătând în revista „Minerva", în linii generale, posibilităţile şi menirile Universităţii, spune între altele că dintre toate menirile evident culturale, cea mai importantă rămâne aceia ca Universitatea să fie un focar de creaţie ştiinţifică, de însuşire a metodei şi spiritului ştiinţific.

Fireşte, această menire pare a fi rezervată numai unei elite restrânse.

Menirea aceasta prezintă o temperatură mai ridicată la care nu rezistă cei mai mulţi, totuşi d. Petrovici crede că ea e astrul în jurul căruia se învârtesc, ca planete mai comode de locuit, celelalte două meniri; pregătirea profesională şi difuziunea culturii în masele populare.

In viaţa unui neam, universităţile reprezintă o culme. Cu toate că oamenii nu recunosc aceasta totdeauna, trebue însă să constatăm că mai în toate epocile a existat un fel de intuiţiune, măcar confuză, în ceiace priveşte marea importanţă a acestor înalte aşezăminte.

In vremea marei universităţi medievale din Paris, atât de mult era respectată această instituţiune, chiar dacă nu erau deplin limpezite misiunile şi serviciile ce se aşteptau dela ea, încât această universitate avea o mulţime de privilegii. Profesorii erau scutiţi de impozite, studentul, care reprezenta şi atunci, cum reprezintă şi astăzi, marea rezervă de energie şi de intelectualitate viitoare, era considerat ca inviolabil.

Guvernul din Paris a dat diferite circulări, prin care cetăţenii din capitala Franţei, erau obligaţi să denunţe îndată pe cei ce ar fi lovit pe un student.

Toate acestea dovedesc importanţa instinctivă ce se dădea acestor altare de cultură superioară.

Căci Universităţile, spune d. Petrovici, nu sunt numai o podoabă, ele trebue să fie o forţă şi o călăuză; în universităţi se plămădesc şi se articulează tendoanele cele mai viguroase ale organismului social.

Căsătoria la Indieni

Scriitoarea americană Katherine Mayo spune, într'o recentă lucrare, că la Indieni căsătoriile se fac între şase şi zece ani, bine înţeles numai de formă.

La vârsta de doisprezece ani, fata e socotită puberă şi dacă până la această vârstă nu e măritată, părintele e scos din rândul oamenilor şi viaţa în mijlocul semenilor săi îi devine de nesuferit.

Rabindranath Tagore, într'o scrisoare adresată contelui Kayserling face apologia acestui obiceiu, arătând că el se întemeiază pe o înaltă consideraţie etică, pe care Katherine Mayo o critică cu asprime.

Detractorii însă, susţin că astfel de căsătorii sunt în complectă contradicţie cu legile biologice, căci la baza lor nu poate exista nici măcar elementul contractual necesar.

Soţul, după legile indiene, are dreptul să-şi reclame oricând soţia.

Din această cauză, soţiile atât de tinere, nevoite să răspundă cerinţelor conjugale, ajung curând în spitalele europene.

Maurois despre Biografie

André Maurois, autorul „Vieţii lui Disraeli" şi al „Vieţii lui Shelley" a desvoltat în cursul anului trecut şase conferinţe despre problemele Biografiei, în faţa unui numeros auditoriu, la Universitatea din Cambridge.

Aceste conferinţe au apărut într'un volum în franţuzeşte.

Maurois analizează „Biografia ca problemă ştiinţifică", „Biografia ca operă artistică" şi „Autobiografia ca unul dintre aspectele Biografiei".

Specializat în acest domeniu literar, Maurois arată posibilităţile Biografiei, insuccesele ei şi experienţa lui ca biograf.

Cele mai interesante sunt paginile în care Maurois vorbeşte despre stimulentele interioare care l-au îndemnat să scrie biografia lui Shelley şi nu a altui personagiu literar, şi apoi — să se ocupe de viaţa lui Disraeli.

Dar nici celelalte considerente ale lui Maurois, deşi sunt mai mult generalităţi, nu sunt lipsite de interes...

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

Bergson: Matière et Mémoire — Essais sur les données immédiates de la Conscience — Le rire — L'Evolution créatrice — L'Energie spirituelle — Durée et Simultanéité — L'Intuition Bergsonienne par J. Segond — Une philosophie nouvelle, Henry Bergson — Harald Hoffding La Philosophie de Bergson. Frederic Grandjean Une revolution dans la philosophie, la doctrine de Henry Bergson.

Sigrid Undset: L'Age Heureux — Simsonsen (în limba franceză) Christin Lawrantstochter în 3 volume. Olav Audunssohn, (din care au apărut până azi două volume, restul va urma) — Frühlingjeung (toate în limba germană).

Premiile ziarului „RADIO"

După cum am anunţat ziarul „RADIO" oferă gratuit cetitorilor şi abonaţilor săi:

5 aparate de RADIO

între care un aparat „NORA-ELECTRIC", ultima perfecţiune furnizat de uzinele „NORA RADIO" Berlin, reprezentate de firma Jacques Paucker, din Bucureşti Str. Smârdan 27 precum şi

Un important stoc de piese de RADIO lămpi, difuzoare, etc.

Deoarece numărul în care a apărut primul cupon este complect epuizat, cereţi ziarul „RADIO" în care veţi găsi cupoanele 1 şi 2.

Vor fi în total 4 cupoane, iar tragerea se va face înainte de Crăciun.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR — INLESNIRI DE PLATA (Rate) — Tel. 338/27



Din viaţa unui romantic

Când pronunţ numele lui Alexandre Dumas-Père, totdeauna, ca într'o imagine fermecată, apare în faţă-mi o grădiniţă dintr'un oraş de provincie, unde, la umbra unui vişin bătrân, un copil firav şi palid citea cu nesaţ nespus romanul Reginei Margot.

Romanul era scris cu chirilice şi prost tradus, copilul era sguduit de friguri şi totuş în ochii lui aprinşi de boală, lucea şi focul plăcerii. Cât de mult îl încântau scenele descrise de Dumas!

In delirul frigurilor îi defilau în cortegii nesfârşite gentilomii curţii lui Carol al IX-lea şi Enric al IV-lea.

Frumoasa regină Margot, cruda şi vicleana Catherine de Medicis şi toţi nobilii hughenoţi sau catolici din noaptea sfântului Bartholomeu se perindau, care râzători şi cinici ca Coconas, care trişti ca domnul de Besme, care ciuntiţi şi plini de sânge ca bătrânul amiral Coligny. Copilul cel entuziast eram eu, iar autorul romanului era Alexandre Dumas-Père.

Intre mine şi el, a rămas o simpatie pe care nici maturitatea, nici spiritul modei n'au putut-o schimba. In adevăr, pentru toată pleiada de intelectuali moderni, numele lui Alexandre Dumas-Père, splendidul cuceritor al publicului din vremea celui de al doilea imperiu este azi ceva banal şi ultra comun. Dacă cineva s'ar declara admirator al acestui „Cher Alexandre" care robise pe vremuri atâtea suflete, ar fi cu siguranţă ironizat şi trecut în rândul celor care sunt epataţi de Memoriile lui Valentino sau de Mireasa Călăului.

Sărmanul Alexandre Dumas! De-ar învia el, setosul de renume şi de faimă, el care credea cu fermitate că va fi veşnic actual pe buzele tuturor, ce decepţie grozavă ar avea! Sărmane „cher Alexandre", tu, care pe vremi, între două omlete şi o cotletă, puneai un final splendid romanelor tale „en vogue", tu, care mureai de emoţia succesului la reprezentarea lui „Anthony", ce umilit ai rămâne acum, văzând că din toată uriaşa ta operă, te-ai redus numai la „Cei trei muşchetari"! Consolează-te însă „chère Alexandre"! Fiul tău, acel chibzuit şi ponderat urmaş, pe care-l invidiai, odată, pentru succesele-i faimoase, n'a trecut mai departe de tine! A rămas şi el autorul Damei cu Camelii ş'atât!

Romantic între romantici, ai dus o viaţă la fel cu eroii tăi. Iubitor, capricios ca d'Artagnan şi bun de petreceri ca Portos! Neglijent şi risipitor ai fost ca toţi. Aci e meritul tău cel mare: romantică a fost viaţa eroilor tăi, romantică a fost şi viaţa ta! Aşa e, de ar fi să credem biografia lui Lucas-Dubreton sau pe cei care ţi-au citit memoriile. Una complectează pe celelalte. Adevărul uneia rectifică şi corectează în parte fantezia şi neadevărul celorlalte. Exuberant de viaţă, plin de imaginaţia unor tropice, pe care le avea în sânge, naiv şi vanitos: acesta-i Alexandre Dumas-Père. O aventură a nobilului de la Pailleterie cu o negresă, izvorul prim al apariţiei lui Dumas. Tatăl său, generalul Dumas, este un erou al primei republici.

In campanii, mutra acestui mulatru face senzaţie. Gigant, de o forţă grozavă, el uimeşte pe duşman. In Egipt, într'o conspiraţie contra lui Napoleon, cade în disgraţia viitorului împărat. Generalul Dumas e un republican convins şi ca atare, preferă să sufere toate chinurile unui prizonierat la Neapole şi, mai rău decât aceasta, umilinţele unui trai de ofiţer în retragere.

Adăpostit la Villers-Cotterets, unde între două campanii, se căsătorise în 1792 cu Marie-Louise-Elisabeth Labouret, generalul Dumas moare, lăsând pe fiul său mic în sarcina mamei sale, care avea mijloace foarte reduse. Viaţa de copilărie a lui Alexandre Dumas-Père e o viaţă de lipsuri, dar de plăceri în acelaş timp. Nu poate urma şcolile mai cu renume din acea vreme, ia lecţii pe unde poate şi de orice fel.

Vânează în pădurile din împrejurimi şi face curte, îndrăznind să facă pe donjuanul chiar faţă de parisiene de pur sânge. Parisul îl atrăgea ca un magnet irezistibil. Spre Paris porneşte într'o bună zi, după ce-şi ia un tandru rămas bun de la mama sa adorată şi ajunge în oraşul visurilor sale cu câţiva franci în buzunar şi cu o scrisoare de recomandaţie. Pe drum se hrănise din produsele vânatului său. Ajunsese în Capitala Franţei, ca şi eroul său d'Artagnan. Deosebirea era că nu venise călare pe un cal portocaliu şi nu avea firea arţăgoasă a protagonistului celor trei muşchetari.

Primeşte postul de copist în birourile ducelui d'Orléans, om echilibrat şi foarte parcimonios faţă de subalternii lui. Are leafă de 120 lei lunar şi se crede destul de bogat pentru a-şi aduce şi pe mama sa, pe care o lăsase provizoriu la Villers-Cotterets. De-aci începe viaţa lui de glorie, de şicane şi de plăceri. Literatura îl prinsese în mrejele ei încă de mult şi în special teatrul îl atrăgea. Pe masa-i de copist, se etalau schiţe de piese care alternau cu copii depe dosare. Şefii lui Dumas sunt disperaţi. E raportat ducelui şi e aproape de a fi dat afară, când succesele-i teatrale îl ridică deodată. „Enric al III-lea şi curtea sa" dar mai ales „Anthony" fac din Dumas unul din favoriţii publicului. Ce succes, ce bucurie! Buna lui mamă plânge de fericire. „Ce cher Alexandre" este adulatul tutulor artistelor, care se întrec să-l iubească.

Dumas era favoritul nu numai al artistelor, dar al tutulor femeilor frumoase din Paris. Femeile se perindă la el ca reţetele de bucătărie.

Robust, negricios, cu părul creţ şi aspru, Dumas e un exotic în Paris. Exotic la înfăţişare ca şi la îmbrăcăminte, el epatează pe toţi. Charles Nodier, ale cărui saloane le vizita şi care-l preţuia foarte mult, spunea de el, privindu-i vestele multicolore şi brelocurile felurite dela ceas: „E un adevărat negru!" Şi totuşi acest „negru" devenea din ce în ce mai celebru. Cunoştea pe Lafayette, dedea celebra lovitură cu praful de puşcă dela Soissons în 1830, era un republican sui generis şi când suferea câte un nesucces la teatru, voiaja. Era multiplu în toate apucăturile-i. In Elveţia uimeşte pe vânători prin adresa lui de bun ochitor şi face cunoştinţa celebrului guide, care se suise cel dintâiu pe Montblanc. La Paris uimeşte pe birtaşi prin reţetele de bucătărie şi prin pofta cu care mânca. „Ce cher Alexandre" nu şi-a pierdut niciodată apetitul, gustul de femei şi de reclamă. E de o activitate prodigioasă. Romane, piese de teatru, nuvele apar ca dintr'o oficină miraculoasă.

Işi luase chiar un asociat pentru compunerea romanelor. Alături cu faima literară îi creşte şi situaţia materială. La un moment dat, Dumas îşi poate permite luxul de a-şi clădi un castel „à sa manière" lângă Paris. Aci, domnul Dumasse, cum îi ziceau locuitorii din împrejurimi, are ocazia să dea ospeţe somptuoase cunoscuţilor şi mai ales cunoscutelor sale. Castelul însă e vândut în curând, fiindcă domnul Dumasse era neglijent şi nepăsător în toate. Astăzi avea milioane şi mâine nici un ban.

Insuccese literare, ruină financiară îl silesc să voiajeze din nou. De astădată vede Rusia, către care îl atrage pornirea spre erotism şi reclamă. E romantic şi 'n politică, precum e 'n toate. E revoluţionar pe străzile Parisului, face vizite dese la palatul ducelui d'Orleans, cu care e prieten bun, iar în Italia, e plin de admiraţie pentru familia lui Napoleon cel mare.

Totuş republica l'atrage întotdeauna cu mirajul ei de libertate, egalitate şi fraternitate. Entuziasmat de Garibaldi, se duce la Neapole, unde scoate un jurnal pentru propagarea acestor idei.

In definitiv, viaţa lui Alexandre Dumas-Père e, cum bine s'a zis, un roman ea însăşi. De-o activitate miraculoasă, Dumas publică romane peste romane, piese peste piese. E lăudat până la adulaţie sau criticat până la calomnie. Cele mai aspre critici nu-l supărau însă. Pe mulţi din vrăjmaşii lui literari, i-a împăcat la un prânz. Setea de reclamă şi de femei nu l'a părăsit până la moarte. La bătrâneţe, se căsătoreşte a doua oară. Inegal în toate, în literatură, în politică, în viaţă, aşa a fost Alexandre Dumas-Père. Varietate, mişcare, nerv formează traiul lui obişnuit. Când acestea toate i'au fost răpite de vârstă şi de boală, s'a stins încet şi trist la vila fiului său, privind marea, în a cărei agitaţie şi eternă mişcare îşi vedea trecutul dus.

I. M. MARINESCU

INSEMNĂRI

Victorien Sardou

S'au împlinit, mai zilele trecute, douăzeci de ani dela moartea dramaturgului francez Victorien Sardou. S'a născut la 5 Septembrie 1831. Studiile şi le-a făcut la Colegiul Henri IV din Paris, la sfârşitul cărora se înscrie la medicină. După ce a urmat un an şi jumătate clinica doctorului Lenoir la spitalul Necker, se desgustă şi începu să se ocupe cu literatura.

Foarte sărac, Sardou dă lecţii particulare şi scrie articole de critică artistică prin reviste. In 1852 scrie un articol asupra lui Corot (l'Europe Artiste) şi în „Biographie générale" asupra Reformei şi a Renaşterei. Tot atunci începe să scrie şi pentru teatru. Ocupaţia lui de frunte era să refacă din nou piesele văzute sau să plece dela spectacol, la jumătate, pentru ca acasă să sfârşească el piesa, după priceperea lui.

Inceputurile au fost grele. „Regina Ufra", tragedie cu subiect suedez, îi este prima lucrare. Rachel nu vrea s'o joace. Mai scrie încă „Bernard Palissy", „La Taverne des Etudiants", „Fleurs de Liane", „Paris a l'envers", „Nos intimes", „Candide" şi „Les Premières armes de Figaro". „La Taverne" a fost reprezentată la Odeon în 1854. Studenţii, împotriva cărora era scrisă piesa, au contribuit la neizbânda ei. „Bernard Palissy" e primit la Odéon de unul din directori, dar se împotriveşte celălalt. La Ambigu, directorul moare după ce primise „Fleurs de Liane". „Le Bossu" are soarta celorlalte. Teatrul Gymnase îi înapoiază „Paris a l'envers", până când face cunoştinţa artistei Déjazet, care vrea să-i joace „Candide"; cenzura o opreşte şi piesa este înlocuită cu „Les Premières armes de Figaro", primul succes.

Deatunci începu pentru el o viaţă nouă. Succesele vin unul după altul; tânărul scriitor, care timp de patru ani urcase şi coborîse scările teatrelor din Paris, fără nici o isbândă, îşi vede acuma, deodată, patru piese jucate, la patru diferite teatre. Aceste piese sunt: L'Ecureuil, Monsieur Garat, Les Genes nerveux, Les Pattes de Mouche.

Până când moare, Sardou dă în fiecare an câte o piesă nouă, în care adânca cunoştinţă a sufletului omenesc, de o parte şi minunata cunoştinţă tehnică a scenei au făcut să i se dea, cu drept cuvânt, numele de „L'homme théâtre". Numărul pieselor este foarte mare; cele mai cunoscute sunt: Les Pattes de mouche, Nos intimes, Nos Bons villageois, Dora, Odette, Divorcons, Maison Neuve, Rabogas, Fedora, Theodora, Madame Sans Gêne, Daniel Rochat, Patria, La Haine, Tosca, Thermidor, Gismonda, Les Ganaches, Robespiere; ultimele piese au fost: „La Sorcière" şi „L'Affaire des poisons".

Neobositul scriitor moare la 26 Octombrie 1908, după ce schiţase planul unei piese nouă: „Mirabeau" şi după ce promisese unui teatru din Londra o lucrare inedită.

Sardou mai este autorul unui roman: „La Perle Noire". — *g. b.*

Batisttini

Battistini a murit în apogeul gloriei. Moartea lui, deşi precedată de o boală grea de câteva luni, e aproape o enigmă pentru cei ce au cunoscut regimul pe care îl ducea. Toate forţele lui Battistini erau închinate vocii. Mânca ca un ascet, nu bea nimic, iar în zilele de spectacol nu mânca nimic.

N'a avut nici-un viciu. Idolul femeilor lumii întregi era extrem de rezervat în ce priveşte aventurile amoroase. Şi totuşi a murit la vârsta de 70 de ani!

S'a născut la Roma în 1858, iar în 1887 a debutat în „Favorita" lui Donizetti. Acesta a rămas pentru tot restul vieţii rolul său favorit. Primit cu entuziasm de public, Battistini a fost angajat în 1888 la „Scala" din Milano.

Baritonul lui Battistini avea un timbru pur instrumental. Fineţea de violoncel se împreuna în această voce — cu forţa unei mari orchestre care cântă în fortissimo. Când apărea în opera lui Ceaicovschi „Demonul", acompaniat numai de instrumentele de coarde, ansamblul violoncelelor părea că are o întreită sonoritate şi că se reliefează, esă din quartet.

A cântat în viaţa lui peste 100 de roluri în diferite opere. Dela „Figaro" şi „Don-Juan" de Mozart şi până la „Oneghin", „Demonul" şi alte opere ruseşti; dela autorii italieni şi până la cei francezi, — pretutindeni şi întotdeauna era măreţ şi inimitabil. Massenet şi-a refăcut partea baritonală din „Werther" după vocea şi felul de a cânta al lui Battistini.

Pentru ultima dată a cântat anul trecut la Berlin şi nimeni n'ar fi putut spune că-l vede pentru cea din urmă dată. Vocea îi vibra ca în tinereţe.

De acuma înainte gloria lui Battistini va continua cu ajutorul plăcilor de gramofon.

* * *

In ultimele luni ale vieţii sale, Battistini şi-a uitat parcă tot trecutul. Nimic nu mai amintea într'însul pe celebrul artist. Sufletu-i năzuia dincolo de hotarele vieţii. Suferinţele şi le suporta cu o răbdare extraordinară.

Smerit şi umil, se pregătea de moarte.

Cu un sfert de oră înainte de a muri a primit ultima împărtăşanie şi a refuzat să i se mai facă o nouă injecţie, zicând:

— La ce bun? Numai pentru a-mi prelungi suferinţa? Nu mi-a rămas decât cel mult încă un sfert de oră de trăit...

La ora 8 seara precis, Battistini muri.

Conform dorinţei sale, trupul i-a fost îmbrăcat într'o pelerină neagră de călugăr franciscan, cu o glugă pe cap, cu mătănii şi o cruce pe piept. Intins aşa pe masă, semăna cu masca lui Dante. Uniforma lui cea sclipitoare, cu cele mai înalte decoraţii ale tuturor ţărilor din lume, a rămas în dulap...

A murit în conacul moşiei sale iubite, „Contigliano" în apropierea Romei, lângă cea mai frumoasă cataractă din Italia: Terni.

L-au expus în salonul acestui conac drapat numai cu cununile adunate de dânsul în tot cursul activităţii sale triumfale.

Cu toate că Battistini a rugat să se evite la înmormântarea lui orice fast şi mai ales — muzica, peste 4.000 de oameni, veniţi din Roma, Rieti şi Terni, l-au condus până la lăcaşul de veci.

Şcolile şi prăvăliile din Rieti au rămas închise toată ziua.

Au asistat reprezentanţii regelui, muncitori şi ţărani, delegaţiile tuturor claselor sociale şi foarte numeroşi străini.

Sicriul a fost coborît în cripta frumosului mauzoleu, clădită de Battistini încă înaintea morţii soţiei sale, baronesa Lea Dolores, fiica cunoscutului general spaniol Figuerra-i-Solis.

S'au ţinut numeroase discursuri atât asupra activităţii artistice a lui Battistini cât şi asupra bunătăţii cu care ajuta pe cei sărmani. Aceste ajutoare, în ultimii 5 ani, au micşorat enorma-i avere — la jumătate...

Rapsodia română de Golestan

„Rapsodia Română" pentru orhestră mare de Stan Golestan care a fost executată cu mare succes la Paris, de nenumărate ori la concertele Colonne, Lamoureux, Pasdeloup, a fost înregistrată la fonograf, iar raelizarea în ebonit este remarcabilă. Discul e curat şi reproducerea uimitoare. Romancierul *Pierre Mac Orlan* scrie următoarele:

„De la început avem viziunea „bărăganului", a nesfârşitei câmpii româneşti. Fetele, adunate din satele din prejur, se întâlnesc cu flăcăii. Soarele dogoreşte câmpia şi bucuria rustică. Se aude chemarea unui păstor care grupează în juru-i toate elementele pitoreşti. Departe, în melancolia serei câmpeneşti, o voce nostalgică vocalizează o melodie de o tristeţe cuceritoare. E frumoasa voce a d-lui Stroescu; ea redă acea melancolie a naturei, după ce larma poulară a încetat. Tânguirea se pierde în adierele serei.

„Din nou fetele şi flăcăii se ivesc şi alcătuesc o *horă*. Fetele groase se 'nvârtesc pe fetele comice; exuberanţa vieţii se 'nchee cu o notă solitară, amintind tânguirea imensităţei pierdute în noapte.

„Stan Golestan e plastic prin eleganţa şi echilibrul stilului său. Compozitorul s'a dovedit stăpân pe elementele sentimentale care alcătuesc farmecul ţării lui natale.

„Cutia misterioasă a gramofonului îi va populariza opera". — *A.*

Un geniu al tristeţii în muzică

In săptămâna în care Opera Română din Bucureşti reprezenta pentru întâia dată „Dama de Pică" de Ceaicovschi, s'au împlinit 35 de ani dela moartea compozitorului.

Petre Iliici Ceaicovschi s'a născut în 1840 la Alapaevesc (Urali), iar la vârsta de zece ani a fost adus la Petersburg, la „Liceul de Jurisprudenţă".

Educat ca muzicant sub influenţa clasicismului, înlocuit apoi de romantism, Ceaicovschi apare în fondul creaţiunilor sale — ca un liric pur şi subiectiv. Muzica lui exprimă clipe sufleteşti personale, şi e impregnată de tristeţă. Cele mai puternice compoziţii ale sale au descris deprimări psihice, iubiri pasionate şi nesatisfăcute şi teama de moarte.

Nici un motiv social nu găseşte ecou în operele sale. Nemulţumirea din cauza neajunsurilor vieţii colective sau „jalea universală" a romanticilor n'au avut ce căuta aci, ca factori de inspiraţie.

Ceaicovschi îşi revărsa în muzică, propriile-i stări sufleteşti, psihologia-i specială, care percepea lumea prin latura ei negativă.

Trei întâmplări au ascuţit această percepţie a lumii de către spiritul compozitorului.

In 1850, când mama lui Petre Ceaicovschi l-a dus la Petersburg, despărţirea de dânsa l-a zguduit pentru toată viaţa.

Până la moarte, Ceaicovschi şi-a amintit cu spaimă sentimentul încercat atunci, când fugise şi căzuse în urma trăsurii care ducea departe pe mama iubită.

La 6 Iulie Ceaicovschi s'a căsătorit în taină, iar la 24 Septembrie, într'o stare apropiată de alienaţie mintală, fu dus de prieteni în străinătate, internat într'un sanatoriu, şi de atunci nici-odată nu şi-a mai văzut soţia. Ce s'a petrecut între dânşii, nu se ştie nici până astăzi.

A treia mare zguduire morală a încercat-o Ceaicovschi, când doamna Nadejda von-Meck a încetat brusc să-i trimită subvenţia lunară de 500 ruble.

Timp de 13 ani această subvenţie regulată a dat lui Ceaicovschi putinţa de a creia în tihnă toate operele sale.

Nu partea materială a acestei chestiuni i-a aruncat consternarea în suflet, ci modul brutal cu care i s'a anunţat refuzul. In 13 ani, Ceaicovschi şi von-Meck nici nu s'au cunoscut măcar: aceasta a fost dorinţa văduvei-milionare von-Meck, mamă a 11 copii.

In 1890, în ziua de 13 Septembrie, după aflarea refuzului, Ceaicovschi s'a îmbolnăvit de nervi. Carnetul lui înregistrează în acea zi:

— Această schimbare mi-a răsturnat toată credinţa în cei mai buni oameni...

El ceru explicaţii doamnei von-Meck, dar nu primi nici un răspuns.

In 1893, Ceaicovschi, care se temea să nu se îmbolnăvească de holeră, muri tocmai din cauza acestei boale.

In delir, Ceaicovschi mustra cu indignare pe doamna von-Meck.

După montarea operei „Eugen Oneghin" în 1884 Ceaicovschi câştiga din ce în ce mai bine.

Situaţia morală i se părea însă în 1890 insuportabilă:

„Neprimind nici-un răspuns dela d-na von Meck, s'ar părea că eu am încetat să-i mai scriu după ce am pierdut subvenţia.

Această mă umileşte, nu pot suporta gândul că i-am primit 13 ani banii şi că nu pot să-i restitui nimic, deşi acuma câştig suficient...

Dacă ne vom mai gândi că Ceaicovschi, ca toţi nevropaţii de altfel, a fost urmărit tot timpul vieţii de frica morţii („Destinul"), atunci ne vom explica profunda tristeţă care-i domină simfoniile: a 4-a, a 5-a şi mai ales a 6-a...

Simfonia aceasta din urmă a fost executată sub conducerea autorului, de orhestra filarmonică din Petersburg, la 26 Octombrie 1893, iar peste 14 zile s'a stins muzicantul acesta genial, cel mai profund în tristeţă dintre toţi predecesorii, contimporanii şi succesorii săi. — *A. N.*

Hermann Sudermann

S'a stins Hermann Sudermann în al şaptezeci şi unulea an al vieţii, după o carieră strălucită şi pasionantă ca un roman de aventură. Fiul unui berar din Prusia orientală, Sudermann a cunoscut mizeria de timpuriu, dar şi celebritatea la 29 de ani. Cu mari sacrificii a izbutit tatăl lui să-l ţină la liceu şi apoi, după o nenorocită încercare de a face farmacia, a izbutit să fie trimis să facă universitatea la Tilsitt. Aci duce viaţa studenţilor germani din epoca duelurilor şi a formidabilelor chefuri cu bere în care se sărbătoreau acele faimoase dueluri.

„Tresar şi acuma când mă gândesc ce viteaz duelist am fost" declară marele dramaturg în amintirile sale publicate nu de mult şi care pot fi numărate printre cele mai interesante (das Bilderbuch). A uitat însă, că adeseori, ca să poată ţinea cu ceilalţi numărul de halbe la chefurile lor renumite, nu mânca decât ridiche de 10 pfenigi şi pâne tot de 10 pfenigi!

Pe timpul acela era deci duelist, partizan şi admirator al codului semi-feodal, care stăpânea societăţile studenţeşti, iar după aceia la Berlin devine socialist. De fapt era din fire un opozant, căci zece ani mai târziu devine nitzsceian, iar în timpul războiului semnează şi, poate, chiar redactează manifestul intelectualilor germani, după ce în 1913, i-a fost interzisă piesa sa intitulată *Leipzig*, după stăruinţa prinţului de coroană, ca atentatoare la majestatea imperiului. Primul său roman care apare în 1887, *„Frau Sorge"*, a avut un succes strălucit şi s'a realizat astfel visul tânărului student care nu mânca niciodată ca să se simtă sătul de a cuceri Berlinul, după ce, ca în romanele de aventură, îl scapă de mizerie un scriitor Hopfen şi bogatul financiar Neumann, care-l iau sub ocrotirea lor.

Doi ani mai târziu se manifestă ca un mare dramaturg. Sub influenţa realismului francez se ridicase în Germania un puternic curent împotriva romantismului şi a artei convenţionale şi declamatorii a generaţiei precedente. Oscar Blumenthal, căruia Berlinezii îi spuneau Oscar, cel sângeros, critic de o ironie crudă şi muşcătoare, înfiinţase *Lessing Theater*, de pe scena căruia se aruncaseră toate vechiturile umflate, la modă până atunci. Iar în 1889 Arno Holz înfiinţă *Scena liberă* imitând Teatrul Liber din Paris. La 20 Oct. acelaşi an trupa sa reprezintă pe scena Theatrului Lessing prima dramă a lui Gerhart Hauptmann *„Inainte de Răsăritul Soarelui"*, o piesă întunecată în care se simţea influenţa lui Ibsen şi mai ales a lui Zola.

Aproape în acelaşi timp s'a jucat piesa lui Wildenbruch „Quitzovii" o adevărată capodoperă şi, în sfârşit, după multe tergiversări, „Onoarea" lui Sudermann.

Au urmat după aceia *„Sfârşitul Sodomei"* o satiră nemiloasă a moravurilor berlineze şi *„Trăiască viaţa"* în 1902.

Anul următor reprezintă „Socrate Revoluţionarul", o piesă care provoacă un scandal considerabil şi care punea în scenă conflictul dintre generaţia veche a visătorilor idealişti şi descendenţii lor materialişti.

Urmă apoi „Printre pietre" mult cunoscuta sa piesă de succes. In sfârşit o serie de piese de rară fantezie, între care o trilogie *Moartea lui Teza*, regele Ostrogoţilor, *„Fritzchen"*, o dragoste a unui sublocotenent sfârşind cu un duel tragic şi *Eternul femenin*, o comedie uşoară, satirică, din secolul al XVIII-lea.

După războiu, Sudermann scrie, una după alta, trei piese de războiu: *Epoca Sfântă*, plecarea la războiu a naţiunii întregi, însufleţită, veselă şi plină de nădejde, *Sacrificiul*, grija, chinurile şi mai ales îndoiala din 1917 şi în sfârşit, *Strigătul de deznădejde*, drama finală, întoarcerea învinşilor, căminul ruinat, dragostele pierdute în timpul absenţei îndelungate de cinci ani, răzvrătirea, Germania pe punctul de a se ruina. Aceasta din urmă e o puternică şi dureroasă dramă, sinceră, vehementă şi în acelaşi timp un document preţios asupra stării adevărate a sufletului german în cele trei epoci ale războiului. — *I. S.*

Mărunte

— Vitrina librăriei româneşti s'a îmbogăţit cu un dar nou al editurii „Cultura Naţională: „Iiada" lui Omer, în versiunea d-lui profesor George Murnu.

Socotim ca un eveniment literar de seamă al anului apariţia acestei occidentale tipărituri, asupra căreia vom reveni. — *b.*

— A apărut „Un prânz de gală", un volum de umor irezistibil de D. D. Patraşcanu, — 250 pag., Edit. „Naţională", Lei 75.

— A apărut *„Istoria Evreilor"* din cele mai vechi timpuri până la declaraţia Balfour, de *Jacquès Pineles*.

Un volum de aproape 400 pagini, format mare. Tip. Viaţa Românească, Iaşi.

— A apărut *Teatru*, de C. Tortuzac, un volum de 212 pagini. Preţul Lei 100.

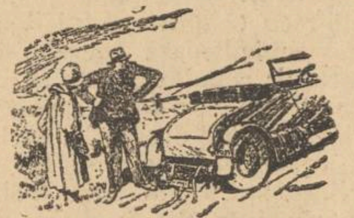
— In cursul lunii Decembrie va apărea „Săptămâna literară, plastică, teatrală", gazetă de informaţii, critică, bibliografie, etc.

Consultaţie intreruptă



— Ce s'a întâmplat?
— O palpitaţie cu totul inexplicabilă!...

Prevedere



— Şi când te gândeşti ce bine împachetasem peria de dinţi!

Vilegiatură



— Nu te-ai dus în vilegiatură cu nevastă-ta?
— Nu, dragul meu! Aveam nevoe de linişte şi de odihnă anul acesta!

Naufragiu



Naufragiata: Vino mai încoace, Bob. Ai să-ţi uzi ghetele!...

Orăşenii la vie



— Jules, nu mai sta în vie: ai să fii atacat de filoxeră!

Neruşinare!



Scrisorile



NAUFRAGIATUL *(găsind o scrisoare în buzunar)* — Vai de mine! Am uitat să pun la cutie scrisoarea, pe care mi-a dat-o Odette acum o lună...

TIP. „ADEVĚRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 415

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 16 Decembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Pe urmele Crăişorului

Noi, ardelenii, în lunga noastră viaţă despărţită, n'am cunoscut decât doi eroi naţionali: pe Horia crăişorul, şi pe Avram Iancu, craiul munţilor. Horia a fost mai bătrân şi a fost ucis cu roata şi a rămas crăişorul nostru; Iancu a fost, în plină tinereţe, craiul munţilor, apoi a trăit mulţi ani de chinuri şi a murit nebun. Eroii noştri au fost ursiţi să fie şi martiri. Eroismul i-ar fi înălţat numai, pe când suferinţele i-au identificat cu mulţimea cea mare a poporului, el însuşi îndurător al tuturor umilinţelor şi durerilor.

Toate povestirile ce le-am auzit din gura oamenilor despre Horia, începeau cu un suspin:

— Ehei, crăişorul...

Nu există cătun în Ardeal unde Horia să nu trăiască şi azi în sufletul celui din urmă ţăran ca simbol al dorului de dreptate. Povestea vieţii lui trăite se şterge. Un veac şi jumătate întunecă amintirea omului. Dăinueşte numai duhul lui: s'a jertfit pentru dreptate!

Poveştile oamenilor simpli mi-au zugrăvit în copilărie pe Horia după chipul şi asemănarea eroilor din poveşti. L-am văzut pe-atunci în inimă frumos, căciulă albă pe-o ureche, spadă dreaptă la brâu, strunind un armăsar roib care frământa pământul cu copite de argint parc'ar fi vrut să se avânte în văzduhuri. L-am văzut luptând cu smei şi cu balauri şi biruitor întotdeauna. Numai ochii lui erau blânzi şi înţelegători şi atât de omeneşti că privirea lor mi-a rămas în suflet ca o taină.

Şcoala ungurească a încercat să-mi strivească idolul. Pentru unguri toţi oamenii noştri care au luptat împotriva lor, erau nu duşmani şi nici măcar adversari, ci tâlhari. Aşa Mihai-Viteazul, aşa Horia, aşa Iancu. Orgoliul lor nu putea admite în răzvrătirile noastre periodice decât criminale svârcoliri de robi. Sfărâmând orice veleitate de demnitate socoteau să stârpească în noi însuşi germenele râvnei spre o viaţă de oameni liberi... Dispreţul lor izbutea numai să stârnească scrâşniri de mânie şi să întreţie şi să sporească iubirea pentru eroul urmărit de ei şi mânjit chiar şi după moartea crâncenă ce i-au pregătit-o. Cu cât ura omorâtorilor lui sporea, cu atât Horia creştea în închipuirea noastră, îşi înrădăcina gândurile şi avânturile în sufletul nostru....

Pe urmă anii şi mai ales cărţile, cu documentele şi datele lor seci care, desvăluindu-i viaţa pământeană, îi hotărniceau faptele şi paşii, mi-au schimbat înfăţişarea crăişorului tinereţii. Numai ochii lui, în care pâlpâise nepotolita dragoste de dreptate, mi-au rămas necontenit aceiaşi, cu aceiaşi taină ispititoare ca o chemare fără putere de împotrivire. Eroismul Crăişorului se umaniza şi devenea viaţa dreaptă a unui suflet drept. Astfel trecutul se confunda cu prezentul şi Horia era un om din vremea noastră, muncit de un gând mare pe care-l urmăreşte cu o perseverenţă neînfricoşată nici de ameninţarea morţii.



Horia

Iureşul sângeros al moţilor din 1784 l'am scris odată din cap, uscat, drept şi aspru, cu date şi documente. Povestea aceea însă are puţine contingenţe cu Crăişorul. Acolo vorbeşte istoria, adică o poveste adevărată cu oameni artificiali care n'au decât viaţă publică, de multe ori prefăcută. In istorie chiar oamenii cei mai vii oferă impresia unor păpuşi mecanice: în ziua cutare au săvârşit cutare faptă, în anul cutare au trebuit să ajungă în cutare loc... Omul din istorie e redus la idei unice, aproape fixe, condamnat să reprezinte o verigă dintr'un lanţ riguros de fapte, controlate şi mai riguros cu date. Pe când bietul om, chiar când e erou şi poate mai cu seamă când e erou, se luptă cu viaţa totdeauna şi cu pornirile lui eroice. Oamenii cu idei centrale, cu linie dreaptă sunt atât de puţini! Ideile centrale sunt invenţii de-ale eroilor de biurou. In viaţă ideea cea mai frumoasă cât trebue să se războiască cu sufletul omului care vrea să sburde fără ţintă, să se înnoiască mereu, să păcătuiască...

Crăişorul Horia, împreună cu tovarăşii lui de răzmeriţă şi de moarte, cât au trebuit să sângereze în inima lor până ce au ajuns la fapte sângeroase! Istoria conservă cu lux de amănunte toate faptele exterioare, parcă ele ar putea explica rostul evenimentelor. Explicaţia însă se află tocmai între fapte, unde se svârcoleşte sufletul de îndoeli. Deaceea faptele istorice nu pot reconstitui viaţa omului, a omului care niciodată nu e azi ce a fost eri şi nu va fi mâine ce e azi. Urmele adevărate ale vieţii trecute, cele scobite în suflete, cele amestecate în sângele urmaşilor, cele mai puternice, rămân ascunse silinţelor noastre de descifrare. Efectele lor însă se recunosc mereu în atâtea lucruri inexplicabile cu logica strâmtă obişnuită.

Prin locurile unde oamenii au suferit mult, unde sângele omenesc a îngrăşat mai greu pământul, în atmosferă pluteşte etern duhul trecutului, se înfiltrează în sufletele urmaşilor. Acolo, în unele clipe, omul de azi simte în inimă clocotul generaţiilor demult stinse, retrăeşte vremuri demult apuse.

Cine vrea să se apropie aevea de inima Crăişorului, trebue să-l caute în munţii lui, în satele lui, în ţara lui, unde dragostea lui a înflăcărat până la jertfa morţii atâtea şi atâtea mii de oameni.

Se cuvine să porneşti la drum dela Alba-Iulia unde s'a sfârşit în cumplite chinuri visul de dreptate al Crăişorului, unde mult înainte, pe când răsculaţii încheiaseră armistiţiu cu capii oştirii împărăteşti, a fost tras de viu în ţeapă, prin osânda comitatului, Ursu Uibaru, căprarul lui Horia, împreună cu alţi şase tovarăşi de luptă.

Pe şoseaua naţională, care exista şi atunci, mergând în sus, spre miază-noapte, treci curând peste râuşorul Galda îmbogăţit cu apele pârâului Tibru. Pârâul acesta a văzut odinioară mulţimea de ţărani, plecată năvalnic asupra Aiudului, oprindu-se şi, ademenită cu vorbe, încheind un armistiţiu nenorocit. Lângă Galda se află satul cu acelaş nume unde se mai vede castelul contelui Kemenyi, prefectul judeţului la care a umblat de-atâtea ori zadarnic Cloşca după dreptate.

Dela Aiud, peste Trăscău, cobori în valea Arieşului şi apoi coteşti spre inima munţilor, mereu pe drumuri bătătorite de cetele iobagilor răzvrătiţi. Cu Baia de Criş încep satele crestate cu slove de sânge în amintiri. Lupşa: de-aici au pornit, când totul se sfârşise, în frunte cu popa Moise din Cărpeniş şi popa Simion, cel orb de-un ochiu, câţiva ţărani zeloşi întru urmărirea lui Crişan, care l-au şi prins, mai departe, într'o casă din Mogoş. Iată Musca, unde a sosit într'o seară, însoţit de vre-o treizeci de călăreţi, crăişorul Horia şi a mas la Vasile Macavei. Un bătrân arată, la marginea satului, o casă: aici a poposit Crăişorul... Apoi orăşelul Câmpeni, reşedinţa şpanului Intze, locul tumultului dela 1782 care a fost şi pricina cea mai hotărîtă a răscoalei generale peste doi ani. Dacă ai continua calea pe Arieş în sus, ai ajunge curând la Albac, satul Crăişorului. Deocamdată însă, peste Arieş, pe subt pădurea întunecoasă, e mai bine să apuci calea spre Abrud, ca să treci întâi prin Cărpenişul lui Cloşca şi Crişan. Un sat lung cu casele împrăştiate pe coaste. Intre cel de acum o sută cincizeci de ani şi cel de azi nu poate fi mare deosebire. Inainte de-a intra în sat, la stânga, coasta Cloşceştilor, piezişă, lunecoasă cu un podiş înalt pe care vechea căsuţă a lui Cloşcuţ, mărită, înădită, se ţine încă în picioare. După ce ai străbătut satul în lung, în dreapta, o coastă lină, aşezată curmeziş, Coasta Dăroaei, păstrează urmele casei lui Crişan...

Peste orăşelul Abrud, cucerit, incendiat şi devastat de ţăranii înfuriaţi, peste Zlatna, pe valea Ampoiului, te întorci iar la Alba-Iulia pe drumul cel din urmă făcut de Crăişorul în lanţuri grele, cu coroană de nuiele în cap şi cu inscripţia ironică a biruitorilor : *Horia Rex Valachorum.*

In cetatea Bălgradului se arată şi azi celula în care şi-a aşteptat sfârşitul Crăişorul, de unde a fost dus de şase ori la interogatoriu, fără a mărturisi nimic şi cerând mereu să vorbească cu împăratul, unde a stat şapte săptămâni, cu lanţuri de mâini şi de picioare, păzit de soldaţi secui şi pe dinăuntru şi pe dinafară. Deaici, de subt poarta carolină, unde i s'a citit şi sentinţa în dimineaţa morţii, se poate urmări pas cu pas calea pe care a bătut-o piciorul lui, printre clădirile cetăţii, pe lângă străvechea catedrală catolică până pe vastul platou înţesat atunci de ţărani români, adunaţi de stăpânirea vicleană spre a-i îngrozi arătându-le cât de crâncen sunt pedepsiţi cei ce îndrăznesc să se ridice împotriva nedreptăţii.

Acolo am văzut cu sufletul pe Crăişorul meu urcat pe tribuna supliciului înconjurată de ostaşi impasibili, nobili furioşi şi români îndureraţi. Ţinea pe după cap pe preotul Raţiu din Maerii Bălgradului care-l îmbărbăta acuma cu crucea în mână, după ce dis de dimineaţă îl spovedise şi cuminecase şi-i primise în scris dorinţele cele din urmă. Un ceas şi mai bine a stat aşa Crăişorul, fără să se clintească un muşchiu pe faţa lui, dârz, liniştit şi enigmatic, cum a fost în tot timpul marei răscoale. Ochii lui însetaţi de dorul dreptăţii trebuiau să privească cum lacomul călău Granciu Rokoczy zdrobea trupul fratelui său de cruce Cloşcuţ, dându-i meşteşugite lovituri cu roata ca să-i stârnească dureri prelungi şi să nu-l omoare decât încetul cu încetul. Când gemetele groaznice ale lui Cloşca se potolesc, când cel din urmă horcăit de durere pecetlueşte moartea, Crăişorul sărută mai însetat crucea de lemn din mâna preotului: a sosit rândul lui pentru ultimele suferinţe...

LIVIU REBREANU



A M U R G

La geam şi pe 'ndeletele
Te-aşezi, priveşti — şi pletele
Argintul par'că-şi scutură
Când tremură şi flutură,
Lăsate 'n voia vântului
Ca tine 'n voia gândului.

Pe deal, pădurea freamătă...
Ce rumenire capătă
Apusul, pe când scapătă
După Coştilă-soarele,
Invineţind isvoarele!
Şi 'n vale, Prahova ce trist
Rostogoleşte ametist
Şi cum suspină prin tufani,
Izbindu-se de bolovani!

Un pâlc de nori îmbujoraţi
Năvalnic urcă din Carpaţi
Şi 'nvălmăşindu-se pe sus
Inaintează din Apus;
Apoi goniţi de-un vânt duşman
Ei trec peste Caraiman
Şi se tot duc necontenit
Spre zările din Răsărit.

Cum îi priveşti ducându-se
Şi 'n pale destrămându-se,
Ţie-ţi apar plutind ca'n vis
Vedenii de apocalips:
Balauri, uriaşi, pitici
Şi vârcolaci şi pricolici, —

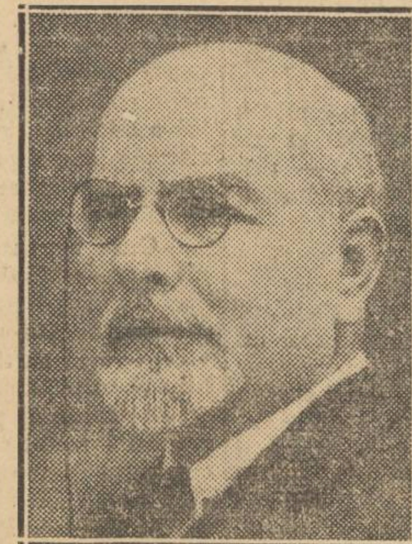
Contururi şi însăilări,
Inchipuiri şi arătări
Din vremile cu basmele,
Din lumea cu fantasmele,
Pe când împărăţiile
Se socoteau cu miile,
Şi zmei răpiau fecioarele,
Şi povesteau izvoarele
Şi crângul şi poenele
De Feţii şi Ilenele, —
Ilene-Cosinzenele.

Vai! câte s'au schimbat de când
Copilul răsfăţat şi blând
Ştiea o groază de poveşti
Cu feţe mari, împărăteşti,
Şi asculta, nesăţios,
Isprăvile lui Făt-Frumos!...

Şi-ai sta pe gânduri săptămâni
La geam, aşa, cu fruntea 'n mâni,
Ca să te 'ncrezi că tu erai
Copilul cel cu păr bălai
Şi cu guriţă de coral.

Dar dela stâna de pe deal
O doină tristă de cobuz
Ţi se opreşte în auz
Cu tăinuite nostalgii
Din vremile trandafirii
Ale frumoasei primăveri
Ce ţi se pare c'au fost eri,
Dar care rând-pe-rând străbat
Dintr'un trecut îndepărtat,
Redeşteptând în gândul tău
Zădarnice păreri de rău.

Fermecătoare mai erai
Şi mândru boiul ţi-l purtai
In lume când te arătai!
Tot ce spuneai era frumos,
Tot ce făceai — armonios,
Şi deopotrivă încânta,
Şi vorba şi tăcerea ta.



Ioan N. Roman

Când valsul te fura uşor
In ritmul lui ameţitor,
Te desprindeai de pe pământ,
Păreai un fulg purtat de vânt
Şi 'mprăştieai din zbor fiori
Mulţimei de admiratori
C'un zâmbet ademenitor
Al nimănui şi-al tuturor,
Ori c'o privire din adins
Din raza ochiului aprins.

Dar anii cei frumoşi s'au dus
Ca rumenirea din apus,
Lăsând în cei de mai târziu
Intunecime şi pustiu.

Şi-acum — te stângi încet-încet
In vila de sub Clăbucet,
In care-atâtea amintiri
Iţi dau prilej de tresăriri;
Şi, ca să uiţi, iai cărţile
Cu tine 'n toate părţile,
Deşi de-o vreme filele
Nu le întorci cu zilele,
Căci scrisă-i pe-ori-ce pagină
A traiului păragină
Şi negru ca pământu'e
Urâtul ce te bântue
Şi'n veci nu se mai mântue.

Din codrul pustiit şi gol
Cad frunzele pe jos posmol
Şi vin cu 'ntristătoare veşti
Până la tine sub fereşti.
Şi par'că frunzele ce mor
Te'ntreabă toate 'n limba lor:
Ce şi-au făcut culorile
Obrajii cei ca florile
Când se revarsă zorile?
Ce vijelie ţi-a răpit
Şi'n care lume-a risipit
Podoaba tinereţelor,
Comoara frumuseţelor
Şi farmecul zimbirilor
Şi flacăra privirilor?

Şi-a lor dojană cu 'nţeles
Te înspăimântă mai ales
Când, moarte, palidele foi
Iţi-spun: curând vei fi ca noi.

Ci tu nu te'ntrista că vezi
Căzută frunza din livezi,
Nu plânge razele ce pier
Din ochii plini de sfânt mister
Nici aurul şuviţelor
Din caerul cosiţelor,
Nici dalbul obrăjorilor
De frăgezimea florilor
In revărsatul zorilor.

In lume totu-i trecător
Ca undele unui izvor
Şi soarta ta-i a tuturor.
Trec zilele şi anii trec
Şi vieţele ni se petrec,
Şi veacurile lunecă,
Şi stelele se 'ntunecă,
Şi munţii 'nalţi se nărue, —
Nimic de veci nu stărue, —
Şi'n vremile ce vremuesc
Şi florile se veştejesc
Şi sufletele 'mbătrânesc.

Iar când ajungem în amurg
Luminile pe rând se scurg
Şi'n noaptea 'ntunecată curg.

IOAN N. ROMAN

Cartea cu imagini

de ADRIAN MANIU

Fântâna părăsită

Intre pământurile aspre, bătute de lumina lunei, îşi ridică braţele o cruce, ca un copil în cămaşe de noapte, speriat şi amuţit.

Prin vămi negre trece repede, cu chemare cobitoare, trâmbiţa nevăzutului.

Prăbuşirea în vecie pe gâtlejul blestemat e ascunsă cu grijă de pelini înalţi şi de cucută.

Piatra, rostogolindu-se, în cădere nu lasă nici-un răsunet.

Numai din grâne, în guşa pitpalacilor gălăgie, argintie, o picătură de apă sfinţită.

Dar e târziu şi chiar greerii au încetat de mult să mai ascută firimiturile de oţel picate din stele vechi; se face o linişte rece încât ar putea să se audă până departe şoaptele descântecului.

Peste toată împrejurimea se ridică în mormane lutul răscolit de căutătorii comorilor jurate şi de dihănii care au schimbat fără aşezare vizuina.

Departe, în porumbişte, se aude în răstimpuri frântura cocenilor prădaţi de viezuri sau hoţi, şi odată ţipătul desnădăjduit al vânatului, prins de vulpi.

Pe urmă începe adăstarea cea mare.

Numaidecât are să înceapă vraja; din fântână are să se târască, revărsându-se afară, balaurul verde cu coarne mari, cu ghiare de seceri, cu ochi de sânge. El care lasă dealungul moşiilor dâre lungi prin ţărână cu urma plugurilor răsturnate, are să caşte gura cu o sută de măsele de criţă, să ţâşnească pleavă de scântei şi bale veninate din cele care au ars miriştile.

Pasul care răsună acuma, apropiindu-se, nu e de drumeţ, pentrucă nu se vede nimeni. E drept că şi luna s'a ascuns subt fugărirea de nori şi s'a lăsat negură după ce hergheliile cerului au scăpărat.

Şi dintr'o dată a izbucnit un chiot înfricoşat şi se aude o cădere grea înăbuşită de adâncimea prăvălirii ce nu s'a putut opri decât în adâncul fără scăpare din locuinţa de pucioasă.

Acesta trebuia să fie întregul rost al semnelor.

Dar iată că o rază piezişe coboară pe cruce, închipuind o scară de lumină pe care sufletul amăgit să se ridice iar în slavă.

Atunci se aude iar mai limpede picătura de argint a păsărilor care au ştiut tot ce se întâmplă.

Biserica din codru

Fulgere s'au lăsat biciuitoare asupra plaiului, neguri de plumb rostogolindu-se peste stejari loveau cu răsunet adânc în poarta muntelui.

Şi când s'a înseninat, ciobanul a pornit să caute mioarele pierdute.

Printre stâlpii trunchiurilor care purtau veacuri, a tot răzbătut o jumătate de zi zădarnic, dând apoi de un desiş rotund pe care nu-l putea străbate, şi, ocolind, a văzut că e meterez din lemn stăvechiu, îmbrăcat în muşchiu pletos cu pueţi de stejăriş crescuţi peste cioturi.

Dând cu anevoinţă lăstarul la o parte, a intrat subt bolţi.

Icoane albite de ploi atârnau în pereţi putrezi, şi aveau priviri scoase de suliţă. Cuiburi astupaseră luminile.

In întunericul altarului luceau însă ca nestemate stele, ochii mioarelor care într'adevăr îşi aflaseră adăpost împotriva fiarelor şi rumegau îngenunchiate.

Şi era acolo un pristol pe care se afla o carte ferecată în care oameni meşteri să citească ar fi aflat multe dacă foile nu ar fi fost toate lipite, poate de vechime.

Şi într'un potir strălucea sânge viu, sau apa ruginită din furtuni.

Şi deasupra unui tron dormea, cu totul de piatră, un oştean înfricoşător ca un armaş păzit de slove şi steme.

Dar când a eşit ciobanul din pădurea pe care nu o spurcase nici când fierul topoarelor, şi apucase să povestească tovarăşilor întâmplarea, ba chiar chibzuia asupra bogăţiilor ce nu puteau să lipsească, a văzut cu teamă nespusă că din patru locuri ardeau stejarii prefăcând în cenuşe întinsul, de unde nu au scăpat decât acele mioare.

Undeva

Departe, o cetate pustiită de noapte.
Umbra zidurilor curge nemişcată.

(Continuarea în pag. II-a).

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL ŞI MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LÂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

In biserica împodobită cu sfinte de aur, doarme cea care a vrut să moară.

Subţiri, mânile sunt împreunate în rugăciunea ce nu a rostit, şi zâmbetul durerilor, trecute peste viaţă, se luminează de clipirea roiului de stele veghetoare împodobind sfeşnicele plânse.

Prin ferestre se deschide în blestem fuga norilor ca nesfârşite valuri de tămâe — şi o clipă, jumătate din luna cea nouă apare ca un fier de coasă.

Cu ecouri de vrajă, turla bate cele douăsprezece vestiri.

Stoluri de umbre se desprind spăimântate din adăpostul acoperişului uriaş, repezindu-se spre adâncimile întunerecului de nemărginită singurătate.

Alt cântec

Dorul a închis cartea şi a stins lumina.

Afară, în grădină, paşii se opresc şi se pierd subt îmbălsămarea salcâmilor albi.

O pasăre, trezită de limpedele lunei, îşi îngână în răstimp chemarea de jale nemângâiată.

Toate erburile sunt plânse — toţi greerii au amuţit.

O adiere a îndepărtat glasurile satului.

Trece un car, tânguind din roţi.

Cerul scânteiază din ce în ce mai tare, parcă foarte curând înaltul are să se aprindă, sau are să îngheţe.

Rugăciunea din câmp

Un nesfârşit de lanuri fără nici un spic mai nalt de secară — fără nici o floare sălbatică.

Verde care se pregăteşte să fie pâinea cea albă pentru câţi mai mulţi.

Şi deodată, deasupra grânelor se ridică un pumn de viaţă fâlfâind lumină, parcă ar binecuvânta şi ar pluti sprijinită pe binecuvântare — ciocârlia — din care râde şi cântă soarele mulţumit că a dăruit lumea cu atâta câmp.

Taină

Drumul, trecând mai departe de cimitir, a răsbătut prin câmpuri până la copacii înalţi şi uscaţi plini de rotogoale de vâsc.

Turme cu lâna veche urmăreau prin râpe sterpe o păşune înegrită de îngheţ.

Copii săraci căutau prin frunzare moarte albastrul întâilor flori. Albine se abăteau sleite pe ramuri goale.

Nu era încă vremea înfloririlor şi nu aveai dreptul să înţelegi.

Ştiam că are să înceapă o primăvară numai pentrucă încetaseră zăpezile; credeam în dragoste numai pentrucă paşii noştri rătăceau alături.

Mă dureau în piept cuvintele ce încercau să înflorească pentru tine.

Sunt ani de atunci; oare primăvara a fost vreodată?

ADRIAN MANIU

Din Literatura Chineză

Pescarul

Cornul lunei se oglindeşte în lac.

Asemeni unui uriaş pescar în mantă întunecată, muntele pare că aşteaptă un peşte să se prindă în cârligul undiţei.

Plimbarea din urmă

In această clipă, ninsese pe iubirea noastră.

Ai lăsat să cadă în praful drumului laleaua roşie pe care ţi-am dăruit-o. Am ridicat-o. Se făcuse albă.

Mă gândesc la tine

Mă gândesc la tine, tânără fată cu obraji frumoşi, şi nu mai dorm.

In odaia mea, e o mică cutie neagră. De câte ori nu mi-am cufundat gura în această gură de umbră, de când mânile tale au atins-o!

Intr'o zi de primăvară am cumpărat această cutie din magazinul tatălui tău, şi tu mi-ai dat-o. Ştiu bine că sunt urât. Dacă ţi-aşi mărturisi dragostea mea, oare cât timp ai râde?

Aşi voi să fiu o adiere... M'aş înfăşura în jurul tău, fără să ştii.

Cât aş fi de umil, de supus şi de mângâietor, dacă mi-ai da voe să-ţi vorbesc!

Nu uitaţi şi cereţi astăzi
REALITATEA ilustrată
28 pagini mari în culori
8 Lei exemplarul

ALAMBICUL

La răspântia care cade în crucea drumurilor dintre pădurea Căscioreanca şi cătunul Icoana de o parte, şi Târgul Răcari şi satul Crevedia Mare de alta, tăind Bolintinul în patru gigantice felii de praf, la umbra unui ulm de care trăsnetele se tem şi în marginea unei păduri neîncepute, în sânul căreia dansează stafiile, — stă înfiptă dârz cârciuma lui Domnul Dumitru Oprea Măcelaru pe compartimente după specialităţi: *„Bodegă şi aperitive — tutungerie şi coale timbrate — racherie şi fleiculiţe — brutărie şi articole de marchitănie şi mărunţişuri"*.

Toate potecile aci se încrucişează, toţi nevoiaşii aci poposesc, toate păsurile aci se împărtăşesc, toată intriga, prosperitatea şi politica judeţului aci îşi etalează răutatea, bucuria şi preferinţa — la domnul Dumitru în *restaurant!*

D-l Dumitru Oprea Măcelaru e un om — un om în accepţiunea psihică, morală şi socială a cuvântului.

Seamănă cu Sft. Niculae din icoane.

O coroană de şuviţe gris pudrată pe la muchi de un alb spălăcit aşterne un semicerc de colilie pe craniul regulat sferic al cârciumarului, în zulufii căruia lucesc pete mari de bronz rămas din zgura otrăvurilor cănelii din epoca de berbantlâc a domnului Dumitru Oprea Măcelaru.

Din convergenţa zgârciului vomerului cu buza superioară vădit fanată, pornesc, una contra alteia, două mici şopârle albe de mustaţă, pentru a se întâlni mai jos, în două sfârcuri chinezeşti, în linia buzei inferioare, ceva mai umflată ca cea superioară, şi care atârnă spre bărbia ţepoasă ca o fâşie inutilă de carne veştedă, într'o perpetuă nelinişte afazică, imprimând straniu în faciesul măcelarului o neclintită mirare lăuntrică, mărită de apele nedumerite ale privirilor — un fel de curiozitate obosită pe care gravurile vulgare o pun în figura calmă şi ştearsă a comandanţilor militari chinezi.

Gura negustorului Dumitru Oprea Măcelaru stă veşnic întredeschisă pentru explicaţiuni de tot soiul, iar mânecile cămăşii suflecate incontinuu, la orice oră din zi şi din noapte, ţin mâinile dispuse să culeagă după grumazul vitei carnea sortită mititeilor şi să aducă în tăişul cuţitului, pe taler, dungile mustoase ale fleicilor-curea.

Abdomenul pe axa căruia fulgeră frânghia îmbâcsită a unui lanţ 18 carate, remorcat într'unul din buzunarele cojocului de un enorm remontoar cu încrustaţiuni istorice şi neşterse suveniruri, iar într'altul de cheile dela cassa de bani „Wiliams-Patent-Semiconvertible" lipită precaut de peretele cel mai arătos din tot magazinul între portretele de rotogoale ale blândului Vodă-Cuza şi fiorosul Vlad Ţepeş, trece disgraţios şi impertinent, mult departe de linia sternului şi împiedică accesul comod al chefliilor din prăvălie, afară spre grătar şi dinspre grătar înăuntrul prăvăliei, spre buza de ţinc a răcitorului, unde se ciocnesc paharele şi se înalţă urări de bună voie şi belşug, vadului d-lui Dumitru Oprea Măcelarul.

Scurtimea pantalonilor provenită din sbârciturile urzelei ordinare, pare că taie din picioarele bodegarului, scurtându-le egal cu cantitatea de stofă înghiţită de încreţiturile, peste care domnul Dumitru Oprea Măcelaru nici gând nu are să mai treacă vreodată cu maşina de călcat.

Două călcâie enorme, plesnite de umblet şi obezitate, debordează scorojite din scoarţa papucilor de toval, cari duc amarnic pe pingeaua ordinară această alcătuire informă, inutilă şi respingătoare de jiganie cu cap de om, zi la zi, dela pat la tejghea, dela tejghea la cleştele cârnaţilor şi de aci seara, înapoi la pat, deasupra căruia candela nu s'a stins niciodată, iar icoanele au veghiat neclintit la deverul prăvăliei în schimbul celor 12 mătănii şi al celor 12 cruci pe cari domnul Dumitru Oprea Măcelaru le ridică jertfă belşugului Dumnezeiesc, cu o regularitate neştirbită, un moment mai devreme de a-şi trage până la urechi velinţa de lână de ţigaie, la al cărui colţ dinspre perne licăreşte mânjită monograma de atlas galben a cârciumarului adormit.

* * *

Dela o vreme însă încoace, gândurile îl cam muncesc pe domnul Dumitru Oprea Măcelaru, somnul e turburat şi în leşuiala lui se îngrămădesc visuri neîmplinite cari îi buimăcesc şi-l fac din om neom: şoareci, biserici care se înclină spre pat, gata să-l strivească, bivoli, strigoi şi felurimi de gogoriţe care îl scot din minţi.

Lăcomia i-a cam întrerupt mersul sănătăţii şi, ceea ce e şi mai grav, al treburilor.

Dările la rândul lor asuprindu-l excesiv, iar pretendenţii la mâna fetelor arătându-se cam nemulţumiţi cu dotele oferite de domnul Dumitru Oprea Măcelaru, cârciumarul s'a gândit la o extensiune a comerţului şi a întregei lui întreprinderi.

A năzuit la o simigerie în coasta dinspre apus a bodegei, dar asta ar duce fatal la desfiinţarea brutăriei şi totuşi domnul Dumitru Oprea Măcelaru ar vrea să ţie şi brutăria şi simigeria. Un variété în odaia de aperitive n'ar strica; — cheflii din bodegă s'ar revărsa beţi în *local*, îngroşând deverul vadului.

Dar şi gândul ăsta nu poate să prindă: desfrânările la care ar deda convivii ar putea periclita reputaţia mireselor.

Un magazin de pielărie n'ar fi rău în coasta dinspre sud a prăvăliei, dacă lumea nu s'ar aproviziona direct dela oraş.

Un depozit de seminţerie de toate felurile de bucate, ar face minuni în partea dinspre soare-apune a cârciumei, dacă gospodarii şi-ar vinde recolta pe deantregul şi nu-şi ar mai opri din vreme rezerve pentru însămânţat!

In sfârşit, o mulţime de proecte irealizabile care îl potopesc pe domnul Dumitru Oprea Măcelaru, schimbându-i complect busola.

De aceea domnul Dumitru Oprea Măcelaru blestemă ceasul când i-au mai intrat în cap năzdrăvăniile astea de prisos şi îşi abate gândul cu jind la vremurile când, fără toate planurile astea, deverul era dever — dever de invidiat!

Osebit de asta, aceste proecte inutile, necăjind mintea măcelarului şi muncindu-i inutil voinţa, i-au mai scurtat din firimitura de somn, iar îngrijorarea unei prăbuşiri a avutului prin împuţinarea puterilor de muncă, cheltuite deasurda cu nişte invenţiuni hapsâne, i-a mai retezat din burtă. Apetitul s'a mai împuţinat şi dela o vreme domnul Dumitru Oprea Măcelaru nu mai trăeşte decât cu iaurt.

De aceea a mers omul la oraş, la doftor!

— Dumneata trebue să fi de meserie măcelar, s'a adresat solemn domnul doctor Vintilă Grumeş, şeful serviciului I de boale interne dela sanatoriul *„Bezdadea Mitică"* din uliţa Libertăţii din Bucureşti.

— Cam aşa este, să trăiţi domnul doftor, a întărit convins domnul Dumitru Oprea Măcelaru.

— Şi de ce suferi?

— Sufer că mă sufoc!

— Trebue să fi mâncat mult şi pe alese în viaţa dumitale!

— Necazurile, domnule doftor!

— Ce are aface necazurile, cu umflătura d-tale din burtă?

— Amărăciunile, domnule doftor — amărăciunile mi-au copt burta, aşa să credeţi Dumneavoastră!

— Da' dă-le încolo de amărăciuni, domnule, nu e vorba de ele — fleiculiţele, — sfârcurile de fleiculiţe te-au răpus!

— Când ai căuta, cam aşa este, domnule doftor! Taie de colo, gustă de dincoace, ciupeşte de dincolo, ba să nu se supere unu, ba că unu dă aldămaşu, ba mai ştiu şi eu ce, fel de iscodiri, numa aşa ca să te scoată din dietă!

— Vezi că ai venit la vorba mea!

— Am venit că n'am avut încotro!

— Şi acum la pat!

— Culcat?

— Păi cum altfel, în picioare, ca episcopii?

— Vai de mine, domnule doftor, dar ce mă fac eu cu burta mea? Burta nu-mi dă pace să stau întins; mi se sue grăsimea la gât şi mor astupat. Acasă la Bolintin dorm în capul oaselor, cum spuseşi d-ta, domnule doftor, ca episcopii în scaun! Vă rog să mă lăsaţi să dorm şi aci tot aşa — episcopeşte!

— Nu se poate!

— Da' pentru ce?

— Pentrucă avem să te tăiem, şi de aceea corpul trebue să se obişnuiască cu linia cuţitului!

— Cum adică, cu cuţitul!

— Dar cu ce? Trebue să dăm borhotul din d-ta afară! Probabil că d-ta trebue să fii şi cârciumar?

— Da, domnule doftor, chipurile sunt din păcate şi cârciumar!

— Atunci, fără îndoială că trebue să ştii ce este aia un *alambic?*

— Un cuptor de făcut rachiu.

— Cam aşa ceva. Atunci trebue să ştii şi cum se fabrică rachiul?

— Indopi cazanul cu borhotul ales pentru rachiu, fie drojdie de vin, fie zdrobituri de prune, fie de corcoduşe, fie de merişoare, în fine, fie din ceea ce omul vrea să fabrice rachiu.

— Apoi?

— Dai foc cuptorului de sub cazan. Cazanul are o burtă în care colcăe amestecătura poamelor, o căciulă deasupra cazanului prin care se prefiră aburii fierturii şi jos de tot, sub cuptor, lângă cenuşar, două şipote de aramă cu canale, prin care se prelinge într'o curătoare, rachiu.

— Perfect! Aşa este şi omul. Omul îndoapă mâncarea în stomac — burta cazanului. Mâncarea se digeră cu ajutorul sângelui — cuptorul de sub cazan. Organismul sdrobeşte alimentele, reţinând materiile nutritive — şipotele de aramă ale cazanului — eliminând pe cele inutile — căciula cazanului!

— Taman aşa şi este, domnule doftor!

— Dumneata ai îndopat prea mult borhot în cazan, cuptorul a fost peste măsură de încins, arderile grăsimilor s'au precipitat şi rezultatul a fost că, alimentându-te excesiv, şipotele de aramă ale alambicului cari la om se cheamă rinichi, s'au astupat şi rachiul nu a putut să treacă în curătoare. Au rămas în cazan şi acum cazanul stă gata să plesnească. — Cazanul alambicului nostru este burta dumitale!

— Dar ce are aface omul cu alambicul? Omu e de carne, şi alambicul e de fier, întări domnul Dumitru Oprea Măcelaru cu ochii speriaţi spre palmele domnului Doctor Vintilă Grumeş, pregătite să taie burta cârciumarului.

— Păi îţi spusei doară că şi alambicul crapă dacă îi înghesuim în cazan prea mult borhot!

— Dar de unde focului atâta borhot în mine, dacă eu n'am băgat de zilişoare un dumicat în gură?

— N'oi fi băgat, dar văzui că şipotele d-tale de aramă stau astupate!

— Ca la alambic?

— Cam aşa ceva!

— Asta e alambicu?

— Asta e!

* * *

In puterea nopţii care a urmat consultaţiunii doctorului Vintilă Grumeş dela serviciul I medical dela sanatoriul *„Bezdadea Mitică"* din uliţa Libertăţii din Bucureşti, o umbră a trecut în halat pe brâul de afară al rezervei No. 8 şi halatul trase după el un om care se prăbuşi în iarbă.

Un ţiglan sfâşie liniştea împrejurimilor, pentru a scula din somn câteva lumini în calcanul alb al sanatoriului.

Un bolnav fugise din spital.

* * *

— Auzi d-ta? Să-mi taie mie doctorul burta, şi tu să-mi stai poponete piază rea şi cobe? se răsti domnul Dumitru Oprea Măcelaru spre mogâldeaţa cu căciulă, cazan, cuptor şi şipote de aramă, înfipt cu mâinile în şolduri, în mijlocul curţii bodegei şi aperitivelor, tutungeriei şi coalelor timbrate, rachieriei şi fleiculiţelor brutăriei şi articolelor de marchitănie din răspântia care cade în crucea drumurilor dintre pădurea Căscioreanca şi cătunul Icoana de o parte şi Târgul Răcari şi satul Crevedia Mare de alta, tăind Bolintinul în patru gigantice felii de praf, unde stă de ani neclintită cârciuma domnului Dumitru Oprea Măcelaru.

— Cine te-a pus să-mi semeni ca două picături de apă, ca să ajung din pricina ta la cuţit — hai?

Şi alambicul se rostogoli la pământ, cu căciula, cu cazanul cu cuptorul şi cu şipotele de aramă cu tot, sub loviturile însetoşate ale domnului Dumitru Oprea Măcelaru!

Dar domnu Dumitru Oprea Măcelaru, tot de uremie va pieri!

SARMANUL KLOPSTOCK

Abonamente la jurnale şi Reviste străine

Apropriindu-se finele de an cu ocaziunea reînoirii abonamentelor, oferim a servi clientela noastră din provincie cu jurnalele şi revistele notate aci, şi franco la adresele date, cu următoarele preţuri:

REVISTE FRANCEZE

Jurnale *zilnice*, preţ *lunar franco:* Echo de Paris lei 105, Excelsior lei 135, Figaro lei 120, Le Journal lei 105, Excelsior lei 135, Figaro lei 120, Le Journal lei 105, Le Le Matin lei 105, Oeuvre lei 105, Petit Parisien lei 105 şi Le Temps lei 150.

Reviste săpt., preţ lunar franco: Journal Amusant lei 71, Candide lei 34, Gringoire lei 34, Fantasio lei 79, L'Illustration lei 196, Nouvelles littéraires lei 26, Le Sourire lei 73, La vie Parisienne lei 104, Science et Voyage lei 43.

Reviste bilunare, preţ lunar franco: Les Annales lei 49, L'art vivant lei 76, Conferencia lei 28, Mercure de France lei 82, Nouvelle Revue Francaise lei 104, Revue des Deux Mondes lei 108, Revue Scientifique lei 58, Journal de Voyage lei 26, Modes et travaux feminines lei 62.

Reviste lunare, preţ lunar franco: Femina lei 73, Jardin des Modes lei 52, Je sais tout lei 47, Lecture pour tous lei 47, Nos loisirs lei 40, Omnia lei 75, Vogue lei 61, Science et la vie lei 41, Vie à la campagne lei 50, (numere excepţionale lei 72).

Maison pour tous la 2 luni lei 17.

Toate jurnalele şi revistele notate mai sus, abonate pe timp de 6 sau 12 luni pot fi servite direct din Paris, la adresa dată şi cu preţuri mai reduse.

Relaţiuni se vor da la cerere.

Reviste germane săpt. franco:			
Die Woche	Lei	80	lunar
Jugend	„	90	„
Lustige Blätter	„	84	„
Gartenlaube	„	80	„
Wiener Bilder	„	74	„
Die Bühne	„	158	„
Münchener Ill. Presse	„	54	„
I. Z.	„	42	„
Welt Spiegel	„	23	„
Radio Woche	„	64	„
Radio-Welt	„	96	„

Reviste engleze, săpt. franco:			
Sketch	Lei	320	lunar
Tatler	„	320	„
Graphic	„	320	„
London News	„	320	„
Tit-Bits	„	64	„
London Opinion	„	64	„
Times Weekley	„	54	„
Times littérairye	„	54	„
Observer	„	64	„
Saturday Evening Post	„	282	„

Reviste germane lunare franco:		
Velhagen Klassings Monatsheft	Lei	99
Das Leben	„	43
Das Magazin	„	43
Revue des Monats	„	43
Scherl's Magazin	„	42
Uhu	„	48

Reviste engleze lunare franco:		
Golden West	Lei	42
Happy Magazine	„	42
Women	„	81
Nash	„	81
Hommes & Garden	„	81
Strand Magazine	„	79
Grand Magazine	„	79

In Capitală jurnalele şi revistele de mai sus se servesc în librărie cu preţurile normale.

A apărut
„LAZAR ŞAINEANU"
Viaţa şi activitatea sa ştiinţifică
de LUCA VORNEA
Un frumos volum de 160 pagini format mare
Editura „ADEVERUL" Preţul 60 lei

Boilile de plămâni sunt curabile!



Tuberculosa plămânilor Tuberculosa, Tusea Tusea seacă, Tusea cu flegmă, Asudarea în timpul nopţei, Catarul bronchiilor, Catarul, Scurgerea de sânge, sunt vindecabile

:: Mii de vindecaţi ::

Cereţi imediat cartea asupra „Arta nouă de hrană"

care a salvat pe mulţi. Aceasta se poate întrebuinţa în orice fel de trai şi ajută a învinge mai repede boala. Greutatea corpului se măreşte şi opreşte cursul boalei. Oameni serioşi din medicină confirmă excelenţa metodei mele şi consimt cu plăcere la întrebuinţarea ei. Cu cât se începe mai din vreme cu metoda mea de nutriţie, cu atât mai bine.

Cu totul gratis căpătaţi cartea mea, din care veţi afla ceeace trebue să ştiţi. Cine este chinuit de dureri şi cine vrea să scape de ele repede şi fără pericol să scrie încă astăzi.

Accentuez că căpătaţi cu totul gratuit explicaţiunile mele, fără nici o obligaţiuue din partea Dv., şi medicul Dv. va consimţi desigur la această

Noua regulare a nutriţiunii Dv.

Extrageţi poveţe şi întăriţi-vă voinţa de a vă vindeca din cartea unui medic cu experienţă. Vă aduce regenerare şi mângâere în viaţă şi se adresează tuturor bolnavilor, care se interesează de actualul stadiu al metodelor de vindecare a tuberculosei.

Adresa mea:
Georg Fulgner, Berlin-Neukölln,
Ringbahnstr. No. 34. — Abt. 611.

NOMOTEISMUL: O nouă filosofie a religiei

Nomoteismul este o filosofie nouă, pe care Th. Ziehen profesor la universitatea din Halle, o aduce la cunoştinţa publicului prin radiofonie, într'o serie de opt prelegeri. Mijlocul este ingenios, iar dacă avem în vedere că nomoteismul este o nouă lămurire a conceptului nostru despre Dumnezeu, faptul de a anunţa lumii prin radiofonie un adevăr nou, fie el chiar relativ, devine în sine impresionant.

Trecând însă la însuşi fondul de idei al acestor prelegeri radiofonice, adunate de Th. Ziehen într'un volum intitulat *„Die Grundlagen der religionphilosophie"*, problema încearcă să lămurească o idee fundamentală în gândirea contemporană. Anume cunoaşterea obiectului filosofiei religiei şi prezentarea istorică a diverselor încercări făcute de mintea noastră pentru a-l lămuri. Acest obiect se referă însă la raportul dintre filosofie şi religie, înglobat în cadrul sistemelor filosofice create de mintea noastră, şi la posibilitatea precizării conceptului despre Dumnezeu, în filosofie. Cu întrebarea, dacă filosofia ne poate da o religie.

Aşadar Th. Ziehen reia o veche discuţie, cu mult mai interesantă decât chestiunea poate tot atât de veche, a raportului dintre ştiinţă şi religie. In această din urmă discuţie, s'au amestecat şi filosofii, fireşte, şi mulţi din ei au ajuns la convingerea că nu poate fi niciodată vorba de o conciliere între religie şi ştiinţă. Drumurile acestora sunt deosebite, fiecare avându-şi un domeniu propriu de cercetare. Mai curând am putea spune că religia începe abia acolo unde sfârşeşte ştiinţa. Iar obiectul religiei rămâne pentru metodele de cercetare ale ştiinţei, domeniul unui vast incognoscibil. Termenul este al lui Spencer, iar filosoful francez Boutroux l'a cercetat mai deaproape, în „Sciences et Religions" şi a ajuns la aceiaş convingere după ce a trecut în revistă încercările filosofice mai de seamă, de apropiere între ştiinţă şi religie. Ar urma că între ştiinţă şi religie este o deosebire tranşantă peste care filosoful nu poată să treacă. Aceiaş deosebire este poate între ştiinţă şi filosofie, deşi mulţi pun în discuţiune azi o problemă a filosofiei ştiinţei şi caută să lămurească nu numai metodele ştiinţei şi obiectul ei, dar şi să ajungă la formularea unei teorii a cunoştinţei noastre, clădită în bună parte pe rezultatul acestor cercetări. Dar sunt unii filosofi cari caută să înlăture o posibilitate de apropiere între ştiinţă şi filosofie, mai ales când filosofia ar voi să fie o ştiinţă generalizatoare şi unificatoare a tuturor ştiinţelor. Bergson de pildă, consideră o astfel de pretenţie ca injurioasă, atât pentru ştiinţă cât şi pentru filosofie. Pentru el, filosofia nu este o sinteză a ştiinţelor, ci trebue să urmărească numai să prezinte analitic intuiţia pe care filosoful o are despre lume şi viaţă. Pentru Bergson, ştiinţa este o descriere a morţei, a lucrurilor considerate în imobilitatea lor, pe când filosofia este o descriere a vieţei, a fenomenelor considerate în schimbarea şi desfăşurarea lor în infinit.

Cu totul altfel se prezintă însă chestiunea, când este vorba de a se lămuri problema raportului dintre religie şi filosofie. Aci ambele domenii renunţând la ştiinţă, pot ajunge să se înţeleagă. De aci şi convingerea pentru mulţi că o filosofie a religiei este posibilă. Aceasta chiar dacă metodele religiei nu sunt aceleaşi ca ale ştiinţei, — ci sprijinindu-ne doar pe considerentul că ambele au acelaş obiect de cercetare, ideia de Dumnezeu şi cu încercarea în plus pentru filosofia religiei, de a răspunde dacă filosofia ne poate da o religie.

Religia într'adevăr îşi clădeşte sistemul ei pe credinţă şi pe sentimentele noastre în faţa nepătrunsului cosmos. Filosofia îşi clădeşte sistemul religios şi lămureşte ideia de Dumnezeu, prin ideile clare ale raţiunii noastre. Prin aceasta drumurile lor se despart. Ele au pornit însă la început din însuşi obiectul preocupărilor lor, conceptul despre Dumnezeu. Numai că religia şi-l reprezintă pe Dumnezeu, pe când filosofia îl gândeşte numai.

In această din urmă ordine de idei, desigur că trebue să ne oprim numai la religiile aşa cum sunt ele azi, la popoarele civilizate şi să nu le considerăm în evoluţia lor. Fără îndoială că şi din acest punct de vedere sistemele de religie sunt interesante de studiat, mai ales dacă le punem în legătură cu religiile popoarelor primitive. Filosofia religiei formează din această preocupare un capitol important pentru studiul ei. Pentru prezentarea însă în linii largi a temei filosofiei religiei şi a nomoteismului lui Th. Ziehen, aceasta nu mai este necesar, ci trebue numai să fie amintit. Iar dacă procedăm astfel şi considerăm numai religiile judaică, islamică sau creştină, am vedea că în reprezentarea ideii despre Dumnezeu, ele au în esenţă aceiaş reprezentare. Toate şi-l închipuie pe Dumnezeu ca pe o persoană — de aci şi caracterul antropomorfic al lor, — şi îi dau însuşirile perfecţionate ale omului. In plus, ele şi-l închipuie pe Dumnezeu ca fiind în afară de lumea pe care o credem noi că există. Dumnezeu este, — cum se spune, — transcendent lumii pe care a creiat-o. In reprezentarea pe care aceste religii o au despre Dumnezeu, mai este apoi cuprinsă şi nota unor raporturi constante între divinitate şi om. Dumnezeu poate oricând să influenţeze mersul lucrurilor pentru a da omului cât mai multă fericire aci pe pământ, iar în cazul când omul nu s'ar împărtăşi de toate bunurile pământeşti, aceiaş reprezentare îi rezervă mângâierea că va dobândi fericirea în viaţa de apoi, în ceruri. De aci şi încheierea, pentru mintea noastră, a imortalităţii noastre, cel puţin cu sufletul, pentru a primi recompense de la Dumnezeu după moarte, dacă nu le-am avut în timpul vieţei, sau chiar dacă le-am avut. De aci însă şi încheierea asupra necesităţii creării unui cult divin pentru a implora şi coborî asupra noastră bunăvoinţa divină, pentru timpul existenţei noastre pământeşti.

Pentru filosofie însă conceptul despre Dumnezeu nu este reprezentat. El poate să fie, după cum spuneam, gândit. Aşa că, în filosofie orice tendinţă de antropomorfizare a divinităţii se înlătură şi rămâne numai afirmarea că Dumnezeu este transcendent acestei lumi sau este înlăuntrul ei, adică îi e imanent. Dar poate să fie şi imanent acestei lumi pe care a creat'o şi în acelaş timp să fie ceva mai mult decât însăşi creaţia sa. Cu alte cuvinte, este posibil să gândim că creatorul nu se confundă complect cu lumea creată. El poate să existe independent de ea, aşa cum soarele continuă să strălucească deşi dintr'însul s'au născut planetele cunoscute nouă şi cari continuă să rămână subordonate elementului prim din care au pornit.

Istoria filosofiei ne arată că toţi marii filosofi au lămurit acest concept despre Dumnezeu (aşa dar ei nu au fost niciodată ateişti), iar pentru mintea noastră este indiferent faptul că în explicările lor, ei s'au deosebit unii de alţii. Pentru cercetătorul înarmat cu adevărata atitudine ştiinţifică şi filosofică cu care trebue să privească lucrurile, diferenţierea în explicarea unor fenomene sau concepte nu trebuie să nască dezolarea, ci dimpotrivă convingerea că fenomenul sau lucrul ce este cercetat e atât de complex şi are atât de multe faţete, încât diversitatea explicărilor este un progres. Aceasta, fiindcă fiecare din precizările filosofilor asupra lucrurilor sau fenomenelor, este prezentarea uneia sau alteia din multiplele lor faţete. A prezenta aşadar un lucru în multiplele lui aspecte, nu este o dovadă a imposibilităţii pentru mintea noastră de a putea spune ceva despre un lucru, ci este, dincontră, mărturia că suntem pe calea cea bună de a avea în cele din urmă intuiţia esenţei lui, şi pe care tocmai diversitatea explicărilor o pregăteşte.

Filosofii au lămurit fiecare în parte conceptul despre Dumnezeu, gândindu-l fiecare în altfel. Cum am arătat, — aceasta nu este un rău. Aspectele multiple sub care poate să fie gândit un lucru ne dau posibilitatea de a-l cunoaste în esenţa lui. Iar dacă vre-o minte cuprinzătoare în gradul cel mai înalt posibil, ar putea printr'o sforţare a atenţiei şi un joc prodigios al asocierilor de idei, să sintetizeze toate lămuririle de până acum şi să adauge la ele propria lui lămurire asupra conceptului despre Dumnezeu, — atunci desigur că mintea noastră ar putea să pătrundă în însăşi esenţa ultimă a conceptului, pe care raţional ni l'am făcut despre Dumnezeu.

Nu este exclus ca unii să vadă aci o contradicţie a ideii afirmată până acum că din punctul de vedere filosofic, Dumnezeu poate să fie gândit numai. Dacă avem însă în vedere că orice gândire a noastră este imposibilă fără şi o concretizare a ei şi dacă mai ales voim să vedem că această concretizare nu poate fi tot una cu o antropomorfizare a idei despre Dumnezeu, ci numai că aci ideia de Dumnezeu se confundă uneori cu ideia de bine (Platon), alte ori cu natura (Spinoza), cu umanitatea (Comte), cu ideia de lege determinatoare a tuturor fenomenelor (Th. Ziehen), atunci această condradicţie se înlătură. Rămâne cu toate acestea pentru mintea noastră posibilitatea de a gândi că Dumnezeu este şi o realitate psihică, aşadar o valoare, care niciodată nu poate să fie concretizată în mintea noastră, sub nici o formă posibilă. Dumnezeu e ceeace nu este dat, adică este o mărime ce se realizează în noi. In felul acesta, Dumnezeu nu are nici o determinare şi se confundă cu ideia pe care filosofia mistică o poate avea despre Dumnezeu. (Eckhardt).

Pentru filosofie în genere însă, conceptul despre Dumnezeu este legat întocmai ca şi pentru religie, şi cu afirmarea imortalităţii sufletului nostru, aşa cum ne precizează Kant în „Critica raţiunii practice", — şi în acelaş timp şi cu ideia de lege morală, de oarece divinitatea impune activităţii noastre norme categorice de conduită. Aşi putea cita în această privinţă, din nou „Critica raţiunii practice". Norma morală este aci imperativul categoric, singurul lucru în sine pe care-l putem cunoaşte şi care ne dă regula după care putem constata dacă o faptă a noastră e morală sau nu. E morală, când acţiunea noastră poate servi de îndreptar pentru toată lumea.

In fine, filosofia stabilind ca şi religia posibilitatea unor raporturi între Dumnezeu şi om, crează ca şi religia. cultul divinităţii, aşa cum filosofia o concepe, de pildă cultul umanităţii, umanitatea fiind Dumnezeu în concepţia lui Comte. De aceia se şi poate vorbi despre o religie a umanităţii. Celelalte concepte filosofice despre Dumnezeu amintite, — n'au dus însă la crearea unei religii posibile în cadrul filosofiei. Ele s'au mărginit voluntar sau nu, să definească numai conceptul despre Dumnezeu. Singur Spinoza a creat o religie filosofică fără a înlocui conceptul despre Dumnezeu cu vreo idee a umanităţii de pildă, ceeace în definitiv este oarecum naiv şi fără a crea vreun cult pentru a implora pe Dumnezeu în vederea existenţei noastre fericite pe pământ.

Insuşi Th. Ziehen nu creiază o religie în vreun sistem de filosofie, ci şi el ca şi ceilalţi filosofi arătaţi mai sus, precizează numai conceptul despre Dumnezeu, pornind dela ideia filosofului Fichte că Dumnezeu este identic cu legea noastră morală, şi complectând-o cu observaţia că legea morală nu epuizează întreaga realitate. Ceeace ne-ar putea face să gândim că legea sub care se desfăşoară celelalte fenomene ale naturei, ar putea să fie supusă unei alte divinităţi aşa cum sunt supuse unei divinităţi fenomenele vieţii noastre morale. Deaceia Th. Ziehen propune ca conceptul fichtean despre Dumnezeu să fie înlocuit cu ideia unui Dumnezeu în care să se cuprindă orice lege care guvernează lumea noastră sau orice lume care ar putea să existe. In felul acesta, el identifică pe Dumnezeu cu „legea în genere" şi fiindcă nomos este cuvântul grecesc pentru ideea de lege, filosofia religiei ia astfel la el numele de nomoteism.

Această filosofie este monoteistă şi cuprinde în sine nu numai legea morală şi pe cea logică a lumii sau legea cauzală a fenomenelor naturale, dar mai are de caracteristică faptul că aci conceptul despre Dumnezeu este etern, că e imanent lumii şi înlătură orice antropomorfism. Legea în genere mai cuprinde şi legea epigenetică a fenomenelor sufleteşti paralele cu procesele fizico-chimice ale funcţiunii creerului nostru, — fenomene cari se deosibesc de cele logice şi naturale. Acestea din urmă sunt absolute şi deci date întotdeauna. Fenomenele sufleteşti însă sunt în continuă înnoire şi evoluţia lor „creativă", îşi găseşte amploarea în istoria culturii omeneşti. Mai departe. Unitatea legii tuturor fenomenelor considerată ca Dumnezeu, nu trebue să ne ducă la formularea vreunui dualism între lege şi lucrurile la care ea se referă. Dacă am gândi astfel, am dovedi că este posibil să existe lucruri fără lege sau lege fără lucruri. Legea este însă imanentă lucrurilor. In sfârşit, legea care este Dumnezeu, nu înlătură nici sfinţenia noastră în faţa ei. Kant preamăreşte legea morală şi numai acela dintre noi care nu poate să-şi reprezinte pe Dumnezeu altfel decât concret, este lipsit — închee Th. Ziehen, — de iubirea intelectuală către Dumnezeu. Această iubire nu are nevoe de nici o personificare.

Amor dei intelectualis din filosofia lui Spinoza este astfel concluzia la care ajunge şi Th. Ziehen în noua sa filosofie a religiei, în nomoteismul său.

I. BRUCAR

A apărut:
UN PRÂNZ de GALĂ
de D. D. PATRAŞCANU
Un volum de 250 pp., multe inedite, lei 75
Editura „Naţionala" S. Ciornei



Şt. Luchian — La mânăstire

GARŞIN

Un foarte scurt roman

Parcă arde gerul ăsta !... Ianuarie îşi vesteşte sosirea, o vesteşte portarilor, sergenţilor şi tuturor nenorociţilor, care nu pot să-şi ascundă nasul la căldură. Mi-o vesteşte şi mie, nu pentrucă n'aşi găsi un colţişor cald, ci pentru că am poftă să mă plimb.

Adevărat ! Dece hoinăresc noaptea pe malul acesta pustiu ?....

Patru felinare luminează de-ţi iau ochii, cu toate că vântul face să le joace flacările. Luminează întunericul întins, iar palatele şi mai ales ferestrele lor sunt sumbre. Din marea lor înălţime geamurile parcă ar reflecta întunecime. Vântul vueşte dealungul Nevei îngheţate şi pustii.

„Ding-dang, Ding-dang !", răsună prin flueratul vântului. E clopotul dela catedrala fortăreţei, şi fiecare sunet al lui răspunde parcă loviturilor piciorului meu de lemn, şi loviturilor inimii mele care se ciocăneşte de pereţii încăperii ei, rămasă prea strâmtă.

Trebue să mă prezint cititorului. Sunt un tânăr cu picior de lemn. Aveţi să spuneţi că imit pe Dickens, care are şi el un personaj cu un astfel de beteşug. Nu ! Nu imit pe nimeni! Sunt cu adevărat un om tânăr cu un picior de lemn. Il am nu de mult...

„Ding-dang, ding-dang !" Ce melancolic sună ! Acum bate ceasul unu. Mai sunt şeapte ceasuri până la ziuă. Abea atunci vom scăpa de noaptea asta rece şi neagră, şi va începe ziua umedă şi posomorîtă. Să mă duc acasă ? Mi-e tot una ! Eu n'am nevoie de somn !

Şi primăvara îmi plăcea să mă plimb pe malul acesta. A, ce nopţi erau ! Nopţi răcoroase, cu cerul negru şi cu stele mari care te urmăreau cu privirea. Mai târziu, luna plină lumina jumătate din cer. Neva curgea mândră şi cu dâre de lumină şi lovea liniştită, cu valurile ei slabe, pietrele malului. Pe mal stăteam eu, iar de braţul meu se rezema o fată.

Ah ! dragii mei domni şi doamne ! De ce am mai început să vă povestesc necazurile mele ? Ia aşa e inima omenească ! La oricine caută alinare când e rănită. Şi nu găseşte !...

Pe atunci, când am făcut cunoştinţă cu Maşa, inima mea era încă în stare foarte bună. Am făcut cunoştinţă cu ea chiar în locul acesta, şi pe atunci nu era frig ca acum. Eu aveam un picior în carne şi în oase în locul acestuia, de lemn, un picior tot atât de bine făcut ca cel din stânga. Mergeam uşor, nu ca un olog.... Cuvântul e urât, dar de cuvinte îmi arde mie acuma !?...

Am făcut cunoştinţă cu ea foarte simplu. Eu mergeam, ea mergea. N'am fost niciodată crai, dar atunci nu ştiu ce m'a împins, şi am început să-i vorbesc. Mai întâi i-am spus, bine-înţeles, că nu sunt dintre cei obraznici, care... şi aşa mai departe. Pe urmă, despre intenţiile mele cinstite... şi aşa mai departe. Am condus-o până la ea acasă, în strada Galernia. Se întorcea dela bunica ei, unde îşi petrecea toate serile şi-i cetea romane. Biata bunică era oarbă ! Acum a murit. Anul ăsta au murit atâţia, şi mulţi din ei mai tineri decât bunica. Şi eu eram cât pe-aci să mor, dar n'am murit. Cât nu poate îndura un om !...

Şi aşa, Maşa mi-a poruncit să fiu *erou*, şi prin urmare, să plec la războiu.

Vremurile cruciadelor au trecut, cavalerii au dispărut. Dar dacă iubita ţi-ar spune „acest inel — sunt eu !" şi l-ar arunca în foc, chiar în focul cel mai mare, ca atunci când a ars moara lui Feig (ce mult e decând s'a întâmplat asta!), oare n'ai să te arunci să-l scoţi? Dimpotrivă, ai să-mi răspunzi d-ta. Am să mă duc la giuvaergiu şi am să-i cumpăr alt inel mai frumos şi mai de preţ. Eu îţi răspund, că fata are să-ţi spună că inelul ei era mai frumos. Dar e adevărat că sunt fel de fel de fete, unele ar spune aşa, altele — altfel.

Maşa era o fată foarte curioasă. Când s'a declarat războiul a umblat câteva zile posomorîtă, fără chef de vorbă; cu nimic n'o puteai înveseli. „Ascultă", mi-a spus într'o zi „eşti un om cinstit ?" „Aşa cred" i-am răspuns eu. „Oamenii cinstiţi întăresc prin fapte cuvântul lor. D-ta erai pentru război; trebue prin urmare să mergi să te baţi". Şi-a încruntat sprincenele şi mi-a strâns mâna în mânuţa ei.

M'am uitat la dânsa şi i-am spus serios : „Da!"

„Când te vei întoarce, voi fi a dumitale", îmi zise, la plecare. Lacrimile mă înecau, mai, mai să isbucnesc.

— Ţine minte Maşa, oamenii cinstiţi..."

— „Intăresc cuvântul prin faptă" a sfârşit ea fraza.

Am strâns'o în braţe cea din urmă dată, şi am sărit în vagon.

Deşi plecasem să mă bat pentru Maşa, mi-am făcut cinstit datoria către patrie. Trecurăm prin România, prin ploaie şi praf, prin arşiţă şi frig, şi, plin de devotament, rodeam pesmeţi uscaţi. La prima întâlnire cu Turcii, nu mi-a fost frică deloc; drept răsplată mi-au dat crucea şi m'au făcut ofiţer. In timpul ciocnirii a doua, ceva a căzut lângă mine, bubuind tare... Am căzut la pământ... gemete, fum... Un doctor cu şorţ alb şi cu mâini pline de sânge... Surori de caritate... Piciorul tăiat mai sus de genunchi... Toate astea au zburat ca în vis pe lângă mine.

Un tren sanitar cu paturi albe şi plăcute goneşte, ducându-mă la Petersburg.

M'au internat în spital. Asta era prin Iulie. L-am rugat pe soldatul de gardă să-mi caute adresa Mariei Ivanovna G... Tot acolo locuia, în strada Galernia!... I-am scris trei scrisori, fără să primesc nici un răspuns.

Acum ţi-am povestit tot dragul meu cetitor. Se înţelege că d-ta nu m'ai crezut. Ai să spui că e un basm demodat: „un cavaler şi o perfidă trădătoare. Grozav seamănă cu un roman vechiu!"

— Prea pătrunzătorul meu cetitor! Crede-mă că azi mai sunt şi alţi cavaleri de aceştia şi afară de mine!"

In sfârşit, mi-au potrivit piciorul de lemn încât am putut afla singur care fusese cauza pentru care nu-mi scria Maşa. Am plecat cu trăsura în strada Galernia, pe urmă am urcat multe trepte. Cum le mai săream cu opt luni în urmă! In sfârşit, iată uşa! Sun şi aştept, cu inima strânsă. Vechea servitoare Axdotia îmi deschide, iar eu, fără să mai ascult exclamaţiile ei de bucurie, dau busna în salon.

Maşa nu e singură. Stă pe canapea împreună cu ruda ei depărtată, un tânăr foarte drăguţ, care, încă înainte de plecarea mea, terminase universitatea şi aştepta să i se dea un post însemnat. Amândoi erau foarte drăguţi cu mine, dar păreau încurcaţi şi ruşinaţi. După un sfert de ceas, am înţeles totul.

A treia zi a avut loc căsătoria, la care am fost şi eu martor. Maşa se uita din timp în timp pe furiş la mine, iar bărbatul ei se purta cu mine din cale afară de amabil.

La urmă a fost chef mare. Nemţii — rudele miresei — strigau „Hoch!" şi mă numeau „Der Russische Held". Maşa şi bărbatul ei erau luterani.

— „Aha!", — strigă cetitorul perspicace. — „Acuma te-am prins! Pentruce ţi-a trebuit religia luterană? Pentrucă ortodoxii nu se cunună în Decembrie!"

Gândeşte-te ce vrei, cetitor perspicace! Mie mi-e tot una! Dar dacă ai merge cu mine, în nopţile acestea de Decembrie, pe cheiul cu palate, ai auzi ca şi mine vuetul vântului şi zgomotul piciorului meu de lemn. Şi dacă ai pricepe ce se petrece în mine, m'ai crede!... „Ding-dang, ding-dang!" Ceasul bate patru. E timpul să mă întorc acasă, să mă arunc în patul rece şi să adorm.

Din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

GELOZIE

Dacă nu ne-am fi 'ntâlnit
(Absolut din întâmplare),
Tu pe altul oarecare
Tot aşa l-ai fi iubit.

Dacă nu-ţi ieşeam în drum,
Ai fi dat cu bucurie
Altuia străin, nu mie,
Mângâerile de-acum.

Ai avea şi vre-un copil
Care, poate (idiotul!)
Ar fi semănat în totul
Cu-acel tată imbecil.

Dar aşa... ce lucru mare
Că 'ntr'o zi ne-am întâlnit
Şi că 's foarte fericit, —
Absolut din întâmplare!

L. V.

Un nume și o clipă

Intâmplarea a vrut ca tocmai în ajunul sărbătoririi unui deceniu dela clipa abstractă, oficială a evenimentului Unirii tuturor Românilor, să dau ochii cu cel dintâi om care a deschis seria actelor prealabile ce duceau la triumful predestinat al cauzei numite Intregirea noastră Națională.

Astăzi, primul om al primei clipe dela începutul acestui proces epocal, se numește, prin capriciul Istoriei însăși: Vasile Matveev, directorul Trupei Ruso-Ucrainiene „Vladimiroff" care a jucat două luni de zile la cinematografele din Capitală și dela 1 Decembrie cor., a pornit de aci în turneu prin provincie.

Capriciu al Istoriei! Fiindcă acest locotenent Vasile Matveev, ofițer al armatei rusești țariste, basarabean din județul Ismail (orașul Bolgrad), aflându-se la Odesa în primele zile ale Revoluției Rusești și în plin războí european, a găsit de cuviință, în ziua de 4 Martie 1917, adică trei zile după abdicarea Impăratului Nicolae al II-lea Romanov, să convoace prima adunare a tuturor „moldovenilor" basarabeni — soldați, gradați și ofițeri — din regimentul 14 de tiraliori, cu scopul de a discuta cu dânșii problema viitorului ce se deschidea în clipa aceia în fața Basarabiei și de a le propune formarea imediată a unui *Batalion Național Moldovenesc*, din propria lor inițiativă și autoritate, din așa numita *ordine de prezentare*...

Deci, data de 4 Martie 1917 precede toate celelalte date legate de realizarea *manu militari* a Idealului Național Românesc, — datele încununate astăzi pentru Istoria Neamului cu serbarea zilei de 1 Decembrie, ca zi a Unirii integrale.

Vasile Matveev!... Și alături de acest prim-nume și inițiator al ultimului capitol din Cartea veche a Românimii, apăruseră în aceiași zi la adunarea convocată, încă doi ofițeri: căpitanul Catelii și locotenentul Ciornei. Apoi urmează alții să se alăture acestora trei, până când „moldovenii" regimentelor din Odesa ajung să-și formeze o mare unitate proprie numită „Batalionul Moldovenesc". Această organizație intră în raporturi de reciprocitate cu celelalte formațiuni militare minoritare din Odesa, ia contact cu Basarabia redeșteptată — la Chișinău — în jurul ideii unui „Sfat al Țării", primește ca soli ai Basarabiei pe moș Ion Codreanu și pe Pantelimon Halipa, manifestează pe piețele și pe străzile Odesei, aclamă pe Vasile Stroescu ca președinte de onoare al tuturor organizațiilor naționale formate spontan la Odesa; și năzuește spre Basarabia, spre Casa strămoșilor, acasă...

Procesul Unirii Integrale a durat apoi 21 de luni, până la începutul lui Decembrie 1918, când *„s'a închis cercul"* început de ismaileanul Vasile Matveev la 4 Martie 1917, cuprinzând pe toți basarabenii, bucovinenii, ardelenii și bănățenii.

De atunci și până astăzi, un alt proces — evident, de reflux — a ajuns să pună acel prim-nume dela acea primă clipă a Unirii, într'o situație de Director al trupei Ruso-Ucrainene „Vladimiroff" cu doi de „ff", așa cum e scris pe carta de vizită a d-lui Matveev...

Nu s'a dovedit de astă dată dreptatea vechiului: *Trade venientibus ossa!*

Cei mai târziu veniți și definiți în problema Basarabiei, în mare parte, au știut să pună mâna pe tot ceiace fusese din capul locului indicat ca apanagiu și ca funcție a inițiatorilor de felul lui Vasile Matveev, lui Pantelimon Halipa, etc...

Capriciul Istoriei dela începutul ultimului deceniu (întins pe aproape 12 ani) a dus la gluma Istoriei de astăzi. Fiindcă omul primei clipe a Unirii conduce nu un departament național, ci un mic „teatru" străin. Iar alții — nu toți, dar foarte mulți — făcând pe clownii servili ai bâlciurilor noastre politice, acaparau într'una timp de un deceniu, funcții importante și utile publice și se îmbogățeau...

ALEXIS NOUR

„Album zoologic"

Corrida

Decorul ca 'n „Arene 'nsângerate"
De Blasco Ibanez... Ridică nori
Masivii tauri cu armuri vărgate,
Pândiți de virtuozi toreadori.

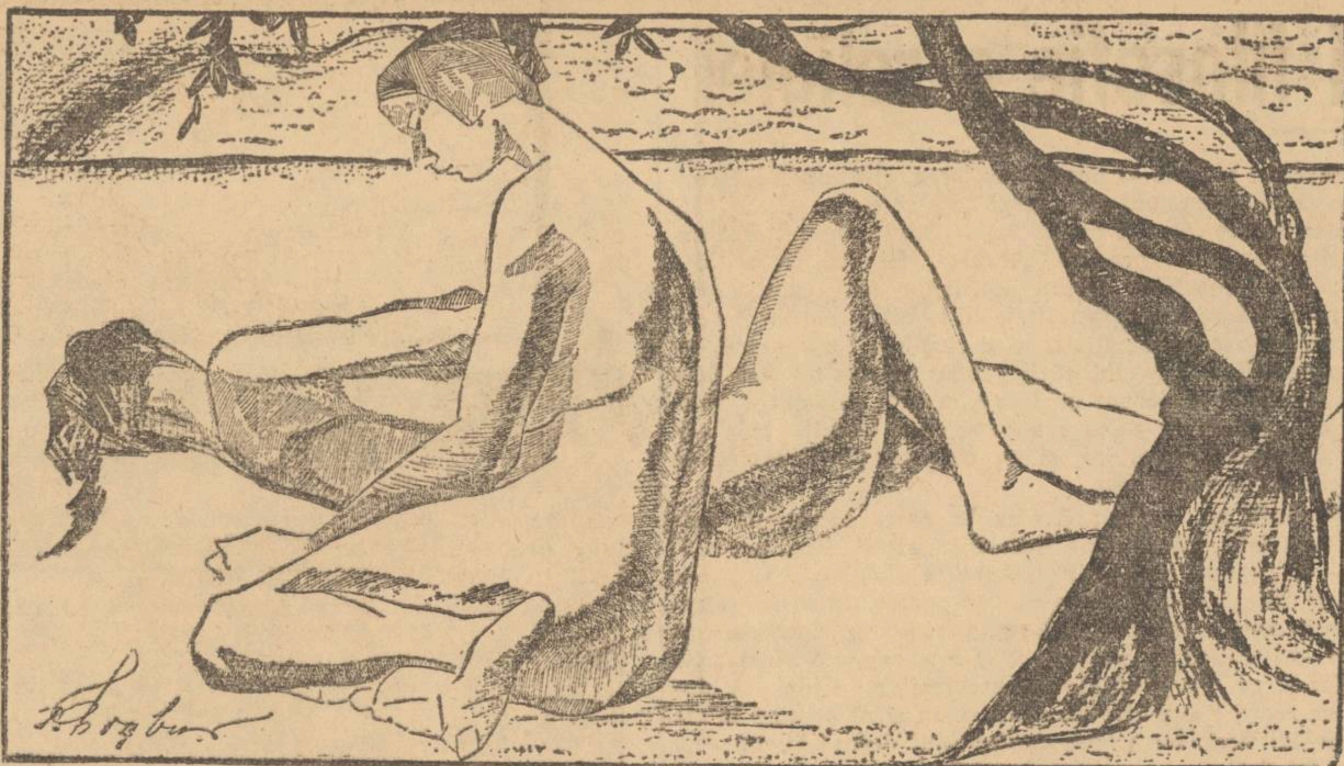
Pornesc din public strigăte sonore...
Și taurii răniți de banderile,
Așteaptă cu priviri de jetatore
Dușmanii care flutură mantile...

Un taur dârz cu coarne de agată,
Cu nări de jar, cu ochii tulburi, vine...
Iar caii cad cu burta spintecată
Și curg în praf panglici de intestine...

Când notele cu „Carmen" își iau sborul.
Eroice porniri încep să toarne;
Implântă în arenă matadorul,
Brusc, taurului spada între coarne...

ALEXANDRU BILCIURESCU

CITIȚI AZI No. 201
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
ALEXANDRU KUPRIN
Minuta cea Grozavă
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA
LA CHIOȘCARI ȘI LIBRARI



CHARLES CHASSÉ

HAMLET

Abel Lefranc în *Sub masca lui William Shakespeare* socoate că tocmai în *Hamlet* s'a dat mai mult pe față contele Derby, pe care profesorul de la Collège de France îl socoate adevăratul autor al pieselor shakespeariene. „Hamlet, observă Abel Lefranc, e un prinț care se interesează cu pasiune de teatru; face vizite actorilor profesioniști; îi ocrotește, îi primește cu bunăvoință în palatul în care e cel mai de seamă personagiu îndată după rege... Hamlet scrie piese de teatru și le reprezintă; e autor".

Sarcina istoricilor literari e cu atât mai grea cu cât *Hamlet*, operă contradictorie prin firea ei, există în mai multe versiuni. Care din aceste versiuni exprimă cu adevărat gândirea lui Shakespeare? (gândirea lui Derby, rectifică Abel Lefranc).

Unii directori de teatru (în Anglia, în Germania, în Franța) au reprezentat, e drept numai în fața unui public restrâns, întâia versiune din *Hamlet*, în care, cred ei, se află adevăratele intenții ale autorului.

Problema edițiilor din *Hamlet* e turburătoare. Primul text cunoscut, cel din 1603, are 2143 de linii; al doilea, din 1604, cu titlul: „Tragica povestire a lui Hamlet, prințul Danemarcei, de William Shakespeare, ediție nouă, mărită aproape îndoit, conformă copiei adevărate și perfecte", are 3815 linii, dar îi lipsesc câteva pasagii tăiate din textul inițial. Edițiile următoare reproduc ediția a doua. Dar când, în 1623 câțiva actori adună într'un volum piesele lui Shakespeare, *Hamlet* are 3682 de linii. S'au ivit pasagii inedite și s'au suprimat pasagii cunoscute. Textul admis azi e o imbinare a acestor texte.

Textul inițial a fost în genere înlăturat, atât de eruditi cât și de directorii de teatru căci fiind mai scurt și mai vechi, nu părea să fie textul adoptat de autor, fiind mai curând un text furat, după obiceiurile timpului, de ascultători cu scrierea lesnicioasă.

Hamlet în celelalte ediții se putea juca greu din pricina lugimii și a desvoltărilor filosofice pe care autorul le-a scris pentru propria-i plăcere, fără a ține seama de rapiditatea acțiunii. Abel Lefranc s'a slujit de acest argument pentru a susține că o piesă ca *Hamlet* nu putea fi lucrarea unui actor, care cunoaște nevoile scenice ale unui text... Directorii de teatru când au reprezentat pe *Hamlet* au fost siliți totdeauna să creeze versiuni noi, tăind după gustul lor dintr'un material prea bogat.

Gaston Baty în revista *Măști* susține ca directorii de teatru să revie la primul text, așa cum a fost auzit și furat de ascultători, el fiind cel mai aproape de adevăr, iar erorile prea grosolane putând fi înlăturate printr'o confruntare cu textele celelalte. S'ar putea crede că Shakespeare trebue respectat mai mult și n'ar trebui să se pue temei pe un text furat și reprodus. Dar cei care tae, după mintea lor, din textul prea lung al lui *Hamlet*, respectă mai mult geniul lui Shakespeare? Și apoi e sigur că celelalte ediții au fost scrise sau revăzute de Shakespeare? Nu sunt poate tot opera directorilor de trupe care dețineau pe-atunci textul pieselor jucate și care au adăogat tiradele și răspunsurile improvizate ale actorilor, în timpul repetițiilor?

Multe rânduri din *Hamlet* sunt, într'adevăr, fraze de actualitate introduse de actori în text. Discuția groparilor asupra responsabilității sinucigașilor se referă la o sentință dată atunci de un tribunal britanic; tot fraze de actualitate sunt aluziile la cearta dintre diferitele trupe de actori.

Gaston Baty mai arată că toată rânduiala piesei a fost, între diferitele ediții, schimbată în favoarea ei de actrița Burbage, vedeta dramei și care avea un loc de frunte în administrația bănească a trupei. Burbage, îngrășându-se peste măsură a cerut lui Shakespeare să schimbe pe *Hamlet* cel slab din ediția întâi, în *Hamlet* cel gras și cu respirația scurtă *(fat and scant of breath)* din edițiile următoare.

Desigur, tot pentru a face pe placul actriței, Shakespeare la ediția a doua a schimbat cu totul vârsta lui *Hamlet* și prin urmare și a altor personagii. In ediția întâi, *Hamlet* are mai puțin de douăzeci de ani. Era copil la moartea lui Iorick și craniul lui Iorick e desmormântat după doisprezece ani... Regina — cam de patruzeci de ani — e victima „demonului de miază-zi"... Nu e rea. N'a știut nimic de crimă; dar de 'ndată ce i s'a spus nu șovăe să se lege cu Hamlet împotriva lui Claudius... In a doua ediție, prințul Hamlet are treizeci de ani. Iorick e mort de douăzeci și trei de ani. Caracterul, atât de limpede când era vorba de un adolescent, nu mai e ușor de priceput la un Hamlet matur. Regina e silită și ea să devie de cincizeci de ani — și complice la crimă. De ce, fără niciun folos, regina să devie odioasă? De ce Laerte care din înșelat al regelui, devine trădător? Toate acestea, ca actrița Burbage-Hamlet să fie singurul personagiu simpatic.

Poate că Gaston Baty judecă prea mult cu mintea unui director de trupă, dar ideia lui e seducătoare. *Hamlet* reprezentat de curând la Paris în forma lui inițială și scurtă, e impresionant. Nu s'ar putea spune că celelalte ediții, deși conțin elemente străine, nu sunt tot de Shakespeare.

Primul *Hamlet* a fost în întregime de Shakespeare? Pare foarte verosimil ca primul *Hamlet* să fie o adaptare (genială dar tot adaptare) a unui *Hamlet*, de Kyd, care a apărut cu vre-o câțiva ani înainte. *Danchin* care cunoaște la perfecție literatura elisabetană, a declarat în 1924 că „ediția din 1603 nu e opera lui Shakespeare, ci e *Ur-Hamlet*, al ui Thomas Kyd". Evident, această opinie nu poate fi atât de ușor împărtășită, dar am citat-o spre a arăta dificultățile pe care le oferă problema edițiilor din *Hamlet*. — *A.*

ANECDOTE

Un autor prezintă lui Voltaire un manuscris, cu rugămintea să-și dea părerea. Voltaire ținu opera câteva zile, apoi o înapoe zicând:

— Am citit-o și chiar am schimbat ceva.

Autorul răsfoi manuscrisul, dar nu găsi nici o ștersătură și începu să creadă că Voltaire nici nu se uitase la operă.

— Citește-o până la sfârșit, zise Voltaire.

Când ajunse la sfârșit, găsi în adevăr o îndreptare.

Voltaire ștersese litera *n* de la cuvântul *Fin* și o înlocuise cu un semn de exclamare.

* * *

In reprezentația unei tragedii de Voltaire care nu prea avu succes, abatele Pellegrin se plânse că marele poet îi furase mai multe versuri.

— Am furat dela dumneata? răspunse autorul Henriadei; atunci nu mă mir că piesa a căzut.

* * *

Voltaire știa să se aprecieze.

Odată îi ceru lui d'Argenson un fotoliu la Academia de Științe și unul la Academia de Inscripții.

— Pentru Academia de Științe, zise ministrul, așteaptă să moară Fontenelle.

— N'are decât o sută de ani, exclamă Voltaire, și o să mor înaintea lui.

— La Academia de Științe mai merge, zise d'Argenson, dar de ce vrei să faci parte din Academia de Inscripții și de litere?

— De ce? zise Voltaire ridicând capul cu mândrie, pentru că am să-mi scriu numele pe toate monumentele secolului meu.

* * *

De Boisgelin lăuda odată pe Voltaire pentru limpezimea stilului său.

— Apele nu sunt limpezi decât pentrucă sunt puțin adânci, răspunse Votaire cu modestie.

* * *

Voltaire râdea adesea de stilul unor autori prea încărcați de epitete.

— Dacă ia-i putea face să înțeleagă, zicea el, că adjectivul este cel mai mare dușman al substantivului, deși se acordă în gen, număr și caz.

* * *

X... scrie romane peste romane, toate mediocre.

— Mi-a dat să-i citesc ultima operă, zise Dumas.

— Mai bine ți-ar fi dat-o s'o scrii.

* * *

Un grup de amatori de muzică, printre care Coquelin cel tânăr și popularul Saint-Germain.

Se discută.

— Câți tenori mari și-au terminat cariera ca simpli coriști la Operă! spune cineva.

— Renard, care avea o voce așa de puternică, a ajuns să cânte fără succes la Alcazar.

— Montaubry, după câțiva ani plini de sucses, a ajuns figurant în feerii!

— Dar Michot n'a intrat și el într'un café-concert?

Atunci Coquelin adresându-se lui Saint-Germain:

— Fii recunoscător lui Dumnezeu, vezi ce-ai fi pățit dacă ai fi avut voce?

Istoria literaturii române contemporane
de E. LOVINESCU
Din vastul studiu al d-lui E. Lovinescu asupra literaturii noastre, din care apăruse până azi:
1. *Evoluția ideologiei literare.*
2. *Evoluția criticei literare.*
3. *Evoluția poeziei lirice.*
a apărut acum
Evoluția „prozei literare"
volum de 400 de pagini în care sunt studiați peste o sută de prozatori și în care mersul literaturii noastre este cuprins și sub un aspect teoretic.
Prețul lei 120.
Se pot procura de la toate librăriile din Capitală și provincie Editura „Ancora" S. Benvenisti & C-ie.

Momente

Acacia albi

Au înflorit acacia. In noapte, capetele lor albe, se înfioară ușor în adierea vântului. O vioară geme înnăbușit „Acacia albi"; piano, răspunde rar, încet. O tristețe dulce plutește în aer; degetele noastre se ating, fierbinți. Brațele tale mă cuprind. Obrazul cald se lipește de obrazul meu. Deasupra noastră, ramurile albe se împreună; florile tremură, petale parfumate cad, cad în jurul nostru. Brațele tale mă strâng.

Adânc, dureros, notele pianului picură. O mână isbește cu patimă coardele viorii, și spre cer se înnalță, amar, ca parfumul unei flori strivite, suspinul albilor acacia.

Lună plină

De jur împrejur, brațul de munți sprijină bolta albastră, fără pic de nor. Vârfurile Bucegilor, departe, mai strălucesc o clipă, în ultima rază a soarelui, apoi, din văi și de sub crengile brazilor, amurgul, cu umbre violete, se ridică tot mai sus, pe coastă.

Valea închisă la mijloc, rămâne liniștită, cu șoseaua albă, străjuită de ochi speriați de lumină, cu murmurul înăbușit al apei, cu un lătrat de câine, cu o talangă ce sună rar, cuminte. O stea tremură, sfioasă, și altele, mii și mii s'aprind; o lume de candele mici, uite-o... cade... o dâră de lumină; s'a stins...

Și încet, încet, una după alta, se sting și luminile din vale. Și liniștea se cerne ușoară, deasupra brazilor neclintiți, peste căsuțele adormite, peste margaretele cu petalele strânse, cu capetele plecate.

De după un vârf, se ivește luna; un mac se leagănă o clipă pe lujerul subțire; sânzâenele aruncă departe parfumul lor greu, amețitor. Raze de argint se joacă în jurul mesteacănilor albi și drepți, pe frunzele care tremură ușor, se scaldă în pârâiaș și valea întreagă se lasă cuprinsă de vraja lor dulce.

Gândurile s'au domolit de mult, cu aripile strânse, obosite, numai dorurile răsar sfioase, stârnite poate de o rază furișată.

Tăcere. O undă de melodie se ridică din luncă, privighetoarea. Un tril; o chemare lungă, pornește încet și se urcă, tot mai sus, mai sus, se revarsă asupra pământului, sfărâmată în fărâme mici. Sunetele se alungă, rotunde și pline, ca zgomotele unor bănuți de argint într'o fântână. O notă ușoară, duioasă, tremură o clipă și se sfârșește sus, sus de tot, aproape de stele, într'un strigăt de desnădejde.

Tăcere! Dorul și dragostea cântă. Un suspin... o fâlfâire de aripi. Noapte bună.

Melancolie

Plouă; doi ochi mari, mari, privesc prin geamul ud, afară. Picături mărunte lovesc rar în sticlă și alunecă trist, în jos. E așa de frig în odaie și așa de pustiu. Din colțuri se întinde întunericul, un întuneric umed, greu. Și nicăeri, nici o pată de lumină; copacii stau nemișcați și frunzele sună și ploaia cade monoton, din cerul fumuriu. Tăcerea se întinde tot mai mult și tictacul din perete, răsbate anevoe, parcă dintr'o altă lume. Și nici măcar cercelușul, care atunci tremura așa de sfios, nici cercelușul nu mai este, a căzut de dimineață, înfiorat de ziua asta mohorâtă, rece.

Și nicăeri, nici o nădejde, o frunză galbenă se rupe și cade. Capul se lasă greu, pe mâini și sufletul se strânge înfrigurat și stingher, apăsat de tristețe și singurătate.

ANCA BALMUȘ

Alexandru Kuprin

Alexandru Kuprin, fruntaș al nuvelei și romanului de moravuri în Rusia de azi, s'a născut în 1870 într'un orășel din gubernia Penza. Copilăria și-o petrecu în școala militară, iar tinerețea ca ofițer, când începu să publice, ca diletant, cele dintâi povestiri ale sale.

Părăsind armata, el vagabondă pe toată vasta întindere a Rusiei, dedându-se celor mai variate îndeletniciri: Kuprin a fost ziarist, cultivator de tutun, geometru, actor, telegrafist, cântăreț la o biserică, maistru într'o turnătorie, pescar pe Marea Neagră!

Datorită acestui fapt Kuprin nu descrie decât realitatea, dar realitatea văzută printr'o prismă luminoasă, poetică. Opera sa este un imn al vieții. Cântă cu aceeași duioșie copiii și florile, animalele și natura. Exaltă iubirea, o iubire sublimă, eterată, gata de orice devotament. Chiar și în cele mai dureroase pagini din nuvelele sale se simte totdeauna palpitând bucuria de a trăi, căci Kuprin posedă o calitate destul de rară la compatrioții săi: știe să râdă. Operele sale resfrâng de cele mai multe ori întâmplările, observațiile existenței sale frământate, alcătuind un fel de autobiografie pitorească și precisă.

E cunoscut la noi mai ales ca autor al romanului „Yama". Una din puternicele lui nuvele, plină de poezie și fior: *„Minuta cea grozavă"*, a apărut în românește în ultimul număr al *„Lecturii"*, — floarea literaturilor străine, pe săptămâna aceasta, — „Lectura" a mai redat din nuvelele lui Kuprin și alte două: „Râul de Mare" (în No. 12) și „Spion?" (No. 136).

Librăria Cooperativă
C. DOBROGEANU-GHEREA
Str. Sf. Ionică No. 5
are cu prilejul sărbătorilor de Crăciun, asortimente de cărți literare și sociologice, române, franceze, și germane.
Din noul transport de cărți, recomandăm:
De Brouckère: Emile Wanderwelde l'homme et son oeuvre 75.—
Judot: L'école contre la Société 75.—
Wanters: La Réforme agraire en Europe
Blum: Christianisme et Socialisme 75.—
Moch: Socialisme et Rationalisation 72.—
Brizon: Histoire du Travail et des Travailleur 100.—
In nemțește:
Karin Michaelis: Die grosse Beichte, legat în pânză 100.—
Karin Michaelis: Das Kind, legată 82.—
Romane și nuvele de Gorky, Sinclair, Tolstoi.
Noutățile literare ale tuturor editurilor românești.
Literatură clasică marxistă.
Prețuri extrem de convenabile. Comenzi în provincie.

Şi, iată, mă gândesc la voi...

Puterea amintirii

Ne vom aduce-aminte de toate pân'la urmă
O, draga mea! şi dacă, viaţa nu se curmă,
Ci stărueşte încă închisă în morminte,
Atuncea, şi acolo, ne vom aduce-aminte!...

Inertă de-ar sta mâna pe veci, şi gura mută:
Ca două negre peşteri ce-arar îşi împrumută
Ecoul fără voe şi cântă în furtună,
A noastre două inimi cânta-vor împreună!...

De nu va vrea ce-i nobil în noi, şi ce-i lumină
Să-şi amintească, — totuş — aceea ce-a fost tină
Va tremura, căci pururi argila frământată
Păstrează urma mânii de care-a fost sculptată.

De toate... pân'la urmă aminte ne-om aduce!
Şi oricât de departe destinele ne-or duce,
Mereu şi pretutindeni, oricând şi orişiunde,
Când mi-oi suna cu lanţul, al tău îmi va răspunde!..

D. ANGHEL

* * *

Tot pe vremea toamnei... sânt mulţi ani de-atunci! Plecaserăţi în Metropolă, eu rămăsesem în căsuţa albă din dealul cu vii. Nu mă simţeam singură. Aveam un înger lângă mine, care făcea raiul în jurul meu. Dar nu. Niciodată, nu voi putea scrie despre Corina. Suferinţa mă întunecă, mă desfiinţează.

. . . .

Cu voi însă pot să stau de vorbă. Vă văd ca în perspectiva unui miraj. Mă ajută fantezia şi acea intuiţie metafizică, în care ne refugiem, când întâmplările fac din viaţă un non sens.

Nu vă uit niciodată. Sînteţi larii căminului meu, divinităţile rugăciunilor mele... instanţele supreme de cari mă sprijin, atunci, când viaţa e prea brutală, şi oamenii... aceaşi, pe cari îi ştiţi...

Era tot pe vremea toamnei... când după un răstimp de tăcere, mi-aţi trimes un număr din „Sămănătorul".

Am citit, am recitit şi am rămas uimită de noutatea şi verva unei bucăţi iscălită: *A. Mirea.*

Imediat v'am scris, v'am întrebat, fiindcă nici prin minte nu mi-ar fi trecut că *A. Mirea* aţi fi voi.

Multă vreme mi-aţi ţinut secret acest pseudonim, şi eraţi foarte fericiţi când mă vedeaţi citind, subliniind, făcând haz şi întrebându-mă că: „cine, cine-o fi A. Mirea ?"

Acelea erau primele bucăţi ale operei voastre pe care aţi numit-o „caleidoscop" — un gen nou, creat spontan de voi — o subtilă şi fină satiră socială care-a stârnit gelozia pamfletarilor abuzivi de condimentul pornografiei.

Mai târziu, am aflat, desigur, şi'n vreme ce voi consumaţi şvarţuri, şi prefăceaţi în scrum mormane de ţigări, pentru ca fosforescenţa fanteziei să atragă din necunoscut raritatea spiritului şi noutatea rimei, eu în odaia de alături, preparam examene universitare, descifrând penibil în original „De rerum natura", urmărind subtilităţile gramaticei franceze de Ayères, sau trudind să pătrund misterul în care se pierd filologii în faţa cuvintelor: *„viezure"* şi *„barză"*.

Din când în când, vă expediam câte-o epigramă, ca în felul acestora:

Aflase şi Conu Mitif,
Precum că omul primitif
Ciocnind doi bolovani... pe loc
Găsi scânteile de foc!...
Şi-a zis atunci: „Să 'ncerc şi eu
Să scot scântei", izbind mereu,
Nu bolovan de bolovan,
Ci capul meu de-al lui Ştefan...

sau:

Noroc, coane Mitife, s'ajungi bogat, un Lord,
Şi să-ţi refaci căsuţa pe-o margine de fiord!...

sau:

Eu îmi petrec întregul Paşte
Citind gramatica de-Ayères!...
Gramaticul... gramatici naşte...
Numai cu mine e-un mister...

Nu pot uita mai ales ceasurile sfinte, când aţi scris voi neîntrecutul mărgăritar (atât de abil ţinut astăzi sub tăcere) *Carmen Saeculare.*

In pauze, venia St. O. Iosif şi-mi citia câte-un grup de versuri. Eu mă înfioram de emoţie, şi-mi curgeau lacrimi.

El alerga fericit înapoi, strigând:

„Plânge, plânge Liuş, şi asta înseamnă că ceiace scriem, e frumos"!....

De ce ? De ce, Mitife, n'ai vrut să fi rămas aici!...

. . . .

Ce singură m'aţi lăsat, când eram încă la începutul vieţii.

Ce mult am suferit în ceeace tu, Mitife, îmi spuneai atât de adesea :

„Ah! orgoliul tău feroce!..."

Dar... să nu mă jeluesc...

. . . .

Să vă spun mai bine, că, deşi trecură anii, voi aţi rămas neîntrecuţi.

Poate că, de-acolo, de unde sînteţi, priviţi şi surîdeţi: ...ce acrobatism de gloriole!... Ce ascensiuni nevisate!... Ce ebrietate de vorbe — şi totuş recordul rămâne în zone inferioare, tocmai acum în plinul progres al zborurilor aeronautice.

Ici-colo, triluri tinere. *Blaga* vibrând cu o notă nouă; *Nichifor, Cezar* — păşind cu demnitate în urma voastră; *Liviu* — construind în stil neauş românesc....

Ai noştri tot cum îi ştiţi:

Gala, smerit în ineditul firii lui, chiamă ademenitor spre evlavia „Bisericuţei din răzoare".

Mihu, strămutat în *„Ţara de dincolo de neguri"*, surprinde în nămolul primordial pulsul protozoarelor şi evoluţia darwiniană.

. . . .

Păstrez tezaurul meu bogat de amintiri, autografele voastre epistolare cu infinită iubire închisă în ele, iubire — care-mi dă putere să-i bravez pe toţi, *pe toate!*

Da, au avut, în adevăr, de ce să fie geloşi, şi invidioase.

Iar, acolo, în cuibul dintre nuci, unde vedeaţi voi luna ca „o unghie tăiată din degetul lui Dumnezeu"; unde „Abdulhamid-ul" galinaceelor, trecea prin faţa voastră ca „o friptură ambulantă" acolo unde-a luat fiinţă poemul lui Ştefan cel mare; unde-au fost tălmăcite în graiul nostru, pe lângă piese moderne, şi *Egmond, Don Carlos, Talismanul, Vilhelm Tell, Cidul,* cea mai mare parte din Wagner, — acolo ca prin minune, a supravieţuit vandalismului războiului, colecţia revistei *„Cumpăna"*.

Originalul copertei lucrată de maestrul Steriade, e frumos încadrat în ramă de stejar.

Imi voi face o distinsă plăcere să dăruesc „Societăţii Scriitorilor" interesanta copertă.

Şi cum, subtila revistă *„Cumpăna"* (la care n'au fost admişi la început decât patru colaboratori) e, desigur, uitată pentru cei mai mulţi, îmi fac o datorie faţă de voi reamintind-o, şi dând spre publicare ce mi se va părea mie că a rămas etern nou, interesant, actual.

Bunăoară, fragmentul:

Cumpăna

In anotimpu 'n care, pământu-şi ţine polii,
Asemeni unei cumpeni cu discuri lucitoare,
Deopotrivă 'n spaţiu îndepărtaţi de soare;
Adică 'n anotimpul când pulsul metropolic
Incepe iar să bată,... când scribii proletari,
Fac cercuri, insuleţe, ostroave mici şi mari :
Intocmai cum coralii alcătuesc atolii...
Ne-am regăsit fireşte şi noi, aceştia patru...
Şi discutând de artă, politică, de teatru,
De câte sunt pe lume, şi câte nu există,
Ca nişte vechi tovarăşi slujind acelaş cult,
Ni-am zis : „Ce-ar fi, prieteni, să scoatem o revistă?...
Şi să combatem iarăşi, ca 'n vremea de demult?..."
Deci, am jertfit reclamei obolul ce se cade...
Am tipărit afişe, am dat svon prin jurnale,
Nu ne-am uitat, vezi bine, la... câteva parale (!!).
Am răsplătit cu aur pe-artistul Steriade
Spre-a ilustra coperta cu pana lui măiastră...
Şi... „Cumpăna" *stă dreaptă în faţa dumneavoastră.*
etc., etc.

(Anghel, Chendi, Iosif, Sadoveanu)

Verva, spiritul, gluma, polemica elegantă s'au cumpănit cu poezia suavă ca o *„centifolia"*.

Ce magistrală e bucata *„Inainte"*, care inaugurează revista:

Inainte!

Un paradis pierdut e orice oră!
Dar, nu te mai întoarce spre trecut...
Trecutul nu cunoaşte auroră —
Ci-'ndreaptă-ţi cârma spre necunoscut,
Căci un pilot stă pururea la proră!...

Pe marea asta-a vieţii zbuciumată,
Ce peste tot o 'nvălue misterul,
De vrei să afli calea-adevărată...
— Ca 'n roza vânturilor, corăbierul,
In inima ta proprie o caută!....

Sirene-or încerca să te înşele —
Dar tu urmează-ţi drumul tău spre larg...
Nu te lăsa ademenit de ele.
Ca Odiseu, legat strâns de catarg,
Nu căuta 'n adâncuri, ci spre stele!

Din calea ta, o clipă nu te-abate...
Nu mai căta pe unde ai trecut —
Nu plânge-a tale pânze sfăşiate —
Ci stărueşte spre necunoscut,
Oricâte uragane te vor bate.

Iar dacă-o fi, ca totuş, să te 'ngroape
A valurilor răsvrătită turmă,
Nu părăsi pe cei ce-ţi sînt aproape:
Fă tot ce poţi, ai tăi măcar să scape —
Şi, caută să mori cel de pe urmă!...

D. ANGHEL şi ST. O. IOSIF

O chintezenţă de filosofie temerară, potrivită temperamentelor mari!

Aţi scris versurile acestea, şi n'aţi bănuit că ele vor rămâne ca un testament moral... pentru cine?... pentru fiinţa alintată, care atunci găsia în voi ocrotirea a doi uriaşi, şi căreia totuş îi fusese ursit să rămână atât de orfană, în prada tuturor duşmanilor voştri şi ai ei.

Inainte?... Unde?...

Imaginea cosmică îţi indică totul în cerc, în vârtej, o implacabilă lege de-a te întoarce veşnic de unde ai pornit, chiar dacă în drum trebue să străbaţi fantastice infernuri şi purgatorii.

Voi vedeaţi totuş, *„un paradis în orice oră"*.

Da! fiindcă acel *Inainte* era o descindere în mina propriilor voastre suflete.

Numai în sufletul omului poţi găsi un conţinut pentru noţiunea de „infinit".

„Inainte" — mi-am zis şi eu, cu tot curajul.

De aceea, simt că mai am foarte multă cale de străbătut.

Un popas într'o oază, îmi apare acum coloquiul cu voi, cei ce-aţi fost şi aţi rămas *nedespărţiţii* „extra legem" şi eu la fel...

Voi mi-aţi trimes adesea visuri şi prevestiri....

O să vă povestesc şi eu ca o „Legendă", fiindcă aşa mi-aţi dat numele.

Aţi creat spontan felul vostru de-a spune. Am scris şi eu „Legenda" — un început abia.

Imi simt sufletul la un apogeu de efervescenţă, trebue să spun, să cânt...

E clar că... „va urma".

NATALIA NEGRU





VIN TARE ŞI BUN

de I. C. VISSARION

Pela prânzcior, cam pe la ora zece, o trăsură se opri dinaintea cârciumii lui Nicolae. In ea, adică în partea din urmă, nu era nimeni. De pe capră sări însă sprinten vizitiul, un ţigan negru, cu mustăţile negre, răsucite şi îndreptate în sus.

Cârciumarul îl văzu şi până să ia vizitiul câte un ştreang dela cai, ca să nu fugă, Nicolae spuse Dinei, nevasta lui:

— Dino, Dino, iar a venit ăla cu damigeana... Ce ne mai facem?

— Vizitiul zapciului? întrebă ea.

— El!...

— Apăi zi-i şi tu acum dela obraz; că el o să spuie lui stăpână-său şi poate ne-o mai rări cu cerutul.

— Dar să-i dau o bătaie hoţului de vizitiu?

— Te pomeneşti că ne închide cârciuma!... Ne-a dat până acum trei amenzi numai pentrucă a găsit felinarul stins...

— Aşa e!.. Of!.. Şi cum mă doare şi măseaua asta, parcă-mi vine să turbez!... Şi mai l-aduce dracu şi pe ăsta acuşi!...

Vizitiul sosi cu damigeana de toartă şi vesel, zise:

— Noroc, vere Nicolae...

— Of!... ce noroc!...

— Dar ce ai?

— Nu vezi, mă seacă la ficaţi de durere o hoaţă de măsea!.. Imi vine să turbez, să dau cu pumnii şi să sfărâm sticlele; îmi vine să roşesc sula în foc şi s'o bag în măsea, dar mi-e c'oi muri de tot!...

— Da, e a năibii durerea de măsele — răspunse şi vizitiul; dar apoi, preocupat pentru ce venise el, schimbă vorba: — Da nu ghiceşti pentru ce-am venit eu la dumneata?

— Poate ca să-mi aduci plata pe cele şease damigene de vin luate înainte?...

— N'ai ghicit!... Ca să mai îmi dai încă una!...

— Să-ţi mai dau una?! întrebă Nicolae mirat şi îngălbenit de necaz.

— Fireşte ca să mai îmi dai una... Uite-o!... şi el ridică damigeana în sus.

— Da bine, mă neică — începu Nicolae cu ton amărât. Hoţul ăsta de stăpân al tău crede că eu plătesc vinul cu gogoşi de tufă şi nu cu parale?

— Treaba lui!... Ştiu eu ce crede... Mie îmi dă poruncă să vin şi eu vin... că sunt slugă !

— Slugă, slugă — s'amestecă şi Dina 'n vorbă — dar ar trebui să-i spui şi d-ta... „Păcat domnule subprefect... păcat, că el plăteşte şi vinul de unde-l ia şi tăxii mari comunei!" Că la urma urmelor toţi sunt puşi pe jaf. Şi poţi să-i mai spui, că jandarmul cere din destul, până se simte sătul! notarul şi primarul tot la fel! Agentul sanitar aşa face şi el!.... Şi să-i cerem şi noi, el ce mai face săracul?"

— Să-i zic eu aşa !? Da' ce-am mâncat laur ? El zice că d-ta jefuieşti lumea dela un cap...

— Jefuesc lumea eu?

— Păi dar!... Că auzi, otrăveşti populaţia de nici nu mai creşte înaltă!...; că, toţi îţi dau câştigul lor dumitale pe băuturile otrăvite ce le dai; că adică dacă nu e aşa, de ce nu te apuci de altă meserie?

— Hmîîîî-hmîîîî ! făcu Nicolae. Păi nu sunt şi croitor, mă neicuţule? Of, cum mă 'njunghie măseaua şi cum aşi da cu pumnii!

— Bea spirt, bea mult — îl povăţui vizitiul — că ţi-amorţeşte şi măseaua şi te îmbeţi tun!

— Mi-am ars gura cu spirt şi tot degeaba — îi răspunse Nicolae. Du-te şi spune-i că nu-i mai dau vin, dacă nu plăteşte pe cele şase damigene ce i-am mai dat!...

— Zău, glumeşti? întrebă vizitiul râzând.

— Of!... cum mă 'njunghe!... fugi Ioane neică, că-mi cade necazul de pe el pe tine şi te tulnicesc!...

— Ha-ha-ha! Atât ar mai lipsi, să mă duc şi bătut şi ai vedea atunci când ţi-ar veni rândul !...

Nicolae se uită lung la Dina, Dina se uită lung la Nicolae.

— Şi vrei vin tare, mă neică?

— Negreşit! D'ăla de care bea el şi face ha! când mănâncă fudulii de berbec fripte!

— Dina, adu-mi un borcan de apă proaspătă să clătesc damigeana.

— E clătită de mine, răspunse vizitiul.

— Dă-i Dino, pâlnia, să meargă cu mine 'n pivniţă să-i măsor vinul...

Dina luă pâlnia din cui şi o dete vizitiului în mână. Apoi mai luă un retevei de lemn, scurt şi gros ca făcăleţul, şi-l dete lui Nicolae.

— Ia şi ăsta, să baţi preduful d'asupra, că nu iese vinul pe cana dacă e 'nfundat sus!...

Nicolae luă reteveiul, ridică oblonul pivniţii şi scobori, urmat de vizitiu cu damigeana 'n mână. Nicolae, cu vinele picioarelor tremurându-i, încă se mai gândea, dacă trebue să dea vizitiului vin, ori o bătaie bună.

— Mă neică, crezi tu, că eu, vinul ăsta îl cumpăr cu bani?

— Cred, vere, cred.

— Crezi tu, că pentru dreptul ăsta, de a vinde eu şi nu altul, plătesc comunei şi statului fel de fel de tăxii?

— Cred, vere, de ce să nu cred...

— Crezi tu, că pe d'asupra ăstora toate, mai mă ciupesc şi alţii pe degeaba?

— Cred.

— Apoi tu, sau hoţul tău, dece nu vreţi să credeţi şi mă mai ciupiţi şi voi?...

— Păi dacă mă trimete? Da' dacă îndrăsneşti să nu-mi dai, eu mă duc şi fără vin şi apoi ce-i păţi, dumneata oi păţi... eu n'am zor!...

— Şi vrei vin tare şi bun?

— Tare şi bun!

— Aţin 'te... uite-l... tare!

Şi-l isbi cu reteveiul poc ! peste umărul drept ; apoi până ce vizitiul să răcnească, îl isbi din nou şi peste umărul stâng, strigând: „uite-l şi bun!"

D'aci loviturile începură să curgă, vizitiul să răcnească, iar Dina, care lăsase oblonul, juca şi făcea sgomot d'asupra, ca s'acopere văităturile bătutului.

— Iartă-mă, nea Nicolae!

— Ce să te iert, neică, hoţul tău mă iartă pe mine?

Şi isbeşte-l peste mâini, peste şale, peste picioare, pe unde nimerea, ferindu-i doar capul să nu i-l spargă.

— Iartă-mă, nea Nicolae, că să fiu!... dac'oi mai veni!...

— Afară, hoţule, afară!

Dina deschise oblonul şi vizitiul, silit de reteveiul lui Nicolae, urcă scara d'abuşelea în prăvălie.

Din prăvălie se sculă în picioare şi o rupse de fugă drept la trăsură. Până ieşi şi Nicolae, cu damigeana goală 'n mână, vizitiul pusese ştreangurile şi se suise şi sus pe capră. Nicolae ieşi cu damigeana până în uşa cârciumei.

— Ia-ţi damigeana, hoţule!

Vizitiul nu-i răspunse şi, dând bice cailor, porni în fuga mare.

— Damigeana, mă, damigeana! mai strigă Nicolae după el.

Vizitiul nu mai auzi, iar Dina îi strigă:

— Oarba! Să te văd când mi-oi vedea ceafa! Du-te, unde a dus mutu iapa şi ţiganul cârlanul!... spurcaţi-aşi ciocul de baragladină buzată!

* * *

Ajunsese soarele la patru.

Huruitul unei trăsuri, care se oprise în bătătura cârciumii, făcu pe Nicolae să iasă din odăiţa lui din fund, cu falca legată cu un şervet, ca să vază cine este.

Incepu să tremure.

Şeful de secţie, cu un jandarm şi cu subprefectul, se dau jos din trăsură.

Nicolae îi aşteaptă, pierit la faţă, în uşa hanului.

Subprefectul înaintă crunt şi sui cele trei trepte ale scării, în cârciumă.

— Tu eşti cârciumarul?

— Eu, să trăiţi!

— De când ţii cârciuma?

— De doi ani.

— E pe numele tău?

— Pe numele meu.

— Ai mai fost cârciumar în trecut?

— N'am mai fost.

— Până la cârciumărie, ai mai avut altă meserie?

— Am fost croitor.

— Şi de ce-ai lăsat croitoria şi-ai luat cârciumăria?

— De...

— Ce de? răspunde!

— Am licitat şi eu, am dat mai mult ca ăilalţi şi am luat cârciuma...

— Nu te întreb d'asta, de ce-ai lăsat croitoria?

— Mi se urâse.

— Nu puteai să înşeli mult, ai? Ştii tu legea cârciumii?

— N'o ştiu.

— Atunci cum de te-ai făcut cârciumar?

— De...

— Iar de? Ar trebui să se facă examen şi cu voi!

Cârciumarul este un agent al statului, deci un funcţionar public, pentrucă numai statul şi comuna au dreptul să ţie cârciumă şi tu, cârciumarul, cumperi acest drept la licitaţie. Şi dacă tu eşti păcătos şi hoţ, ca agent al statului şi al comunii, înseamnă că statul şi comuna sunt hoţi şi păcătoşi. Dacă tu otrăveşti publicul şi-i furi munca şi sănătatea, statul şi comuna care are acest drept şi ţi l-a vândut ţie, înseamnă că statul şi comuna sunt otrăvitori ai publicului şi le fură munca şi sănătatea! prin urmare eşti un hoţ şi un otrăvitor păcătos! Tu vinzi numai cui vrei tu să vinzi, nu ori şi cui?

— Ba, vând la toţi.

— Eu nu făceam parte din toţi, ca să-mi vinzi şi mie?

— Domnule subprefect...

— Taci! De ce nu mi-ai vândut vin şi de ce mi-ai bătut vizitiul?

— Domnule subprefect...

— Taci! Ia-l domnule şef!

Şeful înfipse mâna în gulerul lui Nicolae, suci mâna de-l strânse cu gulerul de gât, îl trase cu smiceală spre el şi-l repezi apoi în braţele jandarmului. Jandarmul, care se simţi isbit astfel de corpul lui Nicolae, se oţărî o clipă, svârli un ghiont nevăzut sub coasta stângă a cârciumarului şi-l repezi afară pe scară.

— Domnule subprefect... mai zise Nicolae, oprit din îmbrânceală, aproape în jumătatea bătăturii.

— Du-l jandarm! Tu eşti cârciumăreasa?

Dina tremurând, răspunse:

— Da.

— Tu de ce nu primeneşti apa în vadra de spălat sticlele, cocoană?... s'a 'mputit! Pute!...

— Acuş am schimbat-o, domnule subprefect...

— Minţi! Tu ai fost aci, când bărbată-tău mi-a bătut vizitiul?

— Am fost. Venise să ceară a şaptea damigeană cu vin fără parale.

— Cum fără parale?

— Fără parale, ca de obicei!... Şi bărbatu-meu, turbat de o măsea care-l doare, i-a cerut să dea: sau bani sau bilet. Şi el, vizitiul, iar după obicei, n'a dat nici bani, nici bilet! Noi intrasem însă de mult la bănuială: nici bilet, nici bani, n'o fi vr'o şmecherie din partea lui?... Şi cum era turbat de măsea, şi cum l-o mai fi necăjit şi vizitiul p'acolo prin pivniţă, că plecase doar să-i dea vin, dracul ştie, i-o mai fi scăpat doi-trei pumni! Dar cu damigeana ne-am ţinut după el s'o ia, dar el n'a mai stat.

Subprefectul ieşi în uşa hanului şi strigă.

— Ia dă-te mai încoa, mă hoţule! tu Ioane, tu!

Vizitiul, foarte domol, se dădu jos de pe capră.

— Cum, tâlharule, ai venit tu şi ai luat în socoteala mea şease damigene de vin?

— Domnule subprefect...

— Iată al dracului cioroi! Ai luat, mă?!..

— Luat!

(Continuare în pagina VI-a)

— Şi cu cine le-ai băut?
— Domnule subprefect...
— Bine!... Domnule şef, să vie cârciumarul!
Nicolae sosi îmbrâncit de jandarm.
— Câte parale face vinul tău, cele şease damigene?
— Domnule subprefect...
— Fir-ai al dracului şi tu! Răspunde odată şi nu mă mai „domni“.
— M'am zăpăcit!
— Uite hal de cârciumar!...
— Domnule subprefect, îl doare măseaua... s'amestică Dina.
— Spune tu cât costă?
— Păi de şease ori câte două sute? face... face... de cinci ori două-sute... o mie... o mie-două-sute!
— N'am bani la mine, dar am să vi-i trimet!
Uite hoţ, domnule şef! Uite hoţ! Câte luni să slujească tâlharul la mine, ca să-i plătesc vinul!
— Asta seamănă a escrocherie — zise şeful.
— Escrocherie, escrocherie, da' nu face să-l dăm!... Ii trag eu o sfântă de bătaie şi-l îndrept!...
Subprefectul zise „bună ziua“, şi porni urmat de jandarmi la trăsură. Se suiră sus şi plecară.
Nicolae iar se uită la Dina, şi Dina iar se uită la Nicolae.
— Of ! scăpai şi de durerea măselii, scăpai şi de hoţi ! Bodaproste!...
— Cum? îl întrebă Dina, care parcă nu pricepea tot sensul.
— Mi-a ars jandarmul un ghiont peste falca cu măseaua, de parcă mi-a luat cu mâna. Am scuipat jos niţel sânge cu puroi şi m'am uşurat. Bodaproste!
— Da 'ncai ne-o trimete banii, cum se lăuda?
— Facă ce-o pofti! Cel puţin ştiu că vizitiul n'o să mai sosească de acum încolo cu damigeana la vin.

I. C. VISSARION

Cronica documentară

Alcoolismul de-acum 5000 de ani

Cuvântul alcoolism e relativ nou. Acum o sută de ani era necunoscut sau în cel mai bun caz n'avea întrebuinţarea curentă de azi. Dar prezenţa lui o aflăm în toate locurile şi în toate timpurile. Băuturile alcoolice au făcut ravagii din timpurile cele mai vechi.

Egiptologii ne dau informaţii cât se poate de amănunţite în această privinţă.

Cabareturile egiptene semănau foarte mult cu bodegile de azi, cu singura deosebire că în loc de a se înfăţişa publicului în locurile cele mai în vază, se ascundeau, dinpotrivă, în colţurile cele mai întunecoase. Localul era văruit şi ocupat de mese şi scaune din forme diferite, mai mult sau mai puţin elegante.

Egiptenii ţineau mult la băuturile fermentate. *Arp* (vinul), *hac* (berea), *şetu* (alcoolul din curmale) erau căutate în deosebi, în afară de alte băuturi, care desigur, nu se deosebeau prea mult la gust de băuturile pe care noi azi le numim absint, vermut sau bitter.

Arp — adică vinul — îşi avea adoratorii lui care-l socoteau băutură naţională, deşi era adus din Siria sau din insulele greceşti, Chio, Samos, Chipru, etc... Viţa de vie era totuşi cultivată în Egiptul de jos, iar vinurile din Antylla erau foarte preţuite.

Dar supuşii faraonilor dedeau precădere băuturii scoase din fermentaţia orzului *(hac)*. Cantităţile de bere băute pe malul Nilului au fost considerabile: berea curgea în valuri. S'a creat chiar un „intendent al berăriilor regale“, care avea destul de mult de lucru.

Probabil că berea egipteană nu se deosebea prea mult de berea de azi. Poporul de jos se răcorea cu un fel de bere neagră, extrasă din fermentaţia meiului, şi care se mai bea şi azi în Abisinia.

Foarte curios e faptul că împotriva bodegilor şi berăriilor egiptene s'au creat asociaţii, adevărate ligi antialcoolice!

Anumite fresce descoperite în necropole, şi care se datoresc probabil acestor ligi, prezintă băutori de bere şi vin în stare de beţie, susţinuţi de alţi tovarăşi mai puţin beţi. Alţii sunt duşi — la circumscripţie, de bună seamă — de oameni în uniformă.

Unele tablouri reprezintă scene de orgie, în care figurează mai multe femei în mare toaletă, aristocrate sau demi-mondene. Unele, cu cotul ridicat beau din vinul suav; altele dau semne de indispoziţie. In afară de diferenţa costumelor — unele rochii destul de scurte, totuşi — e sigur că ne aflăm în veacul al XX-lea... *înainte* de Cristos.

Trebue să ne amintim totuşi că Egiptul era o ţară civilizată, chiar foarte civilizată şi savanţii s'au întrebat dacă preoţii lui Isis n'au avut intuiţia celor mai multe din descoperirile ştiinţifice ulterioare.

Astfel că observaţia de mai jos, oricât ar părea de paradoxală, nu e mai puţin adevărată: beţia nu e, cum se crede în America, un viciu al popoarelor barbare, ci mai curând un viciu al rafinaţilor, nu un semn de degenerare, ci dimpotrivă, cu toate inconvenientele, riscurile şi decăderile, semnul unei superiorităţi relative, cerând o anumită ascuţime de spirit.

Cel care a spus că „beţia e poezia digestiei“ n'a fost un prost...

Pentru a descoperi plăcerile scabroase poate şi periculoase şi nesănătoase ale băuturilor ameţitoare, pentru a face din ele un obicei şi o instituţie, a fost nevoe ca omul să se fi ridicat la un oarecare nivel de poezie. Curiozitatea lui trebue să fi fost destul de desvoltată, iar poftele să se fi ridicat de-asupra instinctului rudimentar. Primul dintre strămoşii noştri care a ştiut să-şi creeze extazul paradisului artificial, n'a fost numai un ştrengar şi un mâncăcios: a fost un artist.

Ca şi arta culinară, pofta după o plăcută ameţeală e o dovadă a evoluţiei intelectuale, a unui incontestabil progres din partea omului dezmorţit din inconştienţa şi bestialitatea primitivă. Numai *abuzul* trebue osândit, şi osândit din toate puterile.

Dar omul sfârşeşte totdeauna prin a abuza de cele mai bune şi mai frumoase elemente ale firii. Acest adevăr era tot atât de adevărat şi pe vremea lui Sesostris.

E tot atât de adevărat azi pe vremea prezidentului Hoover, în ţara căruia se bea împotriva tuturor legilor.

A.

La librării
NECUNOSCUTA
de ALICE GABRIELESCU
Lei 60

Cronica teatrală

Domnul Liviu Rebreanu, directorul Teatrului Naţional, a făcut criticilor dramatici o expunere a intenţiilor cu care şi-a luat în primire postul.

Enunţând punctele unui vast şi matur program de activitate, d. Rebreanu a spus că piedestalul străduinţelor d-sale de viitor va fi intrarea în legalitate, reglementarea turneelor şi a împrumuturilor de artişti, închegarea unui repertoriu permanent, compus numai din piese bune româneşti şi din piese clasice străine, mărirea salariilor actorilor, selecţionarea logică şi echitabilă a elementelor, etc...



Liviu Rebreanu

Domnul Rebreanu a primit însă o moştenire care nu se poate lichida prea uşor.

E vorba de piesele aprobate de comitet în timpul vechii direcţiuni. Lista acestor piese a lăsat destule nedumeriri. Reprezentarea lor va aduce, desigur, surprize neplăcute pentru actualul director, cum s'a întâmplat cu „Petronius“ şi în zilele din urmă cu „Papagalii“.

Revizuirea aprobărilor e un punct ce nu trebue să lipsească din programul d-lui Rebreanu.

* * *

„Papagalii“!

Domnul C. Riuleţ a rămas un debutant fără noroc. Piesele d-sale, cele trecute ca şi cele viitoare, nu pot avea nimic comun cu literatura dramatică.

Cu două scene bune şi cu un simbol nu se realizează o dramă.



Marioara Voiculescu

Piesa care se reprezintă pe scena Teatrului Naţional e dialogarea prolixă a unui banal fapt divers: o femee înşelată se răzbună înşelându-şi la rândul ei soţul. Păcatul o urmăreşte, şi ispăşirea prin revolver pune capăt dramei.

Amănuntele n'ar lămuri mai mult. Dimpotrivă, ar scoate în evidenţă elementele neverosimile şi eftine din care e construită piesa.

Dialogul e inegal, cu desăvârşire străin de literatură şi de mediul care îl înregistrează.

Personagiile sunt, unele — neverosimile, cele mai multe — inutile şi dăunătoare economiei acţiunii.

O cădere cu aplauze...

In interpretare — doamna Marioara Voiculescu.

H. LAZU

Anecdote literare

Gurile rele spuneau cu multă dreptate, că aforismele, spiritele şi paradoxele împrăştiate cu atâta dărnicie de Oscar Wilde în operele sale nu sunt datorite lui, ci unui prieten al său, — pictorul Whistler. In această privinţă se povesteşte următoarea anecdotă:

Wilde şi Whistler se aflau într'o cafenea. Whistler făcu un spirit foarte nimerit. Wilde îşi bătu prietenul pe umăr, strigând:

— Drace! Dragă Whistler, aşi fi vrut să fi făcut eu acest spirit!...

— Nu-i nimic! îl vei putea scrie şi acum, Oscar...

* * *

Whistler apăru ca martor la procesul lui Wilde.

Mărturia lui Whistler trebuia să înfăţişeze pe Wilde ca pe un maestru al artei cuvântului; Whistler vorbi despre amicul său numindu-l „unul dintre cei mai mari scriitori englezi“.

Preşedintele tribunalului îl întrerupse:

— Credeţi, domnule baron, că judecătorii şi cei de faţă nu pricep nimic din artă, fiindcă au altă părere, despre talentele artistice ale acuzatului?

Whistler, care era un bărbat foarte elegant, scoţându-şi monoclul, privi cu multă atenţie pe fiecare judecător, apoi, clătină din cap şi zise:

— Aceştia, nu!...

* * *

Oscar Wilde primise dela un prieten o carte pe care acesta o tipărise de curând.

Wilde scrise asupra ei o critică foarte violentă.

Autorul cărţii, făcând lui Wilde o vizită, observă pe masa lui de scris acest volumaş, care nu avea tăiate decât câteva pagini dela început.

— Nu e cinstit din partea ta, — se supără prietenul, — şi în tot cazul găsesc aprecierea ta cu totul superficială.

Wilde, privindu-l prin monoclu, îi zise:

— Crezi că pentru a constata că oul e clocit trebue să-l mănânci întreg?...

Cronica Şahului

SOLUŢII

Soluţiile problemelor analitice No. 94, 95 şi 96 de d. ing. L. Loewenton le vom publica într'un număr viitor.

No. 97 (Notto „Nazdar II, Rafael Cofman) Alb: Rg7, Dg5, Cb4, Nd1, Pc3 şi f2— Negru: Ré4, Ta2, Cb8, Ng4, Pa5, a6, c6, d3, é7 şi f3—. Mat în trei mutări, 1. Nd1—b3! cu ameninţarea: 2. Dé3+ şi 3. Né6+. 1..., Ng4—c8; 2. Çb4×d3! 1..., Ta2×f2 (é2); 2. Cb4—d5!

Această problemă admirabilă demnă de un maestru a obţinut premiul I la concursul nostru pentru probleme în mai mult de două mutări.

No. 98 (Motto „Haduwiga II, dr. Alfred Roth) Alb: Rh6, Tb2 şi f5, Nc5 şi d7, Ph2. Negru: Ré4, Pé5. Mat în trei mutări. 1. Tf5—f3! R×f3; 2. Nf5. 1..., Rd5; 2. Tc2.

No. 99 (Motto „Haduwiga III“, dr. Alfred Roth) Alb: Rg2, Dc8, Td2, Cg3 şi h5, Na3 şi é6, Pb2, f2 şi h6. Negru: Ré5, Tb5, Cb1 şi g5, Nb8 şi g6, Pé4, g7 şi h7. Mat în două mutări. 1. Né6—f7!

Frumuseţea acestei probleme constă din două fapte: 1. Nebunul alb din é6 are 10 câmpuri unde poate muta şi soluţia nu este posibilă decât dacă mută la f7. 2. Dama albă dă mat de 8 ori pe toate câmpurile posibile de a da şah regelui negru în poziţia Rege negru la h5 şi Dama albă la c8. Ea a obţinut premiul I la concursul nostru pentru problemele în două mutări.

No. 100 (Motto „Excelsior IV“, Rafael Cofman) Alb: Ra1, Dd7, Ta4, Ca5 şi c3, Nd1 şi g7, Pf2. Negru: Rd3, Dd6, Tb8 şi é8, Na8 şi c7, Pb5 şi d2. Mat în două mutări. 1. Cc3—é4! Această problemă a obţinut premiul III la concursul nostru de probleme în două mutări.

No. 101 (Motto „Nazdar III“, Rafael Cofman) Alb: Rh6, Cd4 şi é8, Na1 şi a8, Pb3, b4, é2, f2 şi g3. Negru: Ré5, Da7, Ta3 şi é1, Cg2, Pa2, b6, d3, é6, é7 şi h5. Mat în trei mutări. 1. f2—f3, cu ameninţarea 2. Na4. 1..., Da7—b7; 2. Cd4—c6+. 1..., Té1×a1; 2. Cd4—c6+. 1..., Té1×é2; 2. Cd4×é2+, etc. Are dual: Se rezolvă şi prin 1 Na8—f3.

No. 102. (Motto „Comuna rurală I“, Ioan Kiss) Alb: Rg6, Dh2, Cb2 şi é4, Ng3 şi h1, Pf6. Negru: Rd5, Cb4, Pb5, é2, é3 şi g2. Mat în trei mutări. 1. Ng3—b8!, cu ameninţarea 2. Dd6+ şi 3. N×g2 mat. 1..., Rd5×é4; 2. Nh1×g2+. 1..., Rd5—c6; 2. Cé4—c5. 1..., g2—g1 D sau N+, 2. Cé4—g5+. 1..., é2—é1 D sau N; 2. Dh2—d6+ 1..., é2—é1 C; 2. Cé4—c3+.

No. 103 (Motto „Iaşi“, Ioan Kiss) Alb: Rg4, Dd8, Tc5 şi f5, Cg5, Pa5, b3 şi d2. Negru: Rd4, Nd5 şi d6, Pc6 şi d3. Mat în două mutări. 1. Tf5—é5. Problema e greşită, căci la 1..., Né7, f8, c7 sau b8 nu mai e mat în a doua mutare.

No. 104 (Motto „Comuna rurală II“, Ioan Kiss) Alb: Rh8, Dc3, Cc4 şi f4, Pb6 şi f2. Negru: Rf6 Td4. Mat în trei mutări. 1. Cc4—d6!, Rf6—é5; 2. Rh8—g7. 1..., Rf6—g5; 2. Dc3—g3+. 1..., Rf6—é7; 2. Dc3—c7+.

No. 105 (Motto „O idee“, Ing. L. Loewenton) Alb: Ra2, Dd6, Cb4, Nh2, Pé5. Negru: Rc3, Cd2, Pb5. Mat în trei mutări: 1. Nh2--g3, Rc3--c4; 2. Ng3--é1=1.., Cd2--f3; 2. Ng3—f2. 1..., Cd2 ∼ Ng3—é1+.

No. 106 (Motto „Dr. Fr. Rduch“, Gherasim Cristoforatos) Alb: Rh1, Da6, Td2 şi d6, Cb2, Nc6 şi h2, Pb5, d5 şi é7. Negru: Rc5, Ta8, Ca7 şi b6, Pb4, c7 şi g4. Mat în două mutări: 1. Td6—h6!

No. 107 (Motto „Cugetare“, Ing. L. Loewenton) Alb: Rf3, Dh2, Ta4 şi a6, Cb5 şi é5, Nb4 şi f1, Pa2, b3, c2, d2, é2, f2 şi g2. Negru: Ré8, Th8, Nc8 şi g7, Pb7, d7, é7, f7, g6 şi h7. Mat în trei mutări. 1. Ta6—a8 cu ameninţarea: 2. Ta8×c8 mat. 1..., Ré8—d8; 2. Ta8×c8+, Rd8×c8; 3. Th4—h8 mat. Această procedare e posibilă numai în cazul când negru n'ar putea face rocada. Spre a dovedi aceasta raţionăm astfel:

Turnul din a1 n'a putut părăsi câmpurile din dosul pionilor. Unul din turnurile albe e deci rezultatul transformării unui pion. Singurul pion alb lipsă e cel din h2. Acesta n'a putut ajunge pe linia a 8-a prin h6—g7, căci n'ar mai fi putut eşi afară. Deci el s'a transformat numai în b8, având nevoe de 6 mutări. Din figurele negre lipsesc 1 damă, 1 turn, 2 cai şi pionii din a şi c. Pionul negru din a s'a transformat în b1 prin baterea turnului alb la b2 într'un cal sau damă, care s'a oferit spre a fi bătut de pionul alb din h2. Pionul c7 a fost bătut pe loc. Dama neagră a trebuit să iasă deci prin f8—g7 în calea pionului alb spre b8. Regele negru a trebuit prin urmare să mute până la g8. Rocada nu e posibilă.

Această problemă a obţinut în concursul nostru a patra menţiune onorabilă.

No. 108. (Motto „x=y=67“, Ing. L. Loewenton) Alb Rg6, Dc7, Cb2 şi é5, Nf3, Pd2. Negru: Rd4, Cb4 şi g5, Nc5. Mat în două mutări, 1. Dc7—c6!

BIBLIOGRAFIE

Numărul pe Noembrie al „Revistei de Şah“ conţine un interesant articol asupra campionatului de şah al lumii, o serie de partide bine glosate, numeroase probleme, studii şi o bogată cronică şahistă. Revista a organizat şi mai multe concursuri prin corespondenţă. Organ oficial al „Federaţiei române de şah“, Revista apare sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu, preşedintele F. R. Ş., cu colaborarea d-lor A. Ianovcic, A. Lernovici, A. Winkler, S. Herland, I. Schlarko şi I. A. Schiffmann.

Indemnăm pe toţi cititorii să se aboneze la această valoroasă revistă. Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Adresa: „Revista de Şah“ — Iaşi.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU



Curiozităţi

„Molly“ la dineul lui Pilsudschi

In casa lui Pilsudschi a avut loc un dineu în cinstea unui demnitar englez sosit la Varşovia. Au asistat peste 70 de invitaţi. La picioarele mareşalului polonez, sub masă, stătea ghemuit, ca de obiceiu, „Molly“ — iubitul său câine — foxterier.

Când unul dintre invitaţi ridică paharul în cinstea lui Pilsudschi, toţi se sculară în picioare. In acelaş moment faţa de masă fu zmucită cu putere, iar farfuriile şi tacâmurile începură să cadă. Vinul din cupe se vărsă pe faţa de masă.

Pilsudschi, făcând un pas într'o parte, văzu cum „Molly“ zmuceşte cu furie în toate părţile capătul feţei de masă, trăgându-l aşa cum fac de obiceiu cânii zburdalnici şi răsfăţaţi. „Molly“ reuşise să „zdruncine şi să răstoarne ordinea“ pe o bună jumătate din masa bogat servită...

Numai peste câteva zile s'a putut găsi explicaţia acestui acces de furie manifestat de „Molly“. Cânele fusese dăruit mareşalului de o doamnă care l-a cumpărat la un circ din Paris, unde „Molly“ juca în fiecare seară la pantomima clovnilor „Banchetul întrerupt“. Rolul său era acolo să zmucească faţa de masă cu tacâmuri cu tot, în momentul când comesenii certaţi se ridică în picioare pentru a se bate.

De când plecase dela circ, „Molly“ a asistat pentru prima dată la un banchet, în casa lui Pilsudschi.

Pălăriile Cecilei Sorel

Tribunalul din Paris a judecat procesul dintre patronul unui mare atelier de mode şi artista Cecile Sorel dela „Comedia Franceză“. Pălărierul ceruse să i se plătească 92.000 franci pentru pălăriile furnizate artistei timp de 9 ani.

Argumentul principal al artistei care nu voia să plătească, era că în cei nouă ani patronul atelierului nu-i ceruse plata niciodată, ceiace arăta că chestia aceasta are cu totul altă explicaţie.

Sorel a afirmat că pălăriile i se trimeteau fără ca ea să le comande sau să le ceară fabricantului. Artista le purta şi pe scenă şi în oraş, făcând astfel *reclamă firmei*, după cum explică ea, la interogator, provocând ilaritate în sala tribunalului.

Artista a mai spus la proces că marea majoritate a artiştilor se îmbracă fără să plătească firmelor interesate vre-un ban pentru costume, încălţăminte şi lingerie.

In scop de reclamă se anunţă şi prin afişe ce costume, ghete sau gulere, şi dela care magazin, poartă pe scenă cutare sau cutare actor.

Tribunalul din Paris, având a judeca un astfel de proces pentru prima dată, a amânat sentinţa la 15 Decembrie.

Umor german la restaurant

Chelnerul: Doriţi *menu-ul* sau *à la carte?*

Clientul: Te rog, şi una şi alta, câte o jumătate de porţie, cu cartofi şi cu salată de castraveţi.

Călăuza

In faţa unui enorm schelet de mamut, frumos reconstituit, vizitatorii muzeului stau în contemplare tăcută şi respectuoasă.

Călăuza: Acest schelet are 10.008 ani...

— De unde aveţi informaţiuni atât de precise?

— Când am deschis acest muzeu, profesorul Broehme a spus că scheletul are 10.000 de ani. Şi de atunci au trecut opt ani...

Dificultate

Doctorul: Ştiţi, doar, că respiraţiile adânci distrug microbii...

Bolnavul: Bine, dar spune-mi şi dumneata: cum pot să-i fac să respire adânc?...

Un dialog

— Mergi la şcoală, Petrică?
— Da, desigur.
— Iţi place profesoara?
— O, nu! E prea bătrână pentru mine...

Din romanele editate de
„Cartea Românească“
Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti, I

Ardeleanu C. — „Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa Premiat de „Soc. Scriit. Români „Ed. II. 96.—
Bucuţa Em. — Fuga lui Şefki. *Premiat de „Cartea Românească“* 70.—
Eminescu M. — Geniu pustiu Ed. IV 30.—
Filimon N. — Ciocoii vechi şi noui Ed. III 35.—
Ignatus. — Fire de artist (s. p.)
Premiat de „Cartea Românească“
Rebreanu L. — Ion, 2 vol. Ed. V 180.—
Rebreanu L. — Pădurea spânzuraţilor Ed. V 110.—
Rebreanu L. — Adam şi Eva Ed. II. *Premiat de „Societ. Scriit. Români“* 100.—
Rebreanu L. — Ciuleandra Ed. II 96.—
Rebreanu L. — Crăişorul (s. p.)
Sadoveanu M. — Şoimii Ed. VI *Premiul Naţional* 70.
Sadoveanu M. — Floare ofilită Ed. IV 90.—
Sadoveanu M. — Insemnările lui Neculai Manea Ed. II 40.—
Sadoveanu M. — Venea o moară pe Siret Ed. III 99.—
Sadoveanu M. — Hanul Ancuţei 75.—
Sadoveanu M. — Demonul tinereţei 75.—
Slavici I. — Mara Ed. III 50.—
Speranţia Eug. — Casa cu nalbă 45.—
Stănoiu Damian.— Necazurile părintelui Ghedeon 75.—
Teodoreanu Ionel. — Turnul Milenei 120.—
Teodoru V. (Doru). — Vlahula Ed. II 60.—
Vlahuţă Al. Dan. — Ed. V 70.—

Cărţile de mai sus se află de vânzare la toate librăriile, putând fi cerute şi direct, de la *„Cartea Românească“*, Bulev. Academiei No. 3; Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.

NEVRALGINE „JURIST“ VINDECA DURERILE DE CAP

Cărţi şi Reviste

GENERAL GR. COSTANDACHE: Tragedia Germaniei

Literatura militară este, deobiceiu, lipsită de calităţi literare. Broşura generalului Costandache face excepţie, fiindcă autorul ei este, după o bine stabilită reputaţie, un intelectual şi un pătimaş cetitor de beletristică.

„Tragedia Germaniei” este un rezumat rece şi obiectiv (dar şi impresionant deoarece-i cu meşteşug făcut) al unei vestite cărţi germane şi a luminoasei sale critici franceze.

Die Tragoedie Deutschlands, apărută anonim, dar lucrare celebră în Germania, a fost analizată în Franţa într'un mult apreciat studiu de generalul Denvignes. Aceste cărţi sintetizează nu numai groaznica tragedie germană, dar şi substratul de psihologie socială al întregei crize mondiale dintre anii 1914—1919.

Sentimentul general ce se degajează din citirea broşurii d-lui Costandache este o deprimantă jale, pricinuită de evidenţiarea nimicniciei minţii omeneşti. Totul parcă nu-i decât întâmplare.

Cele mai adânci şi mai temeinice socoteli omeneşti sunt jucăria accidentelor, mai totdeauna futile sau stupide... Dar, poate, socoteli înţelepte şi accidente uluitoare contribuesc, printr'o armonie neînţeleasă de noi, la realizarea unor planuri divine...

Adică acest apocaliptic război, cu spăimântătoarele lui ruini, cu radicalele prefaceri ce i-au urmat, putea, tot aşa de bine, să se sfârşească şi altfel, sau chiar în chip diametral opus? Acest gând ar putea înebuni un om stăpânit de un anumit misticism... Sau, poate, viaţa nu merită decât să râzi de ea! Şi poate, numai epicurienii au rezolvit marea problemă...

Faţa lumii ar fi astăzi cu totul alta, dacă se întâmpla unul din următoarele accidente, atât de minunat scoase în relief de generalul Costandache din noianul de fapte şi comentarii pe cari le-a analizat.

1) Dacă prostia generalului von Kluck reuşea (Marna) şi nu i-a lipsit decât prea puţin lucru ca să reuşească.

2) Dacă n'ar fi fost rivalitate pentru o ipotetică glorie napoleoniană între familiile Witelsbach şi Hohenzollern, ale căror şefi militari în marele război, luptând cu duşmanul luptau mai ales între ele pentru hipertrofiatul lor orgoliu.

3) Dacă se făcea pacea în 1917, lucru pentru care n'a lipsit decât puţin cap politic lui Ludendorf, pe care — să recunoaştem — putea să-l aibă fiind un om excepţional de inteligent.

4) Dacă Hindenburg nu izbutea să impună cererea armistiţiului...

Accidente şi întâmplări pot răsturna, dar, şi cele mai temeinice planuri şi cele mai solide construcţiuni făcute cu îndelungate şi uriaşe sforţări. Se pare, însă, că, totuşi, popoarele îşi urmează implacabil unele aspecte ale evoluţiei lor, cum ar fi, de pildă, lupta dintre cele două Germanii pe care nici marele războiu, nici marea înfrângere n'au putut s'o stângă...

„Există dar — închee d. general Constandache — două Germanii”.

„Din jurnale, din cărţi, din broşurile de peste Rhin, şi din istorisirile Germanilor, se vede bine această dualitate”.

„Care din două învinge?

„Germania va deveni prusiană, sau Prusia va fi absorbită de Germania liberală, de Germania de stânga?”

„Germania prusiană cenzitară, agrariană şi reacţionară; Germania liberală, Germania cu noui pături sociale, îmbogăţite prin comerţ şi industrie, Germania intelectuală care s'a trezit de mult la ambiţiuni politice.”

„Reprezentanţii acestei Germanii liberale erau destul de numeroşi în 1848, pentru a proclama unitatea germană în Parlamentul dela Francfort”.

„Nici Wilhelm I, nici Bismarck nu au vroit dealtminteri înfăptuirea acestei unităţi, de teama contopirii Prusiei în Germania liberală”.

„Bismarck ţinea să realizeze unitatea naţională „prin fier şi prin foc” în profitul unei caste, în beneficiul Prusiei feudale.”

„Se cunoaşte restul: după un intermezzo de şaptezeci şi cinci de ani mentalitatea germană a rămas aproape aceiaşi; iar problema a rămas şi ea aceiaşi: cine va învinge, Prusia sau Germania?”

Şi când ne gândim că sunt mulţi acei care-şi închipue că problema nici nu se mai poate pune...

Broşura d-lui general Constandache trebue citită.

D. V. BARNOSCHI



Hippolyte Taine

D. Octav Botez publică în revista „Minerva” un studiu analitic al operei lui Hippolyte Taine, precizând însemnătatea şi viabilitatea aportului adus de gânditorul, criticul, esteticianul şi istoricul francez al cărui centenar a fost sărbătorit de curând.

In evoluţia criticei, Taine reprezintă un moment important. El e desigur, între criticii filosofi, cel mai ilustru, acel care, într'o formă uşor accesibilă şi impresionantă, a pus în circulaţie mai multe teorii, iar opera lui e una din cele mai îndrăzneţe încercări de a edifica pe o bază ştiinţifică — estetica.

Deşi Sainte-Beuve, spune d. Botez, pentru a complăcea duhului pozitivist al epocii, a vorbit în ultima fază a activităţii sale de istoria naturală a spiritelor, ba chiar de familii de spirite, minunatele lui portrete nu sunt pentru Taine, dominat de ambiţia de a descoperi în acest domeniu generalităţi şi legi, decât simple carnete de observaţii.

Aplicând determinismul spinozist şi mai ales hegelian în lumea psihică şi convins că sentimentele şi gândirile noastre sunt produse naturale şi necesare înlănţuite între ele, omul fiind un animal care face poeme, după cum albinele fabrică mierea, Taine ajunge încă dela primele lui studii asupra lui La Fontaine sau Tit Liviu la o teorie a interdependenţei facultăţilor omului, subordonate unei „faculté maîtresse”, formulă care devine mai largă pe măsură ce el trece de la indivizi la epoci şi apoi la popoare.

Faimoasa introducere la „Istoria literaturii engleze” e codificarea în cincizeci de pagini a sistemului său de critică istorică.

Reluând unele idei ale abatelui Dubois, ale lui Montesquieu, Stendhal, Herder şi ale romantismului german, combinând aceste elemente metafizico-istorice cu altele datorite pozitivismului biologic al lui Auguste Comte, Taine elaborează cele trei noţiuni destinate a avea un mare răsunet şi o largă răspândire: rasa, mediul, momentul, — forţe care creiază, după el, dispoziţiile generale de a gândi sau simţi ale omului. Istoria literaturii devine astfel o problemă de mecanică psihologică.

Aceste generalităţi care, prin angrenajul lor abstract şi limbajul matematico-fizic al autorului, au avut odinioară o considerabilă autoritate, au pierdut desigur mult din creditul lor.



Poezia lirică

„Favonius”, revistă pentru studiul literaturilor clasice, în desvoltarea lor şi în legăturile cu literaturile moderne, publică un articol al domnului I. Valaori asupra poeziei lirice, din care citām un pasagiu interesant prin lămuririle pe care le aduce:

Grecii deosebeau genurile lirice după structura exterioară, după forma metrică şi despărţeau poezia lirică propriu zisă de cea elegiacă şi de cea iambică; dimpotrivă, cei moderni, care au în vedere mai ales fondul, conţinutul, cuprind în poezia lirică şi elegia şi iambul, din cauza locului ce-l ocupă: emoţiunea personală. Genurile lirice erau grupate între cele două mari împărţiri ale poeziei:

a) Monodice, cântate de un singur om, de un solist, care îşi însoţea cântecul de citară. Monodii erau sau unele cântece liturgice în onoarea unui zeu, numite nomoi, sau unele cântece profane executate în timpul unor ospeţe, sau consacrate expresiunii pasiunilor amorului, numite: ode uşoare, sau cântece (*melos,* de unde şi numele de poezia melică). Această poezie uşoară a fost cultivată de Lesbieni, de poeţi ca Alceu şi Sappho şi de Ionieni, de poeţi ca Anacreon, şi cuprinde mai multe varietăţi:

1) Cântece de iubire,
2) Cântece de masă (scolii), şi
3) Cântece politice.

Versurile în care sunt compuse sunt reunite în strofe disticha şi tetrasticha, dintre care cele mai întrebuinţate sunt: „strofa safică” şi cea „alcaică”. Ele au fost şi au rămas forma care convine de minune „odei uşoare” consacrate dragostei şi plăcerilor. Ele au fost şi modelele pe care le-a preferat Horaţiu; dar acest poet, luptându-se, probabil, cu nevoile limbii latine, a schimbat ici colo aceste strofe introducând câteva deosebiri; din contră Catullus a menţinut aproape neschimbată „strofa safică”.

In limbile moderne versurile strofei safice şi celei alcaice au început să fie întrebuinţate numai de poezia lirică savantă germană, în care s'a încercat să se reproducă exact toate metrele clasice greco-latine. Celelalte naţiuni s'au mărginit numai să admită pentru aceste două strofe o combinaţie ritmică potrivită geniului limbii lor.

In limba română Eminescu a întrebuinţat strofa safică într'una din poeziile sale intitulată „odă”.

b) Chorale, cântate de mai multe voci, de un chor. Poezia lirică chorală avea un caracter cu totul religios. Poema, cântată în sărbătorile solemne, era o rugăciune sau un cântec, un hymn de mulţumire: el celebra puterea şi măreţia zeilor; chiar când era compusă spre lauda unui erou, unui om, nu se despărţea cu totul de cult, fiind executată într'o ceremonie nupţială sau funebră, sau după victoria unui erou.



Cărţi franceze

André Maurois a publicat de curând cel mai frumos roman al său: „Climats” (ed. Grasset).

Paul Morand obţine un real succes de librărie cu al doilea volum asupra ultimelor sale călătorii prin Africa: „Paris-Tumbuctu” (ed. Flammarion) care e lipsită de elementul imaginar al primului volum „Magia Neagră” apărut primăvara trecută.

Pierre Drieux-la-Rochelle autor al recentului roman „Blèche”, a tipărit o carte nouă asupra vieţii politice şi culturale din Europa de azi: „Geneva sau Moscova” (ed. Nouvelle Revue Francaise).

Marcel Joindot, devenit celebru mulţumită volumelor sale: „Prudence Autchom” şi „Domnul Gaudeau”, a publicat un nou roman „Opalele” (aceiaşi editură).

Pierre Jean Jouve, un scriitor înrudit cu Joindot, a reapărut de astă dată cu romanul „Hécate” (aceiaşi editură).

Casa de editură catolică „Blou şi Gay” a lansat o nouă carte de Francis Jammes „Scârba Divină”...

La Plon a apărut „Moi-juif, livre postume”, de René Schwob: confesiunea unui Evreu convertit la catolicism.

Menţionăm şi amintirile interesante publicate în „Nouvelle Revue Francaise” de tânărul Jean Prevost, din vremurile când era şi mai tânăr: „Dix-huitième année”...

In „Revue de Paris” a apărut începutul romanului „Leviathan” de Julien Gruenn...

Eldos Hakesley

Eldos Hakesley e nepotul celebrului tălmăcitor şi popularizator de pe vremuri al ideilor lui Mill şi Spencer. Astăzi, Hakesley e uitat, iar nepotul său — Eldos— n'are comun cu acest unchiu decât doar numele şi rudenia. Totuşi, trebue să ne interesăm de talentul său literar, atât de puternic şi de triumfător încât în curând în literatura engleză va rămânea un singur Hakesley, pe care lumea nu-l va numi nici măcar „junior”.

Primele volume publicate de Hakesley sunt: romane, impresii de călătorie şi articole de critică. Ele se disting prin eleganţa ideii şi limbii, prin manierismul uşor şi prin tonul lor firesc; cuprinsul însă nu e suficient de dens şi de profund.

Aceste scrieri au fost mai mult nişte exerciţii stilistice, iar nu opere creiate de o minte matură.

Trecând dela un obiect la altul, gândirea autorului revenea mereu la centru — la personalitatea egocentrică a lui Hakesley, unică şi inevitabilă.

Aceste cărţi au fost „prea” biografice pentru noţiunea de „roman” şi prea subiective pentru ca să fi putut manifesta şi alte coeziuni interioare în afară de persoana autorului.

Dar talentul lui Hakesley nu mai poate fi pus la îndoială, deşi unor critici le era teamă că acest talent nu se va putea realiza şi desăvârşi.

Acuma, şi aceste îndoeli au căzut. Noul roman al lui Hakesley, — „Point counter Point”, Londra, Chattow and Windes, 1928, — întrece cu mult scrierile sale anterioare.

Jocul intelectual oarecum capricios din care se inspira literatura lui Hakesley mai înainte, a dobândit aci „a treia dimensiune” şi a produs imagini vii, nu numai puncte, linii şi suprafeţe.

Oamenii din romanul „Point counter Point” nu mai sunt marionete conduse de mâna autorului regisor, ci lumi independente spirituale, învestite în fiinţa trupească şi reală prin despărţirea lor de personalitatea autorului.

Cuprinsul cărţii e foarte complicat şi cu greu poate fi povestit. Construcţia nu se întinde în şir pe o „linie de aliniat”, ci e schematizată parcă după figura împrăştierii razelor pornite dintr'un centru luminos.

Măestria acestei construcţii nu pare nicăeri artificială. Complexitatea vieţii imprimate de scriitor, nu rămâne nicăeri în forma haotică a impresiilor îngrămădite ca materii prime, de percepţiune ante-artistică.

Noul roman al lui Hakesley îl aşează printre cele mai însemnate figuri ale literaturii engleze de azi.

Noulle premii ale ziarului „RADIO“
In urma succesului înregistrat ziarul „RADIO“ acordă noui serii de premii de mare valoare
Citiţi în ziarul „RADIO“ de azi apărut în 16 pagini mari, condiţiunile de participare la tragere
Preţul unui exemplar numai 6 lei

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA. 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

GEORGES RENARD

AJUNŞII

S'a vorbit foarte mult rău despre cei căzuţi, în timpul din urmă. Negreşit, s'a făcut bine lovindu-se în ei, fiindcă în lupta pentru existenţă au fost învinşi şi fiindcă învinşii n'au niciodată dreptate. N'am să-i apăr nici eu: nu trebuie să fie apăraţi de cât puternicii. Aş voi numai să adresez câteva cuvinte, fericiţilor, ajunşilor.

Se înţelege de la sine, iubite cetitor, şi d-ta, critic blajin, că sînteţi amândoi oameni ajunşi. Eu însă v'o spun în şoaptă, spre a vă scuti de osteneala de a o crăinici voi, eu nu-s decât un căzut: prietenii mei intimi îşi vor face o plăcere s'o recunoască doar să nu fiu de faţă. Şi, într'adevăr, am patruzeci de ani, nu sânt nici Sub-prefect, nici decorat, nici şef de masă, nici milionar, nici consilier municipal al Comunei mele: n'am fost nici executat la bursă, nici osândit la moarte: n'o să fac nici odată ceva de samă. Cu toate astea, dacă n'am nimic în burtă, precum se zice în stilul zilei, am ceva pe suflet. Şi iată dece, după o mărturisire atât de crudă, îmi voiu îngădui de a înălţa vocea.

Aşi vrea, şi oare să fie o cerere prea mare, aş vrea ca ajunşii să nu se poarte ca nişte parveniţi.

Nu mă adresez mai marilor, iluştrilor, celor ce domnesc „atât prin dreptul de cucerire cât şi prin dreptul de naştere“, celor ce s'au ridicat de-asupra tuturor prin puterea geniului, a muncii, a tăriei de caracter. Aceştia, se ştie, în cea mai mare parte sânt accesibili, afabili, binevoitori: ei ştiu să aibă mândrie fără vanitate, bunătate fără dispreţ: ei nu se tem că-şi vor făuri un rival, ajutând pe un debutant. Samănă cu acel războinic, care taie capul unui zimbru cu o singură lovitură de spadă. I se ceru arma lui minunată: el o dădu. Se încercă zadarnic să se mai facă aceeaşi ispravă. Şi cum atâţia erau uimiţi: Am dat eu spada, el zise, însă braţul mi l'am păstrat...

Jos pălăria în faţa acestor oameni mari. Dar ei nu-s numeroşi: câte personagii păcătoase în schimb, cari nu-s mari decât că-s cocoţate sus. Câţi pitici: unii sânt fii, fraţi, nepoţi, ucenici ai unor oameni cari au fost *cineva.* Ei au găsit un nume făcut, o avuţie agonisită, ei n'au avut de cât osteneala să se nască şi plăcerea de-a moşteni.

Unii şi-au dobândit mărirea printr'o mulţime de mici mijloace: s'au înălţat cu ajutorul înjosirilor: s'au făcut robi, ca s'ajungă stăpâni. Au fost linguşitori, ca să fie linguşiţi într'o zi. Au străbătut în genunchi şi pe burtă până la înălţimea la care tronează cu măreţie şi cu trufie.

Iar alţii, cei mai mulţi, au fost modele de răbdare ascultătoare şi de regularitate maşinală: ei au luat la şcoală premii de bună purtare şi merită să ia şi azi. Sânt tineri cum se cade, cari n'au făcut nici odată umbră cuiva: nici cea mai mică pornire de independenţă sau de originalitate: nici o opinie hotărâtă, într'un feliu sau în altul: nici viţiu, nici virtute: o mulţime de calităţi negative. Au intrat într'o administraţie oare-care de tineri şi n'au mai ieşit nici odată din ea. O administraţie însă, se ştie că este un ascensor. Ajunge să stai locului, maşina se mişcă în locul tău, şi, încetul cu încetul, dar sigur, te urci, te tot urci, fără a face ceva: la al patrulea rând pui mâna pe atâtea mii de franci, la al cincilea eşti decorat, şi, încet-încet, te vezi tocmai sus, ca şi când ai fi avut aripele unei paseri sau îndămânarea şoarecelui.

Ori-care ar fi drumul urmat, cu toţii sânt *ajunşi.* Au astfel merit şi trebuie trataţi cu o consideraţie respectuoasă. Totuşi, afară de respectul pe care li-l datoresc şi pe care li-l dau, după cum vedeţi, li voiu da bucuros câteva mici consilii:

Domnilor, li voiu zice, luaţi aminte. Nu vă tot înălţaţi atâta. Văzându-vă săltând ast-feliu, de frica să nu pierdeţi vre-un deget din talie, s'ar crede că vă simţiţi micşuraţi.

Dacă vă prinde ameţeala, aveţi grijă de-a o ascunde: aţi putea fi bănuiţi că nu sânteţi obicinuiţi cu înălţimea.

Dumneata, domnule om de finanţă, care, într'o trăsură capitonată, îţi răsfeţi burta şi insolenţa, de ce te prefaci că nu zăreşti trecătorii cari te încrucişază pe jos? Să fie că ţi-i teamă să nu recunoşti printre ei vre-o rudă săracă sau vre-un acţionar ruinat, ai cărui bani ţi-au rămas în ladă?

Dumneata, încântătoare divă, care domneşti asupra publicului şi asupra directorului d-tale, nu ai putea lăsa din când în când un rol mai bun şi o leacă de soare de rampă şi camaradei care se stânge la umbra d-tale? Ieşti oare atât de puţin sigură de tronul şi de talentul d-tale, în cât nu poţi îndura alte vecine de scenă de cât doar nulităţi sau pârlite?

Cât despre Dumneata, jupâne Rubens, îţi admir foarte mult tablourile d-tale. Insă, n'aş preţui mai puţin pictura şi caracterul d-tale dacă ai fi mai puţin aspru cu pictorii cari au vina că-s tineri şi încă n'au un nume făcut. Dânşii pictează altfel de cât d-ta, e drept. Dar ai uitat oare de vremea, când cele dintâi pânze ale d-tale făceau scandal?

Ieri întâlnesc un camarad de şcoală. Un val de suveniruri frumoase se ridică şi vibrează în mine de-o dată. Mă duc cu braţele deschise spre el, cu zâmbetul pe buze, cu vechiul tutuit în gură. — Bună ziua, dragă, îmi răspunde, cu'n ton de ghiaţă. Ce mai faci? — Uite... Şi îmi întoarce spatele. Aflu că *prietenul* meu e undeva prefect şi că s'a acoperit de glorie într'o campanie împotriva minierilor din nu ştiu care mină. Totul se lămureşte. Ştiu foarte bine că a binevoit să mă recunoască şi că asta-i mult. Insă, într'adevăr, nu putea oare să-mi facă cunoscut într'un chip mai puţin arogant, că ajunsese un glorios?

Nu zic nimic, despre ce se ştie, despre oamenii de litere şi despre jurnalişti. E lucru cunoscut că'n lumea acestora domneşte buna-voinţa, modestia, frăţia cea mai deplină. Directorul politic al unui jurnal, lasă o independenţă aproape fără margini celor ce scriu sub el. Nici o dată un redactor-şef nu mutilează sau nu aruncă la pagina a treia, printre faptele diverse, articolele unui nou venit care-l importunează. Tinerii, găsesc pretutindeni porţile deschise şi mijlocul să se producă. Nu-i pildă de critic cu înrâurire care să omoare în patru rânduri, cartea unui confrate, care i se pare să arate mai mult talent decât s'ar cuveni.

Dar ce privelişte, vai, când privesc restul societăţii. Cum îşi întind coatele, camarazii aşezaţi la banchetul vieţei, să nu mai lese loc noilor veniţi. Cum dispută, acestor morţi de foame, până şi fărimiturile îmbelşugatei lor mese. Nu vreau să le doresc vre-un rău: mănânce şi mistuiască în pace. Dar, Domnilor fericiţi, nu fiţi de loc mai cu samă atât de cruzi cu cei ce postesc.

Voi aţi străbătut fără piedici o lungă coastă şi grea: vă felicit. Aş putea să vă zic: întindeţi mâna celor ce-s încă pe cale. Asemenea generozităţi nu sânt însă de vremea noastră. Rogu-vă, cel puţin, în numele trecutului vostru, nu abuzaţi de avantagiul poziţiei voastre: nu faceţi să ploae pietre şi sarcazme asupra fraţilor voştri mai puţin fericiţi, cari se caţără cu-anevoe. Ştiţi voi dacă acela ce se trudeşte colo pe povârniş, n'ar fi tot atât de sus, dacă ar fi plecat de la acelaş nivel? Sânteţi voi siguri că celălalt nu s'ar fi ridicat ca şi voi, cu pasul zvelt, dacă ar fi consimţit să-şi lese în cale familie, mândrie, scrupule şi alte greutăţi incomode?

Incă odată, luaţi aminte. Fiţi prudenţi, dacă nu drepţi. Nu siliţi pe oameni să se întrebe, cum şi pe unde aţi ajuns. In numele a ceea ce aveţi pe lume mai scump, în numele interesului vostru, luaţi înfăţişarea de-a fi modeşti, şi chiar, la anumite date aveţi o leacă de milă pentru aceşti *căzuţi,* cari la urma urmei nu-s vinovaţi dacă nu au *putut,* şi cari sânt vinovaţi încă şi mai puţin, dacă nu au *voit să ajungă* ca mulţi din voi.

In româneşte de P. MUŞOIU

INSEMNĂRI

O SURPRIZĂ EXTREM DE PLĂCUTĂ: Ioan N. Roman la „Adevĕrul Literar"

Cititorii vor primi cu o deosebită satisfacţie, duioasa poezie „Amurg" a d-lui Ioan N. Roman, pe care o publicăm în acest număr. Dar celor mai mulţi dintre cititorii tineri trebue să le spunem de ce pe noi lucrarea d-lui Roman ne-a emoţionat în deosebi, nu numai prin conţinutul ei, dar şi prin semnătură.

D. Ioan N. Roman este de fapt primul întemeietor al „Adevĕrului Literar". Intenţionat întrebuinţăm forma „primul întemeietor", pentrucă de fapt „Adevĕrul Literar" a fost întemeiat de mai multe ori, sub diferite forme, ca anexă a „Adevĕrului" politic.

Cel dintâi care s'a gândit să dea un loc larg literaturii în coloanele „Adevĕrului", a fost d. Ioan N. Roman, primul redactor de atunci al ziarului. Sînt aproape patru decenii! D. Roman a închinat un număr pe săptămână în cea mai mare parte literaturii: un număr din cele şase. Mulţi scriitori ajunşi mai târziu la înalte situaţii literare, au debutat atunci în „Adevărul", sub Ioan N. Roman, care i-a descoperit în teancurile de manuscrise anonime. Ajunge să cităm cazul lui St. O. Iosif.

Anton Bacalbaşa, venit după d. Ioan N. Roman — acesta părăsise ziaristica, spre a-şi complecta studiile în străinătate—a înaintat cu un pas „Adevĕrul Literar", scoţându-l ca număr de Duminică, despărţit cu totul de „Adevĕrul" politic. Anton Bacalbaşa — „Tony" cum îi spuneau toţi: prieteni şi duşmani — este socotit chiar şi de mai tinerii conducători de astăzi ai „Adevĕrului Literar" ca întemeietor al acestuia. Dovadă, menţiunea din frontispiciu: „Fondat în 1893". In adevăr, *atunci* a scos Tony numărul literar de Duminică. Dar el a continuat numai — şi a împins mai departe — opera începută de d. Ioan N. Roman, care a fost, din acest punct de vedere, începător la „Adevĕrul" şi chiar în toată presa română.

Iată de ce salutăm cu emoţie pe veteranul nostru Ioan N. Roman, veteran tânăr, care scrie încă versuri atât de duioase, şi care, venind la „Adevĕrul Literar", a făcut un lucru foarte simplu: s'a întors acasă. — *C. G.*

Cu ochii 'nchişi...

Ziarul săptămânal *Naţiunea Dominantă* are de încasat unele abonamente întârziate, dar abonaţii nu se grăbesc să plătească. Lucrul este foarte înduioşetor. Dar directorul ziarului reuşeşte să adauge situaţiei o nevrută notă comică.

„Am scris — spune directorul — *singur ziarul, sculându-mă în fiecare dimineaţă la ora 3.30 ca să pot scri până la ora 8"*, etc.

Iată un ziar despre care se poate spune fără exagerare că e scris cu ochii închişi... Şi când te gândeşti că dela ora 3.30 dim. până la ora 8, bravul director ar fi putut face altceva: ar fi putut — de pildă — să doarmă!

Cum se scrie istoria

D. Eugeniu Lovinescu publică un nou volum. Nu-i nici o mirare! D. Eugeniu Lovinescu este un scriitor foarte fecund. D-sa poate scrie un volum pe lună, ba chiar unul pe săptămână cu singura condiţie de a găsi editor.

D. Eugeniu Lovinescu îşi intitulează seria actuală de volume: *Istoria literaturii române contimporane.* Scrie, deci, istorie! Nici mai mult, nici mai puţin... Eminamente obiectiv, d. Eugeniu Lovinescu împarte scriitorii în două mari grupări: cei care beau ceaiu, odată pe săptămână, la cenaclul d-sale şi cei care nu beau ceaiu niciodată la cenaclul d-sale. Intâmplător, cei dintâiu au — toţi — talent. Şi, fireşte, tot întâmplător cei din urmă n'au nici umbră de talent.

In afară de această împărţire prin excelenţă obiectivă, istoricul cu cenaclu mai are încă un criteriu de apreciere estetică de aceiaşi calitate: pentru d-sa, un scriitor are cu atât mai mult talent cu cât este în mai proaste raporturi cu revista ieşană *Viaţa Românească.*

Călăuzit de aceste două solide criterii critice, istoricul nostru păşeşte solemn şi grav să scrie istoria literaturii contimporane.

Tinerilor debutanţi, care nu cunosc încă regulele strategiei literare, le oferim următoarea reţetă cu ajutorul căreia vor intra — sigur — în istoria d-lui Lovinescu :

1) a bea un ceaiu pe săptămână la cenaclul din str. Câmpineanu ;

2) a scrie cel puţin un articol pe lună împotriva poporanismului *Vieţii Româneşti;*

3) a scrie, din când în când — de preferat, cât mai des — un articol de laudă pentru d. Lovinescu.

Cu aceste doftorii, pacientul va fi catalogat de îndată în unul din volumele d-lui Lovinescu. Dacă nu la prima ediţie, la una din ediţiile următoare — căci istoricul se revizueşte cu un admirabil zel şi se complectează cu toată obiectivitatea. — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Datoria criticei

Intr'un număr din 1919 al *„Insemnărilor literare"*, domnul G. Ibrăileanu, vorbind despre datoria criticei, spunea:

„Datoria criticei este să încurajeze numai ce este de talent în această literatură nouă şi să ia poziţie hotărîtă împotriva scriitorilor care nu au meritoriu decât intenţiile. Şi cu atât mai mult împotriva impostorilor care contrafac şi intenţiile. Este o datorie profesională a criticei şi este şi o datorie patriotică a ei. Gustul estetic al publicului este o superioritate naţională, şi a feri de scădere şi de perversiune gustul poporului tău este un act de patriotism. Dar, din nefericire, critica actuală, aproape în întregime, face contrariul."

Nu se poate spune că din 1919 până azi lucrurile s'au schimbat.

Producţia literară a momentului ignorează şi azi forma. Critica încurajează şi azi mediocritatea. Nivelul literaturii curente şi al gustului public e aproape tot atât de scăzut ca şi acum zece ani, — şi aceasta numai din pricina activităţii nefaste a unor critici ce terorizează scrisul românesc cu o avalanşă de certificate de talent date cu o condamnabilă îngăduinţă.

Opera domnilor Mihalache Dragomirescu şi Eugen Lovinescu începe să-şi arate roadele.

Paraziţii scrisului românesc, multiplicaţi spăimântător, ameninţă astăzi cu pervertirea iremediabilă a gustului cetitorului român. Fiţuicile lor inundă piaţa. Reacţiunea spiritelor sănătoase şi a criticei mature trebue să fie cu atât mai puternică şi mai neertătoare.—*In.*

Bernard Shaw despre minorităţi

Bernard Shaw a făcut să se vorbească iarăşi despre dânsul. Adresând o „scrisoare deschisă" lui Carel Ceapec, cunocutul autor dramatic ceh, Shaw declară că Ungurii se simt în Cehoslovacia mult mai bine decât Cehii în Ungaria. Reprezentantul lui Shaw în Ungaria, avocatul Szalay, de teama unei eventuale prigoane din partea guvernului şi a publicului ungar împotriva pieselor lui Shaw, — l-a întrebat telegrafic pe acesta din urmă dacă într'adevăr a scris o astfel de scrisoare. Szalay nutrea, evident, speranţa că Shaw sau va renunţa la scrisoarea lui, sau va declara că n'a fost scrisă de el.

Shaw a publicat răspunsul lui Szalay fără întârziere, răspuns prin care dă o mare întindere, printr'o serie de argumente şi consideraţiuni violente, problemei minorităţilor etnice.

Shaw stărue asupra dreptului imprescriptibil al fiecărui om de a trăi în statul căruia îi aparţine prin naţionalitate. Acest lucru constitue un principiu ce trebue realizat cu orice preţ. Problema fruntariilor nefiind încă rezolvată, pretutindeni sunt minorităţi etnice puse sub stăpânirea altor naţiuni. Pentru a înlătura acest neajuns social şi politic, e necesar să fie creiate în Europa condiţiile unei libertăţi generale. Numai atunci, pentru fiecare european, va fi indiferentă naţionalitatea dominantă şi deci şi guvernul, sub care trăeşte şi lucrează. Unele condiţii ale vieţii moderne fac însă de foarte multe ori ca omul să prefere să trăiască în străinătate şi nu în patrie.

— Sunt Irlandez, — spune Shaw; — prefer să stau însă în Anglia, în mediul prigonitorilor tradiţionali ai patriei mele, fiindcă mă simt aci mult mai liber decât în Irlanda, unde domneşte o cenzură barbară, care împiedică orice manifesare de artă.

In Irlanda operele celor mai mari scriitori englezi sunt arse. Scrierile mele se ascund acolo prin cele mai întunecate colţuri ale bibliotecilor publice. Legile sunt extrem de aspre; bătaia cu vergi e în floare; divorţul nu se poate practica.

— In ce priveşte Ungaria şi Cehoslovacia, fiecare Ungur scăpat de sub Massarik şi încăput sub domnia lui Horty va fi mulţumit, ca naţionalist-şovinist, însă îşi va vedea îngrădite toate libertăţile individuale şi sociale. Nici un regim străin nu pare atât de despotic ca regimul patriei. Ungaria a vrut să reacţioneze împotriva bolşevismului intern din 1919—20, prin instituirea unui regim, faţă de care Cehoslovacia e un stat liber. Dacă aşi fi Ungur, aşi prefera să trăesc în Cehoslovacia.

— Aceste păreri pot, evident, să ofenseze orgoliul naţional al Ungurilor. Nu mă îndoesc că după cunoaşterea lor, piesele mele teatrale vor fi interzise în Ungaria. Toate acestea nu mă vor impresiona deloc. O astfel de interdicţie va aduce la un singur rezultat: lumea se va interesa de mine şi de operele mele din ce în ce mai mult. Nu voiu pierde nimic dacă voiu face să se gândească puţin, iar gloatele naţionaliste din Budapesta, să cugete şi ele ceva asupra operelor mele. Va fi o ocupaţie cu totul nouă pentru aceste gloate. La început, procesul acestei gândiri va fi cam neplăcut. Apoi, când lumea se va obişnui să gândească, va simţi chiar plăcere...

Săptămâna lui Schubert în America

La New-York a avut loc o grandioasă sărbătorire a centenarului lui Schubert.

„Săptămâna Schubert" s'a transformat în cea mai mare solemnitate muzicală din câte au avut loc până acuma dincolo de ocean.

Peste 100.000 de societăţi muzicale au luat parte la aceste serbări.

In toate oraşele s'au ţinut conferinţe despre Schubert şi s'au dat concerte din operele sale.

Noui academicieni sovietici

In ziua de 5 Decembrie a. c., a avut loc la Leningrad, o şedinţă plenară a secţiei fizico-matematice a Academiei pan-ruseşti de ştiinţe sub preşedinţia academicianului Carpinschi în scopul de a alege 17 academicieni noui. Au fost aleşi: matematicienii Bérnstein şi Pancratov, fizicienii Rojdestvenschi şi Mandelstam, chimiştii Bach, Cicibabin, Zapolschi, Zelinschi şi Cisteacovschi, tehnicienii Dobrinin, Meşcerin şi Gubchin şi radiologii Zabolotnii, Hedroit, Preanicinicov, Vadimov şi Menzbir.

Intuiţia pură

Natura lirică a intuiţiei pure şi, prin urmare, a artei, ne ajută — spune Benedetto Croce — să lămurim perzistenţa intuiţiei şi a fantaziei în treptele superioare ale spiritului teoretic: motivele pentru care filosofia, istoria şi ştiinţa, au uneori câte o latură artistică, care face ca şi expresia lor să fie supusă preţuirii estetice. Omul, care de la artă se ridică la cugetare, nu din această pricină îşi părăseşte temelia lui voliţională şi practică; căci el însuşi se află într'o stare sufletească deosebită, a cărei reprezentare, însoţind în mod necesar desvoltarea ideilor, e intuitivă şi lirică. De aci şi stilul atât de variat al gânditorilor: solemn ori glumeţ, agitat sau voios, misterios şi împodobit, ori liniştit şi expansiv.

N'ar fi însă nicidecum corect, ca, pe temeiul acestei perzistenţe a elementului artistic în gândirea logică să împărţim dela început intuiţia în două categorii : una, *intuiţia estetică,* cealaltă — *intuiţia intelectuală* sau *logică,* deoarece raportul de grade nu este un raport de clase, iar arama e aramă, fie că e curată, fie că e combinată pentru a alcătui bronzul.

Ceva mai mult: această legătură dintre sentiment şi intuiţie, în intuiţia pură, aruncă o lumină deosebită asupra cauzelor care au făcut de atâtea ori să se deslipească arta de activitatea teoretică şi să fie confundată cu cea practică. Intre aceste confuziuni au rămas în special celebre cele ce s'au afirmat în formulele relativităţii gustului şi imposibilităţii de a reproduce, de a gusta şi judeca în mod just, arta trecutului şi, în genere, arta altuia.

Viaţa trăită, sentimentul încercat, voliţiunea voită, sunt în adevăr cu neputinţă de reprodus, pentrucă nici un fapt nu se întâmplă mai mult decât o singură dată; şi situaţia mea din clipa aceasta nu e la fel cu a nici unei alte fiinţe, nu e nici o stare sufletească pe care am mai încercat-o, nici una pe care o voiu mai simţi vreodată. Dar arta reface în chip ideal şi exprimă această stare a mea momentană; imaginea produsă de dânsa, se desface de timp şi de spaţiu şi poate fi refăcută şi recontemplată în realitatea sa ideală din orice punct din timp sau din spaţiu. Nu aparţine lumii, căci e mai presus de lume; nu depinde de clipa fugară, ci de eternitate. De aceia, viaţa trece, arta rămâne.

In sfârşit, în acelaşi raport dintre intuiţie şi starea sufletească, stă şi criteriul pentru a defini exact sinceritatea pretinsă artiştilor, ca fiind şi ea o însuşire esenţială. E esenţială tocmai pentrucă această calitate nu vrea să spună altceva decât că artistul trebue să aibă o stare sufletească proprie de exprimat (adică, de fapt, că trebue să fie artist): o stare sufletească efectiv simţită, iar nu numai imaginată, căci imaginaţia, după cum ştim, nu este operă de adevăr.

Pe de altă parte, însă, pretenţiunea de sinceritate nu trece înaintea necesităţii unei stări sufleteşti: şi, faptul că starea sufletească expresă în opera de artă, ar fi un deziderat sau un fapt îndeplinit, ori că artistul ar avea numai o aspiraţie pe care poate a şi realizat-o în decursul vieţii sale empirice, — toate acestea, în cercetarea estetică, sunt absolut indiferente.

De aceia, rămâne în totul osândit acel fals concept de sinceritate, prin care s'ar pretinde că artistul ar fi în viaţa sa voliţională şi practică, de acord cu visurile şi cu iluziile sale. Dacă el a fost sau nu într'un astfel de acord, e un lucru ce-l interesează nu pe criticul, ci pe biograful său; e competenţa Istoriei de a discerne şi de a califica ceiace arta nu îndreptăţeşte ci reprezintă.—*h. b.*

Expozitia Daumier

La Marsilia se organizează o mare expoziţie în memoria lui Daumier cu ocazia semi-centenarului morţii sale. Vor fi expuse toate tablourile lui cunoscute.

Gravuri vechi

La Drezda a avut loc o mare desfacere de gravuri vechi, în mare parte din colecţiile regelui Prusiei, Friedrich-August al II-lea.

Colecţionarii englezi şi americani au cumpărat lucrări de: Bosk, Peter Breugel Senior, Hoezius, Lukas von-Leiden...

„Sf. Eustaţiu" de Durer a fost plătit cu 61.000 franci, iar „Trei Cruci" de Rembrandt cu 228.750 franci.

Baletul Idei Rubinştein

La Opera Mare din Paris, trupa de balet condusă de Ida Rubinştein va reprezenta numai balete inedite: „Ţarina Lebădă" din opera „Ţarul Saltan" de Rimsky-Korsacov, „Sărutul Zânei" de Stravinschi şi alte bucăţi — de Ravel, Honeger, etc., cu decoruri de B. Nijnsky şi Alexandre Bénoît.

Se aşteaptă o serie foarte lungă cu aceste spectacole extrem de interesante pentru publicul parizian.

Ida Rubinstein va vizita apoi pe rând cu baletul ei, capitalele din restul Europei, în lista cărora presa străină menţionează şi Bucureştii.

Mărunte

— A apărut: *O toamnă la Paris* de *A. Steuerman-Rodion* (institutul de arte grafice „Viaţa Românească", — Iaşi) preţul 100 lei (ediţia de lux 200 lei).

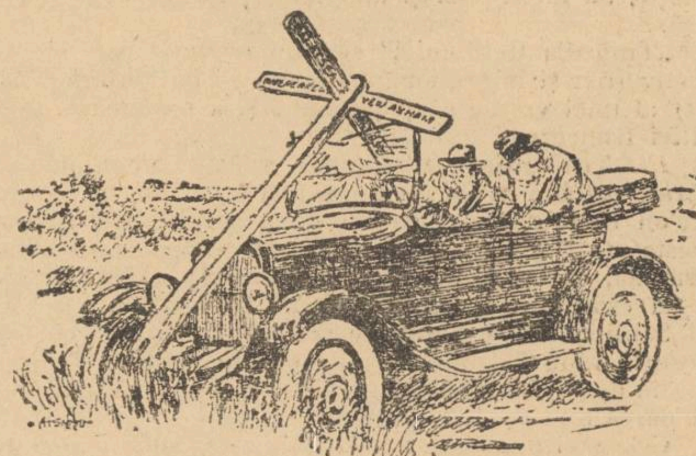
— La Teatrul Mic (Compania Teatrul Nostru) continuă a se juca în fiecare seară marele succes „Florette & Patapon" comedie în trei acte de Hennequin şi Weber, în distribuţie: Leny Caler şi Ion Sârbul dela Teatrul Naţional.

— La Teatrul Alhambra (Compania Teatrul Nostru — comedii muzicale) continuă a se juca în fiecare seară comedia muzicală în trei acte „Mişca" cu Elena Zamora, Roland de Iassy, G. Chamel, I. Brună şi Tantzi Cutava Barozzi, care sunt ovaţionaţi după fiecare dans. In actul al II-lea apar celebrii dansatori Zakit şi Lescenko.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

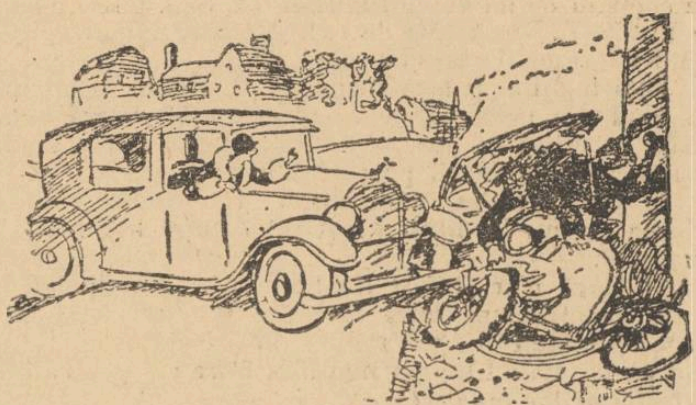
Stângăcie



— Ce stângaciu eşti, Victor! Cum avem să mai ştim direcţia?

(London Opinion)

Accident



Conducătoarea automobilului, către victima ei : — Să nu spuneţi nimic soţului meu! S'ar înfuria!

(Judge)

Dolarul



Noul preşedinte al Statelor-Unite.

(Notenkraker)

Ingerul păcii—la Paris



— Mi-au smuls toate penele din aripi pentru a semna pactul împotriva războiului.

(Kirekiki)

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 420 **Număr de Crăciun** **12 Pagini, 10 Lei** Duminică 23 Decembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897 / CONST. MILLE 1897 — 1920 }

FONDAT IN 1893

DE MOŞ-AJUN

Le-am povestit copiilor că iernile noastre erau albe ca un cearşaf cu ţurţuri de dantelă şi că din cerul albastru — de neînchipuit — se lăsa toată ziua, toată noaptea şi patru luni întregi, un material vioi pe care nu-l puteam înfăţişa în gospodăria noastră cu nimic decât cu zahărul pisat, în bucăţi şi căpăţâni. Din Octombrie, de pe la Sfântul Dumitru, începea să fluiere vântul, ca un popor de cimpoaie şi să cânte hornurile ca nişte orgi în Vinerea Mare — şi o dată cu vântul se porneau şi făinurile astrale, stelele năpârlind de o lumină, ca să se îmbrace după Anul Nou cu alta.

Cu puţină închipuire, puteţi construi din nou, le spuneam, iernile din timpul meu, de pe când eram mic ca voi, cu nasul, cu urechile şi cu unghiile degerate. Pomii plini de broboade albe, se ridicau dintr'o grădină albă, se mişcau printre acoperişuri albe: nu rămânea neînălbit nimic. Bunul Dumnezeu care lăsa lumea să se mâzgălească de praf, avea grije ca o dată pe an să o scufunde în albia cu clăbuci.

Pe vremea zăpezii, pe care voi nu o înţelegeţi, Dumnezeu făcea chiciură, fulgi şi măzăriche, iar sufletul omului se vedea, umblându-i împrejurul capului, ca un fum de tămâie.

După ultimele cercetări făcute de Grivei, am ajuns cu copiii să rectificăm istoria într'un punct esenţial, anume momentul când goniţi din Rai, Adam şi Eva, prinşi în pom, furând nişte mere, pe care n'au avut unde să le ascundă, lipsindu-le buzunarele, născocite de hoţii de mai târziu, ieşiau pe poartă şi nu ştiau încotro să apuce, dacă nu trecea pe-acolo, tocmai atunci, câinele Saint-Bernard. Câinele purta la grumaz un coş legat cu o curea şi în coş se aflau un flacon cu rom de Jamaica şi un pachet cu ciocolată cu lapte — şi ningea. După ce au mâncat din ciocolată şi au găsit-o bună, mai bună ca mărul stricat, pentru care se iscase gâlceava (un măr! mare lucru la un pom cu mere şi la un proprietar de livezi!) şi după ce au înghiţit din flaconul cu rom, pe care nu l-au găsit lipsit de calităţi, Adam şi Eva s'au dus cum au putut până la schitul din munte şi de-acolo, îmbrăcaţi călugăreşte, s'au mutat mai sus, pe Mont-Blanc, asigurându-şi o provizie de tutun de pipă, parfumat cu suc de zmochine şi opium. Deci primii oameni n'au murit, ci s'au schimbat în Moş Crăciun şi Baba lui.

Ieşirăm cu copiii în stradă, ca să le explicăm cum era zăpada, la faţa locului, într'un parc municipal. A trebuit să ne întoarcem, să punem galoşii, să luăm umbrelele. Explicaţiile n'au găsit crezământ, copiii de după zăpadă, fiind că şi cei de după războiul pentru dreptul popoarelor mici, increduli: unii neputându-şi reprezinta un sloi de ghiaţă diamantin atârnat de streaşini, şi ceilalţi neputându-şi stăpâni surâsul, când le spuneai că de cinci parale cumpărai un cornet cu bomboane.

Din vitrină în vitrină, am ajuns la o expoziţie de păpuşi de Crăciun, unde doi inşi mici, cu capetele de 80 de ori mai voluminoase ca trupul, dădeau fără bucurie o reprezentaţie de publicitate pentru sufletul comerţului, de o monotonie dureroasă. Păpuşile, iscodirile variate din vitrine, sufereau toate de aceeaş maladie a minusului de imaginaţie. Fabricaţia jucăriilor fără zăpadă şi-a pierdut avânturile de odinioară şi trece printr'o epocă de tristă mediocritate. Calul pe două şine curbe, e încă un animal de văzut, ca acum o sută de ani: singure coama, pielea, coada şi copitele au degenerat. Dracul care sare din cutie pe un resort spiral, e o bucată bună, moştenită din vremuri, iar păpuşii nu i s'a adaos nimic, datând intactă din timpul femeii. „Pe vremea zăpezii, păpuşile erau mai frumoase" le spunem copiilor, mai inventivi de cât fabricanţii de păpuşi, siliţi să creeze obiecte gingaşe şi surâsuri naive, în fabricile Societăţilor Anonime, cu capitaluri grave de mare prestigiu.

Un căţel cât un pumn de câlţ ieşi din noroi şi ochii-i scăpărară din masca de păr încâlcit. După port, recunoaştem un câine de neamul griffonilor bruxelezi. „Cum ai ajuns în halul ăsta, măi băiete?" îl întrebăm. El pleacă ruşinat capul şi aşteaptă ce are să urmeze: mirosul inimii lui simte că aristocraţia lui a dat de preţuitori. Cumpărăm un mare ziar de dimineaţă în 84 de pagini şi împachetăm noroiul câinelui până la zgardă, o cureluşă cu clopoţel. Intoarcerea acasă e grăbită de marele eveniment. Din pricina unui căţel de 800 de grame, copiii uită miracolele industriale din vitrine. Ei sar împrejurul ziarului, din care scoate tremurând de suvenirea frigului, câinele capul. Acasă, după o baie caldă şi un „antricot", musafirul nostru se găseşte în element şi paturile, cu copiii val-vârtej, oferă o plaje de jocuri şi răsfăţ. Şi pentru că griffonul nu are coadă, îi dăm numele de Ciutac.

Aceste evenimente se petreceau în preajma unui Crăciun cu gigantice noroaie. Citisem în ziare suspinul iremediabil al stăpânei căţelului, cu urcarea în fiece nou anunţ a „recompensei" şi de Moş Ajun jucarăm cu copiii o glumă, de care un moment au plâns şi după aceea s'au bucurat. Plecarăm cu colindul, deghizaţi, mici şi mari, ca nişte uncheşi, cu câte o barbă de pâslă, cântarăm tuşind „Bunădimineaţa" la uşa mută a boerilor care pierduseră căţelul şi care n'au binevoit să ne răspundă înjurându-ne cu severitate, decât după repetate scandaluri la uşe.

Moşul cel mai mic, scoase Ciutacul de subt cojoc şi-l dete gazdei în mână. Ciocnirea sentimentelor paralizându-i iniţiativa, noi, moşii cei adevăraţi, ne luarăm în braţe moşii mici şi fuga! scoborând scara, am dispărut. Am auzit, după desmeticire, paşi în urma noastră, numeroşi. Proprietarii câinelui şi personalul lor, ne căutau să ne mulţumească. Dar moşii mai iuţi de picioare s'au pierdut în ploaia de Paşte a întristatului Crăciun.

T. ARGHEZI

Moş Crăciun a 'ntârziat



— Ss! A adormit !...

DECEMBRIE

De pe dealuri, de la vie,
Se lăsa pe sat amiaza
Fără soare,
Străvezie, —
Nor de puf de păpădie
Scuturat peste ogoare.

Fugărind ca de prigoană,
Au venit din câmp în goană
Doi băeţi
Mai isteţi
Să dea veste
La neveste
C'au văzut de la fântână
Coborînd din vârf de munte,
Peste ape fără punte,
Iarna sură şi bătrână...

Fulgi să fie?
Ori trecură 'n valuri line
Pasări albe şi străine
Şi-au lăsat în urma lor
Scamă vie,
Puf uşor?

Iarna albă intră 'n sat.
Uite-o 'n capul podului,
In văzul norodului,
Pe-un butuc de lemn uscat
(Să s'aşeze? să se scoale?...)
C'un cojoc de căpătat,
Lung în mâneci, scurt în poale,
Cu catrinţă de abâ —
Vântul să-l strecori prin ea.
Iar la sânul ei ursuz
Şi uscat ca o tipsie,
Ii atârnă salbă vie
Din bobiţe de hurmuz.

Şi cum suflă 'n pumnii reci,
Scoate pâclă pe poteci,
Şi pe fund de văi distramă
Neguri fumurii de scamă.

Când se 'ncruntă la copaci,
Plopii tremură de frică
Scuturându-şi frunza mică,
Tot mai galbeni,
Mai săraci.
Doar stejarii de pe luncă
Răsuciţi ca la poruncă
Se sfădesc cu Iarna rea,
Lung vuind ca o vultoare
Din frunziş de tinichea
Sunătoare.

* * *

Şi-au ieşit băeţii mici,
Mici şi mulţi
Şi desculţi,
Şi câţiva mai măricei
Cu căciulile cât ei, —
Au ieşit în drum voinici
Cu biciuşti şi cu nuele
Şi cu praştii subţirele,
Ca s'alunge de pe-aici
Iarna cea cu gânduri rele.

Doamna gerului, bătrână,
S'a sculat de la pământ,
A 'nălţat spre cer o mână
Ca o cumpănă uscată
De fântână,
Şi-aruncând peste câmpii
Ochii vineţi şi saşii,
A strigat cu glas de vânt
C'o s'adune ş'o să fure
Toată umbra din pădure,
Piatra scumpă din izvoare
Şi toţi galbenii din soare, —
Să rămâie 'n urma ei
Prin păduri
Lupii suri,
Pe ogoare
Corbi şi cioare,
Şi dealungul drumului
Numai scama fumului...



OTILIA CAZIMIR

Vioara lui Hugolin [1)]

de GALA GALACTION

M'am înţeles cu părintele Tarsicius Hell să mergem şi să cercetăm ruinele castelului care stăpânea odinioară deasupra acestui ţărm al Dunării. Il găsesc pe cucernicul şi proaspătul prieten în aşteptare, gata să mă însoţească. Lăsăm căsuţa lui tihnită şi încununată cu braţele împreunate ale unor nuci bătrâni şi pornim la drum.

Părintele Tarsicius este parohul acestui sat unguresc, cuibărit din alte vremuri la picioarele mândrului castel, astăzi dărăpănat, şi lângă pieptul lat al Dunării placide. Mă aflu de câteva zile prin aceste locuri şi mă las prididit de noutatea şi de frumuseţea celor ce-mi văd ochii. Sîntem la începutul lui Mai şi îndoitul lanţ de munţi printre care se încovoaie Dunărea se ridică — spre cerurile transparent învăluite — puternic în păşuni, puternic în codri de fag şi bogat în asemănări robitoare cu munţii familiari mie altă dată. Satul părintelui Tarsicius poate să cuprindă cel mult vreo optzeci de case, dar fiecare casă pare a fi o vilă, strânsă între merii în floare şi zecile de răzoraşe cu trandafiri altoiţi. Casele stau toate în două şiruri lungi, deadreapta şi deastânga şoselei principale şi unice. Intr'o parte e masivul muntelui, cu creştet de livezi, în cealaltă este Dunărea, cu oglinzile ei fluide, cu sălciile ei despletite şi cu dalbele-i vaporaşe-cronometre.

Poporenii părintelui Tarsicius, din pragul prăvăliilor, din grădini, de pe trotoare, ni se închină cu ceremonie. Inţelegi că te afli într'o comunitate sufletească, unde legăturile dintre păstori şi păstoriţi sînt o realitate susţinută şi binefăcătoare. Aceşti mici gospodari, curaţi, muncitori şi prieteni cu florile, mărturisesc, prin atitudinea lor, vrednicia şi prestigiul celui ce-i păstoreşte.

Incepem să urcăm poteca din ce în ce mai naltă şi lăsăm de vale livada înflorită ce pare a fi satul de subt castel. Clarităţile vastului noian de ape se unifică şi se încheagă — cu cât sîntem mai sus — într'un pod încovoiat de mat argint. Dar, curând, trecem de pe coastele cu păşuni în aleele fostului parc feudal şi lumina Dunării intră sub capricioase şi inegale cortine verzi.

Părintele Hell, deşi are un nume teuton şi nu ştiu ce străbuni francezi, totuşi este un neprihănit patriot maghiar. Dar e preot catolic şi sfânta lui Biserică a ştiut şi ştie pururea să dea Cezarului ce este al Cezarului şi mai cu seamă să dea lui Dumnezeu şi Sfântului Părinte cele cuvenite. Tovarăşul meu este prin urmare un om discret, meşter să calce, fără să se poticnească, pe hotarul dintre neamuri, veacuri şi susceptibilităţi naţionale, păstrând pururea înălţimea şi nobleţea universalismului său bisericesc. Cu toate acestea părintele Hell este simţitor şi la înfăţişarea acestor culmi, în vremi apărate eroic de neamul său, şi azi acoperite de sfâşiata mantie a Istoriei. Fruntaşii poporului maghiar au zidit, au ţinut strajă şi au murit glorioşi, la umbra acestori ziduri!

Intrăm în fortăreaţa ruinată şi privim în jurul nostru, ironica biruinţă a vremii asupra silinţelor şi asupra trufiei omeneşti. Aici au fost turnuri, săli de petrecere, camere de gardă, ascunzători cu arme şi ostaşi muiaţi în zale! Părintele Hell îmi recapitulează povestea acestui cuib locuit de vulturi, câteva sute de ani şi dărâmat de mai multe ori în timpul războaelor cu Turcii şi cu Austriecii. Ne urcăm pe cel mai nalt zid, încă în picioare, şi privim încovoierea Dunării, printre masivele, când rotunde, când despicate ale munţilor rumeniţi de seară. E un ceas de rară şi armonioasă conjuctură între lumea gândului şi a amintirii, şi lumea vizibilă, cu relief, înalt, cu ape şi cu soare.

— Câte fapte vitejeşti, câte zile slăvite, şi câte nume vrednice de nemurire nu s'au petrecut, n'au strălucit şi n'au umplut cu ecouri aceste văi şi aceste capricioase trecători muntoase !...

Prea cucernicul meu însoţitor, priveşte cu braţele încrucişate, doborîta cetate maghiară, adâncurile luimnoase ale Dunării şi uriaşii munţi, goi subt evoluţia trandafirie a serii. Şi părintele Hell urmează:

— Dar viaţa cealaltă, mai mică, mai necunoscută, întâmplările obişnuite sau rare, episoadele uitate, patimile stinse, durerile şi lacrămile adunate, în depozitele sacre ale Sfintei Biserici!... Am fost în arhiva parohială, un document curios, redactat în latineşte (sau poate numai copiat) de un predecesor al meu, fericitul Gyula, şi în acest document este vorba de o naivă şi dureroasă poveste, legată de aceste ţărmuri, de aceste ruine, de aceşti codri suspendaţi....

Părintele Hell, mereu cu braţele încrucişate, aluneca uşor pe panta visului şi, deşi pare-că vorbea pentru mine, totuşi îşi vorbea sie-şi, vădit învăluit şi cucerit de povestirea acelui document.

Iau cuvântul şi-l întreb:

— Pot să ştiu şi eu, Prea Cucernice, despre ce faptă celebră sau obscură tratează hrisovul latinesc?

— Il vei vedea când vom reveni... Observă, colea lângă fosta poartă a castelului, ruinile modeste ale unui pavilion, dărîmat acum vre-un sfert de veac. Aici trăia un mic slujbaş crăesc, un fel de silvicultor, al cărui adăpost era fostul pavilion. Numele lui era Madarassy, era văduv şi avea o singură copilă, Celestina, un straniu geniu muzical... Cele ce-ţi spun şi mai ales vei auzi acasă nu sunt strictă istorie, ci, cred eu, un amestec de istorie şi de legendă, întru cât datele din documentul fericitului Gyula nu coincid desăvârşit cu informaţiile prinse de mine din amintirea bătrînilor încă în viaţă.

Am coborât de pe zidurile risipitului castel şi ne-am oprit o clipă lângă dărâmăturile fostului ocol silvic. Mai stătea în picioare un zid de cărămidă, cu balcon deschis spre văile viorii şi năpădit de nişte vrejuri viguroase, pline de frunză nouă.

(Continuarea în pag. II-a)

1) Din Volumul *„Caligraful Terţiu"* care apare zilele acestea, în editura *„Cultura Naţională"*.

Ne-am înapoiat pe acelaş drum spre casă. Părintele Tarsicius m'a poftit să intru în chilia sa şi să mă odihnesc de plimbarea făcută. Am privit cu interes locuinţa acestui confrate şi am notat simplitatea, curăţia dar şi solida ei chiverniseală. Aveam, în faţa mea, casa unui singuratic, dar a unui singuratic gospodar.

In camera de lucru erau : un biurou, o orgă, o bibliotecă vastă, aşezată pe nişte dulapuri arhaice şi o mulţime de imagini sfinte, pe pereţi. Pe un colţ al biuroului, părintele paroh a aşezat o sticlă cu vin, două pahare şi ceva de gustat. I-am adus aminte de hrisovul latinesc şi de povestea făgăduită.

— A, da... povestea cu vioara lui Hugolin... E o poveste profană... Aş fi preferat să fie ceva din vieţile sfinţilor, dar povestea e cum este şi n'am ce să-i fac.

Eram curios să aud povestea aceasta, poate nu atât pentru ea, în sine, cât ca un document, asupra psihologiei amfitrionului meu. Părintele Hell era un om uscat, cu privirea-dură şi cu atitudinea sobră a soldatului duhovnicesc. Dar acesta putea să fie insul disciplinei îndelungate şi al uniformei obligatorii. Subt aparenţa aceasta, mi se părea că întrevăd un alt om, simţire caldă, prieten al închipuirii şi al visului.

Am ciocnit primele pahare.

— Gelobt sei Iesus Christus !

— In Ewigkeit, Amen !

Părintele Tarsicius — în chip neobişnuit, dar atât de legitim ! — punea numele şi slava Mântuitorului atât în fruntea actelor şi bucuriilor sale notabile, cât şi în fruntea satisfacţiilor sale mai modeste.

— Să caut manuscriptul părintelui Gyula...

Căută, mai întâi, în dulapurile de subt bibliotecă, după toate aparenţele : păstrătoarele arhivei parohiale. Dar nu găsi ce căuta. După aceia căută sus, într'un raft al bibliotecei, dar tot zadarnic... In cele din urmă, căută în sertarele biuroului...

— Nici aici nu este!... Mă tem că am împrumutat caetul unui coleg din Buda-Pesta, un arheolog celebru, care m'a vizitat anul trecut...

Părintele Tarsicius rămase pe gânduri, cu fruntea încreţită şi contrariată.

— Imi pare rău că nu pot să-ţi arăt caetul care cuprinde povestea lui Hugolin şi a Celestinei Madarassy... Dar nu e nimic ! Vei auzi povestea din gura mea.

Turnă, din sticlă, încă două pahare şi închinarăm :

— Gelobt sei Iesus Christus !

— In Ewigkeit, Amen !

Cu un glas discret şi cald (altul de cât până acum) şi într'o limbă germană de literat, părintele Hell îmi istorisi povestea violistei Kesti şi a contelui Hugolin.

* * *

Cronica nu ştie să precizeze anii... Era acum cincizeci poate acum şaptezeci de ani... Tatăl Celestinei, mic slujbaş, între pădurar şi silvicultor, păzea pădurile crăeşti şi ruinele pe care le-ai văzut. Kesti era de vreo optsprezece ani şi trăia în pavilionul singuratic, lângă bunică-sa, mama lui Madarassy. Era o copilă cucernică, liniştită şi gânditoare.

Intr'o zi de primăvară, a sosit, la pavilion, un elev silvicultor, o rudă depărtată a lui Madarassy, născut pe lângă Triest, jumătate maghiar, jumătate italian. Plecase cu congediu sau fără congediu din şcoala lui, nu era lucru clar. Ştia că are aici un neam şi venise să-i ceară câteva săptămâni de ospitalitate. Tot bagajul lui Hugolin, ba chiar toată averea lui, era o vioară pe care o purta închisă în lădiţă. Hugolin se credea muzicant şi, odată primit în casa lui Madarassy, şi-a luat vioara şi, de dimineaţa până seara, stătea pe zidurile ruinate şi cânta.

Kesti privea rezervată şi cuminte şi asculta muzica lui Hugolin. Cânta şi ea uneori — aşa cum o învăţase bunică-sa — într'un vechi violoncel, rămas din zilele castelului.

Hugolin, afară de muzicant prost, era bărbat frumos, — un cap oacheş, un profil de medalie romană şi o pseudo-vibratilitate de actor fără talent.. Hugolin a rămas la unchiu-său Madarassy până pe la mijlocul verei. Intr'o dimineaţă, a spus că pleacă la Buda-Pesta, pentru câteva zile. A lăsat vioara la pavilion, s'a urcat într'o şaică şi s'a dus pe Dunăre devale. S'a dus şi dus a fost.

Familiei Madarassy i-a rămas amintire, vioara lui Hugolin. Zile multe, scula melodioasă a stat mută, în aşteptarea puţin dăruitului stăpân. Kesti privea sicriaşul închis, punea pe el o mână fierbinte şi privea spre văile albastre, de unde Hugolin nu era să mai vină niciodată.

A cutezat, la urmă, să deschiză cutia şi să ridice vioara. A pus-o la piept şi a început să cânte. Era un instrument de preţ excepţional, ajuns, te miri cum, în stăpânirea unui nedestoinic. O legătură tainică a prins să se statornicească între nevinovata Kesti şi vioara măiastră. Cei ce se bizuesc să cerceteze şi să lămurească mişcările, anotimpurile şi furtunile inimii omeneşti ar putea să ne explice concentrarea supremă a gândurilor, a simţirii şi a forţelor acestui suflet tânăr asupra unui obiect, ajuns deodată — ipostaza celui iubit, fără s'o ştie

Kesti s'a dovedit strângând la piept vioara lui Hugolin, rănită de iubire şi mare violistă. Intr'o ţară ca a noastră, străbătută de veacuri şi fermecată de lăutarii ţigani, — adesea muzicanţi de geniu, eşiţi parcă deadreptul, ca biblicul Iubal, din insuflarea primordială — într'o ţară ca Ungaria, un fenomen ca acesta nu e prea surprinzător. Kesti a ajuns, în câţiva ani, geniul interpret al acestor văi sonore, al acestor păduri scumpe privighetorilor şi al vechilor visuri, cu leagăn în stepă.

Afară de bunică-sa, în copilărie, nimeni nu-i dăduse lecţii de muzică. Patima ei pentru vioară şi toată uimitoarea şi ingenua ei iscusinţă porneau, poate, din intima clocotire transformată a unui covârşitor sentiment, pentru cel plecat fără să-şi ia vioara. Vijelia cascadei se prefăcea în forţă electrică.

Ruinele pe cari le-ai văzut avură câţiva ani, de somn scăldat în rapsodii. Dacă mi-ar fi iertat să întrebuinţez, o clipă, altă limbă de cât a credinţei şi a teologiei mele, aş zice că eroii care trăiseră şi muriseră cu slavă în jurul mândrului castel de odinioară lăcrămară de înduioşare, în mormintele lor. Ciobanii de pe coaste, pescarii de pe ţărm, privighetorile din dumbrăvi ascultară cu farmec vioara lui Hugolin, povestind în mii de improvizaţii — miraculos înflorite din folklorul muzical maghiar — jalea unei inimi care nu voia să se mângâe, ca Rachila, cea rămasă fără prunci.

Pe unde era şi ce făcea în vremea aceasta, frumosul şi nebănuitorul Hugolin ? Norocul îl purtase de mână, ca şi pe alţii de felul său ! Rătăcise încă un an de zile până când se aciuase — maestru al apelor şi al codrilor — la fieful unui conte bătrân, foarte bogat şi fără de copii, dar unchiul câtorva nepoate, fete mari. Hugolin, băiat plăcut, visător, cu ochii negri şi de data aceasta fără de vioară ajunsese iubit de toată lumea, dar în deosebi de una din nepoatele bătrânului grof.

Tinerii şi-au făgăduit o iubire eternă şi o căsătorie neapărată. Dar Hugolin părea plebeu şi aleasa lui era nobilă. Atunci bătrânul conte Jeremy a plecat spre Triest şi după o laborioasă cercetare, prin Triest şi prin Veneţia, a descoperit — cu nu prea mari jertfe băneşti — că Hugolin e nobil şi strănepot de conţi veneţieni. In scurt, Hugolin s'a pomenit contele Hugolin, — însurat, bogat şi fericit.

Tot pe aceiaşi vreme, Kesti a pornit din cuibul ei, de ziduri vechi şi de legende, şi a început, — când singură, când întovărăşită de alţi cântăreţi populari — să se destăinuiască lumii robite de admiraţie. Un gând unic şi fix ca piramida din pustie o împingea pe biata copilă în această fază revoluţionară a vieţii sale : să regăsească pe Hugolin !

Foarte de grabă concertele ei au ajuns serie de triumfuri... Din sală în sală, din oraş în oraş, numele şi faima Celestinei Madarassy au aprins ca o pădure de torţe şi într'o seară cu aceste mii de flăcări ale renumelui, Kesti a intrat în Buda-Pesta. Privise şi privea pretutindeni massa capetelor vrăjite de vioara lui Hugolin. Cerceta, cu ochii cari străbat umbra şi întunericul, pe ascultătorii cântecelor sale... Hugolin nu era nicăeri !

Era a zecea seară de când Buda-Pesta, nobilă şi burgheză, alerga să asculte pe minunata Kesti... Cânta — în vioara ei — străvechea vitejie; cântau durerile, fantaziile şi vijeliile sufletului unui popor, sosit din fundul lumii în goana cailor sălbateci; cânta — în dibăcia ei — atâta jale, atâta dorinţă neîmplinită, atâta aşteptare pasionată, în cât inima fiecărui ascultător îşi simţea iarăşi, vii şi sângerânde, rănile ştiute numai lui !...

Când a sfârşit una din aceste rapsodii, pe care Kesti le chema — halucinată — ca din paradisul rapsozilor străbuni, a pus vioara subt braţ şi ca de obicei a întrebat chipurile iluminate şi sala bubuitoare de aplauze.

Intr'o lojă de lângă podium, contele Hugolin şi frumoasa lui contesă aplaudau din răsputeri! Kesti a rămas fără suflare. Toată viaţa i s'a adunat în ochi. In tumultul şi entuziasmul general, s'a apropiat de tovarăşii lăutari şi i-a întrebat :

— Cine sânt cei doi boeri, tineri, frumoşi, de lângă stâlp ?

— Este groful Hugolin şi cu grofina lui !

Atunci Kesti a culcat vioara în sicriaş şi cu el subt braţ şi-a făcut loc printre lume, până la loja lui Hugolin. Acolo, de faţă cu toţi şi de faţă cu frumoasa contesă, i-a spus lui Hugolin:

— Domnule conte, aţi uitat, la pavilion, acum cinci ani, vioara aceasta. Permiteţi-mi să v'o dau înapoi !

...Kesti a plecat din Buda-Pesta chiar în noaptea aceia. N'a mai cântat niciodată şi a murit călugăriţă, într'o mânăstire din Ţara Sfântă.

* * *

Părintele Tarsicius lăsă ochii pe bucoavnele de pe masă. Fu un moment de comună stângăcie... Cu o mişcare zmâcită, dar imediat articulată şi sigură, confratele ridică fruntea şi întinse mâna spre garafă.

— Vanitas vanitatum !... Unor legionari ai lui Christos nu le este iertat să se înduioşeze de asemenea bagatele.

Umplu paharele.

— Gelobt sei Iesus Christus !

— In Ewigkeit, Amen !

GALA GALACTION

Biblioteca clasicilor români

de sub direcţia d-lui E. LOVINESCU

In „Biblioteca clasicilor" care a făcut o atât de salutară revoluţie în cultura noastră a apărut din

N. FILIMON

nemuritorul său roman:

CIOCOII VECHI ŞI NOUI

un text integral prevăzut cu un mare studiu al d-lui E. Lovinescu privitor la scriitor, la operă şi mai ales la epoca zugrăvită.

Preţul lei 50

Se găseşte la toate librăriile din Capitală şi provincie. Editura „Ancora" S. Benvenisti & Comp.

A apărut:

UN PRÂNZ de GALĂ

de D. D. PATRAŞCANU

Un volum de 230 p., multe inedite, lei 75

Editura „Naţionala" S. Ciornei

Librăria Editoare SOCEC & Co. S. A.

Bucureşti

şi la sucursalele sale din Iaşi, Craiova, Galaţi, Constanţa, Ploeşti, R.-Sărat, Oradea, Târgovişte, Călăraşi şi Slobozia

Cereţi pentru Sfintele Sărbători ultimele noutăţi literare apărute :

Delavrancea	Apus de Soare
Delavrancea	Viforul
Delavrancea	Intre Vis şi Viaţa
Delavrancea	Patria şi patriotismul
Eminescu	Povestind copiilor
Negrutzi	Povestind copiilor
Creanga	Povestind copiilor
Carageale	Povestind copiilor
Odobescu	Povestind copiilor

Mare asortiment de cărţi noi ilustrate pentru copii

Cereţi Catalogul librăriei Editoare gratis

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Povestea celui fără Crăciun

Omul azvârli ţigara şi mototolind gazeta zise: literatură de sărbători! Imi e greaţă de minciuna cu care omenirea ţine să îşi mai tâmpească imaginaţia in fiecare an la date fixe. Şi scriitori tot anul necitiţi, ţinuţi prin coşurile redacţiilor, primesc dintr'odată comanda să facă nuvele sau poezii cu subiectul duios: Moşcrăciun purtând în spinare sacul cu jucării. Peştera în care măgarul încălzeşte cu răsufletul dătător de răpciugă imaginea de cartă poştală... Poeţii ar trebui să vină la mine la spital să vadă cum sunt naşterile cu adevărat. O, credemă nu e nimic sfânt în tot chinul animalic al lăhuzelor care mai aduc pe lume încă o viaţă nenorocită. Fiindcă toţi copiii au să guste amarul vieţii. Şi cei care au să cadă în războiul viitor, şi cei care au să tragă plugul, şi cei care se sfârşesc în funcţii muncind idiot şi fără spor. Că nimeni, înţelegi, nimeni nu e fericit, şi mai ales nu cei pe care îi credem.

— Doctore...

— Nu vreau să mă întrerupi! Avem în fiecare zi „Crăciunul" la spital! Nu pom cu lumânările, nu cozonaci cu stafide, nici cutii de soldaţi în zăpadă de vată. Nasc zilnic femeile în grajduri, în poduri, şi chiar pe drum în ger — şi crede-mă că la noi e mai frig decât în regatul răsăritean unde legenda s'a întâmplat acum două mii de ani între regi magi şi împăraţi şi sfinţi. Dar crezi că timpurile s'au schimbat, mai vrei să-ţi spun numele a zece, a o sută, a o mie de medici în ţara noastră şi în fiecare ţară, care omoară copii — aşa precum Irod — ba încă chiar înainte de a se fi născut micuţii. Poeţii ăştia care întorc pe toate cusăturile legenda ca să picure un articol nu au fost niciodată într'un spital să vadă pruncii ucişi, ţinuţi în pahare de sticlă, ca viermi albi neputreziţi, sau semănând pe rând din săptămână în săptămână cu toate lighioanele dela mormoloc până la maimuţa oarbă. Unde sânt îngerii? Ce vrei să mai admirăm? sânge — puroi — pansamente.

Cum se mai pot scrie poveşti?

— Totuşi amintirile din copilărie...

— Nu cunosc amintirile! — Vrei să pomeneşti iar cântece, cozonaci, rugăciuni, bunici cu bărbi false, şi berze care ţin locul moaşelor? Care din înduioşările anuale ale bogaţilor a izbutit să curme sărăcia? Sărăcia cea mare, care vinde pentru o pâine un trup, şi pentru o minciună sufletul?

— Zi, totuşi, — admiţi existenţa sufletului?

— Sufletul — cine se mai opreşte la asemenea cuvinte? Ar trebui scoase şi din dicţionare. Azi omenirea ar avea mai multă putere, să judece viaţa şi moartea, dar nu mai judecă nici măcar cât acum două mii de ani. Nu mai e timp! Tăiem braţe şi inimi şi creeri — le trecem toate pe subt microscop. Ţipăm materialism — şi totuşi nu suntem în stare să facem dreptate acestui materialism măcar. Nu ştim să oprim nici moartea, nici durerea. — Sufletul? — Nu cunosc decât tinctura de iod.

— Din tot ce ai spus, doctore, recunosc numai că sunt câtiva oameni care nu au dreptul să se bucure de sărbătoarea Crăciunului!

— Da, suntem câtiva oameni blestemaţi care ne dăm limpede seama că nu mai avem acest drept. Pentru noi Crăciunul nu mai aduce nici nuci poleite, nici basme la gura sobii, nici nimic, nimic, nimic. Noi care tăiem în fiecare zi răni şi oase, noi nu mai putem crede în suflet, aşa cum ciocliii nu pot crede în înviere — asta e tot.

. . . .

— Şi nu crezi, doctore?...

Auzi clopotele? De ce îngălbeneşti, doctore? de ce te uiţi la ceasul care s'a oprit dintr'o dată? Ştiai că o să moară un nou născut. Dar tu îţi făcuseşi toată datoria. Ai dat chiar sânge din sângele tău într'o seringă cu ac ascuţit — acolo unde a fost nevoie. Acum te înţeleg: urăşti veselirea celor mulţi, pentrucă ştii toată suferinţa celor mulţi. — Dar nu ai dreptate, doctore — credă-mă — nu ai dreptate. Aminteşte-ţi că nici ştiinţa nu e ştiinţă, nici înţelegerea, înţelegere — şi închină-te ca noi toţi. Slăveşte suferinţa — în felul tău! Tu poţi să sărbătoreşti Crăciunul în fiecare zi!

ADRIAN MANIU

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS — Mătăsari 23

GRAZIA DELEDDA
FUGA IN EGIPT
ROMAN

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: LEI 55.—

„Cum pot deveni sănătos şi capabil?"

Cum pot să scap de nervi?

Această întrebare neliniştită, şi o pun zilnic mii şi mii de oameni, căci slăbirea nervilor e cea mai răspândită boală a actualelor cercuri civilizate putând fi numită chiar „boala civilizaţiei".

Slăbirea iritantă a sistemului nervos devine din ce în ce mai răspândită, lupta grea, pentru existenţă şi avuturi din ce în ce mai aprinsă şi înspăimântătoare.

Şi în câte feluri nu se arată această boală!

Dela o uşoară presiune la tâmple până la cele mai teribile dureri ale unei părţi sau ale capului întreg, slăbirea memoriei, indispoziţie, halucinaţii, lipsa de energie, ameţeală, impotenţa la lucru spiritual sau fizic, chinurile insomniei, frica de oameni frica de orice: de luarea unei deciziuni până la cea mai simplă acţiune din viaţa de toate zilele, neputinţa de a umbla sau a sta, Sentimentele de frică pot deveni insuportabile,

„nu mai pot găsi nici un fel de odihnă"

gândurile mi se încurcă, se plâng cei mai mulţi.

Tendinţa de a născoci, neglijenţa în serviciu, nesiguranţa în vorbă; insuficienţa scrisului tremurarea membrelor, neajunsurile stomacului şi ale organelor de mestecare, constipaţia, junghiuri şi dureri în membre oprirea sângelui sau valuri de sânge, raceala cronică a picioarelor, bătăi şi accese de inimă, lipsa de aer, febră nervoasă şi friguri, roşeala şi pălirea feţei, etc.

Se poate oare ajuta?

Spre a opri slăbiciunea nervilor şi a multiplelor sale manifestaţiuni trebue mai întâiu întărită propria sa voinţă. Lipsa de voinţa şi de energie a omului nervos constitue cauza principala a nereuşitei în viaţă.

Să deschidem ochii!

Vedem în continuu existenţe cari au fost ruinate pentru că s'au resemnat fără protest acceptând trista lor ursită. Caracterul slab şi schimbăcios seamănă cu un steag, expus schimbărilor vântului. Multiple sunt produsele cari se recomandă bolnavilor de nervi; trebue însă să recunoaştem că sunt între ele unele a căror reclamă e fantezistă; şi totuşi sunt şi cari cari duc spre vindecare.

Să nu fim nerecunoscători

faţă de natura, care ne prezintă, chiar prin intermediul procedeurilor purificatoare chimice, mijloacele cari sunt într'adevăr eficace şi remarcabile pentru că întăresc şi vindecă.

O astfel de însuşire a naturei

e **Veritabilul Kola-Lecithin**

Inviorează majorează capacitatea şi puterea vitala, e cea mai bună hrană pentru nervi şi creer, ameliorează sângele, întinereşte, provoacă placerea de a trăi, sentimentul de tinereţe şi placerea de a lucra, cari garantează reuşita şi norocul. Kola Lecithin păzeşte nervii de slăbire şi dă putere de rezistenţă contra tuturor oboselilor Kola Lecitin introduce corpului acele materii în forma lor cea mai purificată, din cari se formează şi regenerează celulele şi ţesăturile sistemului nervos

Mulţi medici

între cari cei mai de seamă profesori universitari au apreciat în mod special produsul KOLA LECITHIN şi-l recomandă pretutindeni.

Cereţi deci

o probă gratis

şi interesanta şi informativa literatură. V'o remit imediat franco şi

absolut gratuit

Citiţi această broşură şi vă veţi convinge că cauza care prepară şi uşurează orice boală grea e slăbirea nervilor Kola Lecithin întăreşte nervii. Vă veţi convinge că viaţa poate fi într'adevar prelungită bolile evitate, bolnavii vindecaţi, cei slabi întăriţi, cei cu caracterul slab devin energici iar cei nenorociţi devin norocoşi !

Nu trebue decât să vrem!

Recunoaşterea justă a unui pericol linişteşte sufletul, mai ales când se văd totodată şi drumurile cari înving un asemenea pericol.

ERNST PASTERNACK, BERLIN S. O., Michaelkirchplatz 13. Abteilung 311

Ionel Teodoreanu şi „Turnul Milenei"

Am bătut la uşa camerii No. 1, a Hotelului Capşa. Socot oportun să amintesc lectorilor distraţi, că pentru provinciali în genere, pentru moldoveni mai ales, şi pentru ieşeni îndeosebi, numele Capşa — sau mai exact noţiunea Capşa — are semnificaţia impertinentă a unui monoclu prin care Bucureştii privesc provincia.

— Intră.

Şi am intrat în atmosfera desuetă a unei vechi case boereşti din Moldova. Incăperea avea proporţiile romanelor domnului Teodoreanu: vastă. Oglinzi solemne cu rame aurite; monumentale şifoniere de stejar; opulente fotolii căptuşite cu pluş roş şi decorate cu franjuri lungi; canapele cu dimensiunea bărcilor de salvare de pe transatlantice. Şi — minune! — a trebuit să vin la Hotelul Capşa, ca să mai aud cântecul focului în sobă — vă asigur, un foc adevărat, de culoarea fagurilor, arzând spectaculos în gura unei sobe de teracotă albă —, în locul ţăcănitului Yost al caloriferelor.

Mai lipseau doar pisica, bunica şi cărţile desfăşurate în coadă de păun pentru o pasienţă, ca această cameră „Capşa" să fie o adevărată arcă a patriarhalismului prin deluviul modernist al Bucureştilor.

In mijlocul odăii, o masă rotundă acoperită cu cărţi galbene: „Turnul Milenei". Pe covor, în jurul mesei, teancuri de cărţi galbene: „Turnul Milenei".

Şi la masă, autorul Medelenilor ca un copac binecuvântând frunzişul scuturat al ultimei sale toamne. Scria dedicaţii pe volumele destinate presei, ştiut fiind că presa este un zeu vorace.

Domnul Teodoreanu e neînchipuit de „Ionel" ca înfăţişare. Văzându-l întâia oară, te întrebi dacă şi-o fi isprăvit liceul.

Pull-over stacojiu, cămaşă cu guler răsfrânt, şi un cap de copil cuminte, ca cele din pozele cărţii lui Edmond de Amicis: „Cuore". Priviţi-i fotografia. Dar ca să-l vedeţi exact, treceţi-i mâna prin păr, şi zburliţi-i-l. Căci părul acesta, făţarnic lins în fotografie, izbucneşte în toate direcţiile, des, rotund şi creţ. E un păr care face tumbe, un păr delirant de viaţă, un păr bahic, — o vie emblemă a sufletului creatorului Medelenilor. Ii priveam părul şi-i recunoşteam stilul. Aceiaşi densitate agresivă.

Acelaşi ritm dârz, cu neaşteptate capricii, dă buclei sale spirala, şi frazei sale erupţia...

— Vrei să-ţi vorbesc despre „Turnul Milenei"? m'a interpelat. d. Teodoreanu, ridicând spre mine un deget şcolăreşte pătat de cerneală. Fii te rog bun şi serveşte-mi de *cobai* pentru o inofensivă experienţă literară. Eu unul, înainte de-a ceti un roman, îl răsfoesc, oprindu-mă asupra pasagiilor în care apar personagiile. In primul rând, e voluptatea de-a surprinde un personaj al unui roman necunoscut încă, voluptate asemănătoare cu aceia pe care o ai privind seara pe fereastra unei case străine, fragmentele ei de viaţă. In al doilea rând, în acest fel, mai ales, poţi verifica puterea de creaţiune a romancierului, surprinzându-i personagiile la întâmplare.

Un personaj viu trebue să trăiască în orşice clipă, în orşicare pagină în care apare. Dacă la pagina 20, de pildă, apare, dar nu trăeşte, spre deosebire de pagina 52, unde acelaşi personaj parcă ar avea fiinţă, fără îndoială că personajul nu e creat, sunt în el lacune de creaţiune, viduri, care-l expulzează din rândurile vieţii... Uite „Turnul Milenei". Răsfoeşte-mi romanul, şi spune-mi dacă primul personaj pe care capriciul filelor ţi-l va scoate în cale, există pentru dumneata. M'am supus invitaţiunii degetului pătat de cerneală, şi devenind „cobai" pentru experienţa romancierului i-am desfăcut cartea.

M'am întâlnit cu Ghedeon. Iată-l: „...*Ion Ion tresări, Bas era şi el, bas şi Bulancea, apoi auzise başii corului condus de Gavril Muzicescu, zguduind bolţile mitropoliei ieşene, dar astfel de bas nu mai auzise. Parcă vorbise un munte mahmur, — şi-un munte răsări în ochii holbaţi de mirare.*

Erau în ograda jandarmeriei — bătută de focul tăciuniu al amurgului în spuze — numai zaplani, vlăjgani, haidăi zdrahoni şi matahale. Stâlp, Trofin Paraschiv, dulap, Bulancea; cutie de contrabas Ion Ion; butuc de casap, plutonierul Osoianu.

Dar Ghedeon monahul ieşise parcă nu din mâinile Părintelui ceresc, ci din înaltele hârdae care-au lepădat mlaştini cu broaşte şi cu râe, pentru a bivolilor tolănire. Lung pecât lat; fălcos pecât pântecos; pieptos pecât şolduros; gras şi pietros delaolaltă, chilos şi buhăit; — cu sâni vrednici să alăpteze botul de malac, dar care pectorali flocoşi erau; cu pântece gata să nască 'n şfichi un laţ de gemeni, dar care burduhan popesc era; — Ghedeon monahul, beat, rezemându-se de porţile de aur ale Paradisului, le-ar fi clintit din loc cu păzitori cu tot, stârnind hulubăria albă a îngerilor, iar în Infern — friptură — ar fi'ndoit, frângând-o, frigarea lui Satan.

Era învestmântat cu giubea de şiac castaniu, cu dimensiuni de clopot moscovit. Pe creştet purta fes soios, cu slozul împletit din lână ţigae, saltat pe o încreţitură de sârmă ghimpată dogorită de rugină. Cizme de iuft îi încălţau picioarele, cuprinzându-i pulpele columnale. Avea barbă roşie ca jidovii, flocos cârlionţată în jurul fălcilor de damigeană, dar şi mai roşii îi erau musteţile pe care şi le răsucea cu mult scuipat în degete de castravete, numai când trecea pragul lăcaşului monahicesc. Ii ardea faţa, lucios înfierbântată, ca o rodie.

Şi această namilă — coşmar al unei buţi de bere din vre-un teutonic Nuerenberg, — avea ochi albaştri de fecioară şi năsuc cârn de cocuţă..."

— Există! am exclamat. Există Ghedeon monahul!

Degetul pătat de cerneală avu o mişcare vehementă.

— Infect individ! Acest Ghedeon e un călugăr beţiv şi porcos la vorbă. Nu pot să-l sufăr!

— Bine, domnule Teodoreanu, am exclamat eu uluit, — dar Ghedeon e un *personaj* al romanului dumitale! In loc să fii mulţumit că *există*, dumneata îl denigrezi?

— De ce nu! După ce-am scris romanul, rămân faţă de el un simplu lector, un spectator, având faţă de fiecare personaj libertatea de-a-l socoti simpatic sau antipatic. Ghedeon e un beţiv ordinar, gura lui duhneşte mereu a rachiu, miros care mi-e tot atât de dezagreabil caşi al usturoiului. Placă altora, mie ba.

— Bine, dar atunci de ce l-ai creiat?

— Fiindcă eroii mei *l-au întâlnit* la Moara Zavului, — mi-a răspuns domnul Teodoreanu, cu o candoare copilărească. Acolo, la Moara Zavului, Petru Diacu, Ion Ion şi Clonţ, s'au întâlnit cu porcul de Ghedeon. Ce puteam să fac? L-am acceptat aşa cum mi l-a impus viaţa.

— Bine, dar dumneata, înainte de-a-ţi scrie romanul nu-ţi ştii personagiile?

— Eu? a protestat cu indignare copilul cu păr de Meduză. Da ce-s ghicitor? Eu pornesc cu eroii care apar în primul capitol. De unde vrei să ştiu cu cine se vor întâlni! Personagiile romanelor mele nu sunt *premeditate.* Apar spontan în ochii mei. Nu ştiam dacă Milena Bour, de pildă, va fi frumoasă sau urâtă, limbută sau tăcută. In clipa când acţiunea romanului a întâlnit pe Milena Bour, odată cu lectorul am cunoscut-o şi eu.

— Halucinaţia creaţiunei?

— Da. Asta e condiţia adevăratei creaţiuni: *domnia concretului.* Să vezi şi să auzi în orişice moment personagiile. Când vorbeşti de iarbă, ochii s'o vadă, nările s'o miroase. Creaţiunea literară germinează din *simţuri,* altminteri e abstractă, adică e negaţiunea creaţiunii. Deosebirea dintre un scriitor adevărat şi un uzurpator al condeiului, este că cel dintâi, când istoriseşte ceva, *vede,* iar celălalt, *cearcă să vadă,* fără să poată. Atunci, acesta din urmă *proclamă,* pe când adevăratul scriitor creează. Fiindcă te-ai întâlnit cu Ghedeon, să ne servim de el ca exemplu, pentru reliefarea acestei deosebiri pe care ţi-o semnalam. Pseudoscriitorul, vroind să creeze un Ghedeon, porneşte dela *nevoia* de a avea un astfel de personaj, el *vrea* să-l aibă. Personajul nu s'a format halucinant în ochii săi, nu i-a apărut veridic, concret, în ochi, ca în pragul unei uşi atunci deschise. El caută să-l *confecţioneze* în *creer.* Ş'atunci, îl compoziteazā cerebral. Descriindu-l, va proceda astfel: „Monahul Ghedeon este un uriaş, un om formidabil, cu părul roş, burtos, cu o năprasnică voce de beţiv, etc..." Cum vezi o *proclamaţie* a atributelor personagiului, dar nu via lor valorificare. „Uriaş" e un adjectiv abstract. In clipa când îl *constrângi* pe cetitor să-l *vadă* pe Ghedeon uriaş, cu ochii, nu să ceteascā adjectivul „uriaş", — atunci abea ai izbutit să creezi. Ochiul pseudo-scriitorului, e un revolver din care, apăsând pe trăgaci, iesă un evantaliu inofensiv: adjectivul. Ochiul adevăratului scriitor, e un revolver veşnic încărcat, din care explodează viaţa, intrând cu puterea glontelui în creerul cititorului.



Ionel Teodoreanu

— Intr'adevăr, am exclamat, Ghedeon a intrat concret în creerul meu. Dacă mi s'ar face o trepanaţie mi s'ar găsi în meninge un mic Ghedeonişor!

— Asta numai verifică existenţa unui personaj.

— Acum, domnule Tedoreanu, te-aşi ruga să-mi comunici ceva despre „Turnul Milenei".

— E un Turn, domnule, nu o metaforă. Acest Turn e rămăşiţa unei vechi cetăţui situată în creerul munţilor, în locul numit Boura, dela neamul Bour care-l stăpâneşte din vremi străvechi. Turnul materializează marea prezenţă a destinului. Ridicat acolo de întemeetorii neamului Bour, el asistă la tragedia celor din urmă urmaşi ai acestui neam...

Copilul cu păr de Meduză, face o pauză. Ochii săi se opresc asupra unei vedenii, nevăzută mie, strălucitori, în friguri...

— Turnul Milenei... Ai văzut, domnule, când apele Bistriţei curg cenuşii, umflate de ploi, o plută venind la vale printre nahlapii plutitori? Iţi bate inima. Se va sfărma tipsia plutitoare, sau va scăpa? Apa dârză o zmunceşte, colţuri de stânci o pândesc ca fălcile de lup, nahlapii se năpustesc spre ea, cotiturile Bistriţei răsar viclene... şi totuşi pluta scapă, fiindcă la cârmă e braţul omenesc suflecat, care veghează şi birue... Romanul meu, e o plută plină de oameni care curge pe o apă umflată ca a Bistriţei. Dar la cârmă nu veghează braţul omenesc. Cârmaciul acestei plute, e uriaşa statură a Turnului Milenei, Turn în care, de piatră, s'a întrupat destinul... Iată dece, romanul se cheamă, Turnul Milenei".

— O ultimă întrebare: care e personajul pe care-l preferi, din acest nou roman?

Se îndreptă spre mine acelaşi obraz de copil cuminte, amintitor al pozelor din „Cuore".

— Milena. E o fetiţă naltă şi tăcută, cu ochi albaştri ca zările văii Moldovei, şi bucle negre ca pădurile de brazi care posomorăsc munţii din jurul Bourei. O iubesc, cum am iubit în Medeleni pe Olguţa Delcanu. fiindcă amândouă apar, trăesc şi dispar, în umbra de gheţar plutitor a destinului."

* * *

Am trecut pe la librăria „Cărţii Româneşti".

Din rafturi, teancuri de „Turnul Milenei" dispăreau în mânile cumpărătorilor ca pânea caldă.

Am avut din nou, văzându-i cărţile cu copertă galbenă în mânile tuturora, viziunea acestui copil cu păr de Meduză şi obraz cuminte, scriind dedicaţii la o masă rotundă, înconjurat de cărţile sale ca un copac de frunzele ultimei sale toamne.

Şi, recitind rândurile de mai sus, mi-am dat seamă de forţa artistică a d-lui Ionel Teodoreanu — fiindcă am început să scriu, şi eu în acelaşi ton ca autorul „Medelenilor".

M. SEVASTOS



Intrarea cânilor în Anglia este strict oprită[1]

(Un Crăciun în Anglia)

de JEANBART

Ca un orb uriaş, dus de mână de-un copil, aşa intrase pipăind vaporul nostru, remorcat pe-o noapte neagră, în port la Liverpool.

Dimineaţa, umezeala pătrundea până la oase. Puntea de fier udă. Soarele invizibil, ieşit din mare rămânea ascuns în pânza deasă de neguri fumegânde. Numai spre răsărit o pată de un roşupal se întindea între cer şi apă, pe fundul orizontului de plumb.

Nimic nu era desluşit în jurul nostru.

Portul plutea într'un nor de ceaţă groasă.

In lumina difuză, înecată în aerul saturat de vapori de apă, conturul formelor se ştergea ca într'o vagă pictură mânjită pe-o pânză încă udă. Departe, pe cheiuri, gigantice clădiri, coşuri înalte, silosuri, antrepozite, grue şi elevatoare, bizar îngrămădite, ca nişte fantome monstruoase apăreau confuz prin ceaţă — se simţea la distanţă viaţa oraşului fantastic de fier şi de cărbune. Prima noapte de port. Vaporul ancorat, la adăpost; dormisem tun, în linişte şi siguranţă. Ca prin farmec, la vederea uscatului, trecutul tot s'a şters din minte. Uitasem toate necazurile celor douăzeci de zile şi nopţi de drum chinuitor pe apă. Uitasem furtuna din golful de Biscaia şi ceţurile din Canalul Mânecii. Numai trei zile erau până la Crăciun. De data asta se nimerise ca sărbătorile creştineşti să le facem şi noi după lege, pe loc, în port.

Scăpasem de *provizie uscată,* de carnea sărată la butoi, de pesmeţii pietroşi în care ne rupeam dinţii şi se sângeram gingiile.

Cu o bucurie copilărească aşteptam cu toţii să călcăm pe uscat, să ne înfruptăm din bucăţile şi darurile pământului dorit.

Pe bord o veselie sgomotoasă. Toţi se pregăteau de debarcare; să guste din viaţa oraşului; nerăbdători ca şcolarii în ajunul vacanţei de Crăciun. Aşteptam inspecţia vamală.

Barca vămii se opri la scară. Treptele de lemn, prinse în buloane, tremurau sub nişte tălpi late.

Vameşul englez, un colos învelit într'o haină de piele, buhăit, cu vârful nasului roşu, cu ochii albaştri spălăciţi, călcă apăsat pe punte, mormăind ceva neînţeles printre dinţii care strângeau o pipă înegrită, de spumă de mare. Secundul nostru îl întâmpină cu'n ceremonios : *good bye!*

Pe masa din *careul* ofiţerilor erau aşezate, după anumit rit, lângă actele de bord, cerneală şi condee, o cutie cu ţigări regale, brânză de Brăila, magiun de prune şi un clondir de ţuică de Văleni.

Secundul, vechiu navigator, băgase de seamă că mulţi vameşi englezi preferau la *breakfast* dimineaţa, *ţuică-soda* în loc de *whisky-soda...* şi formele vamale se făceau cu mare înlesnire la vapoarele româneşti.

Secundul prinsese dela piloţi şi vameşi vre-o două cuvinte englezeşti, pe care le stropşea, vorbind cu gura închisă, convins că poate pronunţa c'un veritabil accent britanic.

— *All right!* şi umplu cu ţuică un pahar mare de apă.

Englezul îl goli dintr'o dată, plescăi din limbă, închise o clipă ochii şi întinse din nou paharul.

— *Delicious indeed! Delicious indeed!*

Verificarea actelor de bord s'a făcut de mântuială. Inspecţia la magazii era de prisos. Proviziile noastre erau pe sponci.

La al treilea pahar veni şi unul dintre ofiţerii de punte. Spilcuit, ras proaspăt şi pudrat, gata să iasă în oraş.

— Vezi ce oameni cumsecade sunt englejii, ce *culantă* e vama lor... nu ca la noi... zise Secundul înduioşat, cătând cu ochii galeşi la englezul care nu reuşea să-şi aprindă pipa strânsă de mult.

— Mai cu seamă când dă de gustul unei ţuici bătrâne ca a noastră, adăugă ofiţerul zâmbind pe sub mustăcioara lustruită de-un cosmetic parfumat.

Englezul se sculă greoi de pe scaun. Şi după ce dădu pe gât, din picioare, încă o duşcă de ţuică sifonată, se îndreptă spre uşă. Secundul se luă după el oferindu-i o cutie de ţigări. Englezul silabisi pocit scrisul de pe capac : *Re-ga-le R. M. S.* şi băgă cutia în buzunarul de la piept. La uşă întinse mâna solemn bucătarului, care aştepta cu lista de provizii. Miron, bucătarul vaporului, un bondoc cu fălci enorme, era gata de oraş, îmbrăcat elegant cu'n palton lung de împrumut, c'o pălărie turtită, prea mică pe scăfârlia unui cap rotund şi mare.

După un *good bye* răguşit, Englezul se îndreptă şovăind spre scară.

Dar înainte de a păşi pe treapta întâia, un lung şi plângător schelălăit de câine răsună în tot vaporul nostru. Călcase pe coada lui *Machi,* căţelul resfăţat al bordului.

A fost un moment de panică.

Englezul greoi, făcu un salt de elefant, împleticindu-se înapoi, până se propti cu spatele de balustradă.

Oh! a dog... Oh! a dog!... isbucni făcând nişte ochi mari.

Intr'un tremur nervos începu să strige cuprins de furie, răstindu-se cu pumnii încleştaţi, cu ochii tulburi, cu faţa-i roşie învineţită.

Secundul, care se repezise să-l susţie crezând că a fost muşcat de câine sau a căzut de apoplexie, căută să-l linişteaseă. Englezul strigă din ce în ce mai tare:

— Aveţi un câine la bord... şi n'aţi declarat nimic... *thatis extraordinary...* un câine viu! *a living dog!... No! No! impossible...* în Anglia intrarea animalelor vii este strict oprită... şi Englezul se năpusti în jos pe scară oprindu-se grămadă în fundul bărcii.

După ce se ridică în picioare mai strigă odată ameninţător:

— Nimeni nu poate debarca... aşteptaţi pe loc autorităţile poliţiei portului.

— Să ştiţi că o să avem de furcă. Javra asta de câine ne-a făcut tot buclucul, zise rar şi flegmatic şeful mecanic, Dimiu, zis şi Englezul, pentru că servise câţi-va ani pe un vapor englez.

Şi pe când îşi răsucea tacticos o ţigară groasă, adăugă pe englezeşte:

„The import of the dogs is strictlis forbiden in England".

— Cum vine asta pe limba noastră, întrebă şeful de echipaj.

— Adică: intrarea câinilor este strict oprită în Anglia. Asta orice marinar care se respectă trebue s'o ştie. Cum dracul nu v'aţi priceput să închideţi cotârla asta când ştiaţi că vine vama la bord?

O să ne frece urît Englezul. I-am căzut în labă.

Căpitanul vaporului, închis în turnul lui de fildeş, izolat în cabina de sus de pe comandă, lângă camera de hărţi, habar n'avea de ce s'a întâmplat pe punte. Dase ordin ca de obiceiu, după sosire, să nu-l supere nimeni. Avea şi el drept la un pic de odihnă după atâtea nopţi în care abea aţipea îmbrăcat.

Dar ordinul nu s'a putut respecta până la urmă. Prea grave urmări putea să aibă conflictul dintre Machi şi vama engleză. Cazul fu adus la cunoştinţa Căpitanului, care se găsea în bae plutind cu voluptate în apa călduţă, pentru a-şi desmorţi încheieturile prinse de un vechiu reumatism.

Când auzi că se aşteaptă sosirea autorităţilor şi că legătura cu uscatul e oprită, Căpitanul, foc de mânie, ieşi din apă roşu, ca un rac fiert, şi numai în halatul de bae coborî în goană scările pe punte.

Om bun dar iute la mânie, Căpitanul se aprindea repede, tuna şi fulgera, dar se stingea de grabă.

— De ce n'am fost anunţat pe loc, înainte de a pleca Englezul de la bord?

„Pentru ce nu s'a închis câinele când ştiaţi că vine vama?

„Să se pregătească gruele pentru descărcarea mărfii. Să se ridice flamura de chemarea pilotului".

O şalupă cu pavilion englez se îndrepta cu toată viteza în spre vaporul nostru.

Abia atunci Căpitanul îşi dădu seamă cu nu poate primi autorităţile engleze în halat de bae. In câteva salturi sui scara spre cabină să-şi schimbe ţinuta.

Din şalupa Căpităniei Portului se ridică un tânăr ras, uscat şi rigid; păşi solemn pe punte cu mâna dreaptă la viziera şepcei.

— Aş vrea să vorbesc personal cu d-l Căpitan al vaporului românesc.

— Imediat. Poftiţi în careu.

In aşteptare, Secundul se încercă să-l ispitească pe Englezul, care se ţinea înfipt şi mut. După obiceiu îi oferi ţigări regale şi ţuică de văleni. Englezul mulţumi, dar refuză net orice tratatie. Ceeace făcu pe secund să cugete în sine: „ăsta de sigur că face parte din vre-o societate de temperanţă... Englezul ori bea prea mult, ori nu bea de loc".

Când apăru Căpitanul, Englezul în picioare, grav, măsurat, începu să vorbească:

— Sunt delegat de către *Harbour Maister* (Căpitanul de Port), ca să mă ocup de cazul d-voastră.

Aţi introdus în apele teritoriale de sub Suveranitatea Britanică un animal, fără să-l declaraţi măcar autorităţilor vamale. Orice navigator trebue să ştie că importul animalelor vii este strict oprit în Anglia.

Faptul este regretabil şi foarte grav.

Legile engleze sunt foarte severe pentru asemenea contravenţii.

— Dar n'a fost nici o intenţie. Faptul se datoreşte numai neştiinţei, îi răspunse Căpitanul într'o englezească destul de corectă.

— Legile engleze trebue să fie cunoscute de navigatorii tuturor mărilor, îl întrerupse Englezul c'o vădită mândrie.

— Ei bine, vom plăti imediat amenda cuvenită pentru cavaporul să nu sufere întârzieri la descărcarea mărfii.

— Tocmai aci e partea delicată. Pe lângă sancţiunea care fatal va urma, vaporul nu poate opera până ce nu se pronunţă autoritatea sanitară a portului. Vaporul trece în carantină. Comunicaţia cu uscatul interzisă.

— Cum, isbucni Căpitanul, d-voastră împiedecaţi operaţia vaporului pentru un câine. Asta nici într'un port din lume nu se poate întâmpla. Eu nu pot considera această procedare de cât ca o şicană ce se face unui vapor românesc. Şi mă voi plânge Consulatului de aci şi Legaţiei noastre de la Londra.

Fără să clipească, fără să-şi schimbe tonul, englezul îi riposta scurt:

— Asta o consider ca o ofensă adusă autorităţilor portului. Corect şi rece Englezul părăsi vaporul cu mâna la viziera şepcii.

— Popor tâmpit, domnule Căpitan, Englejii ăştia, dacă opresc ei descărcarea vaporului pentru un câine, zise Secundul ca să-l mângâe pe Căpitanul, care se frământa iritat, neştiind cum să iasă din încurcătura în care intrase.

* * *

Pe bord consternare generală. Nimeni nu putea debarca. Ce-i de făcut?

Numai Machi, neştiutor de soarta care-l aştepta, se gudura cochetând cu marinarii de pe punte.

Veterinarul portului veni la vapor, îşi încălică pe nasul lui scurt şi gros, ca un picior de marmită, o pereche de ochelari enormi, fixându-şi privirea asupra câinelui apucat de-un tremur nervos, ca un inculpat în faţa judecătorului de instrucţie.

— O!... Asta-i ceva rar, exclamă Englezul uimit. E un adevărat pui de zebră... şi întinse mâna ca să arate dungile regulate de pe spinarea câinelui.

Machi, cu ochii ţintă în sticlele ochelarilor, îşi sgârci trupul încordat şi clănţăni fioros arătându-şi colţii. Englezul se dădu cu prudenţă înapoi privind curios la Machi, ca la un animal feroce de-o specie rară.

Mecanicul şef, abea stăpânindu-şi râsul, lămuri transformarea cânelui în zebră. Ca să se încălzească, Machi se lipise de radiatorul caloriferului, care-i pârlise blana făcându-i dungi regulate în lungul trupului.

— E câine veritabil românesc? întrebă veterinarul scoţând un carnet din buzunar.

— Da.

— Cum se numeşte rasa asta?

Căpitanul, dând din umeri, se întoarse spre Secund; Secundul întrebă din ochii pe mecanic; Mecanicul răspunse scurt:

— Ce rasă? O javră! *Javră,* pronunţă rar Englezul şi se grăbi să noteze în carnet.

— Cum se scrie cuvântul acesta?

— Cum se pronunţă, îi răspunse serios Căpitanul.

Englezul se arăta foarte bucuros, încredinţat că a învăţat ceva nou... o rasă nouă de câini pe care n'o mai întâlnise până atunci.

Care este genealogia acestui câne?

Ce origină? Ce ereditate? Cine au fost părinţii lui? Şi Englezul înşiră un interogator la care nimeni nu-i putea răspunde.

— Cum, făcu el mirat, în România nu se fac acte, nu sunt registre de starea civilă a animalelor? Pe ce documente se pot stabili rasele şi speciile de animale la d-voastră?

— Numai pentru caii de curse avem un control, răspunse Căpitanul.

— Cum, şi câinii nu se bucură de nici o atenţie în România?

Şi Englezul, deşi nu avea nici un act la îndemână, se încăpăţâna să stabilească numai prin observaţia ochiului său experimentat, spiţa neamului din care cobora Machi.

După ce descălecă şi încălecă de câteva ori ochelarii de pe nas, zise grav şi pedant:

— E un *Grifon* degenerat, combinat c'un *Braque...* deşi botul e de *şacal* şi urechile de *Lup de Australia,* tipul *Canis domesticus borealis.* Şi cum Machi, nervos şi bănuitor, îşi ciulea urechile la fiecare vorbă ce auzea, arătându-şi mereu colţii, Englezul, care nu-l slăbea din ochi, zise după un moment de reflecţie:

— Totuşi este un mare desacord între sistemul dentar şi cutia craniană... e un caz foarte curios... şi un produs rar.

— Ce regim alimentar are? Care e baza alimentaţiei lui?

— Mănâncă de toate ce-i cade şi lui dela bucătărie, răspunse Secundul.

— In tot cazul, animalul trebue imediat izolat în boxă. Regimul carnat este cu desăvârşire interzis. Să i se dea cât mai multă apă de băut până i se va face analiza sângelui.

Să i se ia temperatura de trei ori pe zi.

Căpitanul găsi momentul să intervie:

— Cred că nu-i cazul ca vaporul să fie împiedicat ca să-şi descarce marfa din cauza unui câine?

(Continuare în pagina IV-a)

1) Din volumul „Schiţe marine" care apare în editura „Cartea Românească".

— D-voastră trebue să aveţi pacienţă, noi avem răspunderea. Aşteptaţi analiza laboratorului, care se va prezenta în curând.

Căpitanul, care simţea că nu se mai putea stăpâni, intră indignat în careu fără să mai scoată o vorbă.

Un bătrân mărunţel, cu ochelari negri, c'o trusă mare subţioară, păşi delicat, în vârful picioarelor pe punte.

Medicul portului venise să examineze personal echipagiul vasului românesc.

Căpitanul încercă să protesteze:

Avem deja *libera practică*. La sosire am arătat *patenta de sănătate*; este *netă*, doar nu venim dintr'un port contaminat.

Doctorul îl întrerupse cu blândeţe, desfăcându-şi trusa cu numeroase şi diverse instrumente medicale:

— O vizită medicală nici odată nu strică... e mai bine să se facă...

Secundul schiţă un semn către şeful de echipaj.

Un fluerat prelung şi un glas tunător răsună în tot vaporul.

„Echipaj la pupa pe borduri !

Intr'o vânzoleală şi un iureş sgomotos pe punte, se adunau marinarii şi fochiştii, ieşiţi de prin toate găurile vaporului, înşirându-se pe borduri. Şi vizita medicală începu.

Răbdător, meticulos, Doctorul îi asculta, îi pipăia până la piele pe fiecare om. Parcă simţind nevoia unei justificări, el începu să înşire o serie de teorii, desfăşurându-şi întregul lui bagaj medical asupra turbării.

— Trebue să ştiţi că pe teritoriul britanic nu există această groaznică maladie, graţie controlului strict pe care îl aplicăm. Agentul contagios este un microb *special*, aflat în sistemul nervos, în glandele salivare şi în subtanţa cerebrospinală a animalului. Să ştiţi, se adresă el către Căpitan, cu degetul ridicat, inoculaţia se poate face şi numai prin balele animalului. Microbul încă nu s'a putut izola cu toate încercările lui Pasteur. E drept că nu avem un tratament curativ, dar avem unul preventiv.

Deşi Căpitanul, plictisit, intrase în careu, Doctorul, continuă explicările despre supra-excitabilitatea senzitivă şi senzorială, desvoltând pe larg părerile sale personale asupra injecţiilor subcutanate.

* * *

Până seara a lucrat lemnarul vaporului, ca să transforme o veche cuşcă de găini în *boxă* pentru Machi.

Răsfăţatul bordului, nedeprins cu asemenea tratament, se opunea cu îndărătnicie să intre în noua locuinţă ce i se pregătise ; a trebuit să fie introdusă cu forţa.

Nedumerit, fără să ştie cu ce greşise el celor care altă dată îl mângâiau cu drag, Machi privea printre gratii c'o licărire desperată în ochii lui stricloşi. Se ghemuia tremurând, se sbătea lătrând furios, până obosea, căzând moale, într'un scâncet jalnic, dureros, ca un plâns înăbuşit.

Noaptea era un chin. Nimeni nu putea închide ochii de urletele lui. Pe bord era revoltă generală. Toţi înjurau şi afuriseau javra asta pentru care era consemnată toată lumea la bord. Numai Miron bucătarul nu-şi părăsea prietenul. Ii aducea câte un codru de pâine, câte-un ciolan de ros. Şi uneori, pe ascuns, îi da drumul din cuşcă. Il scărpina, îl mângâia de-alungul spinării, şi-l gâdila la rădăcina urechilor lui blegi. Machi, recunoscător, emoţionat, se gudura tăcut, şi lipea botul de mâinile stăpânului, privindu-l ţintă în ochi, părea că se forţează ca să-şi exprime întreaga lui iubire.

* * *

A doua zi dimineaţa se prezentară la bord doi englezi din partea Laboratorului de analize. Pe când îşi deschideau cutia cu instrumente Machi, bănuitor, îi pândea rotindu-şi cu ferocitate ochii lui iscoditori. N'a fost chip să pună nimeni mâna pe el, a trebuit să-l cheme la urmă pe Miron. El numai ştia să-l domolească.

Inţepat în pulpă, Machi svâcni în spasmuri până ce Englezul isbuti să-i ia câteva grame de sânge pentru analiză.

* * *

După amiază Consulul Român se prezentă la bord: Un mare negustor englez retras din afaceri era investit cu înalta competinţă de *Consul Onorific* al Regatului Român. Nu-i vorba că plătea uneori cam scump onoarea asta. Pe capul său veneau toţi marinarii, ce dezertau de pe vasele româneşti, vagabondând în căutarea mijloacelor pentru repatriere.

Consulul, un bătrân respectabil, în jachetă pe talie, cu rozeta *Coroanei* la butonieră, cu pantaloni călcaţi pe dungă, păşi solemn pe punte cu pălăria în mână.

Căpitanul îi ieşi înainte. C'o rece politeţă îi înşiră toate şicanele făcute de autorităţile portului englez.

Bătrânul ascultă, calm, imobil, până la capăt.

— Vă stau la dispoziţie, începu el surâzând cu blândeţă, dar trebue să aveţi pacienţă şi sânge rece în asemenea dificile situaţii. La noi se aplică legile cu mare stricteţă... trebue să ştiţi că importul animalelor vii este cu desăvârşire interzis în Anglia. Nu i s'a permis nici chiar *Prea Graţioasei D-voastre Regine*, nepoata *Regelui Eduard*, să intre cu un câine pe teritoriul britanic.

Numai animalele tăiate pot fi introduse la noi.

— Va să zică, îl întrerupse Căpitanul cu'n surîs amar, dacă era tăiat câinele nu păţeam nimic. Să-l tai atunci şi să se termine odată toată comedia asta care m'a adus la desperare.

— A !..., făcu bătrânul zâmbind cu indulgenţă, de sigur... dar acum e prea târziu, faptul e consumat. Dacă vama îl găsea tăiat n'avea nimic de obiectat. In China sunt anume măcelării pentru carne de câine...

Trebue să ştiţi că la noi de mulţi ani se lucrează pentru ameliorarea raselor de animale. Şi dacă n'am lua măsuri aşa de drastice s'ar strica rasele, ar degenera diferitele specii selecţionate.

De aceea nu-i permisă intrarea animalelor vii.

— Dar puricii şi ploşniţele tot tăiate intră în Anglia? întrebă râzând Căpitanul pentru a-şi uita necazurile care-l rodeau.

— A!... vedeţi... aceste mărunte animale ne vin numai prin contrabandă, şi bătrânul făcu un haz nespus, ştergându-şi c'o batistă parfumată colţul ochilor cari lăcrămau de veselie.

— Am remarcat de mult că Românii au humor, dar păcat că sunt prea nervoşi, sfârşi el pregătindu-se de plecare.

Afară pe punte cu pălăria în mână, salută solemn bordul aruncând o privire discretă spre pupa, unde fâlfâia în vânt pavilionul românesc.

Căpitanul se mai potolise. Cu ţigara între buze se plimba singur pe punte. Pe când îşi repeta mereu în gând vorbele bătrânului simpatic... pacienţă, sânge rece,... observă la provă un grup de marinari strînşi lângă cuşca lui Machi. Se distingea la mijloc o femee înaltă, într'o manta de ploae, în mână c'o geantă de voiaj. Nedumerit, curios, făcu semn Secundului să vie.

— Dar asta de unde a apărut aici? După geantă pare c'ar fi o moaşă. Asta ne mai lipsea acum... să primim şi inspecţia moaşelor pe bord.

— Nu-i moaşă. O Englezoaică misionară de la *Societatea de Protecţie a Animalelor.*

— Ei, comedia dracului, şi ce vrea nebuna asta dela mine?

— Nimic. Ci-că a aflat de cazul de la vaporul românesc şi a venit să facă propagandă pentru protecţia câinilor.

Englezoaica, o bătrână candidă, uscată ca o scândură de stejar afumat, vorbea blajin, c'un fel de graţie în privirea ochilor ei albaştri de faianţă. Işi desfăcuse pe punte geamantanul burduşit de reviste şi broşuri de propagandă.

Marinarii căscau gura fără să înţeleagă ce vorbea cu Mecanicul-Şef care o asculta cu atenţia încordată. Unii îşi dădeau ghionturi şi făceau cu ochiul măsurând-o din cap până la picioare. Şi toţi îi admirau încălţămintea solidă englezească. O pereche de bocanci enormi, impermeabili ,cu talpă de două degete grosime.

Ea fericită că a găsit măcar un om pe vapor s'o înţeleagă, nu-l mai slăbea explicându-i scopul şi idealul ocrotirii animalelor... fraţii noştri *minori*.

Ii vorbi de toate animalele în general şi în special de câine, cel mai credincios tovarăş al omului. Şi altfel Mecanicul-Şef află o sumă de lucruri interesante de care nu avea idee. Se instrui prin propagandă, în câteva minute, asupra artei hieraldice, aflând că pe armuri câinele, foarte des întâlnit, simbolizează fideltatea, vigilenţa şi afecţiunea.

Cu această ocazie află şi cum s'a făcut lupul căţel. Englezoaica îl lămuri cum s'a domesticit acest animal încă din epoca quaternară, căci s'au găsit în păturile acestei epoci oase de câine amestecate cu urme de-ale industriei omului primitiv.

. . . .

Şi la plecare, propagandista împărţi câteva teancuri de broşuri şi cărticele. Marinarii cătau la ele ca mâţa în călindar. Dar le-au primit bucuroşi că erau pe degeaba; aveau şi poze de animale şi desemne de obiecte pentru uzul şi bunul traiu al animalelor: umbreluţe şi capişoane cu urechi pentru cai, îmbrăcăminte botniţe şi galoşi pentru câini.

Câţiva s'au şi grăbit să desprindă foile cu poze, ca să le pună în perete deasupra patului în cabinele din provă.

Ultima vizită în ziua aceea a fost a unui domn grav, îmbrăcat în negru. Din capul scării a întins un plic mare sigilat, plecând repede după un ceremonios salut .Secundul, curios, întoarse plicul de câteva ori pe-o parte şi pe alta. Nerăbdător îl duse Căpitanului ca să deslege enigma închisă acolo.

In nimbul unui nour de fum de tutun, Căpitanul, în pijama, instalat la birou, lucra intens la un memoriu documentat pentru *Legaţia din Londra*, arătând pe larg dificultăţile ce întâmpină vasele cu pavilion român în porturile engleze.

— Deschide-l şi vezi ce spune în el, zise Căpitanul distrat, de frică să nu-şi rupă firul ideilor ce le aşternea cu iuţeală pe hârtie.

Secundul se încurcă în traducere şi nu reuşi să deslege enigma englezească ce o avea sub ochi.

— Parcă ar fi... aşa ceva... ca un fel de anunţ de înmormântare.

Căpitanul tresări „ce înmormântare, omule, dă-o încoa" şi-i smunci scrisoarea din mână citind-o dintr'o dată.

„Păstraţi memoria celui mai fidel tovarăş al omului..."

Era o ofertă foarte avantajoasă din partea antreprizei cimitirului de câini al oraşului Liverpool.

— Asta-i culmea... trebuia să am aface şi cu pompele funebre pentru câini. Şi căpitanul rupse plicul în bucăţele strigând în gura mare:

— Să mă lase toată lumea în pace... dispune d-ta cum crezi pe vapor. Nu vreau să mai ştiu nimic din ce se întâmplă pe bord... lăsaţi-mă că simt în adevăr că turbez.

Sfintele sărbători ale Crăciunului ortodox — în anul acela de tristă memorie — le-am petrecut tot în carantină.

Pe bord o jale de cimitir.

Căpitanul, care de obiceiu în zilele de sărbători se cobora în careu şi sta în capul mesei între ofiţerii lui, de data asta nu se arătă deloc. Rămase invizibilul închis şi taciturn.

Numai prin *caetul de ordine* îşi afirma suveranitatea pe bordul vaporului suspect.

Şi toţi descifrau cu groază scrisul acela nervos şi încâlcit:

„Să se facă o anchetă severă pentru a se stabili a cui este cânele. Cine l'a introdus fără aprobare pe bord?

„Vinovatul va fi amendat şi debarcat în primul port românesc.

„Câinele va fi aruncat în mare îndată ce vom ieşi din apele teritoriale engleze."

Noroc că ancheta, deşi foarte severă, n'a stablit nimic. Nici-odată nu s'a ştiut al cui era Machi. Nici cine l-a adus, nici data îmbarcării sale.

Căzut parcă din cer. Fără stăpân.

Cânele vaporului.

Un câne al nimănui şi al nostru al tuturor, cari trăiam alături pe aceeaş parcelă plutitoare, deslipită de ţară, cu menirea de-a rătăci în depărtări pe ape.

* * *

A treia zi de Crăciun i-a venit Căpitanului notificarea sancţiunilor:

Amendă pentru că n'a declarat câinele.

Amendă pentru ofensă adusă autorităţilor portului în exerciţiul funcţiunii.

Amendă pentru călcarea regulamentului portului schimbând ancorajul fără pilot.

Plata în lire engleze se ridica la o sumă considerabilă.

— Dacă ne-o merge tot aşa, isprăvim banii.

— Te pomeneşti că ne sechestrează vaporul, zise îngrozit Secundul.

După a şasea zi de carantină vaporul fu dus la silosuri pentru descărcarea mărfii. Echipajul avea voe să debarce la uscat. Marinarii sburdau de bucurie. Numai calvarul Căpitanului nu se sfârşise încă. O telegramă urgentă venise din ţară.

„Raportaţi imediat motivul oprirea descărcarea vapor conflict diplomatic".

Direcţia S. M. R.

Căpitanul rămase trăsnit. Işi plimbă lin mâna pe frunte şi la tâmple. N'a comunicat nimic în ţară din toată păţania prin care trecuse. De unde putea să ştie Direcţia ce i s'a întâmplat? Rămase pe gânduri. N'avea superstiţii. Totuşi îl încerca o vagă idee; parcă era ceva făcut, o forţă ocultă şi fatală care i se pusese în cale pe tot timpul acestei călătorii.

A doua zi după o discretă anchetă, făcută de Secund, misterul s'a dovedit complect. Unul din ofiţerii tineri, chiar din prima zi expediase o scrisoare în ţară, fratelui său, corespondent la „Dimineaţa", în care îi descria păţania vaporului ţinut în carantină. După prima informaţie apărută, alte ziare din opoziţie, cu obişnuita perfidie, comentară faptul, întrebând guvernul ce fac reprezentanţii noştri consulari şi diplomatici faţă de interesele lezate ale vaselor noastre de comerţ.

* * *

Plecasem.

In urmă, pământul britanic se ştergea încet topindu-se în ciaţă.

Inainte, oceanul cenuşiu se întindea pustiu sub norii de aramă, mânaţi de un vânt de ghiaţă.

Vaporul gonea mereu spre Sud, zorit parcă s'ajungă la căldură, să vadă iar lumina — trăisem fără soare, în penumbră, învăluiţi în pânzele de ceţuri ale apelor de Nord.

Pe drum, în larg, urma viaţa de bord aceeaş, tot aceeaş, monotonie egal împărţită în zile şi nopţi, pe *quarturi*, în ore de somn şi de serviciu.

Eram de mult în larg.

Condamnatul fusese scos din cuşca lui cu gratii. Momentul fatal însă mereu se amâna.

In caetul de ordine scria că în *larg* să fie executat. Dar nu era precis în care loc anume de pe glob, urma ca Machi să fie înghiţit de valurile Oceanului Atlantic.

In taină, un complot părea că se urzise în scoica asta pierdută între cer şi apă, în căminul plutitor care închidea în el o lume în miniatură. Pe bord se stabilise parcă o înţelegere tacită. In timpul zilei Machi nu apărea pe punte. Noaptea se ghemuia afară lângă omul de gardă de la prova. Miron bucătarul îi căra mâncare pe ascuns. Toţi îl păzeau şi-l doseau c'o grijă părintească. Şi cânele părea că înţelege singur că-i e oprit să iasă la iveală. Nu mai lătra de loc. Gemea numai adesea, încet, pe înfundate, cuprins de mulţumire când îşi simţea spinarea mângâiată de marinarii, cari veneau de afară uzi, rebegiţi de frig, cu mânele îngheţate.

Pe-o noapte întunecoasă, când picături de ploae — halice reci — cădeau pe puntea goală, Căpitanul intrase pentr'un moment la adăpost. In *careu* lumină slabă, caloriferul sfârâia deschis, uitat în colţul lui.

Pe când îşi întindea mânele amorţite în spre radiator, Căpitanul simţi prin întuneric ceva moale, mişcând jos la picioare. Se aplecă să pipăe... şi tresărind se trase înapoi. Două lumini sclipeau în faţa lui.

Erau ochii lui Machi.

Bănuitor sta cânele cu burta lipită de pământ, şi ca un vinovat, cu botul întins pe labe, căta rugător cu ochii ţintă în ochii stăpânului atotputernic.

Il recunoscuse. Induioşat, Căpitanul simţi nevoia să-l pipăe şi să-l alinte, ca pe un copil iubit pe care de mult nu-l mai văzuse.

— Machi !... săracul Machi... Ce-i cu tine mă ?... Căţelul tatei... Machi... Şi Căpitanul aplecat, sprijinit pe un genunchiu, strângea la piept capul cânelui. Ii trăgea spre bot urechile flocoase şi îi ştergea cu ele ochii umezi. Şi mângâia trupul acela cald.

Ii scărpina spinarea şi burta moale care se strângea de plăcere.

Mut, înţelegător, Machi îşi freca labele de hainele ude, lipindu-şi botul cu recunoştinţă de mâinele acelea reci, pe care le desmorţea cu limba lui roză şi caldă — iar pămătuful lui de coadă se balansa în cadenţă, ca un pendul în perpetuă mişcare.

Ieşind din *careu*, Căpitanul îşi freca mulţumit mâinile încălzite. Nu-l văzuse nimeni.

A doua zi tot echipagiul află cu bucurie că Machi fusese graţiat.

Căpitanul, intrând în camera de hărţi, găsise pe birou caetul de ordine deschis.

In interesul strict al disciplinei de bord, el socoti înţelept să anuleze un ordin scris de mâna lui, rămas fără să fie la timp executat. Şi în loc să dea un contra-ordin, cu un creion albastru tăie acele rânduri, cari închideau în ele cruda sentinţă de moarte a unui inocent.

Intram în Gibraltar.

O dimineaţă albastră. In zare scânteia Mediterana calmă. Şi soarele, aşteptat de-atâta vreme în drum, răsbise printre nouri măreţ, strălucitor. Toată lumea afară admira escadra engleză care evolua în larg.

Machi, nebunatic, se sbenguia pe punte cătând să prindă cu dinţii pe un fochist, care umbla cu urechile de la bocanci afară.

In uşa bucătăriei, Miron, c'o cratiţă în mână, ieşise ca să privească în zare — lui nu-i trecuse încă necazul pe Englezi — şi arătând cu cratiţa în spre escadră, el zise în gura mare cu un profund dispreţ:

— Iaca!... na!... şi Englejii ceia... poftim... cică-i Mare Putere... cum nu le-a fost ruşine să-şi pue mintea cu'n animal ca Machi... un biet căţel nevinovat...

JEAN BART

„EDITURA NAŢIONALA" S. CIORNEI

Telefon 44/62 = BUCUREŞTI STRADA DECEBAL, 8-10 = Telefon 44/62

COLECŢIA AUTORILOR ROMÂNI

Un Prânz de Gală
lucrare inedită a D-lui
D. D. PATRAŞCANU
cel mai de seamă scriitor umorist şi în acelaş timp sentimental, azi în viaţă, vrednic urmaş al marelui Caragiale. Volumul conţine o serie de povestiri într'un stil limpede şi colorat, pline de un umor sănătos învăluit în naivitatea şi pasiunea duioasă a unui suflet bogat în simţiri. Un volum elegant pe hârtie vergé, coperta verde, tipărită după indicaţiunile pictorului A. MURNU
Lei 75.—

Cântecul Plopilor
versuri de
I. GR. PERIEŢEANU
„Un coşuleţ cu flori, ai căror parfum, – deşi s'a strecurat câte-un trandafir cu prea mulţi ghimpi, sau câte o muşcată cu prea înfocate culori, – îţi dă totuş o senzaţie plăcută, iar când închizi caetul, gândul n'adoarme obosit, ci te ia şi te plimbă prin toate amintirile, în cari ai iubit, ai plâns şi-ai iertat, desmierdând astfel ce e mai frumos în om: sufletul"
Un volum elegant cu numeroase ilustraţiuni de A. Murnu
Lei 120.—

„Colecţiunea Autorilor Celebri Contemporani"
Cea mai frumoasă, cea mai stilată, colecţie galbenă!

FECIOARELE NEBUNE
opera marelui academician MARCEL PREVOST în tălmăcirea romănesacă a distinsului nostru literat *Liviu Rebreanu*. Realismul cu care sunt descrise caracterele şi moravurile pariziene, este covârşitor şi aproape dureros
Lei 60

Logodnă de primăvară
operă premiată de Academia franceză, a poetului subtil care e GUY CHANTEPLEURE. Dintr'o glumă de 1 Aprilie se naşte o dragoste pasionată — între doi tineri — prilejuind autorului să construiască cele mai superbe pagini literare, pline de avânt şi de suavă sensibilitate. Niciodată dragostea adevărată, curată şi plină de pasiune, ce pătrunde în suflete ca balsamul miresmelor de primăvară, odată cu învierea naturii, n'a găsit un cântăreţ mai dibaciu care să-i dăruiască accente mai duioase ca CHANTEPLEURE în volumul *Logodnă de Primăvară*. Această lucrare a apărut în Franţa în 80 de ediţii. LEI 70

FLACARI CATIFELATE
unul din cele mai reuşite romane cosmopolite ale vestitului autor MAURICE DEKOBRA. Scenele senzaţionale şi de erotism se perindă înlănţuite de misterul unor forţe oculte, cari domină voinţa şi acţiunile unei tinere fete de-o frumuseţe remarcabilă.
Lei 60

IEDERA
opera celebrei scriitoare italiene
GRAZIA DELEDDA
distinsă cu premiul NOBEL pe anul 1928. Vultoarea sentimentelor înteţită de patimă şi de nevoi, duce până la crimă, a cărei ispăşire cere atâta bunătate şi înţelegere a firii omeneşti.
Lei 60.—

1828 — 1928
100 ANI DELA MOARTEA MARELUI SCRIITOR
LEON TOLSTOI
ANA KARENINA
monumentala operă a profetului de la Iasnaia-Poliana, LEON TOLSTOI, *este pentru prima oară tălmăcită, în româneşte, într'o formă literară impecabilă*, datorită bine cunoscuţilor publicişti SARINA CASSVAN şi ION PAS. Acest mărgăritar al literaturei universale, plin de misticismul slav, care va fi citit cu emoţie din generaţie în generaţie, se prezintă din punct de vedere editorial nu mai puţin impecabil. Este un omagiu pe care Editura noastră s'a onorat să-l aducă memoriei marelui TOLSTOI cu ocaziunea centenarului său.
2 VOLUME ELEGANTE LEI 180

THAIS
romanul cel mai frumos al lui
ANATOLE FRANCE
Pagini în care freamătă cele trei virtuţi ale gloriei omeneşti : Credinţa, Teama şi Iubirea sunt traduse cu talentul robust şi desăvârşit al d-lui N .D. COCEA
Lei 50.—

LELIA
un roman de dragoste pătimaşă plin de imaginaţie romantică, de psihologie fină şi de artă fermecătoare al ilustrei scriitoare
GEORGE SAND
Lei 45.—

CIVILIZAŢII
Romanul lui
CLAUDE FARRERE
a îmbogăţit comoara literaturii universale adăogându-i un juvaier al cărui aur, cu delicateţă cizelat încătuşează nestematele fără pereche, păstrând parfumul florilor stranii, crescute într'un pământ mai bogat şi mai bătrân şi sub un soare mai arzător. *Lei 65.—*

Perdeaua Roşie
de NICOLAS SEGUR care desvăluie în acest roman cu o artă desăvârşită o tainică şi tulburătoare tragedie de aprinprindere a simţurilor. — Lei 50.

PASAGERA
este tragedia duioasă a unor neînţelegeri iluzorii dintre doui tineri, cari se iubesc cu toată pasiunea sufletelor lor tinere, fără să şi-o mărturisească. Primejdia unui zbor în văzduh, peste Mediterană, cu avionul construit de erou, îi alătură pentru totdeauna. — Ţinuta literară desăvârşită. GUY CHANTEPLEURE fiind unul din romancierii cei mai străluciţi ai Franţei contemporane. *Lei 70.*

CAUT NEVASTA
de ALFREDO PANZINI cu o introducere de L. SABASTIAN. — Un holteiu bogat şi plictisit, în dorinţa de a avea un moştenitor îşi caută o nevastă. In căutarea acestei pietre preţioase sunt peripeţii pline de pasiune şi de haz. *Lei 60.*

NOPŢI PRINCIARE opera lui J. KESSEL, celebrul autor francez care a importat în Franţa descrierea sufletului rusesc. Este plină de tragicul existenţei aristocraţilor ruşi în decădere, şi descrie în mod desăvârşit nostalgia vremurilor de belşug ale acestora. NOPŢI PRINCIARE a obţinut premiul Academiei franceze pentru România pe anul 1928. LEI 60.

KOENIGSMARK este una din cele mai frumoase lucrări ale celebrului autor al ATLANTIDEI, PIERE BENOIT; Pagini fremătând de imaginele sângeroase ale marelui război mondial, împletite duios cu dragostea şi sacrificiile unei prinţese germane pentru un erou francez. — LEI 60.

„Colecţia semicartonată coperta ilustrată de A. Murnu"

DORINŢA
de *René Maizeroy*
Farmec nebănuit ce se desprinde din întreaga făptură a femeii, însufleţind pornirile de dragoste şi luminând cărările spre fericire. LEI 45. —

SULAMITA
Povestea biblică a iubirii pasionate şi tragice a regelui Solomon cu frumoasa Sulamita, scrisă în ritmul unei beţii poetice de Alex. Kuprin.
LEI 45. —

Posesiunea
de *René Maizeroy*
Patima oarbă ce înlănţuie ca o apă binefăcătoare, trezind în suflet, odată cu cea din urmă sărutare, neliniştea gândului şi tremurul părerilor de rău... — Lei 45.

Sub tipar: Mihail Sadoveanu: O întâmplare ciudată | Aureliu Weiss: Păreri şi Autori | Cesar Petrescu: Simfonia fantastică | Stefan Zweig: Simţuri rătăcite

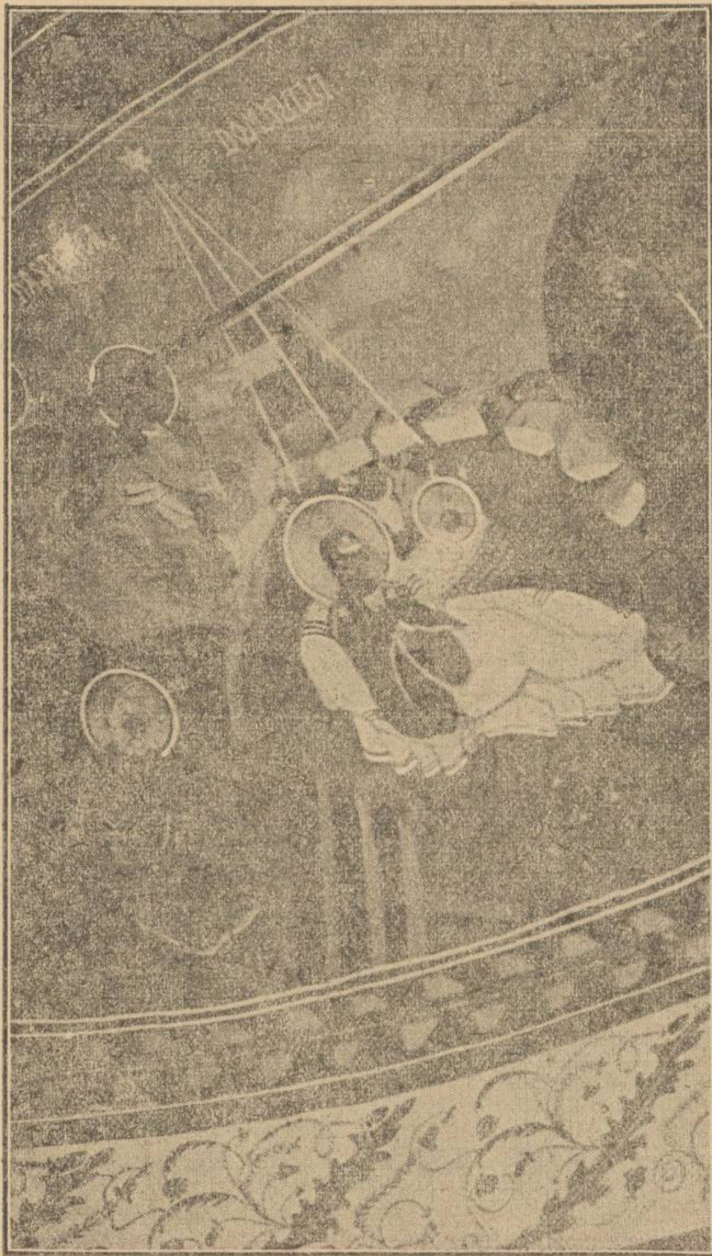
DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE DIN ŢARĂ

Depozit G-ral la Agence Generale de Librairie Bucureşti, Strada Lipscani No. 26.

O pictoriţă de biserici

Rămasă în picioare, în simplitatea liniilor ei constructive, timp de peste o sută douăzeci de ani, biserica de pe moşia Stoenoaia, care se află la douăzeci de kilometri de Bucureşti, e restaurată astăzi în stilul banal al bisericuţelor noastre săteşti şi în locul vechilor fresce roase de umezeală şi înegrite de fum, păreţii au îmbrăcat de curând haină nouă.

Pictoriţa Merica Râmniceanu, înţelegătoarea interpretă a temelor iconografiei creştine, care a pictat şi păreţii bisericii Sfântul Niculae din Crângurile de jos, a jertfit câteva luni de muncă intensivă pentru decorarea artistică şi pioasă a bisericii Adormirii din Stoenoaia.



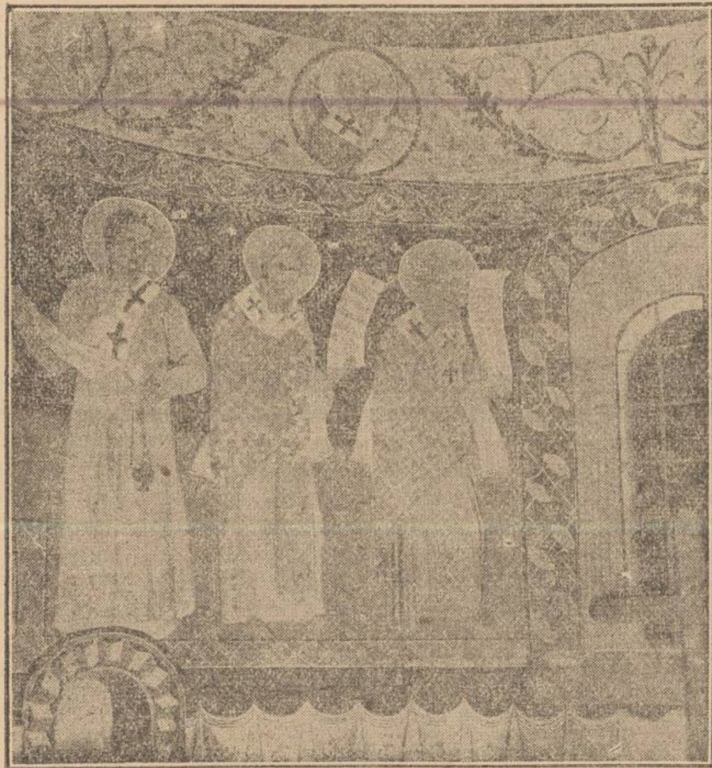
Biser'ca Sf. Niculae, Crânguri
Naşterea Domnului (Naos, păretele de Est)

Pe frontispiciul intrării străjuite de două chipuri sumbre de părinţi bisericeşti, am găsit săpate cu litere proaspete rândurile de mai jos:

Această sfântă şi dumnezeiască biserică din satul Stoenoaia, unde se prăznueşte hramul Adormirii Prea sfintei slăvitei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei şi pururea Fecioarei Maria, nu ştim bine când s'a clădit întâiu şi cine a fost ctitorul ei cel dintâiu. Dar ştim că în anul 1810 această sfântă biserică era de lemn pusă pe temelie de zid făcută de dumnealui doftorul Costandin Darvari pe moşia dumnealui ce o avea de zestre dela socrul său logofătul Stoian.

Mai târziu, urmaşii doftorului Darvari, cum se poate vedea din chipurile ctitoriceşti, au mai reparat sfânta biserică.

Apoi vitregia vremurilor a coprins această sfântă



Biserica Adormirii, Stoenoaia
Interiorul Altarului (fragment)

casă a Domnului lăsându-o tristă şi dărăpănată aproape 25 de ani, până în anul 1924, când sătenii împreună cu preotul Gheorghe Apostolescu au început dregerea sfântului locaş; dar ajutor şi grijă iscusită pentru isprăvitul lucrărilor au pus Eufrosina D. C Constantinescu împreună cu sora dumneaei Elena Darvari, strănepoate ale vechilor ctitori şi vlăstare din vestitul neam viteaz al Buzeştilor.

S'a sfinţit această biserică în anul mântuirii 1927, luna Mai, când M. Sa Regele Ferdinand domnea peste România întregită, iar preasfântul părinte Miron, întâiul patriarh al României, purta toiagul păstoresc al turmei credincioase.

Pomeneşte-mă, Doamne, şi pe mine roaba ta Marica din oraşul Bârlad, ce m'am străduit să zugrăvesc această sfântă casă a Ta.

Scrie, Doamne, în cartea vieţii pe toţi ostenitorii.

* * *

Doamna Merica Râmniceanu a pictat în întregime această biserică.

Dintr'o puternică viziune plastică a motivelor canonice s'au plăsmuit adevărate compoziţii murale, între care „Naşterea Domnului" — atât de original diferenţiată de acelaşi motiv al bisericii din Crânguri — „Intrarea în Ierusalim", „Batjocorirea lui Iisus", „Pantocratorul" înconjurat de cele şease cete îngereşti, „Iisus ducând crucea", „Răstignirea", Invierea", „Sfânta Fecioară cu Iisus", etc., sunt realizări ce depăşesc momentul simbolic şi se concretizează în admirabile reprezentări plastice.

Arta merge astfel în acelaşi ritm cu credinţa şi frumuseţea apare ca vestmânt al cucerniciei.

Supranaturalul, care se recunoaşte îndeobşte în pictura bisericească prin tratarea cu totul spirituală a subiectelor canonice, adică înlăturând ceiace e convenţional în înfăţişarea realităţii, e supus aci legilor aparenţei naturale.



Biserica Adormirii, Stoenoaia
Sf. Gheorghe şi Sf. Dumitru

Ingerii şi sfinţii au chip de oameni, care numai prin idealizare au înfăţişare suprapământeană. Maica Domnului e o mamă, care numai prin frumuseţea ei eterică simbolizează cerul nevinovăţiei şi al purităţii divine.

Această umanizare a bibliei zugrăvite îşi găseşte expresia nouă şi în legarea cerului cu pământul prin leitmotivul firelor de iarbă sau prin mănunchiuri de flori izolate ce reapar în toate scenele pictate. E semnătura plastică a artistei, care aminteşte adevărul viu şi obârşia reală a credinţei.



Biserica Adormirii, Stoenoaia
Naşterea Domnului (Naos, păretele de Est)

Originalitatea acestei picturi bisericeşti se întrezăreşte prin desfăşurarea uimitor de variată a unor sugestive ornamentaţii ce închenăresc minunat motivele principale.

In altar, în naos, pe stâlpii şi pe bolţile interioare, arabescul brâurilor decorative complectează goluri şi întregesc atmosfera de artă cucernică a acestui sfânt lăcaş.

Excursiunea pe care am făcut-o cu nemărturisit scepticism la Stoenoaia, ne-a îmbogăţit sufleteşte şi ne-a făcut să înţelegem îndreptăţirea unui talent.

H. BLAZIAN

Ion, feciorul Popii

Apusul îşi deschide 'n zare rana
Lăsând să-i curgă sânge de văpaie...
La malul bălţii stă în fân, pe-o claie
Ion, feciorul popii din Plopana...

...De undeva, un vânt domol, îndoaie
Pe baltă, stuh mlădiu, ce-şi pleacă pana,
Şi-arată 'n drum pe Floarea, pe vădana
Cu ochii lucioşi ca picurii de ploaie...

...Un timp şi-au potolit şi plopii glasul :
I se aude doar femeii pasul
Bătând domol cărările bătute..

...Şi înfrăţit în suflctu-i cu plopii
Stătu gândind la lucruri neştiute,
Şi-atunci oftă întâi, feciorul Popii...

ALEXANDRU POGONAT

Din romanul istoric Domnia Ducăi-Vodă

FRAGMENT

Abatele Paul de Morenno, trimis extraordinar către Marele Sultan din partea Marchizului Colbert de Croissy, străbate Moldova. In acest fragment se arată în ce chip cuvioşia-sa a trecut apa Siretului

Dorind să mai citească odată scrisoarea şi lăsând în lungul coapsei mâna stângă în care o ţinea, beizade Alecu întoarse spre oaspetele său ochii albaştri, încă îneguraţi de amintiri.

— Rog pe domnul abate, zise el, să binevoiască a mă ierta.

— Minunată şi bună hrană pentru inimă sînt scrisorile plăcute, îi răspunse de Marenne. Văzându-te cu ce luare-aminte citeai, te invidiam. Şi mă gândeam că numai astfel poate plăti invenţia scrisului veninul pe care-l toarnă în noi misivele cu veşti rele.

— Prea adevărat, încuviinţă boierul cu glas deodată schimbat; şi fără voie, ridică în dreptul inimii scrisoarea desfăcută, apăsând-o asupra contăşului.

Rămase privind în lungul văii cuprinse de umbră. In urmă, soarele căzuse în asfinţit şi'n nouri. Abatele, ca om încercat şi bun cunoscător al sufletului omenesc, înţelese, fără să aibă nevoie de întrebări, că la pieptul tovarăşului său, unde se alipise scrisoarea cea bună, sta păturită în haină alta, stropită de slove înveninate.

Beizade Alecu îşi scutură fruntea, părând a alunga ţânţari nevăzuţi; şi strecură în coburul din stânga scrisoarea castelanului de Katowice.

— Incă odată mă rog de iertare, domnule abate de Marenne; mai ales că, pe lângă grosolănia pe care o săvârşesc, răpesc timp călătoriei noastre şi întârziem în locuri deşerte. Abia ajungem la malul Siretului şi mai avem încă drum după ce scăpăm dincolo.

— Avem de trecut apa Siretului? se interesă domnul de Marenne. Atunci asta-i încă o întârziere.

— De ce?

— Pentrucă tovarăşul nostru, domnul Turculeţ căpitanul, nu e numai oştean ci şi cititor de stele şi domnia să mi-a prevestit schimbarea vremii.

— Cum se poate?

— Aşa precum am cinstea a-ţi vorbi. Argumentele sale se bazează pe lucruri disparate: paseri, vânt şi lună; cu toate acestea sînt argumente. Şi dacă proorocirea se împlineşte, deşi voiu fi cu totul dezolat, îl voiu felicita.

— Atunci greşeala mea se agravează, vorbi biezade Alecu încruntând sprânceana; cu toate acestea obrazul lui părea că nu poate fi părăsit de zâmbet. Să silim caii şi să ne-aducem aminte că majoritatea profeţiilor nu se realizează.

— Doresc şi eu domnului Turculeţ să fie profet mincinos; îţi mărturisesc însă că şi-a făcut prognosticul într'un chip cu totul impresionant şi sigur. Dealtminteri observ nouri în urmă, la apus, şi mi se pare că vântul sporeşte.

— Profeţia lui Turculeţ nu mă miră, domnule abate, căci şi oamenii noştri cei proşti dela sate pot cunoaşte lucruri ale naturii pe care noi le învăţăm din cărţi, este însă ceva care nu-mi place şi n'aşi voi s'o cred.

— Atuncea să n'o cred nici eu, prinţule; însă să grăbim caii. Iată un lucru care pentru mine prezintă oarecare greutate. Căluţul meu nu-i dintre cei voinici şi bine hrăniţi. Când am pus banul de argint în palma ţăranului dela care l-am cumpărat, i-am putut număra coastele. Atunci omul, ruşinându-se, a mai adăogat şi acest lăvicer. Cu ceiace mai am dedesubt şi mi-a rămas dela şaua furată cu tot cu calul meu şi cu ceilalţi cai ai slujitorilor mei, — pot călători la pas potrivit, dând laudă lui Dumnezeu. Ca vântul care suflă nu voiu putea merge însă niciodată. Mai ales că suflă din ce în ce mai grăbit.

— Ce-i de făcut atunci? vorbi beizade Alecu mai mult către sine-însuşi. Iată cum lectura unor scrisori poate împuţina inteligenţa omenească. Trebuie să mă ierţi a treia oară, domnule de Marenne, că n'am înţeles un lucru atât de simplu.

— Care lucru, domnul meu?

— Am socotit că ţii să umbli ca domnul nostru Hristos pe asinul său ş'am scăpat din vedere că un nobil trebuie să călărească altfel. Nici n'am observat că ţi-au rămas pintenii, foarte puternici şi foarte bine lucraţi. Dar lucrurile se pot drege. Am ajuns la malul apei şi am un om pe care-l cheamă Vâlcu Bârlădeanu, care are să ne scape din încurcătură. Bârlădene! strigă el, înălţându-se şi întorcându-se în scări.

— Aici-s, măria-ta, strigă unul din ţărani, grăbindu-şi calul şi înfăţişându-se.

Era un fel de uriaş adus puţin de şale, cu pletele cărunte curgându-i pe umeri. Avea sprâncenele groase caşi mustăţile şi privea ascuţit de după ele ca de după nişte tufe.

— Acesta-i un pădurar al meu, lămuri beizade Alecu. Ascultă, Bârlădene. Aici părintele descalecă şi-l trecem apa.

— Am înţeles, măria-ta.

— Şi după ce trecem apa, Bârlădene, dai sfinţiei sale calul tău, — ca să putem umbla mai repede, căci sfinţia sa nu poate călări cum se cuvine pe mârţoaga asta fără şea.

— Am înţeles, măria-ta.

— Iar tu, Bârlădene, te vei nevoi pe acest căluţ şi te-i ţinea de noi cum vei putea.

— Mă ţin, măria-ta, dece să nu mă ţin?

— Trebuie să ne grăbim, Bârlădene, căci, după cât spun unii şi alţii, are de gând să vremuiască.

— Asta-i numai decât, măria-ta. La noapte plouă.

— Iată o confirmare a profeţiei căpitanului Turculeţ, se adresă către abate boierul. Bârlădeanul meu prevesteşte şi el ploaia.

— Atuncea nu ne rămâne, prinţule, decât să ne plecăm capetele şi să ne resemnăm; căci se mai iveşte o greutate.

— Nu înţeleg. Ce greutate?

— Nu văd, prinţule, nici pod fix, nici pod umblător. Ai cumva de gând să încercăm o baie în această frumoasă apă? Anotimpul mi se pare cam nepotrivit.

— Deocamdată să descălecăm, răspunse beizade Alecu. Mă bucur tot mai mult că am un tovarăş cum îmi place mie şi te rog să ne ierţi pentru mijloacele noastre primitive şi ruşinoase de a trece apele.

— După cât înţeleg, suntem la un vad, oftă abatele de Marenne.

La glasul lui beizade Alecu, pâlcul de oameni se bulucise lângă apă, în marginea luncii de sălcii. Zimţuit şi tulbure, Siretul fugea pe pietrişul vadului, murmurând uşor în singurătăţi şi'n pustie. Vântul scutura asupră-i foiţi galbene.

Căpitanul Ilie Turculeţ ieşi înainte şi trecu cel dintâiu. Oştenii lui şi oamenii intrară după el, cu desăvârşită nepăsare, luând între ei, cu îndemnuri mute, pe slujitorii de limbă străină.

Bârlădeanu, într'o clipă zvârlise din picioare în năsip ciubotele şi lepădase iţarii de lână. Grămădindu-şi buclucurile în suman, le potrivi şi le legă pe căluţul bucovinean al abatelui. Inodă frâul căluţului de coada calului său. Apoi, gătind toate, se întoarse către oaspetele străin, aşteptând. Ca om deosebit de ager ce se afla, abatele de Marenne înţelesese ce i se cere. Se urcă, ajutat de beizade Alecu, în spatele Bârlădeanului şi-şi potrivi în echilibru trupul bine hrănit.

— Ţine-te bine, îi zise pădurarul, în limba lui moldovenească.

Abatele de Marenne înţelese şi acest îndemn, nu crezu însă de cuviinţă să răspundă franţuzeşte.

Bârlădeanu apucă frâul calului său şi îndată se mişcă şi căluţul din urmă. Cu caii după el şi cu abatele deasupra, intră în vad, şi-l trecu liniştit, udându-se până la brâu. Beizade Alecu veni şi el în urmă, călare caşi cei dintâiu.

La celalt mal, ţăranul intră iar în ciubote şi 'n iţari, îşi înfăşură pe el sumanul şi-şi trecu în spate săneaţa. Privi cu mirare cât de uşor încalecă străinul în şaua lui şi clătină din cap către stăpânul său.

— Văd că şi papistaşii ştiu să încalece ca şi popii noştri...

De data asta de Marenne nu înţelese şi ceru lămuriri lui beizade Alecu:

— Ce spune?

— Domnule de Marenne, Bârlădeanu îşi exprimă admiraţia pentru felul cum te-ai ridicat în şea.

Abatele se simţi cu deosebire măgulit şi întoarse o privire prietenoasă către om. Vâlcu Bârlădeanu sărise însă pe calul cel mărunt şi, bătându-l cu călcâile, îl făcu să zvâcnească într'un umblet iute şi şerpuitor. Dintre toate lucrurile câte se petrecuseră înt'un pătrar de ceas, acesta i se păru abatelui de Marenne cel mai bizar.

— Căluţul meu îmi arată că nu l-am cunoscut, mărturisi el, uimit. Sunt nevoit în această ţară să încep nişte tablete nouă; vădit că am de însemnat fapte vrednice de amintire. Aşi fi curios, prinţule, urmă el puţin maliţios, să cunosc podurile de piatră pe care le aveţi aruncate peste râuri.

— Domnule de Marenne, răspunse beizade Alecu, la dorinţa aceasta, Bârlădeanul meu ţi-ar răspunde că aşa ceva nu se poate vedea în ţara noastră. Noi, dela Dacii cei vechi, am păstrat mijloace mai simple şi mai sigure de trecut apele. Tot Bârlădeanu ţi-ar spune, iubite domnule abate, că dispreţuieşte orice arhitectură meşteşugită, preferând bordeele şi peşterile, pe care Domnul Dumnezeu le pune mai cu uşurinţă la îndemâna vieţuitoarelor sale.

De Marenne privi cu îndoială spre boier. Il văzu serios şi grav, — cu toate acestea era încredinţat că glumeşte.

Privi în urmă la dunga de nouri a asfinţitului înflăcărată de soare, apoi la cerul înalt şi albastru de deasupra şi judecă în sine că sara vine cu linişte şi pace. — Vorbele acestor oameni înşeală — cugetă el veselindu-se în sine, — numai rânduielile lui Dumnezeu sunt eterne şi sigure. Să grăbim cu încredere spre odihna zilei.

MIHAIL SADOVEANU

Romanţă

„Sunt lacrymae rerum"
Virgil. Eneida. I. 462

Ascultă cum râde pe coarde subţiri,
Scăpat din a vremii cătuşă,
Un cântec din focul trecutei iubiri,
Ce'n urmă-i lăsat-a cenuşă.

E cântecul nostru; e-al meu ca şi-al tău,
De ştii să-l asculţi ca şi mine,
Cu dor mântuit de părerea de rău
Că vremea de-atunci nu mai vine.

Dece să se'ntoarcă pe ram, trandafir
Ce'n toamnă sortit fu să moară?
Vin alţii mereu răsfăţaţi de zefir,
Când iar este'n crâng primăvară.

Doar crângul e totul, nu rodul din crâng,
E-aşa cum e'n stupul de-albine:
Cu toate fac miere şi 'n faguri o strâng
Şi nu ştiu măcar pentru cine...

Se duc generaţii şi altele vin
Şi'n undele nemărginirii,
Pulsează cu-acelaş avânt în senin
Armonicul ritm al iubirii.

Zadarnic privim cu tristeţă 'napoi,
Când clipa 'nainte s'avântă;
Nu trecem prin vreme, ci vremea prin noi
Eterna poveste şi-o cântă.

De-aceia când sbori către alte 'ndrăgiri,
Castele durând pe ruine,
Ascultă romanţa trecutei iubiri
Şi râzi printre lacrimi ca mine.

MIHAI CODREANU

„Folclorul Crăciunului Culinar"

Din anii de student

La sfârşitul primului semestru, la Facultatea de Drept din Kiev, mă văzui condamnat să nu mă întorc la Chişinău pentru vacanţa Crăciunului. Ruşinea şi ambiţia puseră stăpânire pe mine. Dispreţuii durerea iubitoare din scrisorile surorii mele, caşi reproşurile şi socotelile înţepătoare, venite din partea cumnatului care mi-era epitrop. Cheltuisem toată mica mea rezervă de bani, calculată să-mi ajungă până la 1 Aprilie viitor, storcându-i-o treptat, sub felurite pretexte, inventate în trei luni petrecute „la Universitate" — vorbă să fie!... De fapt, nu veneam niciodată la cursuri, ci mă găseam la „Franţa" cea cu 30 de biliarde, unde mă „curăţau de gologani" toţi „rechinii" bătrâni subt masca de colegi tineri, cinstiţi şi duioşi.

Cursurile încetau la 15 Decembrie pentru o lună; studenţii începură să se împrăştie dela zi 'ntâi, prin cele peste o sută de „gubernii" ruseşti, mari cât Europa Centrală sau „şi mai mari", şi mici — cât Basarabia, de pildă. Plecând tineretul universitar, „rechinii" dela „Franţa" năpădeau din ce în ce mai feroci asupra victimelor împuţinate, rămase locului.

Certat cu ai mei, le scrisei câteva injurii, pentrucă refuzaseră să împrumute bani pentru mine. Deci, scăpai şi de o inconvenienţă destul de penibilă: să mă mai duc la Universitate măcar de două ori pe săptămână, pentru a ridica mesagiile acestor burghezi copleşiţi de grija copiilor, care mă şi preveniseră că nu-mi vor mai scrie...

De aci se vede că începutul primului meu an universitar fusese întrebuinţat mai mult pentru a nu studia decât un singur sistem ştiinţific: al lui Freiburg, mare fabricant de biliarde ruseşti, numite „dricuri". Având câte şease „pungi" şi o suprafaţă de opt metri pătraţi, aceste „dricuri" verzi serveau şi pentru „înmormântarea" jucătorului nenorocos, „curăţat" complect de orice valori portative. El nu mai putea lucra cu tacul, gonind spre „pungi" cele 15 bile albe, numerotate 1—15, din „piramidca": era întins pe „dric", cu forţa, şi dat afară din biliarderie, unde numai decât se întorcea sau crăpând de râs sau hotărît să se sinucidă de atâtea nenorociri...

Mă pomenisem amanetat, înglodat în datorii. De unde împărţeam bacşişuri „marcheurilor", acuma ei îmi refuzau orice credit, arătându-mi melancolic spre băncile înalte, tot mai goale, dealungul pereţilor biliarderiei.

Gazda o plătisem exact până la 15. Dar pe urmă? Şi ce fac cu cu de-ale gurii?

Veni şi ziua când se prăbuşiră şi ultimele mele surse de rezistenţă scurtă şi nesigură. Plecarea colegilor nu mă făcuse stăpân al „Franţei", ci numai jertfă absolută dată poftei rechinilor.

Trilema: Chişinău, sinucidere sau luptă pentru existenţă, — se transformă în urma unei chibzuiri logice şi disperate, numai într'o dilemă; fiindcă Chişinăul, cu ruşinea reîntoarcerii mele umilite, ar fi egalat cu sinuciderea. Fui încă destul de robust şi de primitiv, deşi atât de ambiţios şi încăpăţânat, pentru ca să nu mă opresc la ideia dispariţiei din viaţă. In plus — nu putui să-mi procur măcar costul unei telegrame (dealtfel, inutile) pentru Chişinău, — dar mi-te să găsesc bani pentru bilet de tren!

Incercai să preiau o lecţie, o preparaţie a unui copil sau licean, părăsită de un coleg plecat pentru Crăciun acasă. In zadar. Până şi „Mica Publicitate" îmi dovedi că părinţii şi elevii cei slabi în aritmetică constituiseră un tacit complot împotriva mea, împreună cu preparatorii-pedagogi, plecaţi spre strămoşoasca lor gâscă cu varză.

Nu mai ştiu cum, dar reuşii să am o idee ingenioasă. Probabil că scăderea morală şi foamea nasc şi în clima de Decembrie a Kievului, mirajuri de fantastică abundenţă şi multilateralitate.

Dădui la „Mica Publicitate" următorul anunţ:

„Student-preparator, poate fi şi guvernor, aci sau în provincie, cu unul sau mai mulţi elevi ori eleve de orice vârstă, predă tot cursul şcoalelor secundare, plus desen, pictură, dans, muzică (vioară şi pian) şi limbi moderne — Franceză şi Germană — teorie şi practică. Propunerile adresaţi-le"...

Şi urma adresa la Universitate, sub iniţialele N. N.

Acum, se impune o întrebare: cum am plătit pentru acest anunţ, dacă n'am avut nici un ban şi nici o sursă de amanetat şi împrumutat?

Ah! Aci m'am apropiat de un punct extrem de dureros şi astăzi pentru mine. Din cauza acelui anunţ forţat, afurisit şi obraznic, mă aflu în momentul de faţă scriind această schiţă de amintiri de Crăciun, în redacţie, în mijlocul imensei instalaţii de maşini, şi servesc „Cuvântul Tipărit", a cărui hârtie îmi suge de 30 de ani seva nervilor...

Pentru a-mi plasa atunci anunţul neobrăzat şi provocator, copiai din „Almanahul Basarabiei", editat de Pavel Cruşevan (singura forţă mare literară şi gazetărească produsă în trecut de Basarabia) o descriere a mesei, servite eroilor romanului „Milioanele", scris de Cruşevan, şi anume:

In ziua de 21 Mai, familia Radovenilor serbează în conacul lor de pe Prut, ziua onomastică a soţilor Constantin şi Elena Radovanu, la care asistă toată aristocraţia Basarabiei în frunte cu Cantacuzinii, Catargiii şi Paleologii.

Cu această ocazie, Cruşevan, basarabean autentic, dar om plin de fantezii şi mare „gastronom", enumără (acum nici nu mai ţin minte care şi câte?) bunătăţile eşite din laboratorul cucoanei Elencu Radovanu. Aci figurează tot felul de marinate şi murături hotărît legendare; păsări, curcani îndopaţi pentru banchetele proectate — cu nuci, rom, fructe zaharisite, unt-de-lemn şi oţet aromatic. Cruşevan aduce în roman serii nesfârşite de şerbeturi, marmelade, brânzeturi, cărnuri afumate, pastrame, păstrăvi preparaţi cu boabe de „nasturţii" marinate, fel de fel de aperitive, licheururi de casă, etc., etc... Numai din enumărarea lor s'ar putea alcătui o carte de bucate universală şi extraordinar de importantă pentru posteritate....

Astfel, cu copia programului culinar de Sft. Constantin şi Elena, intrasem în redacţia lui „Kievleanin" şi-mi oferii opera redactorului, punându-i nu-mi mai aduc aminte care anume titlu. In tot cazul era vorba de obiceiurile de Crăciun observate de societatea rurală „moldovenească". Şi manuscrisul meu fusese acceptat de redacţie spre publicarea în numărul de Crăciun al ziarului, acordându-mi-se drept onorar şi compensaţie — plasarea gratuită a suspomenitului meu anunţ...

In fond, anunţul meu şi conceptul culinar plagiat după Cruşevan erau demne unul de celălalt. E de prisos să insist că redactorul se entusiasmase faţă de arta cu care revelasem obiceiurile exotice culinare din Crăciunurile Basarabiei; iar părinţii şi copiii Ucrainei aflaseră a doua zi despre cel mai dotat talent dintre toţi preparatorii şi începuseră să-i trimită nenumărate propuneri şi oferte.

Acum, amintirea de faţă mă face să mulţumesc Providenţei că redactorul nu se interesase atunci de cuprinsul anunţului meu: găsind eventual în bazaconia confecţionată de mine, prea mare *embaras de richesse* — nemai pomenită abundenţă şi multilateralitate la un preparator, poate că ar fi acceptat să-l publice în textul gazetei ca o minunată curiozitate...

Pe de altă parte, trimit astăzi multe reproşuri aceleiaşi Providenţe, că mă lăsase să am succes cu publicarea programului culinar din romanul „Milioanele", ca fiind menu-ul Crăciunurilor din Basarabia, şi astfel să es din sistemul lui Freiberg şi să intru în regatul Majestăţii Sale Presa. — O! Nici 30 de ani de activitate ziaristică nu m'au scutit de a scrie schiţe de Crăciun!...

Morala definitivă? Anunţul îmi adusese lecţiile şi preparaţiile dorite, fără să fi fost nevoit să-mi desfăşur toate talentele de dans, muzică, pictură şi conversaţie germană (aci mă umflu de râs!). Cum anume mi-am luat aceste lecţii — este subiectul unei alte relaţii.

In ceiace priveşte însemnarea mea asupra obiceiurilor de Crăciun din Basarabia, redacţia ziarului „Kievleanin" a publicat-o la timp, dându-i titlul: — „*Folklorul Crăciunului Culinar*". — Ce mândrie pentru un începător în publicistică, să debuteze sub un titlu atât de cuprinzător şi nepătruns, şi să iniţieze toată Ucraina în tainele folclorului basarabean, de care n'avea măcar idee acum 30 de ani!

Dar aci nu se opreşte încă amintirea de faţă. Din „*Folclorul Crăciunului Culinar*", care trata despre obiceiurile din Basarabia, a eşit peste câteva zile al doilea capitol intitulat: „*Folclorul Revelionului Culinar*".

Acest lucru va apărea în numărul viitor al „Adevărului Literar".

ALEXIS NOUR

TRISTAN BERNARD

Ce-ar putea să ne spună?...

Asta era întrebarea pe care şi-o puneau savanţii, adunaţi la congresul din Pampeluna ca să caute mijloacele de comunicaţie posibile între planeta Terra şi planeta Marte. Toţi erau de acord asupra acestui punct, că semnele luminoase observate pe suprafaţa lui Marte erau într'adevăr nişte semnale la adresa noastră, cărora trebuia să le găsim înţelesul. Şi nu încăpea nici o îndoială: pentru ce şi-ar fi pierdut timpul aşa de geaba o planetă iluminându-se *à giorno*, dacă nu pentru a intra în vorbă cu alte planete?

Doctorul Isodorus prezentă o moţiune, care fu adoptată în unanimitate.

„Să admitem, zicea acest savant doctor, că Martienii sunt cu mult mai înaintaţi decât noi pe calea progresului şi că şi-au dat seama, prin mijloace perfecţionate de telephonie şi de telephotie, de tot ce se petrece pe faţa planetei noastre. Hai să riscăm lovitura şi să le scriem şi noi în franţuzeşte. Asta n'o să ne coste mai mult ca... vre-o douăzeci şi două de miliarde".

Ca să scrii unor oameni care locuesc atât de departe, trebuie să-ţi procuri o foaie de hârtie enormă, şi mai ales să ai un loc foarte larg şi neted ca s'o poţi întinde. S'a ales locul clasic pentru o experienţă de acest gen, — pustiurile Africei centrale; oaze au fost suprimate, sate întregi de negri au fost rase de pe faţa pământului, pentru ca imensa foaie de hârtie să nu facă nici o cută. Cu acelaşi prilej, au fost civilizate mari cantităţi de negri şi au fost convertiţi la vegetarianism toţi canibalii din Uandri, Uandge şi Uandga, atât de lacomi, până atunci, de carne umană, încât îşi tăiau uneori şi-şi mâncau propriile urechi.

Toate produsele fabricilor de cerneală fură rechiziţionate, aşa că, în Europa, nu se mai găsea de loc cerneală pe piaţă. D-na Severine a fost nevoită să-şi scrie pe coajă de copaci elocventele apeluri la caritatea publică, pe când toboşarii oraşului, asemeni vechilor rapsozi, declamau pe la răspântii alexandrinii d-lui Francois Copée.

După ce, prin procedee chimice, cerneala fu făcută perfect luminoasă, rulouri imense, trase de boi, o întinseră aşa fel, ca să formeze litere pe foaia de hârtie. Munca asta ţinu aproape patru luni. Cum semnalele de pe Marte continuau fără răgaz, se luă hotărârea să se trimită mai întâiu această scurtă întrebare:

— *Hai?*

(Asta echivalează, într'o formă cam familiară dar care are avantajul scurtimii, cu: — *Poftim?* sau: — *Ce?* — întrebare pe care o pui unui om, când n'ai înţeles ori n'ai auzit bine ce-ţi spune).

Fiecare dintre cele trei litere măsura vre-o sută de chilometri lungime. Iar pe *i* final au pus un punct atât de mare, că o armată întreagă ar fi putut să manevreze în incinta lui.

Când inscripţia fu terminată, s'a aşteptat la marele observator astronomic din Gabon răspunsul planetei Marte. Aşteptarea n'a fost tocmai lungă. După douăzeci şi patru de ore, cu întoarcerea poştei, răspunsul lui Marte sosi, în litere luminoase izolate, care apăreau una după alta, din sfert în sfert de ceas. Observatorul astronomic le transmitea telegrafic Pământenilor surescitaţi.

Dar, răspunsul la întrebarea: — *Hai?* — nu fu decât atât:

— *Nimic.*

In pustiurile Africei centrale fu întinsă (munca n'a durat decât şapte luni) o nouă foaie de hârtie, pe care erau scrise următoarele cuvinte:

— *Atunci, pentru ce ne faceţi semne?*

Marte răspunse:

— *Pardon, nu vorbeam cu dumneavoastră. Vorbeam cu oamenii planetei Saturn...*

In româneşte de G. TOPIRCEANU

Bibliofili şi amatori de Autografe

găsesc în EXPOZIŢIA dela etajul I

„CARTEA ROMANEASCA" S. A.

BULEVARDUL ACADEMIEI No. 3-5

VOLUME LITERARE DIN CEI MAI REPUTAŢI AUTORI, CU AUTOGRAFE

cari se vând în folosul

„Societăţii Scriitorilor Români"

între

15 Decembrie 1928 — 15 Ianuarie 1929

„Cartea Românească" S. A.

Bucureşti, B-dul Academiei, 3-5

Cea mai vastă expoziţie pentru sărbători

Cadouri artistice şi practice, cristaluri fine şi bronzuri, maroquinerie şi galanterie, parfumerie străină într'un enorm asortiment variat, dela preţurile cele mai modeste.

JUCARII. Păpuşi, jocuri mecanice, drezine, biciclete, animale de pluş, biliarde, tot ce maginaţia omului a putut realiza pentru distracţia cea mai instructivă a copiilor.

„Cartea Românească" S. A.

Bucureşti (I), Bulevardul Academiei No. 3—5

Vesteşte prin aceasta publicul amator că a deschis cel mai modern salon de muzică, asortat cu toate modelele de gramofoane precum şi cel mai mare repertoriu de plăci:

Polydor

Brunswick

Columbia

His Master's Voice, (necartelat)

Audiţii artistice cu aparate electrice de cea mai perfecţionată construcţie, a căror redare întrece orice închipuire.

Preţuri convenabile, accesibile şi celui mai modest amator.

Condiţiuni speciale de vânzare

„Cartea Românească" S. A.

Bucureşti I, Bulevardul Academiei No. 3-5

Oferă publicului cea mai bogată şi fină colecţie de papetărie, în toate genurile în casete elegante şi mape simple

STYLOGRAFE în toate nuanţele dela modelele cele mai simple până la cele mai luxoase

Cărţi de poveşti ilustrate româneşti, franceze şi germane pentru toate vârstele copiilor şi tineretului în ediţiuni nemaivăzute expuse într'o secţie specială la etajul I

La Kubler, printre intelectuali

— Fragment din romanul „Corigent la limba română" —

Reapariția mea la Paris nu produce nici o senzație în cercul celor câțiva prieteni, cu care altădată mă vedeam aproape zilnic. Dacă nu le-aşi fi spus tot eu, că fusesem în Italia, nici unul n'ar fi avut curiozitatea să mă întrebe ce am făcut timp de două luni de zile, cât lipsisem din Paris. Imi dau seama că absența mea din Paris, nici nu fusese remarcată. La Paris însă, nu se remarcă aproape nimic — nici chiar absența morților. Dovadă, moartea Lizichei. Nu-și mai aduce nimeni aminte de ea. Când pleci, ești bun plecat. Cine vrea să existe, n'are decât să stea pe loc. Parizienii mai ales, nu călătoresc decât foarte rar și atunci chiar pentru foarte scurt timp. Parizienii nu se simt bine decât la ei acasă sau cel mult la „Père Lachaisse". De câte ori sunt nevoiți să treacă frontiera, sunt de „mauvaise humeur". Un voiaj în Italia mai ales, îi înspăimântă ca un voiaj pe lumea cealaltă. Dar mult mai fanatici chiar decât parizienii adevărați, sunt studenții români din cartierul latin. Pe aceştia, nu-i poți mișca din loc decât cel mult cu un decret de expulzare. Pentru ei Italia este un fel de local de petrecere care și-a pierdut voga. Amintirea îndepărtată a celor câți va clienți de seamă ca Goethe, Lord Byron, Shelley, Keatz, Musset și Richard Wagner, nu mai emoționează pe nimeni. Conpatrioții mei nu citesc de cât pe Georges Ohnet. Clienții cafenelii Vachette, nu cred să fi aflat încă de existența unui Maurice Barrès sau Henri de Regnier, care în ciuda parizienilor sedentari, fac aproape în fiecare an, câte un voiaj în Italia.

Pentru mine însă, Italia sau Parisul, este acelaș lucru. De câtva timp nu mă mai simt bine nicăiri. Prietenii vechi au început să mă plictisească, iar localurile de noapte unde aşi putea face cunoştințe noui, nu mă mai atrag. Imprejurimile Parisului în care mă refugiez din când în când, în loc să-mi odihnească trupul și mintea, mă chinue cu amintirea câmpiilor și copacilor din țara mea. De când călătoresc prin lume, n'am întâlnit nicăiri un copac la fel cu nucul din via noastră dela Slatina.

Nu mi-a fost niciodată aşa dor de ai mei... Și eu care începusem să mă cred deslegat de tot ce lăsasem în urmă!... Incep să cred că tot parizienii au dreptate. Nicăiri nu e mai bine ca la tine acasă. Păcat numai că de lucrul acesta nu mi-am dat seama la timp. Mi-e teamă că acum e prea târziu. Nu mai e nimic de făcut.

Dacă n'aş avea de preparat examenul din Iunie, m'aşi întoarce în țară chiar acum. Nu știu însă ce-aşi putea inventa ca să nu par ridicol. Nu mai pot specula nici măcar moartea Lizichei. M'ar da de gol cărțile poştale ilustrate pe cari le trimisem din Italia. Și afară de asta cei de acasă atât aşteaptă — să mă vadă întorcându-mă plouat ca un câine cu coada între picioare, incapabil să-mi trec examenele.

Dacă aşi fi rămas în țară, poate ar fi fost mai bine. In țară cel puțin nu se prea vede ce faci la Universitate. Dacă ai cu ce trăi, poți sta la Bucureşti o viață întreagă fără să treci nici un examen. La Paris însă, e altceva. In țară dacă cheltueşti un milion într'un an, ești om mare. Peste frontieră însă, n'ai voie să cheltueşti decât strictul necesar. Altminteri, eşti om de nimic... Și barim dacă aşi fi sigur că am să mă întorc cu doctoratul sau cu licența măcar... Dar când mă gândesc că e foarte posibil să mă'ntorc cu mâna goală, îmi vine să strig „stop" și să mă angajez și eu ca alții în Legiunea străină, de pe acum chiar. Aș avea poate norocul să devin mai celebru decât un oarecare doctor în drept „magna cum laude". Adevărul e că nu-i puțin lucru, să lupți pentru civilizarea sălbaticilor din Africa. Ce carieră strălucită!... Pleci anonim și te întorci erou (dacă bineînțeles, ai norocul să te întorci teafăr). Ai ridicat prestigiul patriei și ai binemeritat dela omenire. Apoi, o duzină de interviewuri, o serie nesfârșită de foiletoane în ziarele de tiraj și dintr'un biet corigent la limba română, iată-te deodată mare scritor... Și doar țara are nevoe de scriitori... Doctori în drept dela Paris, slavă Domnului avem destui.... Unul mai mult sau mai puțin n'are importanță.

Să admit însă că acela aşi fi tocmai eu... Ce-aşi face în țară cu doctoratul în drept? Aşi putrezi ca și alții în cine știe ce rund de provincie. Locurile din Bucureşti și oraşele mai principale, sunt rezervate pentru Cotan și ceilalți copii de prefecți sau parlamentari. In țară, cine mă cunoaște pe mine? Nimeni... Mi-e teamă chiar că în curând n'au să mă mai cunoască nici ai mei chiar... Și poate au să aibă dreptate... Când vrei să fii cineva, nu trebue să le spui niciodată cine ești. Aşteaptă până vor veni ei singuri să se intereseze cine ești...

Și totuș, nisipul Saharei mă atrage par'că mai mult ca praful de pe străzile oraşelor noastre de provincie. In orice caz, Parisul nu mă mai interesează. Simt că nu mai pot trăi în el. E un oraș în care trăeşti aşa ca și cum nici n'ai exista... Or, eu simt că exist încă. Dar unde mi-aşi putea da seama mai bine de existența mea?... In Sahara sau în țară?

* * *

M'am hotărât să mă întorc în țară. E drept că am lăsat să treacă vreme cam multă până să mă hotărăsc să fac ce trebue. In schimb însă, la Paris, vestea plecării mele în țară a produs mai multă senzație ca întoarcerea mea din Italia.

La Vachette însă, senzațiile nu durează multă vreme. Se consumă ca niște simple cafele cu lapte... Numaidecât...

Sunt hotărîri însă pe cari nu le pot lua decât anume oameni. In această categorie de oameni intru și eu. De data asta încep să simt că sunt și eu cineva. In orice caz, sunt un om întreg. Până atunci nu fusesem decât o succesiune de proecte diferite pentru fațada unei clădiri neînfăptuite încă. Nu găsisem încă materialul necesar pentru cea mai potrivită fațadă. Astăzi, mi-am dat seama că materialul acesta n'am să-l pot găsi decât tot în țara mea. Atât mai bine. Va avea și țara mea un constructor adevărat. Până azi, n'a avut decât meșteri lăcătuşi...

Voiu începe aşa dar să mă construesc eu singur. Imi voiu clădi însă existența, nu după sfaturile celor cari pretind că există mai de mult, ci după formula nebuloasă a celor cari nu și-au putut încă dovedi existența. Nu-mi plac clădirile prea mari. „Mare" nu înseamnă numaidecât „monumental". Monumentele nu se fac cu material mult. Creerul omului este cu mult mai uşor decât restul corpului. Nu-mi voi face deci, prea multe etaje suprapuse, fiindcă până la cer nu te poți ridica decât cu mintea; nu cu trupul. Și nu-mi trebue nici ferestre prea multe, fiindcă o singură fereastră ți-e deajuns ca să poți vedea tot ce există dincolo de tine. Nu știu dacă voi găsi în mine artistul care să mă înțeleagă ce vreau. Arhitect aş putea fi oricând. Arhitectul însă nu mi-ar fi deajuns. Arhitecții noștri mai ales, clădesc numai, nu construesc. Arhitecții noștri sunt ca profesorii de limba română. Iți repetă aceeaşi clădire ca pe o lecție de gramatică. N'au inteligență să facă ceva nou. Au numai o bună memorie, și atâta tot. Fac mereu acelaș lucru... Exact ce-au mai făcut și altădată... ce-au făcut mereu până atunci. Nu fac decât să terorizeze avântul personalităților răslețe cu falanga macedoneană a uniformității legiferate...

Eu însă voiu încerca să construesc, nu să clădesc. Voiu construi însă ceva numai pentru mine și pentru cei câți-va vagabonzi cari vor avea curajul să se adăpostească sub acoperişul fanteziei mele. Nu știu dacă va fi un palat, o biserică sau o simplă colibă de lut. Va fi însă ceva definitiv ca templele greceşti și etern ca piramidele Egiptului. Nu va fi însă la fel cu nici una din construcțiile cari fac mulțimea să caște gura și să holbeze ochii. Bâlbâiții și miopii, oricâtă bunăvoință ar avea, nu vor putea niciodată să vorbească cum trebue și să vadă ce trebue. Văzând-o, cei mai mulți vor surâde sau vor țipa. Și vor avea dreptate, fiindcă nimeni nu o va vedea aşa cum are să fie. Eu singur o văd aşa cum trebue să fie... O văd aşa cum bâltanul ocheşte din sbor peștele din fundul apei, aşa cum furnicile percep culoarea ultravioletă și aşa cum apostolul Pavel a văzut pe Christos pe drumul Damascului.

* * *

La noapte plec. Plecarea mea n'are să fie remarcată de nimeni. Dealtfel eu mă consider plecat din Paris deaproape o lună, de când mi-am lăsat să-mi crească barbă. Am observat că barba dă oarecare prestanță chiar manechinelor din vitrinile dela „Galerièes La Fayette". Dealtfel, afară de Edison și Maeterlinch cari sunt raşi... toți oamenii mari poartă barbă.

Eri m'am dus la Vachette să-mi iau rămas bun dela prieteni. I-am găsit pe toți ca de obceiu la aceeaş masă. Când însă m'am îndreptat spre ei, mi-am dat seama că nimeni nu mă mai recunoaşte. Atât mai bine. Au să afle mai târziu cine a fost omul cu barbă care îi deranjase. M'am scuzat ca și cum m'aş fi adresat din greşală unor persoane pe cari nu le cunosc. Adevărul este că, nu ne cunoscusem niciodată — nici ei pe mine, nici eu pe ei... La Paris, n'am cunoscut cu adevărat decât o singură persoană... pe Lizica... Sunt sigur că Lizica m'ar fi recunoscut chiar și aşa cum sunt acum. Ba ceva mai mult, ar fi ghicit și pentru cine am lăsat să-mi crească barbă. Pentru ea... Galanis mi-a spus că în Grecia când îți moare iubita, şase luni de zile nu te mai razi. Și tot el mi-a făcut și un portret aşa cum sunt acum, cu barbă.. M'a creionat cu puțină coloare, cântând la chitara lui — o ghitară de pictor pe care nu cântase nimeni până atunci. Ghitara asta însă, o să-mi amintească todeauna de vremurile când amândoi ne străduiam la fel să construim ceva, altfel decât toată lumea. Cine m'ar vedea în portretul lui Galanis m'ar lua drept un martir spaniol. Par'că aşi fi o frescă de Greco. Nu-mi lipseşte decât aureola de sfânt... Primul sfânt care roagă pe Dumnezeu din ghitară să-i ierte propriile păcate... Și eu care nu știu să sdrăngănesc din ea, nici măcar cât bietul Țăpuş. De Margareta nu mai vorbesc...

Oare pe unde o mai fi Margareta? Dar Steluța?... Tot cu Cotan o fi încurcată și acum?... Nu mai știu nimic de nici una din ele. Par'că nu le-aşi fi cunoscut niciodată. Afară de Kety, nici o altă femeie nu-mi mai turbură amintirea Lizichei...

In țară însă, voiu căuta să-mi regăsesc toți prietenii de altădată. La drept vorbind nu mă gândesc decât la câțiva inşi. Mi-e teamă însă că tocmai aceia n'au să-şi mai aducă aminte de mine. In liceu, la Piteşti era altceva... In lume însă, în societate, un fost coleg corigent la limba română, nu-ți prea face cinste.

* * *

La Paris românii intelectuali se adunau la cafeneaua Vachette. La Bucureşti se adună la cafeneaua Kubler. In genere, intelectualii sunt oameni cari nu se ocupă cu nimic, discută numai ce au făcut alții și atâta tot. Deobicei discuțiile astea țin de dimineață până seara, se întind ca pecinginea dela o masă la alta și câteodată continuă chiar zile întregi, fără nici un rezultat propriu zis. Verdictul judecății lor este mai totdeauna negativ. Intelectualii nu admit niciodată nimic din ce se face în afară de cafenea. Intelectualii români mai ales, sunt foarte exigenți. La Paris ca și la Bucureşti, de îndată ce se strâng doi, trei, în jurul unei mese, se și constitue într'un fel de Curte supremă care condamnă fără milă aproape întreaga activitate omenească. Noroc însă că omnipotența lor nu merge decât până la pedeapsa cu moarte. Altminteri populația planetei noastre, ar fi diminuată în mod simțitor. N'ar mai rămâne pe lume decât intelectualii de la cafenea.

Mărturisesc totuşi că pe intelectualii din Bucureşti îi prefer intelectualilor români dela Paris. In țara ta cel puțin ai dreptul să faci tot ce vrei, chiar când n'ai face propriu zis nimic de seamă. La Paris însă, cred că este o lipsă de bun simț să nu faci nimic absolut, ani de-arândul, când toată lumea se străduește să facă în fiecare clipă câte ceva. Poate acesta e și motivul pentru care m'am hotărât și eu să plec din Paris, imediat ce mi-am dat seama că n'am să pot face nici eu nimic.

In țară însă e altceva. In țară sunt par'că alt om. Deşi la Bucureşti mă simt tot aşa de străin ca și la Paris, faptul însă că de data asta mă găsesc în țara mea, mă face să-mi afişez personalitatea cu mai mult curaj. Doar sunt un om voiajat... Cunosc două țări, complect pe din afară și alte patru suficient ca să pot face la nevoie pe profesorul de geografie. In liceu dealtfel, la geografie am fost printre cei dintâi în toate clasele... Să nu mai vorbim însă de ce a fost. Deocamdată, mă interesează cine sunt și poate chiar ceva mai mult... cine am să fiu.

La cafeneaua Kubler bunăoară, am început să fiu și eu cineva. Sunt aproape la fel cu ceilalți. Nu știu încă ce anume părere au de mine intelectualii din Bucureşti. Cei mai mulți însă, par a se interesa de mine, mai mult decât intelectualii dela Paris. De altfel, aceia mi-e teamă că nici nu erau intelectuali adevărați. Incep să cred că, deşi fost corijent la limba română, dintre toți studenții români dela Paris eu eram singurul intelectual. Restul erau numai studenți eminenți, sau numai stâlpi de cafenea... Teatre însă, concerte, conferințe, expoziții de artă... i-a ferit Dumnezeu, și pe unii și pe alții...

Bine că am plecat la timp. Față de Paris, Bucureştii sunt un fel de teren virgin, pe care îl poți cultiva cum îți place. N'ai decât să arunci în vânt o mână de semințe selecționate, și recolta e gata... Nu-ți trebue nici plug, nici greblă, nici sapă... Soarele și ploaia pătrund în pământ mai adânc decât orice fel de unealtă manuală. Aşa e pământul țării noastre. Câteodată îl faci să rodească numai cu gândul, cu voința, cu entuziasmul... Păcat că intelectualii dela Bucureşti nu se ocupă și cu agricultura. Țăranii sunt proşti — nu știu ce să facă cu rodul pământului lor. Mănâncă mămăligă și umblă desculți. Intelectualii însă, beau capuținere și umblă cu tocurile scâlciate.

La cafeneaua Kubler intelectualii sunt împărțiți în două tabere: *Tradiționaliști* și *moderniști*. Tradiționaliștii sunt siniştri. Moderniștii sunt caraghioşi. Fiecare tabără își are mesele ei, unde se discută tot aşa de sgomotos și se consumă tot aşa de timid. Discuțiile și consumațiile lor însă au un punct comun. Plictisesc deopotrivă — discuțiile pe clienții serioşi, iar consumațiile pe chelnerii zeloşi. Majoritatea intelectualilor discută în vânt și consumă pe credit. Tradiționaliști însă, sau moderniști, toți intelectualii dela Kubler sunt boemi. Clienții cari obişnuesc să-şi plătească totdeauna consumația, se feresc să se apropie prea mult de mesele lor. In schimb, Papa Kubler îi apreciază și îi cultivă ca pe niște burueni de leac. Pe vremuri făcuse și el pe intelectualul la Heidelberg. Astăzi însă se ocupă cu lucruri mai serioase. Are o cafenea, un hotel, o colecție de pipe și câteva icoane vechi, iar în orele libere se duce să pescuiască prin lacurile din jurul Bucureştilor. Știe tot felul de lucruri. Știe mai mult ca toți clienții săi la un loc. Știe bunăoară că „peștele mare cu râma mică se prinde". Și ca dovadă că este aşa, majoritatea clienților cu plată nu vin la cafeneaua lui Papa Kubler de dragul consumațiilor, ci mai mult de dragul celor câțiva chibiți intelectuali. Papa Kubler are monopolul chibiților din Bucureşti. In cafeneaua lui, la anumite ore, te poți distra mai bine și mai ieftin decât la orice alt spectacol.

Tot de dragul lor, am intrat și eu pentru prima oară în cafeneaua Kubler. La început, după cum era natural, am căzut pe intelectualii din tabăra tradiționalistă, cari nu vorbeau decât de Creangă- Eminescu și încă alte două mari entități intelectuale contimporane: un profesor de istorie cu barba neagră și un poet cu plete blonde. Mai târziu însă, tabăra tradiționaliştilor s'a împărțit în două. Una a rămas numai cu istoricul, iar alta — cu poetul.

In tabăra moderniştilor am fost introdus de un pictor ratat pe care îl cunoscusem întâmplător la Paris, unde nimerise probabil din greşeală după ce fugise din Muenchen. Fiindcă n'avea bani cu ce să se întoarcă în țară, îmi propuse să-mi zugrăvească mobila din odaia de culcare cu chipuri de femei goale — dealtfel singura sa lucrare mai serioasă. De atunci și până ce l-am întâlnit din nou la Bucureşti, nu mai lucrase nimic. Probabil nu fusese un pictor propriu zis. Dovadă că la Bucureşti nu mai făcea pictură. Făcea pe intelectualul în tabăra moderniştilor dela Kubler. Eu însă, deşi trecusem dintr'o tabără într'alta, nu-mi puteam totuş da seama dacă sunt sau nu, un intelectual adevărat.

Intr'o zi moderniștii mă roagă să le împrumut pe Baudelaire, pe care nu-l citiseră încă, dar de care auziseră vorbindu-se foarte bine. Adevărul este că tot pictorul ratat îi pusese și pe ei în curent cu numele autorilor din biblioteca mea din Paris. A doua zi le-am adus odată cu Baudelaire și pe Rimbaud, Laforgue, Corbière, Aloisius Bertrand și Contele de Lautreamont. Din ziua aceea însă, mi-am căpătat beleaua cu ei. Până atunci trăiseră ca niște frați buni, și se manifestaseră în devălmăşie intelectuală, fără ca vreunul din ei să-şi fi bănuit vreodată confratele că ar putea avea mai mult talent ca el. De data asta însă, intrase dihonia între ei...

Se hotărîseră să-şi aleagă și ei ca la Paris, un şef, — un şef de şcoală bineînțeles, care să le îndrepte versurile și să-i proclame geniali. Șeful însă nu se putea alege, fiindcă fiecare din ei vrea să fie el şeful celorlalți. Rezultatul a fost că tabăra moderniştilor s'a împărțit și ea, dar nu în două numai, ca tabăra tradiționaliştilor, ci în vreo douăsprezece grupulețe, unele formate chiar dintr'un singur intelectual numai.

Nu șiu cum s'a făcut, dar cu ocazia asta, eu am rămas pe dinafară. Dealtfel, de mine nici nu fusese vorba. Eu nu eram încă intelectualul. Eram un simplu agent de legătură între intelectualii din Bucureşti și cei din apusul Europei. După câteva luni însă, după ce m'am văzut iar în posesia cărților mele, m'am jurat să nu mai inițiez în secretele bibliotecii mele, pe nici unul din intelectualii dela Kubler...

ION MINULESCU

A apărut în

Editura Librăriei „Universala" Alcalay Co.

și se află de vânzare la toate librăriile

V. DEMETRIUS

Monahul Damian

ROMAN

Lei 80.—

Polemici în jurul fabulelor „Marelui Anonim"

Câteva date interesante în legătură cu duelul epistolar Caragiale — „Opinia" din Iaşi

de SCRUTATOR

Sunt două decenii și mai bine de când s'a iscat o polemică între „Marele anonim" și ziarul *Opinia* din Iaşi, pe tema fabulelor, apărute în „Convorbirile critice" de pe vremuri, de sub direcția d-lui Mihail Dragomirescu.

In diferite rânduri polemica a fost repusă în discuție, în publicațiuni efemere. N'am crezut de cuviință să intervin. De curând însă și în special prin adnotările d-lui Barbu Lăzăreanu, care însoțesc o culegere din versurile lui Caragiale, și printr'o lucrare mai recentă a d-lui Ioan Dafin dela Iaşi, fixându-se textele pentru uzul posterității, cred că nu este superflu să aduc câteva documentări inedite. Menirea acestora e să dea coloritul exact al condițiunilor în care s'a desfăşurat — vorba d-lui Dragomirescu — „această mică dramă de savante înțepături și împunsături".

Din capul locului, se cuvine însă a fi relevate două lucruri interesante și curioase în acelaş timp.

Primul: — deşi Caragiale știa pertinamente că nu de partea lui e dreptatea, el ataca totuș pe alții, pe care-i învinuia de „necuviință literară" și de procedeuri inelegante. Este aci un caz curios, care nu ar putea fi explicat de cât printr'un rafinament de capriciu al celui mai capricios dintre marii noștri scriitori.

Cel de al doilea: — Caragiale susținea că el nu este autorul fabulelor, deşi, în realitate, el era „marele anonim" — fapt definitiv câștigat apoi pentru istoria noastră literară. D-rul Rodion-Steuerman, care afirma că autorul e Caragiale, ducea la un moment dat polemica. Și totuşi, pe neaşteptate, mă trezesc eu pus în cauză și atacat. E unul din ponoasele fatale ale anonimatului în gazetărie și nu e singurul caz când am slujit drept paratrăsnet pentru alții. Va



I. L. Caragiale

veni poate ziua când, într'o mare chestiune politică, se va afla și se va şti că și acolo n'am fost decât victimă. Dar să nu mă pierd în paranteze.

* * *

Și acum la faptul în sine.

In Mai 1907, „Convobirile critice" publică o fabulă întitulată *Duel*.

Iată textul ei:

Naivul plug odată (probabil ofensat)
La un duel de moarte pe tun l'a provocat.
Dar adversarul țanțoș răcni cavalereşte:
„Mişelule 'n genuche!" Și 'n frunte l'a scuipat
Și pe teren, naivul a fost silit — fireşte —
Mult umilite scuze să ceară dela tun.

MORALA:

Doamne! fereşte
Pe mojicul prost de boer nebun!

Intr'o subliniere specială, direcția revistei scoate în relief frumusețea fabulei și anunță că autorul ei ar fi un „Mare Anonim".

Fabula publicată cu această adnotare era menită să stârnească curiozitatea cercurilor literare. Rodion, care diriguia cu atâta talent partea beletristrică a *Opiniei*, subliniază și el întâmplarea. Cu spiritul său caustic, Rodion nu se mulțmeşte, însă, numai să afirme că autorul e Caragiale — ceea ce era cu desăvârșire exact — ci găseşte mijlocul ca să plaseze și o vădită malițiozitate la adresa maestrului cu care, de altfel, noi toți, cei de la *Opinia*, avusesem până atunci relațiuni excelente.

Inregistrând zvonul că „Marele Anonim" și Caragiale ar fi una și aceeaş persoană, Rodion spune că publicul, după anumite făgădueli ale lui Caragiale, se aştepta la două noi piese, și când colea s'a născut... o fabulă-șoarece.

Supărat de tonul notiței și de faptul în sine, Caragiale telegrafiază *Opiniei* că a fost mistificată, că el nu-i autorul fabulei. Intr'o scrisoare, sosită după aceea, — pe atunci Caragiale îmi scria numele exact — el afirmă cu îndărătnicie că *nu* este autorul fabulei, ci că a trimis-o spre publicare, fiindcă a găsit-o că nu calcă pravila meşteşugului literar ; dar că fabulistul e un prieten, care ține să păstreze anonimatul. Tot în acea scrisoare, Caragiale plasează și câteva zeflemele la adresa membrilor partidului conservator, și aceasta tocmai într'o scrisoare adresată *Opiniei*, ziar conservator.

Am predat lui Rodion scrisoarea, pe baza sistemului diviziunii muncii, aplicat cu strictețǎ la *Opinia*, una din cele mai bine scrise gazete de pe vremuri. Redactorii politici nu se ameostecau la partea beletristică, și viceversa.

Rodion a publicat scrisoarea, retezând cele câteva fraze pomenite. N'am observat acest lucru ; și numai ce l'am aflat, l'am și dezaprobat în mod public, cum se va vedea din cele ce urmează.

Susceptibilitățile se intețesc însă. Caragiale, nemulțumit că i s'a ciuntit scrisoarea, se supără și o publică, în întregime în „Convorbirile Critice". Rodion, la rândul lui, se foloseşte de primul prilej și tipărește următoarea notiță.

„In sfârşit — luna August a sosit și, odată cu ea, apărură și câteva din revistele literare. După „Revista Idealistă" — în a cărei viață vegetativă vacanțele nu joacă rol — avem numere noi, destul de interesante din „Convorbiri" și din „Viața românească". Cea dintâi — apărută în număr triplu, adică tot o combinație de vacanță — cuprinde între altele două fabule noi de acelaş „mare anonim" care — notați bine — nu este d. Caragiale, măcar că sânt datorite tot „celui mai mare scriitor în viață."

Câți nu vor fi râvnind la acest măgulitor epitet! Și iată unul care se leapădă de dânsul... Un fenomen literar !"

Caragiale se înfurie și izbucneşte'n două scrisori deschise, adresate, prin ziarul *Liberalul* din Iaşi, „Domniei-Sale Domnului Dr. Blumenberg, criticul literar al *Opiniei*-Iaşi".

* * *

O mică observațiune în treacăt.

Imi dădeam seama de ce Caragiale mă ataca. Bănuia că de la mine deține Rodion știrea exactă despre autorul de fapt al fabulei. Și bănuia aceasta findcă el cunoştea perfect de bine relațiunile mele cu familia Ronetti Roman, stabilită pe atunci la Iaşi, și fiindcă presupunea că Jean Roman, — care asistase la cetirea și comentarea fabulelor în acel mic templu al artei ce era casa lui Caragiale la Berlin — mi-ar fi destăinuit adevărul. Or, Jean Roman nu-mi spusese nimic. Rodion deținea faptul printr'o indiscreție a celor dela revista „Convorbiri critice" și numai mai târziu am aflat că Jean Roman cunoştea câte ceva în chestia celebrelor fabule.

Pe de altă parte, oricâtă prietenie aveam pentru Caragiale și oricâtă considerație păstram imensului său talent, mi se părea inadmisibil ca un om, care știe pertinamente că susține o temă nedreaptă să atace totuş cu ascuțișul finei sale ironii. Și iarăş găseam că un Caragiale, — care dispunea de atâtea mari resurse polemiste — nu trebue să recurgă la mijlocul stropşirii și pocirii de nume, pentru a obține un succes.

In această dispozițiune am cetit scrisorile și am dat imediat răspunsul cuvenit, de la Mehadia, unde mă aflam în vilegiatură.

Iată dar împrejurările în care am fost silit să intervin în polemică.

In prima scrisoare deschisă, cu data de 28 Iulie, sunt acuzat că am comis o „necuviință literară", întrucât nu s'a publicat în întregime scrisoarea. In cea de a doua, cu data de 4 August, Caragiale, ripostând la notița lui Rodion citată mai sus, scrie:

„Eminentul nostru critic d. doctor Blumenberg, după ce mi-a publicat ciuntită o scrisoare zilele trecute — revine în „Opinia" dela 22 Iulie asupra incidentului cu fabula din „Convorbiri", atribuită pe nedrept mie: d-sa susține potrivit afirmației unui confrate bucureştean, că cu *toate desmințirile mele*, tot eu aş fi autorul acelei fabule și găseşte momentul oportun spre a „declara incidentul închis".

Cu tot respectul cutez a spune eminentului nostru critic. d. doctor Blumenberg, că apucătura d-sale mi se pare cam prea violentă. Nu! După regulele cuviinței elementare, incidentul nu poate fi declarat închis, aşa *à la cavalière*, până nu spun eu câteva cuvinte pe care sunt dator a le spune.

Mă rog, stimate confrate, ce pagubă aş fi avut eu dacă, scriind acea fabulă, o și iscăleam? Desigur modesta mea carieră literară nu pierdea nimica, dacă publicam câteva rânduri decente mai mult. Dar opera? ar fi păgubit ceva? Din contra, cred eu; poate ,cum criticii noştri (între care fireşte trebue să număr în primul loc pe eminentul d. dr. Blumenberg), au arătat totdeauna oarecare blândețe față cu ceeace am putut produce, era să fie întâmpinată cu mai puțină asprime; dacă nu, ca atâtea altele ale mele, trecută, prin extremă amabilitate, cu vederea. Căci să nu uit a spune și aci: fabula aceea mi se pare mai convenabilă, *lege artis*, la limită, lucru destul de frumos astăzi în vasta noastră literatură; — aminteri nici n'o trimeteam la „Convorbiri" — fiindcă de trimes, eu am trimes-o, dar... între *trimis* și *comis* este o considerabilă deosebire.

Vă întreb prin urmare pe d-v: pot eu lăsa, fără a protesta din toate puterile, pe eminentul nostru critic d. dr. Blumenberg să afirme mereu și cu necontestata-i autoritate, să impună la toată lumea credința că nu-i altul care s'ascunde sub vălul anonimului decât eu? Neapărat că nu. Căci oricât de încântat trebue să fiu de atenția ce mi-a acordat eminentul nostru critic, d. dr. Blumenberg, nu pot îngădui, printr'o culpabilă fatuitate, să mi se atribue paternitatea operelor altuia, mai ales când, cum e cazul, eu le recunosc o aprețiabilă valoare.

Ințeleg bine cât atârnă succesele și reputația unui mic publicist de dispoziția bună sau rea, de caprițiile chiar ale unui eminent critic ca d. dr. Blumenberg, care, pe lângă atâtea rari merite, dispune după plac de organul unui partid de guvernământ, dar cu toată teama ce trebue să-mi inspire un aşa bărbat — ilustrațiune a vremii — mă văd silit de astă dată a-i contraria caprițiul, fiindcă în lumea asta, afară de d-sa și de mine, mai este cineva, anume autorul adevărat: acesta, voind pentru înalte rațiuni ce-l privesc, să păstreze strict anonimatul, mi-a încredințat mie, pe cuvântul de onoare profesională, soarta publicării mai multor opere; prin urmare, trebue să am cu atât mai multă omenie față cu omul care cunoaşte că nu eu sunt autorul operelor lui, cu cât știu bine că el n'ar putea deocamdată eşi descoperit în fața lumii să reclame contra vreunei imposturi.

După ce am spus acestea cum eram dator, cred eu că am putea considera incidentul închis, afară numai dacă eminentul nostru critic, d. dr. Blumenberg, n'ar voi să-l redeschidă.

Mulțumindu-vă, etc..".

Am replicat :

„Din ultimul număr al „Liberalului", primit chiar acum, constat, și nu cu puțină surprindere, că sunt pus în cauză, în conflictul de paternitate a fabulei *„Duel"*, și aceasta prin chiar scrisoarea deschisă ce maestrul Caragiale îmi adresează.

Mărturisesc că nu prea am îndrăzneala — și trebue multă — spre a răspunde celui mai mare prozator în viață. Dragostea de adevăr — și d. Caragiale înțelege bine acest lucru — constitue, însă, imboldul puternic; și triumful ei asupra timidității îmi dă curajul să iau condeiul în mână .

D. Caragiale întrebuințează la adresa mea cunoscuta-i ironie caustică — lucrul nu mă supără, din contra —; d-sa *îmi ciunteşte chiar numele*[1]) — lucru ce mă feresc a-l califica, mai cu seamă când eu n'am nici o vină dacă numele meu nu aminteşte *pe vr'un scoborâtor al eroilor cari au luptat pentru Patrida, sau al acelora care au dus în numele semilunei lupta contra creştinătății* —; ceva mai mult, d-sa îmi atribue un rol ce nu-l am la gazetă, acel de critic literar, lucru ce nu l-am făcut în viața mea, d-le Caragiale, pentru considerentele următoare:

N'am pregătirea necesară — ceeace nu vor recunoaște atât de uşor mulți din criticaştrii noştri — ș'apoi pentru că, artiştii noştri sunt de multe ori de o susceptibilitate atât de exagerată — dacă nu cumva susceptibilitatea și talentul formează două extreme — încât o astfel de ocupație nu poate surâde unui om care doreşte să rămâie cu totul necunoscut și pe care doar o întâmplare extraordinară ca aceea de astăzi, îl poate sili să semneze rândurile pe care le scrie.

N'am rolul ce mi-l atribui și deci nu puteam influența întru nimica asupra modului cum s'a dus polemica. Ceva mai mult, dacă aş fi fost întrebat, aş fi sfătuit ca scrisoarea să fie publicată în întregime, aşa cum ai scris-o, cu toată aluzia răutăcioasă la membrii partidului conservator, pe care, orice s'ar spune, *Opinia* n'are nici un motiv să-i zeflemisească.

Scrisoarea trebuia publicată aidoma, fiindcă o zeflemea a lui Caragiale este bine primită, chiar când constitue o vădită nedreptate. Aș putea încheea aci răspunsul meu, dacă chestiunea n'ar avea și o lature de ordin general — partea personală e atât de puțin interesantă pentru marele public — și asupra căreia voiesc să insist puțin.

Este sau nu d. Caragiale autorul celor trei fabule — ultimele două au apărut în numărul de 15 Iulie al *Convorbirilor* sub titlul *Temelia* și *Bietul Ion?* Simpla declarație a d-lui Caragiale, și ori ce discuție ar trebui închisă. Dar chiar de n'ar fi existat o declarație categorică a marelui prozator și încă aş fi fost cel d'întâi

(Continuare în pag. VIII-a)

1) In textul original eu spusesem: „d-sa îmi maltratează chiar numele".

Corectoare la *Opinia* era, pe acea vreme, o licențiată în litere și filosofie, care se „piqua" de literatură. A găsit că termenul nu-i just și l'a înlocuit, din grabă desigur, și probabil sub sugestia resonanței cuvântului „ciuntit" atât de des întrebuințat de Caragiale în scrisorile sale deschise.

Caragiale a găsit mijlocul să facă, într'o scrisoare, o escursie linguistică, din care să rezulte că nu sesizez suficient de bine nuanțele limbei româneşti.

Ironia mergea de drept însă, la adresa unei romance, care făcuse pe vremuri literatură. Precum se vede, și de astădată am fost nedreptățit.

să declar că d-sa nu poate fi autorul acelor fabule. Şi nu că domnia sa n'ar putea scrie în acest gen şi „întro formă atât de concentrată, limba bogată, stilul lapidar şi firesc, iar concepţia de o rară simplitate măreaţă şi de o limpezime clasică". Nu, căci chiar acum recitesc o perlă în versuri întitulată *Sfântul Ion* — ce coincidenţă de nume — şi al cărei autor e d. Ion L. Caragiale. Dar aş fi afirmat că d-sa nu poate fi autorul, fiind că cunosc ideile d-lui Caragiale asupra cauzelor nenorocitelor răscoale de astă primă-vară, de oarece d-sa le-a expus, într'o neuitată seară, la poetul Ronetti-Roman acasă, cu acea vervă extraordinară, cu acele infinite paradoxe, din mijlocul cărora răsărea, însă, ca o stea între nouri, dragostea sa caldă pentru ţară şi cei ce sufăr. Şi cine mai ştie că d. Caragiale este prin excelenţă artistul îndrăgostit de adevăr — pentru care are un adevărat cult — şi cine a urmărit în deaproape pe om şi pe artist, mereu consecvent cu convingerile şi ideile sale, pururea condus de iubirea adevărului, acela ştie că d. I. L. Caragiale nu este artistul oportunist, care să-şi duplifice personalitatea, la care una să fie gândul şi alta vorba, una să fie vorba şi alta fapta. Şi aşa fiind, Caragiale nu putea să aibă nota de atac ce rezultă din fabulele indicate, — izvorâte şi ele din nenorocitele întâmplări de astă primăvară, — faţă de un anumit factor constituţional şi pe care, o ştim perfect de bine, nici un moment n'a înţeles să-l facă răspunzător de cele întâmplate.

Atunci? Atunci rămâne un fapt care trebue lămurit şi anume următorul:

Cele trei fabule, publicate în „Convorbiri" şi atribuite unui mare anonim, au fost citite prin luna Mai, în acel templu închinat artei, pe care-l constitue casa cu No. 4 din Hohenzollernplatz-Wilmersdorf, unde locueşte maestrul prozei române şi unde, afară de ceasurile când lucrează Caragiale şi când deci liniştea trebue să fie complectă, — nu se vorbeşte şi nu se face decât artă, care, orice s'ar spune, nu ajunge pe aceea la care se ridică maestrul în ceea ce scrie! Acolo, în acea casă, unde se citeşte atât de mult, se scrie atât de bine, se vorbeşte atât de frumos — dovadă cele publicate de ziaristul ardelean, sub titlul „Caragiale Intim" — acolo unde acordurile divine răsună la atingerea degetelor minunatului Dimitriu, acolo s'au cetit şi acele fabule care au plăcut d-lui Caragiale — nu însă în gradul în care au plăcut d-lui Dragomirescu — acele minunate fabule care, nefiind datorite lui Caragiale, învederează „că mai există astăzi, printre tineri sau bătrâni, încă un condeiu ale cărui rari calităţi sânt o biciuire indirectă a unora cari cred că literatura română se reduce la ei şi din care, unii, nici măcar n'au dreptul să intre în această casă a luminei". Pe acest talentat artist Caragiale îl cunoaşte şi acei care se interesează de literatura română, care privesc cu mâhnire cum ea lâncezeşte şi cât de rare sunt producţiunile care merită a fi socotite ca artistice, aceia *au dreptul să-l întrebe pe Caragiale: cine este „talentatul anonim"*, „marele anonim", cum l-au denumit cei dela „Convorbiri", iar eu voesc să cred că maestrul prozei române nu va refuza a răspunde.

Iar subsemnatul, necunoscutul, atacat din senin şi pe nedrept, va avea mângâierea de a fi contribuit pe o cale indirectă, la clarificarea unei chestiuni dificile şi la prezentarea marelui public a unui atât de desăvârşit artist şi care în modestia lui a preferat să rămâie necunoscut".

Ironia era vădită. Acum nu mai aveam nici o urmă de îndoială cine-i autorul fabulelor. Recurgeam însă la metoda practicată de maestru. Mă prefăceam că cred contrariul. In plus îl ironizam pe tema dragostei lui de adevăr, când era evident că se abătuse dela calea adevărului. Un temperament de o sensibilitate notorie fatal trebuia să riposteze violent.

Caragiale revine, deci, printr'o ultimă scrisoare, cu data de 11 Aug., în care se preface a crede că eu sunt într'adevăr convins că el nu-i autorul fabulelor; se apără împotriva reproşului că mi-a pocit cu ştiinţă numele; declară, în fine că refuză a spune cine-i autorul şi că pune punct polemicei deoarece mai are şi alte treburi.

Impotriva speranţelor exprimate de d. Mihail Dragomirescu, care se aştepta la o nouă replică, din partea „spiritului meu inventiv, nu lipsit de o fină îndrăzneală", n'am mai replicat. Nici nu era locul.

De altfel survenise un fapt interesant. De abia reîntors în Iaşi, am primit vizita lui Ronetti-Roman.

— Fă-mi plăcerea şi nu mai continua polemica. Te rog.

— Nu mai insista. S'a făcut, am replicat. De altfel, nici n'aveam de gând să mai reviu.

— Imi promiţi formal?

— Absolut.

Pentru cine a cunoscut măsura şi tactul lui Ronetti-Roman, şi, pe de altă parte, prietenia lui strânsă cu Caragiale, e clar că trebue să se fi întâmplat ceva.

Am aflat mai târziu despre ce a fost vorba. Caragiale îi telegrafiase d-nei Eleonore Roman, textual:

„Pentru Dumnezeu. Polemica mă plictiseşte. Faceţi ca Jean să fie mai discret".

Demersul lui Ronetti-Roman a fost dar explicabil.

Totuşi, deşi Caragiale era „plicti it" de polemică — de bună seamă fiindcă avea conştiinţa terenului fals pe care se pusese — nu s'a putut reţine de a nu publica fabula *Talmud* [1]) cu un motto, care indica lămurit perseverenţa polemistă. Genus iritabile se dovedise, şi de astă dată, artistul care jertfea o situaţie limpezită în faţa unui produs menit să placă.

De aci fabula, cu celebra ei morală: „Una-i Ştrul, şi alta Şmul".

* * *

Inceputul lui Noembrie 1908. O zi posomorâtă de sfârşit de toamnă. Plouă cu găleata. Intr'o cameră scundă a hotelului High-Life pregăteam, împreună cu amicul Mitică Botez, astăzi avocat al ministerului de război, examenul de anul al III-lea de drept. Un capriciu. Voiam să iau licenţa în drept, deşi eram doctor în medicină. „*Opinist*" şi eu şi Mitică Botez, ne-am refugiat la Bucureşti, fiindcă la Iaşi nu era chip să dăm examen cu d. Cuza.

Pela vre-o 11 jum uşa se deschide cu zgomot şi în pervazul ei apare Caragiale. Mitică Botez rămâne surprins Eu încurcat.

— Vino să te pup, dragă doctore. Să uităm ce a fost, strigă Caragiale cu glasul lui de stentor.

— Să fie cum zici matale, coane Iancule, am răspuns eu...

— ...Şi haideţi, băieţi, jos, la birt, să cinstim reconcilierea.

— Să fie cum zici matale, coane Iancule.

La birtul din colţul hotelului High-Life.

— Trei halbe, strigă Caragiale.

— Pardon, pentru mine numai o regală, intervin eu.

Se porni vorba şi halbele se goliră repede, secundate de gustoase aperitive.

— Incă un rând, băiete, strigă Caragiale.

— Mie nu. Nu prea beau bere.

— Rău stai, nenişorule, dacă nu eşti în stare să bei măcar o regală. Mai bine de noi cu două halbe...

— De, maestre. Una-i Ştrul şi alta Şmul.

SCRUTATOR

[1]) Iată textul acelei fabule:

„Tu, Şmul, eşti leneş" ,zice Ştrul
Tu nu vrei să lucrezi destul
Şi d'aia nu câştigi nimică!
Tu de vr'un an tot migăleşti
O iconiţă mititică:
O tot suceşti ş'o învârteşti
Şi văd că n'o mai isprăveşti...
Eu într'o vară am isprăvit
O mânăstire şi un schit
Cu învelit şi cu vopsit!"
Iar Şmul răspunde trist: „Hei! ştiu...
Dar... tu — tu eşti tinichigiu,
Şi eu — eu sunt giuvaergiu"...

MORALA
Una-i Ştrul
Şi alta Şmul.

Agence Générale de Librairie et de Publications de Paris
DEPARTEMENT ETRANGER DE LA LIBRAIRIE HACHETTE
SUCURSALA BUCUREŞTI
Adr.-Teleg. AGLIBRAIRIE — Bucureşti I Str. Lipscani No. 26 — TELEFON No. 48/54
expune cu ocaziunea Sfintelor Sărbători de
CRACIUN şi ANUL NOU
un mare sortiment de
CARŢI pentru COPII şi TINERET
franceze şi române, cartonate şi în legături elegante foarte indicate pentru
CADOURI
deasemeni şi **Jocuri de societate, Jocuri de Şah, Domino etc.**
în cutii foarte frumoase şi alte obiecte
TOATE CU PREŢURI EXTREM DE REDUSE.
Notaţi bine adresa: STRADA LIPSCANI No. 26

False pagini de autobiografie

Geneza unei opere de artă

Ajunsesem la uşă când directorul revistei îmi strigă:

— Apropos, n'ai vre-o bucată cu subiect de Crăciun?

Deşi auzisem foarte bine, dintr'o ciudată deprindere, am repetat întrebarea.

— De Crăciun?

— Da. Ceva cu un brad, sau...

— Am una de vre-o două coloane.

— Ca lungime e bună. Mai ai mult de lucru la ea?

— Trei-patru zile.

— Perfect! Atunci aştept să mi-o aduci Joi.

Directorul îşi înfundă din nou nasul în manuscris; iar eu, închizând uşa în urma mea, uitai tot respectul ce-mi datoram şi începui să-mi spun „dobitoc", fiindcă — fără să am măcar scuza unui onorariu excepţional — m'am lăudat că am o bucată de Crăciun, pe când, în realitate, nici nu visasem să scriu ceva în legătură cu naşterea Domnului.

Greseala însă era făcută şi, pentru prestigiul meu, trebuia, vrând-nevrând, să dau în termen nuvela de Crăciun. Fiindcă între lucrările mele nu aveam niciuna în care Bethleemul să fie cât de cât pomenit, m'am gândit la un împrumut forţat din literatura străină şi, mergând dealungul bulevardului, căutam să-mi rememorez toată literatura de Crăciun cu nădejdea că voi descoperi un autor destul de necunoscut dela care, fără risc, să împrumut nuvela menită să mă scoată din încurcătură.

După oarecari şovăiri, şansele părându-mi neînsemnate, am părăsit ideea aceasta şi am început să cuget serios la eventualitatea unei lucrări originale. Propunându-mi să nu ţiu seama de banalul decor al schiţelor de Crăciun cu zăpadă, clopoţei, brad şi copii cu steaua, am pornit în căutarea unui subiect care să atragă prin frăgezime şi noutate.

După îndelungi dialogări cu mine însumi m'am hotărât să iau de eroi nişte îndrăgostiţi, subiect poetic prin el însuşi. Calvarul însă era departe de a fi sfârşit, fiindcă înlăturând o greutate, venea alta piedică la rând. Cum am să înseilez intriga? Ce au să-şi vorbească eroii? Cum au să-şi vorbească? Nu putusem să rezolv aceste obstacole, deşi drumul până acasă era destul de lung ca să îngădue o meditare cu fericite rezultate.

Deschizând poarta mi-am adus aminte — dar era prea târziu — că-i făgăduisem nevestii două lucruri: să viu acasă la sapte şi să-i cumpăr un swetter. Nemulţumirea nu fu lungă, pentrucă îndată mi-am dat seama că părerile de rău erau tardive: ceasul hotărât trecuse de mult şi nimic nu-l mai putea aduce înapoi, iar magazinul era prea departe ca să mă gândesc la o întoarcere. Apoi, în sufragerie, se auzea sunând nouă ore, iar paşii nevestii simţeam că se apropie de usa vestibulului.

Mi-am desbrăcat repede galosii, paltonul, mi-am scos pălăria şi am intrat în sufragerie, frecându-mi mâinile ca şi când aşi fi fost într'o excelentă dispoziţie sufletească. O privire a nevestii, care îmi arăta pendula, mă făcu să-mi dau seama că, în fond, curajul meu era mult mai neînsemnat decât îmi închipuisem.

— Acum e şapte?

— Dragă, tu ştii că...

— Bilanţul, nu?

— Da. Intâiu Ianuarie bate la uşă şi directorul...

— Nu-mi mai spune mofturi, că nu se prind.

— Dragă, eşti nedreaptă. Ştii...

— Nu mai stărui că nu te cred. Mai bine spune-mi dacă ai trecut pela Criselda.

— N'am avut timp, mâne însă prima mea grijă...

— Mulţumesc!

Nevasta se posomorî atât de cumplit că renunţai să-i mai mărturisesc bunele intenţii pe care le aveam pentru a doua zi.

Fiindcă niciodată nu mi-a plăcut cearta — lacrimile mai ales — am încercat să-mi împac nevasta care tocmai pusese mâna pe mânerul uşii cu intenţia vădită de a trece în dormitor spre a putea plânge în voe.

— Dragă, gândeşte-te, dela birou am plecat la opt...

— Intenţionat?

— Cum poţi să spui aşa ceva?

— Atunci pentru tine cum găseşti întotdeauna vreme iar când eu te rog ceva, lucrezi târziu, toate magazinele sunt închise, toate gratificaţiile s'au tăiat?

— Iar exagerezi!

— Stiu că numai tu ai dreptate!

— N'am spus asta!

— Parcă sunt surdă!

— Dragă!

— Fireşte! Tu esti sfânt pe când eu sunt o zmintită, o nebună care-ţi amărăşte viaţa. Mă mir că nu m'ai omorît până acuma!

Când cearta ajunsese aici am vrut să părăsesc odaia, dar se vede că diavolul nu vede cu ochi buni înţelegerea între oameni, fiindcă în loc să trec în birou am exclamat — nici astăzi nu ştiu pentruce:

— M'am săturat! S'o ia dracu de viaţă!

La aceste vorbe nevasta se lăsă să cadă pe scaunul de lângă uşă şi isbucnind în hohote de plâns începu, printre suspine, să-mi arate cu minuţiozitate jertfele făcute pentru mine, învinuindu-mă că duce viaţa cea mai lipsită de orizont.

Poate că, acuma ca şi altă dată, lacrimile ei m'ar fi durut şi aşi fi făcut fel şi chipuri ca să i le usuc; dar, de data aceasta, învinuirile nu le-am putut privi cu filosofie şi, în loc să mă dau învins şi să ocolesc orice polemică, m'am apucat să-mi vărs necazul pe scaunele din casă şi pe motan care beneficiă de o lovitură de picior atât de puternică încât sbură peste un piedestal şi căzu pe parchet împreună cu o figurină de porţelan care se sfărâmă în zeci de bucăţi.

Nevasta mea, ca toate femeile de altfel, e o fiinţă excesiv de blândă şi înţelegătoare şi văzându-mă nemulţumit de gestul meu şi mai ales surprins de urmările lui, îmi spuse, desigur ca să mă mângâe:

— Asta mai lipsea! Să arunci cu statueta după mine!

Nelegiuirea mea o îngrozi şi, fără să vrea să asculte vre-o explicaţie, isbucni în noui suspine dureroase şi, trântindu-mi uşa în nas, se închise în dormitor.

Rămas singur în fata statuetei sparte, a piedestalului căzut şi a scaunelor clintite dela locul lor, începui să-mi blestem viata si ziua nefericită când m'am însurat, iar isonul gândurilor mele peste măsură de tulburate îl ţinea plânsul neogoit al nevestii. Nenorocirea mea însă nu luă proporţii epice decât în clipa când mă gândii la contrastul dintre neplăcerile de acuma şi imagina căminului fericit pe care mi-o făurisem în timpul când nu eram încă logodit, şi fiindcă n'aveam altă răzbunare la îndemână, dându-mi cu pumnii în cap, mă făceam „neghiob" cu o deosebită voluptate.

— Nici-un îndrăgostit, cugetam, n'ar mai trece pe la ofiţerul Stării Civile dacă femeia n'ar şti să se prefacă până în ultimul moment; dacă bărbatul nu şi-ar da seama, prea târziu, de capcana în care a căzut, dacă... n'am mai avut timp să urmăresc dureroasa metamorfoză a celor ce iubesc, fiindcă eroii pentru nuvela de Crăciun îmi apărură înaintea ochilor şi, cu gesturi imperioase, îmi cerură să aştern pe hârtie ceiace au să-mi dicteze.

Ne având încotro m'am apucat să scriu şi condeiul alerga şi paginile se înegreau una după alta. Dar, printr'un ciudat miracol, plânsetul de alături, în literatură, se transformase într'un surâs fraged, plin de soare, iar suspinele fuseseră traduse în modul următor:

— Marga, îţi jur că întotdeauna te-am iubit.

— Şi eu!

— Ce fericit mă simt! Niciodată în sufletul meu n'a fost mai multă lumină ca în ceasul de acum şi nicicând n'am bănuit că dragostea are atâta elan. Aş vrea ca viaţa mea întreagă să fie un cânt de slavă al frumuseţii tale; aş vrea ca...

Trecusem de jumătatea bucăţii. Imi dam seama, ca prin vis, că plânsul nevestii mele n'a încetat, dar eu trăind laolaltă cu eroii mei care, prin noaptea înstelată, alergau, ca halucinaţi, spre himera fericirii, urmai:

— „Tinereţea lor fusese pururi fericită şi sufletele le erau curate ca zăpada depe creştetele munţilor. Dragostea pe care întâia oară o cunoşteau, pusese poezie în gesturi, în diminutive, în încercări de surâsuri, în sărutările stângace pe care tot mai des le schimbau sub strălucirea sticloasă a stelelor."

Mă apropiam de sfârşit şi inspiratia, care de câteva ori mă silise să sar depe scaun şi să-mi lipesc fruntea înfierbântată de geam, acuma mă părăsise şi cu toate că mă plimbam prin casă cu paşi mari şi trecându-mi mâna prin păr cum ştiam că fac toţi scriitorii în momente critice, nu izbuteam să găsesc cuvântul unic ca să-mi pot încheia nuvela.

Nici frigul din odae, nici clinchetul clopoţeilor care străbătea prin fereastră, nici gândul că scriam o bucată admirabilă care va stârni invidia tuturor confraţilor, nu-mi aduse în minte cuvântul definitiv. Disperasem când, deodată, simţii că pământul fuge de sub mine şi mai 'nainte de-a izbuti să mă prind de ceva, mă pomenii întins în mijlocul sufrageriei. Pe când îmi frecam părţile trupului care venise în strâns contact cu părţile dure ale obiectelor, nevasta atrasă de zgomot, deschise uşa şi uitându-se la mine îmi spuse cu satisfacţie:

— Credeai că Dumnezeu nu vede de sus?

O lumină bruscă mă făcu să-mi uit durerea, ura scumpei mele tovarăşe de viaţă şi neajunsurile obiectelor de artă: găsisem sfârşitul. Alergai la birou şi pe când nasul sfărâmat al Venerei pe care călcasem tremura între soba rece şi cutia de lemne eu scriam liniştit şi convins:

„Ninsoarea încetase. Sania aluneca uşor şi luminele păreau suspendate dealungul bulevardului ca o panglică de foc întinsă peste noapte. Marga, privind în jurul său, văzu că aspectul lucrurilor e altul decât cel din ajun şi uitându-se în ochii iubitului ei, înţelese că dragostea transfigurase faţa lumii; că în ziua aceia a primit cel mai frumos si mai nepreţuit dar din câte i-a adus Moş Crăciunul copilăriei şi zilele mari ale adolescenţei".

A doua zi trimisei nuvela secretarului de redacţie, întrebându-mă dacă ea are să-l entuziasmeze într'atâta încât să uite că o bucată excepţională merită şi un onorariu asemănător, sau are să continue să se arate nemulţumit cum face când vrea să evite noui cereri de bani.

Eram gata să mă prind cu mine însumi că omul de afaceri va birui pe artist când telefonul sună şi secretarul de redacţie îmi spuse spre desăvârşita mea uimire şi bucurie:

— E admirabilă! E ceva trăit, nu?

CONSTANTIN PELMUŞ

PENTRU
SĂRBĂTORI
Cel mai folositor dar este o carte!

O CALATORIE în LUMEA BASMELOR
— MINUNATE POVESTIRI —
de SELMA LAGERLOFF
200 pagini mari ilustrate în culori
Preţul LEI 80

HAPLEA LA BUCUREŞTI
PĂŢANII ŞI NĂZDRĂVĂNII
de MOŞ NAE
Preţul LEI 60

COMOARA CU POVEŞTI
de ALI-BABA
Cele mai frumoase poveşti alese dela diferite popoare
— MINUNATE ILUSTRAŢIUNI —
Preţul LEI 80

EVREICA
ŞI ALTE POVESTIRI
de ANDERSEN
traduse de N. BATZARIA
Preţul LEI 30

INCHISOAREA DE FLORI
ŞI ALTE POVESTIRI
de MAX NORDAU
traduse de N. BATZARIA
Preţul LEI 20

COLINA INDRAGOSTIŢILOR
de N. BATZARIA
SCHIŢE ŞI NUVELE DIN VIAŢA ORIENTALĂ
Un elegant volum de 92 pagini — Preţul LEI 60

La orice librărie sau depozit de ziare cereţi
BIBLIOTECA DIMINEAŢA
Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare.
Au apărut 100 volume, scrieri originale şi traduceri din operele cele mai de seamă.
INSTRUCTIVA — INTERESANTA — EFTINA — DISTRACTIVA — FOLOSITOARE — ELEGANTA
Un volum de 70 pagini — Preţul LEI 8
CATALOGUL SE TRIMETE GRATUIT LA CERERE

SUB FLAMURA ROŞIE
ROMAN
de DEM. THEODORESCU
(Autorul romanului „IN CETATEA IDEALULUI")
Preţul LEI 100

CUZA-VODĂ
MARE ROMAN POPULAR
de VASILE POP
500 pagini — Coperta ilustrată în culori
Preţul LEI 100

RATACIRE
— ROMAN SOCIAL —
de AIDA VRIONI
Un volum LEI 30

CUCOANA OLIMPIA
ROMAN
de LUCIA MANTU
Lucrare premiată la concursul organizat de ziarul „Dimineaţa"
Preţul LEI 30

Romane senzaţionale:

JIDOVUL RATACITOR
de EUGENE SÜE
Un volum de 650 pagini — Preţul LEI 100

MISTERUL DIN CAVOU
de XAVIER de MONTEPIN
Un volum de 750 pagini — Preţul LEI 100

MIZERIILE LONDREI
de PONSON du TERRAIL
Un volum de 1000 pagini — Preţul LEI 100

CEI TREI MUŞCHETARI
Celebrul roman de AL. DUMAS
— OPERA COMPLECTA —
Un volum de 700 pagini — Preţul LEI 70

INSULA DRACULUI
Afacerea Dreyfus — Procesul Zola
— DOUA VOLUME —
Aproape 2000 pagini — Preţul total LEI 200

Toate aceste volume se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot comanda şi direct dela editura **«Adeverul» S. A. Bucureşti I, Str. Sărindar No. 7-11,** trimiţându-se costul volumelor prin mandat poştal şi indicându-se pe cuponul mandatului numărul volumelor comandate. Expediţia se face prompt şi franco la domiciliul indicat.



Poveste de Crăciun

George Crateru era feciorul lui Costache Croitorul, dascălul dela biserica Sf. Haralamb. Născut la Iași, de când luase la Paris în scurtă vreme licența „Es lettres" se certase cu mahalagiii din Tătărași, pentrucă îi ziceau Ghiță și se mutase în București unde se însurase, trăind fără ocupație din ce da Dumnezeu împrejurul meselor de joc.

La această ocupație adăuga pe aceea de publicist, cum se putea citi pe cărțile sale de vizită, în urma unor articolașe publicate în ziar, despre nevoile din cartierul Floreasca.

Această ispravă îi atrăsese simpatia colegilor de tripou și recunoștința locuitorilor din cartierul său. Nevasta lui trăia în alternative de abundență și mizerie.

Era în preajma Crăciunului. George Crateru plecase de acasă cu cinci lei, cu noaptea'n cap și cu o listă de un cot, pe care era însemnat tot ce trebuia să aducă din oraș: un cal de lemn pentru băețelul, care avea să continue neamul Craterilor, untură și carne de porc pentru cârnați, zahăr și făină de cozonaci, în fine mandarine și felurite bunătăți cari apar pe mesele celor mulți din Paște în Crăciun.

Plecase harnic. Luase tramvayul și patru țigări naționale, care aveau să-i îngădue să rezolve problema eternă: cum să te aprovizionezi, fără bani.

George procedă prin eliminare. Copilul putea să trăiască și fără cal de lemn, urmând mai de grabă să-i cumpere unul de adevărat, când va crește mare și chiar cozonaci... Cine a mai pomenit cozonaci de Crăciun! Cozonacii, știe oricine, se mănâncă de Paști cu miel fript și ouă roșii, nu de Crăciun... Cârnații da, *a la bonheur*, e mâncare de Ignat...

Ii vedea, trecând prin toate fazele până apăreau pe masă, rumeniți, tolăniți pe varză, împrăștiind miros de chimion și usturoiu în toată casa.

— Taxa!

— Schimbă-mi o mie de lei, că n'am mărunte de loc.

— Nici eu n'am, acum am eșit. Vă dați jos!

— Nu fii obraznic, că te pocnesc! Iți dai seama cu cine vorbești, măgarule?

— Domnule, nu mă fă măgar!

— Ce-i cu tine, Gică? Ce s'a întâmplat?

— Dobitocul ăsta, mon cher...

— Domnule, nu mă fă dobitoc!

— Ba ești dobitoc!... sunteți obligați să aveți mărunțiș, pungașule! Ce număr ai, că vreau să te reclam la direcție!... dă-mi tu Năică patru lei!

— Adă să-ți schimb eu.

— (Confidențial) Nu fă pe Englezul.

— Fire-ai al dracului tot așa te-am pomenit!

— Ce vrei să fac, nenișorule... de când te rog să mă iei la „Cugetarea"!

— Dă-mi o bucată, poftim, să nu zici, că sunt om rău. Ai cinci sute de lei, imediat ce se publică.

— Parol?

— Pe cuvânt de onoare, numai să fie un subiect de Crăciun.

— (Entuziasmat). Să știi că-ți dau! Când trebue să fie gata?

— Mâine cel mai târziu, pentrucă poimâine dimineață punem sub presă.

— Bun, mai dă-mi patru lei să mă'ntorc acasă, o scriu imediat și ți-o aduc după prânz.

— Să te vedem, poftim un pol.

— Mersi, Năică, ai fost totdeauna băiat bun, să trăești, la revedere.

Bombându-și pieptul George Crateru se coborî din tramvai, sări într'altul regenerat, ferm decis să se facă om de treabă, să se apuce de lucru. „Ai patruzeci de ani mă băete e timpul să faci și tu ceva. Ai hoinărit destul, slavă Domnului, ți-ai făcut de cap. Ai fost tânăr, nu zice nimeni, dar trebue să te cumințești, dacă vrei s'ajungi și tu ceva... dacă nu aruncă-te în gârlă și isprăvește. Toți colegii tăi au ajuns doctori, avocați, niște secături...".

— Taxa!

— Cinci, gară.

— Nu merge la gară.

— Nu merge la gară?

— Vă dați jos și luați cinsp'ce.

George Crateru se dete jos, aprinse o țigară și luă tot tramvaiul șaisprezece care era tixit de lume și aproape de casă se dete jos nesupărat de nimeni.

— Te-ai întors așa de grabă?

— Lasă-mă că am de lucru!

— Tu? îl întrebă nevasta cu sprâncenele ridicate.

— Am o comandă. Trebue să scriu o nuvelă, dacă o scriu repede, după prânz iau bani. Fă-mi o cafea.

— Nu mai avem cafea.

— Cere dela Popeasca, spune că noi avem da' nu-i prăjită.

In așteptare se așeză la biroul încărcat cu cărți și broșuri desperechiate, simetric rânduite în jurul călimărilor uscate. Vru să ascută creionul, dar n'avea briceag. Când însă e omul hotărât... Rupse cu dinții lemnul și scrise, apăsat cu litere mari:

„POVESTE DE CRACIUN"
de
George Cratero

„Ninsese mult. Ningea într'una. De câteva zile ningea mereu. Pământul zăcea în nesimțire, înfășurat în vată, ca un bolnav de măsele. Lângă cimitirul orașului un bătrân cu barbă și plete de apostol, arunca fărămituri de pâine, ciorilor ce se adunau, cârâind înfometate în jurul lui.

— Totdeauna hrănești dihăniile astea? l'am întrebat eu.

— Nu's dihănii. Sunt rudele noastre. Cum să nu le hrănesc. Sunt cele mai deștepte păsări, ele nu se depărtează de casa omului. Mă cunosc, m'așteaptă, mă cheamă, câr, tac, tac!...

Scriu prostii, își zise George Crateru, ștergându-se de nădușală. Ce interesează asta cititorii. Ciorile sunt antipatice... Ași putea, e drept, să pun în locul lor vrăbiile, dar vrabia se vede tot anul nu e ca curcanul, pasăre de Crăciun, te faci de râs: Ninge, a nins... Ninge firește, dacă-i iarnă, ninge. Vrei să ningă vara? Cititorilor le place lucruri mai așa...

— Uite cafeaua.

— Bravo, pune-o colea și închide ușa, te rog, că vine miros de ceapă și mă incomodează.

Sorbind din cafea, trăgând din țigară, șterse tot și scrise din nou:

GEORGE CRATERO
„POVESTE DE CRACIUN"

Era iarnă. Strânși lipiți unul de altul Ionel și Liliana lunecau în sania cu clopoței de argint, pierzându-se în zarea infinită ca dragostea eternă. „Mă iubești?" întrebă Ionel privind-o pătimaș...

Un sfârâit de untură, stropită cu apă îi aminti că moare de foame.

— Dă-mi dragă o bucățică de pâine cu ceva că mi-e foame de nu văd cu ochii, zise el, deschizând ușa dela sala, unde gătea nevasta sa. Când lucrezi n'ai idee cum îți vine foame... Ce faci cu bradul?

— Pom de Crăciun.

— Ce pom, lasă dragă nu-i vreme de pom, asta ne trebue acum!

— M'dă, păi cum, dumneata să te distrezi în tot felul și alții nicidecum. Am să fac pom, uite așa. Toate au făcut, și Popeasca și M-me Constantinescu până și nevasta subcomisarului.

— Aia face firește, că nu o costă nimic. Găsește în raionul lui tot ce-i trebue: băcanul îi dă zaharicale și lumânărele, gardistul îi aduce un vârf de brad, și ce-i mai trebue cumpără gratis...

— Nu știu, ți-am făcut lista, dacă nu-mi aduci tot ce am scris acolo, nici să te mai întorci... Imi găsesc eu... Ca să stau numai să te spăl și să-ți gătesc, merci și te previn de înainte, după Crăciun vreau femee...

George Crateru bătu în retragere. Găsise subiectul. Se așeză la masă și începu să scrie sigur de el:

„IN PREAJMA CRACIUNULUI"
de
George Cratero

Pomul de Crăciun nu face parte din datinele noastre moștenite dela Decebal și Traian. Pomul de Crăciun este de origină Teutonă. Nemții din Tirol obișnuesc să iasă de sărbătorile Crăciunului la pădure și să dea foc unui brad, în picioare sărind și cântând împrejurul lui:

„Otannenbau, Otannenbau
Witroi sin dain bleten".

Noi avem obiceiurile noastre, capra, colindătorii și irozii. Bradul e considerat chiar ca o prevestire rea. La nunțile dela țară un flăcău merge călare cu un brad în fruntea alaiului de nuntași, vrând să arate, că vine nenorocirea în urma lui.

— Să-ți fie rușine să scrii așa lucruri.

— De ce dragă?

— N'aveai decât să nu te'nsori.

— Stai, ma chère, n'am isprăvit.

— Poți să scrii ce vrei.

— E, nu lua așa...

— Puțin îmi pasă, eu mi-am găsit...

— Dacă o iei așa. Asta o spun pentru cititori, înțelegi, nu fii proastă... iau cinci sute de lei și faci pom.

GH. BRAESCU

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

Un Crăciun cu fasole

Niciodată nu s'a consumat atâta fasole, în Căldărușani, ca în postul Crăciunului din 1916. Cel puțin aceasta era părerea călugărilor cari alcătuiau pe atunci obștea mânăstirii. Nu-mi amintesc bine din ce cauză nu se prea făcuseră cartofii — element care, împreună cu fasolea, varza și ștevia formează ciclul culinar al orânduirilor călugărești — dar știu că fasole dăduse Dumnezeu berechet. Toate boloboacele cu un fund, în care se păstra de obicei, erau vârfuite ca de împrumut. Și cum ștevia se trecuse de mult, iar varza se dădea de obicei crudă, fasolea singură se găsea în mare cinste, alternând doar odată pe săptămână cu ciorba de cartofi iziniți și găunoși.

Și mâncau bieții călugări — căci ce era să mănânce? Nefiind masă comună, ei își luau ciorba acasă — unii în pârnăi de câte 3—4 kgr. ca să aibă și pentru seara și să mai dea și pe la câte un țigan întârziat. Ajunsese biata fasole obiect de batjocoră.

— Ce faci cu atâta fasolică, frate cutare? — auziai pe câte un călugăr.

— Iacă să mănânc de sătul, ca să nu-mi vie moartea de dorul fasolei, — răspunde în râs cel întrebat.

Sau:

— De ce te-ai sculat așa de dimineață, vecine?

— Ca să nu rămâi fără fasole! — era răspunsul de peste gard.

Și chiar țiganilor din satul vecin, care își păstrau vechiul obiceiu de-a veni zilnic cu oalele la ciorbă, li se făcuse lehamete de acelaș și acelaș fel de mâncare.

Si nu să zici că-i mai punea — măcar când și când — câte un pic de untdelemn! Chiupurile din cămară erau pline, dar starețul, sub cuvânt că importul este oprit, dăduse poruncă să nu se atingă de ele decât numai... bucătarul stăreției.

Insfârșit dă Dumnezeu și vine Crăciunul. Călugării trăgeau nădejde că, cu toată avariția notorie a starețului, și cu toată starea de război în care ne găseam, va mai ieși din bucătărie și alt miros decât cel de fasole fiartă. Speranța la lacul mânăstirii, al cărui ghigorț cu țepi de mistreț a făcut întotdeauna concurență fasolei (numai la Căldărușani), era minimă. O vreme indecisă făcuse pescuitul imposibil. Căci nici desghețat nu era lacul și nici înghețat într'atât ca să țină 20—30 de oameni cu tot convoiul de unelte necesare unui pescuit pe ghiață. Totuși un vânt rece stârnit ca la poruncă, în ajunul Ajunului, face pe iconom să cheme pescarii — recrutați de regulă din satele de pe malul Snagovului. Au venit bieții oameni, doritori și ei de un baboi proaspăt, au muncit o zi întreagă de-au mai astupat găurile năvodului, dar osteneala le-a fost în zadar, căci ghiata nu rezista decât spre coada lacului, unde apa e mai mică și plină de erburi. Toate stăruințele călugărilor, în frunte cu îmbătrânitul în diaconie — Dosiftei, care se plângea într'una că nu mai poate cânta la strană din pricina fasolei, nu i-au putut îndupleca să încerce imposibilul.

Ce era de făcut?

Iconomul, îndemnat și de călugări, consiliază pe staret să trimită la București, după pește. Dar mai marele mânsătirii — era atunci fostul mitropolit Ghenadie, cunoscut la Căldărușani mai mult în ipostasa de sgârcit amarnic, — găsește un pretext, ca să scape de-o cheltuială, și se opune.

— Dar ce dăm mâine la obște, Inalt Prea Sfinte? întreabă gospodarul grijuliu.

Starețul face un gest de dispreț.

— Măă, nu fii prost! Sf. Antonie cel Mare, pește o fi mâncat în ziua de Crăciun?

Iconomul esc nedumerit, iar eu, rămânând cu Mitropolitul, încerc să-l înduplec într'un fel.

— Cred că n'ar fi rău, Inalt Prea Sfinte, să se tae un vițel și să se dea părinților în loc de pește. Știu că regulile vechi, care nu se mai păstrează astăzi peste tot, nu îngăduie mâncări de carne în mânăstirile de obște, dar în vremuri turburi, cum sunt cele în care trăim, se poate admite și călugărilor o mică abatere, — mai ales că prin chilii nu se mai respectă de mult această tradiție. Și cred că nici Dumnezeu n'are să se supere pentru atâta.

Bătrânul mă privește încruntat:

— Tu ai citit Viețile Sfinților?

— Le-am citit... dar nu pe toate.

— Ei bine, pe unde ai citit ai găsit scris undeva că vre-un stareț a tăiat viței ca să mănânce ucenicii în ziua de Crăciun?

— Nu-mi aduc aminte, — zic eu, — dar cei care au scris parcă au avut ei cunoștință de toate câte se petreceau prin mânăstiri?

— Măăă, credeam că numai iconomul e prost...

Când au simțit călugării că nu e nici un rost pentru a doua zi, au început să cârtească. Iconomul, fără nici o putere, înălță din umeri, iar bucătarul, bietul fratele Stelian, aștepta să dea o întrebuințare mai nobilă borșului pe care îl împrospătase de curând.

După vecernie, călugării îndemnau pe cei mai de frunte dintre duhovnici și preoți, să amintească starețului că în ziua următoare e zi de praznic împărătesc, cu deslegare de pește, de undelemn și de vin. Dar aceștia, își tot dregeau glasul și nu deschidea niciunul gura.

Mitropolitul simte curentul și întețește pașii. Atunci ierodiaconul Dosiftei, cântăreț harnic și om foarte îndrăznet la vorbă, se apropie de el și-i zice tare:

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, trăirăm să mai apucăm odată sfânta zi a Nașterii Domnului, Inalt Prea Sfinte!

— Mda, da... — îngână bătrânul și dă să întrebe ceva pe eclesiarh.

Dar Dosiftei nu se lasă.

— Acum o s'o mai rărim și noi cu fasolea, Inalt Prea Sfinte, că mă usturǎ gâtlejul de-atâta jărăgai... Nu pot nici să mai cânt.

Mitropolitul face haz:

— D'aia ai slăbit tu așa? (Dosiftei era de felul lui gras și roșu la față). Apoi, zărind pe bucătar, îi face semn să se apropie.

— Ce-ai pregătit pentru mâine, frate Steliane?

Bietul bucătar, un om de-o blândețe rară, îi răspunde smerit, cu ochii la linguroiul pe care îl ținea legat de curea:

— Eu sunt gata cu toate, Inalt Prea Sfinte, numai pește îmi mai trebue... Borș am.., ceapă e dela Dumnezeu... lemne am tăiat...

— Din nenorocire, frate Steliane, n'o să avem pește, căci n'a vrut Dumnezeu să înghețe lacul îndeajuns! — zice starețul cu regret.

— Pentru păcatele noastre, Inalt Prea Sfinte!

— Da, da... pentru păcatele noastre, frate Steliane. Dar să facem altceva, că din mila Lui și cu toate că ne-au mai luat Nemții nu suntem chiar atât de lipsiți. — Câți viței de lapte avem, iconoame?

— Apăi... avem viței de lapte, — răspunde gospodarul, obișnuit să precizeze numai între patru ochi.

— Dar gâște avem?

— Or mai fi și gâște.

— Și curci?

— Le-au cam dijmuit Nemții.

— Ouă proaspete se găsesc?

— Cred că da.

— Și unt și lapte?

— Si unt — și lapte — și brânză — și de toate, — încheie iconomul plictisit sau entusiasmat de subitul acces de dărnicie, pe care-l presupunea starețului.

— Ei auzi Dosiftei? Fii pe pace că nemâncat n'ai să stai tu mâine!

— Dar cu... mângâerea, ce poruncă dai, Inalt Prea Sfinte? — întrebă ierodiaconul, care ținea să se asigure pentru toate.

— Două litre vechi! — încheie Mitropolitul, cu mâna celui mai filantrop om din lume.

Bietul Dosiftei, transportat de bucurie, îi face metanie și îi sărută amândouă mâinile:

— Să știi, Inalt Prea sfinte, că dacă ne-i îndulci și pe noi mâine cumsecade, nu-ți mai trebue altă faptă bună ca să vezi Raiul! Odată pe an e Crăciunul, Inalt Prea Sfinte!

Ca să nu se mai întindă vorba, Mitropolitul concediază pe călugări și se depărtează însoțit de iconom și de scriitorul acestor rânduri. După ce trecem de clopotniță, iconomul vrea s'o cotească spre grajd.

— Inalt Prea Sfinte, întrebă el cu sfială, dacă e vorba să facem ceva mâine, spuneți-mi de-acuma ce ordine să dau părintelui Gurie. (Acesta era lăptar și păsărar).

— Ce ordine? — se răstește starețul. — Soldații mor de foame și de frig în tranșee, și noi să ne îmbuibăm pântecele, ai? Prostule! Eu mănânc fasole, mâine!

Iconomul nu-și pierdu cumpătul:

— Barim să-i punem nițel untdelemn...

— Pune-i... dar fără risipă!

— Și câte-o bucățică de brânză, Inalt Prea Sfinte... că e Crăciunul!

Bătrânul n'a mai zis nimic, iar gospodarul i-a socotit tăcerea drept aprobare.

* * *

In ziua de Crăciun, preoții, diaconii și cântăreții — își fac datoria să conducă pe fostul mitropolit până la stareție, — fără să știe vreunul ce se petrece pe la bucătărie. Dosiftei însă, nerăbdător sau bănuitor, se desparte de cârd și se abate pe la șandramaua fratelui Stelian. Când mai aveam câțiva pași să ajungem la stăreție, sosește și el într'un suflet, gata pe harță. Dar mitropolitul tocmai începuse să-și povestească, — cum avea un obicei — visul de peste noapte.

— Se făcea — zice el — că mă aflam pe un deal înnalt, de unde priveam cu nesațiu cât vedeam cu ochii, și mă minunam de făptura și de puterea lui Dumnezeu. Când deodată mă pomenesc cu un tânăr voinic și frumos, că mă apucă de mână și mă duce în sbor, într'o grădină mare, mare și fără seamăn de frumoasă. Ce ape limpezi! Ce cântece de păsări! Ce flori, ce poteci și ce palate erau acolo! Tânărul acela mi le arată cu mâna pe toate, apoi mă duce și mă lasă înaintea unei clădiri numai de aur și de cleștar. Când mă uit eu și văd scris deasupra ușii — **„Palatul Mitropolitului Nifon"** — dau busna înăuntru. Mitropolitul, care a ținut atât de mult la mine, m'a întâmpinat cu bucurie mare și mi-a arătat peste tot. Ce covoare, ce pietre nestimate!

La urmă de tot m'a dus într'o aripă a palatului și mi-a arătat un apartament cu această inscripție la intrare: **„Apartamentul Mitropolitului Ghenadie"**. — Uite, Ghenadie, îmi zice el, când vei muri, aicea ai să vii...

Ierodiaconul Dosiftei prinde momentul și își varsă focul:

— Hei, Inalt Prea Sfinte! Poate pe lângă Nifon să ai parte de Rai... Altfel nu l-ai mai vedea!

Bătrânul a tușit nervos și a intrat pe poarta stareției.

Astfel au făcut călugării din Căldărușani Crăciunul anului 1916: cu fasole din pricina scrupulelor... patriotice ale starețului și cu brânză din mila iconomului.

DAMIAN STANOIU

Crăciun pitoresc

Câmpia pe întinderea enormă
Și-a pus în grabă alba-i uniformă...
...Și Moș Crăciun din zări de abanos
Coboară pe cărări de zahăr tos,
Cu barba — fire aspre, încâlcite —
Pe care se anină stalactite,
Purtând toiag de ghiață, zibelină
Cu guler și manșon de naftalină..

Cad boabe și cristale de zăpadă,
Se lasă geometrice paiete,
Și, dur, se 'mplântă vârfuri reci de spadă;
Iar florile astralelor buchete
Sculptează 'n gol botanice balete...

Când Moș Crăciun pe scena sidefată
Iși scutură mustața neă de vată
Și barba și-o tot piaptănă în zare,
Incepe-atunci să ningă și mai tare!..

Dansează colombinele de var
In rochi de tulle, de ghips și borangic...
Și îngeri cu patine de cleștar
Alunecă pe cerul de batic...

ALEXANDRU BILCIURESCU

DORMITOARE · SUFRAGERII · SALOANE · BIROURI · GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47 · 33 CAROL · „MOBILA" · 33 CAROL · (PIATA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE · DORMEZE · OGLINZI · LAMPI ELECTRICE · LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

LEONIDA ANDREEV

INGERUL

Pe Saşca îl apuca uneori aşa, un dor, să nu mai facă ceia ce se chiamă a trăi, adică să se spele dimineaţa cu apă rece în care pluteau fărâme de ghiaţă, să se ducă la şcoală, să audă înjurăturile cu cari toţi îl blagosloveau din belşug, să-l doară tot trupul şi mai ales şalele când mama lui îl ţinea în genunchi o seară întreagă. Dar nu era decât de treisprezece ani şi nu ştia cum fac oamenii ca să-şi pună capăt vieţei când nu mai vor să trăiască.

Numai faţă de tată-său era deschis la inimă.

Puţin înainte de Crăciun Saşca fu dat afară din şcoală. Mama lui, scoasă din fire, vru să-l bată. El o muşcă de deget şi scăpă.

De atunci n'a mai vrut să ştie de carte.

Cât era ziua de mare, umbla haimana cu prietenii, pe cari îi bătea uneori. Un singur lucru îl îngrija: foamea, căci măsa nu-i mai da nimic să mănânce.

Noroc că tată-său îi punea deoparte pe ascuns o bucată de pâine ori un cartof. Şi Saşca se împăca uşor cu felul acesta de viaţă.

Vineri seara în ajunul Crăciunului, Saşca se jucase cu tovarăşii până ce plecară toţi pela casele lor.

— De unde vii aşa de târziu, ticălosule? strigă mama lui ameninţându-l cu pumnul.

Saşca se strâmbă cu dispreţ şi trecu în dosul despărţiturii din odaie, de unde se auzia zgomotul unei răsuflări chinuite. Era Ivan Savici, tatăl, care gâfâia şi tremura.

— Saşca, Sveciniefii te-au poftit la ei la serbarea pomului de Crăciun. Au trimis pe jupâneasă să te caute, şopti el.

— Nu minţi? întrebă Saşca.

— Nu, zău. Zgripţoroaica nu-ţi spune nimic, de a dracului ce e, dar ţi-a şi pregătit surtucul.

— Nu minţi? întrebă încă odată Saşca din ce în ce mai mirat.

Bogatul Svecinicof care-l băgase în liceu, nu vroise să mai ştie de el după ce fusese dat afară.

Tatăl mai zise odată „zău" şi Saşca căzu pe gânduri.

— Dă-te mai încolo, ai prins tot locul! zise el lui tată-său; apoi sărind pe tăblia îngustă adăogă:

— N'am să mă duc la tâlharii aceia. Ştiu că le-ar creşte inima de plăcere să mă vadă şi să-mi spună cu vocea lor fonfăită:

„Urâciosule!" Parcă ei, burtă verzii, ar fi mai buni de cât mine!

Tatăl rămase tăcut, tremurând mereu de frig.

Femeea lui Ivan Savici se jăluia la cine se nimerea, că n'are alţi vrăşmaşi mai răi pe lume decât pe bărbatu-său şi pe fiu-său.

Cam după vr'un ceas ea strigă lui Saşca:

— Ba ai să te duci!

— Ba n'am să mă duc! răspunse rece Saşca, pe când colţurile gurii începură să-i tremure, ca şi când ar fi voit să descopere dinţii. La liceu îl porecliseră „lupu" din pricina acestei deprinderi.

— Am să te bat! Ah! ce mai bătaie am să-ţi trag! striga mă-sa.

— Poftim bate-mă!

Teoctista Petrovna ştia că nu mai e chip să baţi un copil care ştie să muşte. Dacă l'ar fi izgonit din casă, mai degrabă ar fi umblat haimana şi ar fi îngheţat de ger, de cât să se ducă la alde Svecinicof. Ea recurse la autoritatea soţului.

— Ce mai tată! Nici la atâta nu se pricepe să-şi apere femeea când e batjocorită de fiu-său!

— Adevărat, Saşca, du-te! de ce te încăpăţânezi? zise Ivan Savici fără să se ridice. Poate că vor să-ţi facă vr'un rost undeva. Sunt oameni buni.

Saşca râse în bătae de joc. Până a nu se fi născut băiatul, tatăl fusese profesor în casa lui Svecinicof şi de atunci îi socotea ca pe oamenii cei mai buni din lume.

— Poate că ai să-mi aduci ceva din pomul de Crăciun, urmă tatăl.

Umbla cu şiretlicuri. Saşca îl înţelese, şi dispreţui în gând pe tată-său, pentru slăbiciunea şi minciuna lui; dar, la dreptul vorbind, ar fi dorit din suflet să aducă ceva acestui om bolnav şi păcătos care nu mai fumase tutun de o vecinicie.

— Ei, iacă mă duc! mormăi el. Dă-mi surtucul. I-ai cusut nasturii? Ai uitat, te ştiu eu!...

II

Copiii nu intraseră încă în odaia unde era pomul de Crăciun; pălăvrăgeau în odaia lor. Cu o trufie dispreţuitoare, Saşca asculta vorbele lor naive pipăind mereu în buzunarul pantalonilor ţigările pe care izbutise să le şterpelească din biroul protectorului său.

O femee tânără şi frumoasă cu părul lins pe tâmple de-i acoperea urechile aproape de tot, intră în odaie. Era sora stăpânei casei, tânăra căreia tatăl lui Saşca îi dăduse lecţii odinioară.

— Iată-l! Zise ea arătând pe Saşca unui domn chel care o însoţia. Dă bună-seara, Saşca, nu trebue să te porţi aşa de nepoliticos.

Dar Saşca nu se plecă nici în faţa ei, nici în faţa domnului celui chel. Frumoasa doamnă nici nu bănuia că el ştia multe lucruri: dragostea pe care o trezise în pieptul bietului lui părinte, măritişul ei cu altul. Cu toate că această căsătorie se săvârşi după însurătoarea lui Ivan Savici, Saşca nu putea să ierte trădarea.

— Ce îndărătnicie! suspină Sofia Dumitrievna....

Copiii nu'şi mai găsiau astâmpăr, ţipau şi aşteptau pomul cu nerăbdare.

Dar uşile se deschiseră şi o voce zise:

— Haide copii! Incet încet!

Răsuflând pripit, cu ochii mari deschişi copiii intrară doi câte doi într'un salon strălucitor de lumină şi deteră ocol încetinel pomului de crăciun.

Aceasta răspândea o lumină orbitoare, fără umbră, pe feţele cu ochi mari deschişi şi cu gurile rotunjite. După o clipă de încântare adâncă, urmă un cor de strigăte entuziaste. Saşca, posomorît, nu zicea nimic; în inimioara lui rănită clocea o răutate.

De odată văzuse pe partea din spre el a pomului şi care era mai puţin luminată decât celelalte, în dosul bradului, ca să zicem aşa, văzuse ceeace lipsea din tabloul vieţei lui, ceeace lipsind, făcea gol în juru-i, ca şi cum n'ar fi avut nici părinţi, nici prieteni. Era un îngeraş de ceară, atârnat în desîşul ramurilor şi care părea că pluteşte în aer. Aripile lui străvezii ca ale unei libelule tremurau în lumină; părea viu şi gata să-şi ia zborul. Mânuţele lui trandafirii, cu degetele bine închipuite, erau întinse în sus şi părul buclat semăna cu al lui Kolia. Dar îngerul avea pe faţă ceva care lipsea lui Kolia, care lipsea tuturor persoanelor şi tuturor lucrurilor; chipul lui nu strălucea de bucurie, nici nu era întunecat de necazuri, dar arăta un alt simţământ, pe care vorbele nu-l pot rosti, pe care însăşi cugetarea e neputincioasă să-l definească şi pe care numai un simţimânt la fel l'ar fi putut înţelege.

Ce putere tainică îl atrăgea spre înger? Saşca nu se putea dumiri, dar simţea că-l cunoscuse şi-l iubise totdeauna mai mult de cât briceagul, mai mult de cât pe tată-său, mai mult de cât pe toţi ceilalţi. Plin în acelaşi timp de nelinişte şi de o mare încântare, Saşca îşi încrucişă mâinile pe piept şi şopti.

— Inger... inger drag!

Cu cât se uita mai mult, cu atâta expresiunea îngerului se făcea mai impunătoare şi mai gravă.

— Inger... înger drag!

Capul băiatului ardea. Işi duse mâinile la spate şi hotărît să lupte până la moarte ca să pună mâna pe înger, înaintă pe furiş. Nu se mai uită la înger, ca să nu bage de seamă ceilalţi, dar simţea că era mereu aci, că nu zburase încă.

Stăpâna casei se ivi în pragul uşii. Era o doamnă măreaţă, cu capul înconjurat de păr alb.

Se apropiă de Saşca. El simţea că i se pune un nod în gât.

— Mătuşică, zise el dându-şi ostereala să-şi îndulcească glasul, — dar glasul lui părea acum mai aspru ca de obiceiu.

Ea nu auzi, dar Saşca, nerăbdător o trase de rochie.

— Ce vrei? De ce mă tragi de rochie? întrebă mirată bătrâna doamnă. Asta nu e politicos.

— Tuşico! dă-mi o jucărie din pom... îngerul!...

— Nu! răspunse ea nepăsătoare. Abia la anul nou vom lua jucăriile din pom... Dar tu eşti un băiat destul de mare şi ai putea să-mi zici pe nume, Maria Dimitrievna.

Saşca simţi că alunecă într'o prăpastie şi recurse la ultimul miiloc ca s'o înduplece.

— Am greşit, iartă-mă. De aci înainte am să învăţ cu sârguinţă, zise el cu vocea sugrumată.

Dar această formulă, cu care îmbunase de multe ori pe profesori, nu făcu nici o impresie asupra bătrânei doamne.

— Aşa să şi faci, băete, răspunse ea tot nepăsătoare.

Atunci Saşca zise, pe un ton obraznic:

— Dă-mi îngerul!

— Nu ţi-l dau! Nu înţelegi odată omeneşte?

Ce-i drept, Saşca nu înţelegea, şi doamna îndreptându-se spre o altă odaie, el urmări cu ochii, în neştire, rochia neagră care foşnea în mers. In creerul lui, care lucra cu aprindere, se ivi o amintire: unul din conşcolarii lui ceruse o notă bună unui profesor. Văzând că nu i-o dă, căzuse în genunchi înaintea profesorului, îşi împreunase mâinile ca pentru rugăciune şi începuse să plângă. Profesorul se supărase, dar elevul dobândise nota bună.

Nu vedea alt mijloc de cât să încerce şi el acelaşi lucru. Trase de rochie pe bătrână, şi când se întoarse, el se lăsă greoiu în genunchi, împreună mâinile, ca şi tovarăşul de clasă, dar nu putu să stoarcă nici o lacrimă.

— Ai înebunit! strigă bătrâna doamnă privind în juru-i — noroc că odaia era goală — ce te-a apucat?

In genunchi, cu mâinile împreunate, Saşca o privea cu o căutătură plină de ură.

— Dă-mi îngerul! strigă el ca un adevărat mojic ce era.

Şi ochii lui, ţintiţi asupra buzelor bătrânei ca să pândească întâiul cuvânt pe care îl vor rosti, răsfrângeau o răutate aşa de mare în cât ea se grăbi să răspundă:

— Bine, bine, ţi-l dau! Ah! ce zmintit!... Iacă am să-ţi dau ce-mi ceri!... Dar de ce nu vrei să aştepţi până la Anul Nou?? Haide, scoală-te de jos! Şi să nu mai îngenunchiezi niciodată căci asta înjoseşte pe om. Numai înaintea lui Dumnezeu se cade să îngenunchiezi!

„Indrugă tu câte vreai!" gândi Saşca, şi căuta să treacă înaintea ei călcând-o pe rochie.

Când doamna luă îngerul, Saşca n'o slăbi din ochi, cu fruntea încreţită şi cu degetele resfirate. Se temea grozav să nu spargă jucăria.

— Ce frumos e! zise bătrâna, căreia îi părea rău după jucăria elegantă şi de bună seamă costisitoare; cine a avut aşa cap să-l atârne în dos? Dar ia spune de ce ţii atât de mult la îngerul acesta? Eşti un băiat mare. Ce ai să faci cu el? Uite, dacă vrei, nişte cărţi cu poze. Ingerul l'am făgăduit lui Kolia, mi l-a cerut cu atâta stăruinţă.

Minţea.

Saşca îndura chinuri de nesuferit. Işi strânse convulsiv dinţii cari scrâşniră. Atunci, temându-se de cine ştie ce scenă, bătrâna doamnă îi dete îngerul.

— Na-ţi-l! zise ea înciudată. Ce încăpăţânat!

Cele două mâini pe care Saşca le întinse spre înger păreau vârtoase şi tari ca două resorturi de oţel, dar ele se făcură aşa de moi, aşa de drăgăstoase, încât în mâinile lui îngerul părea că zboară în aer.

— Ah! Un suspin lung şi tremurat scăpă din pieptul lui Saşca, pe când două lacrimi i se iviră în ochi, dar se opriră aci; nedeprinse cu lumina. Ducând încet îngerul la piept, el nu-şi mai lua ochii strălucitori dela stăpâna casei, cu un zâmbet duios şi bun, plin de o bucurie supraomenească. Se părea că în clipa când aripile plăpânde ale îngerului vor atinge pieptul slăbănog al lui Saşca, se va petrece ceva luminos, ce n'a mai fost pe pământul acesta trist, suferind şi păcătos. Acelaşi gemăt stăpânit se auzi când aripele îngerului atinseră pe Saşca. Şi strălucirea feţei lui lăsă în umbră pomul luminat în chip stupid cu lumină strigătoare.

Bătrâna cea măreaţă surâse înveselită, faţa serioasă a domnului cel chel se înfioră, copiii amuţiră, căci îi atinsese adierea fericirii omeneşti. Şi, în această clipă scurtă, toţi băgară de seamă asemănarea ciudată dintre liceanul cu mişcări stângace, cu haine prea strâmte, şi faţa îngerului modelată de mâna unui artist necunoscut.

Dar, peste un minut, tabloul se schimbase.

— Mă duc acasă, zise el cu vocea înăbuşită, făcându-şi drum prin mulţime. Mă duc la tata!

III

Mama dormia istovită de o zi lungă de muncă şi de beţie.

Pe păreţe se desemnau umbrele monstruoase şi nemişcate a două capete aplecate, unul mare cu părul vâlvoiu, altul mic şi rotund. In cel mare se petrecea o muncă ciudată, chinuitoare dar plăcută în acelaş timp.

Şi alături de omul care trăise, străluceau ochii aceluia care începea să trăiască; ei mângâiau îngerul. Şi pentru ei prezentul şi viitorul pieriseră: tatăl mereu trist şi slab, mama rea şi nesuferită, ocările, cruzimile, umilirile şi frica furioasă. Visele lui Saşca erau nelămurite şi fără formă, dar ele îi aţâţau cu atât mai mult sufletul tulburat. Tot binele care străluceşte asupra lumei, tot chinul adânc şi nădejdea care caută pe Dumnezeu se adunau în înger; de aceea în jurul lui se revărsa o lumină dumnezeească, de aceea aripile lui străvezii ca şi acelea ale unei libelule fremătau în tăcere.

Tatăl şi fiul nu se vedeau; inimile lor bolnave tânjeau, plângeau şi cântau fiecare pentru sine; dar era ceva care unia aceste inimi, umplea prăpastia fără fund care desparte pe oameni unii de alţii şi-i face aşa de singurateci, de nenorociţi şi de slabi. Tatăl întinse mâna în neştire şi o puse pe gâtul fiului lui, iar capul cel tânăr se aplecă, tot în neştire, spre pieptul ofticosului.

— Ea ţi l'a dat? şopti tatăl, fără să-şi ia ochii dela înger.

In altă împrejurare, Saşca ar fi răspuns tăgăduind cu neruşinare, dar acum răspunsul îi răsună dela sine în suflet şi buzele rostiră liniştit minciuna mângâietoare:

— D'apoi cine? Fireşte că ea!

Tatăl tăcu. Saşca simţi că-i tremura mâna pe care i-o pusese pe gât. Tremura din ce în ce mai tare, se sgârcea şi deodată tăcerea nopţei fu întreruptă de zgomotul unui hohot de plâns multă vreme înăbuşit. Saşca încruntă sprâncenele încetişor, ca să nu mişte mâna tremurătoare şi grea, apoi îşi şterse o lacrimă. E dureros să vezi plângând un om în vârstă.

— Ah! Saşca! Saşca! boci tatăl. De ce a fost să fie aşa?

— Ce te-a apucat? şopti băiatul îndârjit. Par'că ai fi un copil mic.

— N'am să mai fac, se scuză tatăl surâzând ruşinat. La ce folos?

Teotista Petrovna se întoarse în patul ei. Ea suspină şi mormăi în vis cu o voce ciudată şi hotărâtă: „Pune mâna pe el, ţine-l bine, ţine-l!"

Era vremea de culcare, dar mai întâiu, trebuiau să aşeze undeva îngerul.

Nu-l puteau lăsa pe jos. Il atârnară cu o sfoară de ventilatorul sobei. Sl se desemna limpede pe fondul alb al peretelui, aşa că amândoi puteau să-l vadă, şi Saşca, şi tată-său.

După ce aruncă zorit o legătură cu cârpe în colţul în care dormea, Saşca se desbrăcă şi se culcă cu aceiaşi grabă, ca să vadă iar îngerul cât mai repede.

— De ce nu te desbraci cum se cade? întrebă tatăl acoperindu-se tremurând cu o plapomă zdrenţuită şi potrivindu-şi pardesiul care-i acoperea picioarele.

— La ce să mă mai ostenesc! Acu mă scol.

Saşca vru să mai adauge că nu-i era somn de loc, dar n'avea vreme, căci adormi pe loc, ca şi cum l'ar fi smuls un fluviu adânc şi năprasnic. Tatăl făcu la fel. Liniştea şi pacea se citeau pe trăsăturile obosite ale omului care-şi trăise veacul şi pe faţa semeaţă a copilului, care abia începea să trăiască.

Şi îngerul, atârnat lângă soba caldă, începu să se topească. Lampa, care după cererea lui Saşca rămăsese aprinsă, umplea odaia cu o duhoare de gaz şi arunca prin sticla afumată o lumină tristă, asupra acestui tablou de nimicire înceată.

Ingerul par'că se mişca. Picături mari de ceară se scurgeau dealungul picioarelor lui trandafirii şi se sfărâmau pe tăblia plitei. Duhoreala grasă a cerei topite se amesteca cu mirosul de gaz. Ingerul fremătă ca şi cum ar fi voit să-şi ia zborul, şi căzu cu un zgomot uşor, pe tăblia încălzită. O goangă curioasă alergă, arzându-şi picioarele în jurul grămăjoarei de ceară fără formă, se căţără de aripile libelulei, apoi mişcându-şi tentaculele zbură...

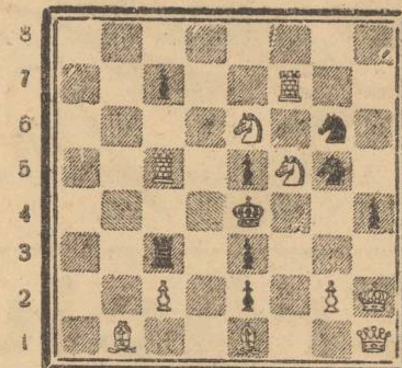
Traducere de I. W.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 191

de **N. Schalit**, Londra.
(„*Good Companions*" 1921)

Negru (9 figuri)
Ré4, Tc3, Cg5 şi g6, Pc7, é2, é3, é5 şi h4.



Alb (10 figuri)
Rh2, Dh1, Tc5 şi f7, Cé6 şi f5, Nb1 şi é1, Pc2 şi g2.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 71

Jucată în concursul internaţional din Kissingen la 18 August 1928.

Alb: A. Nimzovici. **Negru: F. Marshall**

Apărarea indiana

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, b7—b6; 3. Cb1—c3, Nc8—b7; 4. Nc1—g5, această mutare e destinată la cucerirea punctului é4. Mai bine ar fi fost însă Dc2. 4...., é7—é6; 5. Dd1—c2, h7—h6; 6. Ng5— h4, Nf8—é7; 7. é2—é4, 0—0; 8. é4—é5, Cf6—d5; 9. Nh4—g3, Cd5—b4; 10. Dc2—b3, d7—d5!; 11. é5×d6 e. p. La a3 ar fi urmat d×c4 şi alb nu poate lua pionul nici cu dama, din cauza lui Cc2+, nici cu nebunul, din cauza lui N×g2. 11...., Né7×d6; 12, 0—0—0, Cb8—c6!; ameninţă Ca5 urmat de C×c4, (N×c4, N×g2). 13. Ng3×d6, Dd8×d6; 14. a2—a3, la Cb5, ar fi urmat: Df4+; Dé3, D×é3; f×é3, C×a2; Rb1, Ceb4 cu ameninţarea Né4+—14...., Cc6×d4!!, un frumos sacrificiu, care învederează superioritatea poziţiei negrelor. 15. Td1×d4, la D×b4 ar fi urmat: c5; Da4, Nc6; Da6, Df4+; Rb1, D×f2. 15....., Dd6×d4; 16. a3×b4, Dd4×f2; 17. Db3—d1, Tf8—d8; 18. Dd1—é2, Df2—f4+; 19. Rc1—c2, a7—a5; 20. b4×a5, Ta8×a5; 21. Cg1—f3, Ta5—a1; 22. Rc2—b3, b6—b5!; 23. Dé2—é5, la C×b5 ar fi urmat Ne4—d3, iar la c×b5, Nd5+. 23...., b5×c4+; 24. Rb3—b4, Df4—c1; 25. Cc3—b5, c7—c5+ şi alb abandonează.

Această partidă a luat premiul de frumuseţe al concursului.

ŞTIRI

In şedinţa din 29 Noembrie 1928 a Adunării generale a Cercului de şah (Camera de Comerţ) din Capitală s'a ales noul comitet în compunerea următoare: Căp. I. Gudju preşedinte; Dr. S. Bobeş, vice-preşedinte: dr. Ş. Ionescu, ing. L. Loewenton şi M. Wechsler, membri.

S'a decis ţinerea unui concurs pentru campionatul Bucureştilor pe anul 1929. Acesta va avea loc la Camera de Comerţ cu începere dela 23 Decembrie a. c.

La concurs vor participa 10—11 jucători.

S'au înscris până acum următorii maeştri: Căp. I. Gudju, S. Herland, ing. L. Loewenton, I. Mendelssohn, ing. Ricu Taubman şi M. Wechsler, actualul campion al Capitalei. Mai sunt deci 4—5 locuri libere.

Se contează cu adeziunea d-lui Dr. Bobeş şi a unui jucător de la cercul de şah „Tura".

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

— La Puna (India, lângă Bombay) studenţii revoluţionari, făcând o demonstraţie prin oraş, au fost precedaţi de un elefant care ducea un steag roş ţinându-l drept în sus şi cu ajutorul trompei.

— Muncitorii ruşi serbează anul acesta Crăciunul. Comisariatul Muncii a dat o circulară, prin care proclamă zilele de 24—25 Decembrie şi 1 Ianuarie, zile de repaos pentru fabrici şi ateliere. De zece ani nu s'a mai sărbătorit Crăciunul şi Anul Nou în Rusia Sovietică...

— Fiica mai mare a lui Miklas, noul preşedinte al republicei Austriace, e în prezent funcţionara poştei centrale din Viena, şi „face" greva împreună cu ceilalţi funcţionari poştali.

— Ministrul de finanţe Olandez a declarat în Cameră că ex-kaizerul Willhelm, care se află în Olanda, la Doorn, nu poate să plătească impozitul pe venit din cauza „dificultăţilor financiare".

— Regia Monopolurilor Statului Francez a constatat că în 1928 suma obţinută din vânzarea produselor de tutun trece peste patru miliarde de franci.

Fumătorii francezi au cumpărat circa 14 miliarde de ţigări, şi consumaţia tutunului creşte cu fiecare an.

— Tunelul care va uni Franţa cu Anglia va avea o lungime de 74 chilometri, din care 18 sub pământul Angliei şi 15 sub cel al Franţei; restul sub canalul Mânecii. Tunelul va fi dublu pentru circulaţia trenurilor simultan în amândouă direcţiile.

Planurile şi explicaţiile proectului ocupă un mare volum de peste 300 de pagini, şi au fost lucrate de inginerul William Kollar timp de 30 de ani şi astăzi au obţinut aprobarea celor mai cunoscuţi ingineri englezi.

Lucrările de construcţie vor cere 50.000 de muncitori pe un timp de 6 ani.

Finanţa engleză împreună cu cea franceză şi cea americană, afirmă că vor da oricând capitalurile necesare acestei întreprinderi. Realizarea proectului depinde numai de Comitetul Suprem al Apărării Naţionale din Anglia, care amână mereu decizia.

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS — Str. Mătăsari, 23

CĂRŢI APĂRUTE:

Claude Anet:	Ariana	Lei 50,—
M. Artzibaşew:	Sanin	„ 58,—
Maurice Dekobra:	Serenada Călăului	„ 60,—
—	Cu inima 'ntristată	„ 55,—
—	Madona din Tren	„ 58,—
—	Gondola cu Himere	„ 58,—
Delafras:	Micul Sacrificiu	„ 40,—
Grazia Deledda:	Fuga in Egipt	„ 55,—
Maxim Gorki:	Mama	„ 38,—
Myrlame Harry:	Insula Voluptăţii	„ 48,—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	„ 50,—
Pierre Louys:	Afrodita	„ 60,—
R. Machard:	Cucerirea	„ 55,—
Marcel Prevost:	Scrisori de femei	„ 48,—
Honoré de Balzac:	Talismanul miraculos	„ 60,—
Jules Verne:	Copiii Căpitanului Grant, 3 vol.	„ 75,—
—	Ocolul pământului în 80 zile	„ 25,—
—	Cinci săptămâni în balon	„ 25,—

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRARIILE DIN ŢARA
Se trimite catalogul la cerere

Librăria „Universala" Alcalay & Co.
—:— Calea Victoriei 27 —:—
oferă. Abonamente la ziare şi Reviste streine

Apropriindu-se finele de an cu ocaziunea reînoirii abonamentelor, oferim a servi clientela noastră din provincie cu jurnalele şi revistele notate aci, şi franco la adresele date, cu următoarele preţuri:

Preţurile se înţeleg lunar franco de transport

Reviste zilnice	Reviste săpt.,	Reviste bilunare	Reviste lunare
Echo de Paris lei 105	Journal Amusant lei 71	Les Annales lei 49	Femina lei 73
Excelsior lei 135	Candide lei 34	L'art vivant lei 76	Jardin des Modes lei 52
Figaro lei 120	Gringoire lei 34	Conferencia lei 28	Je sais tout lei 47
Le Journal lei 105	Fantasio lei 79	Mercure de France lei 82	Lecture pour tous lei 47
Le Matin lei 105	L'Illustration lei 196	Nouvelle Revue Francaise lei 104	Nos loisirs lei 40
Oeuvre lei 105,	Nouvelles litéraires lei 26	Revue des Deux Mondes lei 108	Omnia lei 75
Petit Parisien lei 105	Le Sourire lei 73	Revue Scientifique lei 58	Vogue lei 71
şi Le Temps lei 150	La vie Parisienne lei 104	Journal de Voyage lei 26	Science et la vie lei 41
	Science et Voyage lei 43	Modes et travaux feminins lei 62.	Vie à la campagne lei 50 (numere excepţionale lei 72).
			Maison pour tous la 2 luni lei 17

Toate jurnalele şi revistele notate mai sus, abonate pe timp de 6 sau 12 luni pot fi servite direct din Paris, la adresa dată şi cu preţuri mai reduse.

Relaţiuni se vor da la cerere.

Reviste germane săptămânale:

Die Woche	Lei 80	lunar
Jugend	„ 90	„
Lustige Blätter	„ 84	„
Gartenlaube	„ 80	„
Wiener Bilder	„ 74	„
Die Bühne	„ 158	„
Münchener Ill. Presse	„ 54	„
I. Z.	„ 42	„
Welt Spiegel	„ 23	„
Radio Woche	„ 64	„
Radio-Welt	„ 96	„

Reviste germane lunare:

Velhagen Klassings Monatsheft	Lei 99
Das Leben	„ 43
Das Magazin	„ 43
Revue des Monats	„ 43
Scherl's Magazin	„ 42
Uhu	„ 48

Reviste engleze săptămânale:

Sketch	Lei 320	lunar
Tatler	„ 320	„
Graphic	„ 320	„
London News	„ 320	„
Tit-Bits	„ 64	„
London Opinion	„ 64	„
Times Weekley	„ 54	„
Times littérairye	„ 54	„
Observer	„ 64	„
Saturday Evening Post	„ 282	„

Reviste engleze lunare:

Golden West	Lei 42
Happy Magazine	„ 42
Women	„ 81
Nash	„ 81
Hommes & Garden	„ 81
Strand Magazine	„ 79
Grand Magazine	„ 79

In Capitală jurnalele şi revistele de mai sus se servesc în librărie cu preţurile normale.

Cărţi şi Reviste

MIHAIL POPESCU: Cetăţile turceşti din prejurul Principatelor române „Ramuri" Craiova, 1928

D-l Mih. Popescu, evocând trecutul, caută să ne arate importanţa cetăţilor turceşti (raele), stabilind că politica şi liniştea Principatelor române au fost în strânsă legătură cu rapoartele de prietenie dintre conducătorii Principatelor şi comandanţii acestor cetăţi.

Menirea cetăţilor acestora ce stăteau strajă dintr'o parte în alta a Principatelor, înşirate ca nişte mărgele, a fost ca să supravegheze pe Domnii ţărilor ce se aflau sub suzeranitatea turcească.

Supraveghetori ai Domnilor români au fost Paşalele turceşti din Orşova, Vidin, Lom, Nicopol, Giurgiu, Rusciuc, Silistra, Hârşova şi Brăila, iar pentru Moldova se mai adăugau cei din Ismail, Chilia, Cetatea Albă, Bender şi Hotin. Aceştia din urmă mai aveau de supravegheat pe Paşa dela Bender şi pe Mârzacii Tătarilor, iar cel dela Hotin pe Poloni şi pe Cazaci.

Cetăţile erau ridicate după planuri specifice turceşti, prevăzute cu material şi provizii spre a rezista asediilor.

Lucrarea este însoţită de 24 figuri-vederi şi planuri ale cetăţilor găsite prin arhivele de la Viena, făcute de către inginerii austriaci în timpul ofensivei Austriei contra Turcilor.

Unele figuri reprezintă atacul Austriacilor sau al Ruşilor împotriva acestor cetăţi şi sunt foarte interesante.

Important este că d. Mih. Popescu după o muncă făcută sistematic, într'un timp îndelungat, a reuşit să ne dea o lucrare le mare interes istoric-militar, mai ales că asupra acesor cetăţi n'aveam până acum decât studii sporadice. D-sa are dealtfel predilecţie pentru trecutul nostru reamint prin ilustraţii inedite, căci îi datorim cetăţile ardeler la începutul veacului al XVIII-lea.

A. N.

GH. V. LOAN: „Din Limba Engleză", Bucure., tip. „Lupta", preţul 25 lei.

O carte „o[p]rtună" oricând şi pentru oricine continuă sau începdă studieze cea mai răspândită limbă din lumea civilaţiei moderne. „A reference book" corect a intitul-o în prefaţă d. I. Botez, profesor de literatura engle dela Universitatea din Iaşi. Dar e mai ales „a refence book" pentru cei ce caută să afle *particularităţile* mbii engleze. Lucrarea completează în mod neaşteptlipsa publicaţiilor de acest gen la noi.

D. Lohan, îurma studiilor făcute timp de 7 ani în America şi Alia, are un fel original de tratare, stăpâneşte observafăcute la sursă şi le adaptează cu uşurinţă pentru itorii-„elevi". Expunerea *gramaticii engleze* e literaicompletă şi prezintă un foarte interesant paralelistcomparativ al celor două limbi.

Sintaxa şi Mologia, bazate pe rolul gramatical ce-l joacă cuvin în compunerea ideilor, sunt uşurate aci, pentru un dent, printr'o bogată colecţionare de greşeli îndreptat

Pronunţarea ortografia constituie obiectul silinţelor autorului, i metoda formării expresiilor precise.

Am făcut st în limba engleză după manuale foarte răspânditar extrem de imperfecte, — şi pot aprecia la justa valoare — procedeele şi manevrele ingenioase ale d Lohan.

Aceste proc m'ar fi scutit la timp de sforţările depuse pentru ascoperi *singur*, calea subiectivă şi intimă ce m'ar fs la familiarizarea şi asimilarea cu practica limbii eze scrise şi vorbite.

Frazele idioce discutabile, exemplele edificatoare de propozi, repetările de prisos, americanismele şi expresiilînţeles echivoc, — devin clare, precise şi uşor asimile sub conducerea d-lui Lohan. Opt pagini iniţiae cititor asupra verbelor atât de confuze ca „Shall, Should-Would"; şi alte cinci pagini ne arată qpremă preciziune când şi cum să întrebuinţăm „Yoi „me".

Un „index" setic de expresii foarte amănunţit se găseşte la sfâr volumului, care se încheie cu un mic istoric popul limbii şi literaturii engleze, şi anglo-americane. . *N.*

Monserrat

In ultimul nr al „Vieţii Româneşti", domnul Mihai D. Ralea cuă interesantul său Memorial — Note de călătorie Spania. — E o evocare colorată şi sugestivă a loc şi oamenilor, ce merită o specială atenţiune. D mai ales revizuirea filosofică a impresiilor unui p

Monserrat se găseşte pomenit o singură dată în Barrès, acest „gourmet" al festinurilor de tragic sufletesc. O singură dată, dar trecut printre locurile semnificative pentru chinul voluptuos al inimii. Monserrat e o mânăstire de benedictini, aşezată la vre-o 20 km. de Barcelona, în văgăunile unor munţi abrupţi şi goi, făcuţi din piatră roşie lucioasă. Ca să ajungă la înălţimea de o mie cinci sute de metri unde e aşezată sihăstria, te ajută un funicular. De sus, toată întinderea, e un ocean solid de piatră, cu talazuri de piscuri, fără pete de verdeaţă, fără sate şi fără turme. Dezolare complectă a unui astru stins; atmosferă de prăpastie, de cavou, de noapte şi de eternitate. Agăţată pe o coastă de prăpastie, prăvălită, gata să cadă în întunericul abisului, înfundat la spate de un defileu strâmt cu maluri înfricoşătoare, apăsată din toate părţile de stânci şi de înălţimi care acopăr centrul, Monserrat, cu cei ai săi opt sute de călugări, dispreţueşte să se măsoare cu altceva decât cu eternitatea.

Intrăm, pitiţi în noi înşine, subt bolţile de întunerec. Orga se împrăştie ca o ploaie măruntă de gemete. Lumina pătrunde filtrată prin vitralii. In faţa altarelor, îngenunchiaţi ori doborîţi la pământ, cu aceleaşi expresii de extaz pe faţă ca şi a mucenicilor lui Greco, bărbati tineri şi frumoşi, femei cu văl negru ori cu mantilă. Aici religia nu e numai afacerea oamenilor bătrâni în preziua regulării gestiunilor morţii. Omul în plină tinereţă e confruntat direct cu eternitatea. Intre el şi ea nu e nici măcar preotul care acum e un accesoriu ca iconostasul ori tămâia. Cu toată austeritatea, grandoarea şi fastul angrenează, turbură, excită până la paroxism.

Ştiinţa ecourilor nervoase pe care le trezeşte aparatul şi decorul, nu le-a avut nimeni ca religia catolică, cea mai grandioasă religie din câte au existat. Şi tocmai în instaurarea simplicităţii şi în suprimarea stimulentului teatral stă eroarea psihologică a protestantismului. De când există lumea, toate riturile au urmărit exasperarea şi tensiunea maximă a sufletului. Fără delir nu se poate concepe religie şi delirul nu se poate obţine fără acea îmbătare a sufletului care o aduce pompa, înscenarea şi costumul. Extazul nu se provoacă de cât cu clar obscur în care zac topite misterele, cu muzică, cu tămâie, arcade şi ogive. Numai aşa dispare Timpul. Omul cunoaşte demenţa sublimă care e Dumnezeu. Spaniolul, amestec de bigotism, pasiune şi senzualitate, e poporul catolic prin excelenţă.

Hamlet

Dintre toţi eroii lui Shakespeare, Hamlet e cel mai complex şi singurul ce a stârnit discuţii lungi şi pasionate, care după aproape trei sute de ani, sunt departe de a se sfârşi.

Enigmaticul prinţ al Danemarcei, care a dat naştere unei întregi literaturi, pare că, în sfârşit, a început să fie descifrat. D-l I. Botez şi-a luat angajamentul de a demonstra că Hamlet este nu numai cel mai frumos suflet din galeria shakespeariană, dar şi cel mai tare şi singurul care trece cu o formidabilă voinţă peste pericolul propriei sale vieţi.

Domnul Botez arată că însuşi instinctul cauzalităţii, — o habitudine sufletească derivată din instinctul de conservare, — e la baza credinţii în supranatural. O simplă întâmplare care impresionează pe om, prin urmările asupra vieţii lui, îi dă fiorul supranaturalului, tocmai prin instinctul care îi cere o cauză a acelei întâmplări inexplicabile. Ce conştiinţă, fie cât de positivă, nu se clatină în asemenea împrejurări! Cine nu simte stăpâniri neînţelese deasupra neputinţii lui! Omul turburat sufleteşte de mari decepţii, de mari dureri şi primejdii, de mari neînţelegeri va invoca totdeauna Dumnezeirea sau alte forţe supranaturale, din simplu instinct de conservare, cum face Hamlet în asemenea împrejurări.

De două ori Hamlet, în desperarea marilor decepţii, s'a gândit la sinucidere; natura lui viguroasă şi normală însă a reacţionat la timp. Instinctul lui de conservare a răscolit substraturile adânci ale subconştientului şi-a ridicat la suprafaţă, ca forţe vii de apărare, superstiţii bazate pe credinţa în supranatural, de a cărui inexistenţă Hamlet era totuşi convins.

Contraziceri de asemenea natură se găsesc desigur în Hamlet, pentrucă se găsesc în fiecare om normal. Contrazicerile, sau mai bine zis conflictele, din sufletul chinuit al lui Hamlet sînt ale eternei naturi omeneşti înseşi.

In această lumină a psihologiei umane, Hamlet nu e în contrazicere cu sine însuşi nici în solilocul din Act. I, cînd: „pedeapsa pe care Atotputernicul a hotărît-o împotriva sinucigaşilor" îl opreşte să se sinucidă, — pe el, care nu crede în supranatural; nici în solilocul din Act. III, când, adânc turburat şi pledând pentru sinucidere, se opreşte de „spaima acelui ceva de după moarte, ţara nedescoperită, din ale cărei hotare niciun călător nu se întoarce", — adică de marele necunoscut al vieţii viitoare, pe care el o neagă categoric, la sfârşit.

Ugo Ojetti

Ugo Ojetti este unul din cei mai însemnaţi scriitori italieni contimporani. A dat la lumină romane şi nuvele, în care realismul cel mai evocator este unit cu ironia cea mai fină. Intre altele: „Mio figlio il ferroviere" este poate unul dintre cele mai bune romane ale lui: se ia în râs uşor şi fin socialismul italian dinainte de venirea lui Mussolini, cu o bonomie din cea mai bună şcoală a lui Manzoni.

A fost câtva timp directorul lui „Corriere della Sera".

Aproape fără rival este Ojetti în literatura contimporană italiană când scrie despre artă. In cartea lui: „Ritratti d'artisti italiani" — publicată la Fratelii Treves-Milano — avem o adevărată istorie a artiştilor moderni, foarte original scrisă, cu darul său de povestitor neîntrecut, şi cu o notă de umanitate, — aşa încât când ne gândim la Ojetti, ne vine mai ales în minte criticul de artă şi apoi romancierul.

In ultimul său număr „*Lectura*, — floarea literaturilor străine", — ne redă în româneşte, sub titlul: „Sângele", un ciclu bine ales din impresionantele lui nuvele, — scoase din volumul: „Amore e suo figlio", editat tot la Fratelli Treves, în 1913. Mai ales: „Norocul lui Peppino" cuprinde felul lui umoristic de a trata viata: celelalte două mai tragice formează o notă deosebită în tot cuprinsul operelor lui.

Colţul librăriei „Hasefer"

INFORMAŢIUNI INTERESANTE

Intorcându-se din străinătate, d. Henry Steinberg conducătorul librăriei de artă „Hasefer" organizează cu începere de Joi 20 Decembrie, o expoziţie a noutăţilor literare şi artistice apărute în ultimele luni în Franţa, Germania şi Anglia.

Vizitatorii vor putea vedea tot ce a apărut mai interesant în editurile străine având în acelaş timp prilejul să-şi procure cărţile cu un preţ mai redus — *în urma unui rabat pe care editorii îl acordă în vederea acestei expoziţii.*

PENTRU SĂRBATORI

Iubitorii de cărţi frumoase, bibliofilii — clienţii librăriei de artă „Hasefer" vor putea admira a doua parte a expoziţiei cărţii de artă franceze, cuprinzând ediţiuni în tiraj restrâns, cu gravuri originale (aquaforte, bois) cari n'au figurat în expoziţia precedentă.

Profeza „Dentară"

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE

în continuă funcţiune

dela 8 dimineaţa până

la 8 seara fără întrerupere

Lucrări de precizie în

AUR, PLATINĂ, CAUCIUC

PLOMBE de tot felul

Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Cărţi pentru copii editate de „Cartea Românească"

Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti I

Amicis Edmondo. Cuore. Trad. de Clelia Bruzzesi	55.—
Baţaria N. Suflet de viteji.	65.—
Biciulescu M. Carte cu chipuri, fără vorbe.	20.—
„ Istorioare morale cu chipuri, fără vorbe.	10.—
Biciulescu M. Vrei să socoteşti? Chipuri fără vorbe.	10.—
Biciulescu M. Carte de decupat figuri, colorată.	40.—
Bănăţeanul I. Cenuşereasa. Ilustr. colori şi cartonată.	70.—
Bănăţeanul I. Fetiţa cu căpiţa roşie. Ilustr., culori, cartonată.	70.—
„ Motanul încălţat. Ilustr., colori.	70.—
„ A fost odată. Ilustr. colori.	100.—
Cervantes. Don Quijote de la Mancha. Ilustr. colori.	50.—
Ciorănescu I. Poveşti. Ilustr. carton.	80.—
Collodi C. Păţaniile lui Ţăndărică. Povestea unei păpuşi de lemn, ed. IX. Ilustrată.	40.—
Cristescu Fl. Carte pentru copii. Desenuri de *Stoica.*	30.—
Cristescu Fl. Şcoala lui Chiţchiron. Ilustr. Ed. II.	28.—
„ Familia Roade mult. Ilustr.	32.—
„ Nepoţii Roademultulesi. Ilustr.	24.—
„ Firicel voinicul. Ilustraţii de Murnu	28.—
Moş Grigore Sfătosu. Verde împărat şi zmeii.	40.—
Culea Apostol. Daruri pentru copii. Ed. II. Ilustr.	30.—
Dimo Pavelescu Ana. Cântece de copii. Ed. II.	32.—
Dulfu P. Faptă şi răsplată. Povestiri. Ed. III.	25.—
Farago. E. Din traista lui Moş Crăciun. Ed. II.	35.—
Foe Daniel. Robinson Crusoe. Trad. de *Radu Rosetti.* Ilustr. colori.	60.—
Gabrielescu Alice. Povestiri pentru copii. Ilustr. Prem. de *Cartea Românească.*	
Gabrielescu Alice. Isprava lui Ursu	50.—
Prem. de *Cartea Românească.*	25.—
Gabrielescu Alice. Uimitoarele întâmplări dintr'o vacanţă.	100.—
Prem. de *Cartea Românească.*	
Gossenko G. Şarpele din Junglă. Admirabil ilustrată.	70.—
Hârsu Lia. A. B. C. Versuri pentru copii cu multe planşe colorate.	100.—
Renaud. M. Familia Bunescu.	20.—
Prem. de *Cartea Românească.*	
Renaud M. Domniţa Lăcrămioara.	50.—
Ilustr. în culori de *Vera Bazilescu*	
Spirescu Cleante. Curtea babei Floarea.	40.—
Prem. de *Cartea Românească.*	
Tobico M. I. Păcăleli. Isprăvi minunate din viaţa animalelor. Adaptare din englezeşte.	20.—
Teodorini Julieta şi *E. Pantazzi.* Verişoara din America.	90.—
Prem. de *Cartea Românească.*	

Afară de acestea mai se găsesc o serie de alte poveşti minunate pentru copii şi foarte frumos ilustrate în colori, cum sunt:

Albă ca zăpada, Animale domestice, Cenuşereasa, Cotoiul încălţat, Guliver în ţara piticilor, In preajma casei, Prichindel, Basme alese, Cartea celor doi sbârliţi, Cartea minunăţiilor, Castelul fermecat, Domniţa şi ursitoarele, Ionel şi Viorica, Lupul şi cei 7 iezi, Mergem la şcoală etc., etc.

Cărţile de mai sus se află de vânzare la toate librăriile din ţară şi pot fi cerute şi direct de la „*Cartea Românească*", Bulev. Academiei No. 3, Bucureştil, trimiţând costul prin mandat poştal.

CĂRVUNARII DE D. V. BARKOSCHI

Romanul vieţii dramatice, al dragostilor chinuite şi al sfârşitului tragic al celui d'ntâi mare ziarist-pamfletar român — I. Tăutu — este o scriere deosebit, de elogios apreciată de criticii literari dela: Convobiri Literare, Viaţa Românească, Adevărul Literar, Ţara Noastră, Bilete de Papagal, Propilee Literar, Dreptatea, Dimineaţa, Curentul etc. S'au pus în vânzare ultimele 300 exemp. ale ediţiei originale

Volumul elegant 40 lei. ***Depozit: Cultura Românească.***

MAURICE BEDEL: Molinof, Indre-et-Loir N. R. F.

Când Bedel şi-a prima lui carte de mare succes: Jérome, 60° latitudin", pentru care a căpătat premiul Goncourt, a întâmpin partea criticei franceze atacuri grave. I s'a spus că-iamuzant, dar că maniera lui e o pastişă străvezie a stiui Morand, Giraudoux, Cocteau, etc. Acea „écriture a, făcută din fraze de efect, formule paradoxale, reue cuvinte neaşteptate, etc. etc.

Am recenzat în revistă romanul „Jérome". Şi mi s'a părut că fac biu relevez toate criticile de mai sus. Acum însă mă vipa puţin de ele. Intre altele pentru că Bedel a scrurând o nouă carte care ajută să-l situăm în literatceea ce ar fi fost mai greu numai cu un singur volu

Bedel pastişează Rnd, Giraudoux, Cocteau, etc.? Dar asta dacă ar fi a ar dezonora în primul rând pe Morand, GiraudouxCăci ar însemna că toţi aceşti autori sunt ei înşişi la au, ei, cei dintâi, o manieră comună. Cine este atuvăratul părinte şi care discipolii?

In fond, toţi scrii mai sus sunt foarte deosebiţi unul de altul. Mornăoară, este în primul rând, un gânditor. El a ales ura — vreau să zic: evenimente, întâmplări biogfapte diverse petrecute — pentru că îi oferea presă dea drumul, din când în când, la câte o profundie filozofică. Uneori însă îl vedem svârlind pretextdându-se la cugetare pură. astfel a scris el „Bien que la terre", care e poate cea mai bună carte a sa. In ceea ce priveşte sentimentul său preferat, cred a putea spune că este „sentimentul globului". Ii place să privească planeta noastră în întregime ca o fiinţă unitară, pe care să o descrie apoi în detaliile ei naţionale. La el psihologia etnică este o metodă care îl duce tocmai la ştergerea diferenţelor dintre popoare. Nuvelele sale descriu acelaş lucru în diferite ţări, niciodată însă într'una singură. Variază meridianele tocmai pentru a face să reiasă o viziune de unitate.

Dar acest sociologism etnografic e cu totul altceva de cât obiceiul lui Bedel de a descrie Ruşi şi Norvegiene. Analogia e complect superficială. Ceea ce e caracteristic la Bedel e tocmai o concepţie opusă lui Morand. Bedel se opreşte la diferenţe. Nu le reţine decât pe ele. Crede chiar că unitatea nu-i posibilă Că un Francez şi o Norvegiană, un Francez şi un maurassist sunt făcuţi să nu comunice niciodată sufleteşte. Dar să nu anticipăm, şi să vedem care e asemănarea lui ca Giraudoux.

Mai întâi Giraudoux nu e internaţionalist. Nici nu ştiu dacă cuvântul „sleeping" este vreodată pronunţat în romanele sale.

E drept că, la fel cu Morand, sau cu Cocteau, sau cu Drieu la Rochelle, îi place să împerecheze cuvinte pe cât se poate neîmperechiate încă vreodată. Dar aceasta o fac absolut toţi oamenii care se numesc scriitori! Nu-i aci o trăsătură osebitoare.

Ceiace într'adevăr constitue originalitatea lui Giraudoux este, aş zice, metoda epuizării tuturor ordinelor de idei în care se angajează. Când spune bunioară că iese din casă, imediat încep să curgă cele un miliard de feluri de a ieşi din casă. De-aci impresia generală de bogăţie şi încetineală care se desprinde din descrierile sale. Giraudoux când pronunţă un cuvânt tinde să-l desfacă în sutele de experienţe individuale care umpleau conţinutul abstracţiei. Este o metodă curioasă, personală, uneori fermecătoare, alteori exasperantă, dar care nu are absolut nimic comun cu cărţile lui Bedel!

Iată-l şi pe Cocteau. Acesta şi el cultivă vorba de spirit. Dar pentru a descrie lucruri adânci omeneşti, lucruri banale şi eterne, pe care ne face să le sondăm în profunzime. Cutare întâmplare curentă, Cocteau ni-o arată la lumina unui fulger incendiar care, o clipă — şi numai o clipă — ne face să o vedem toată, de sus până jos, cu toate amănuntele, cu toate ştersăturile şi adăogiturile. Avem un adevărat fior metafizic atunci când scapără câte un asemenea foc fulgurant. Cât despre lucrurile descrise, ele nu-s nici franceze nici nefranceze, ci dela început pur omeneşti.

Dar Bedel?

Cele două romane ale sale ne permit să-l definim. Problema care îl preocupă pe el este necomunicanţa sufletelor omeneşti. Dar nu a tuturor oamenilor cu toţi ceilalţi oameni. Nu e o reeditare a „solitudinii" lui Sully Prudhomme. E altceva. Există oameni care îşi fuzionează sufletele respective precum la alţii operaţia este cu neputinţă. Şi cauza e simplă. Este provenienţa din medii sociale diferite. Zic „sociale", nu neapărat naţionale. In „Molinof" e vorba de un Rus care se înţelege perfect cu o serie de conţi, duci şi dueriere franceze; iar aceştia din urmă, deşi francezi, nu se înţeleg de loc cu restul Franţei.

Scheletul romanelor lui Bedel este dialogul între două persoane sosind din medii sociale diferite. Interlocutorii vorbesc. Fiecare în limba lui, iremediabil străină de a celuilalt. Nu reuşesc să schimbe nici-o idee, nici-un gând. Schimbă doar vorbe. Şi humorul situaţiei reiesă din aceea că, graţie limbajului, avem aparenţa unei adevărate conversaţii, cu fraze care sunt întrebări, şi altele care par răspunsuri la acestea. Avem vecinic în faţa noastră două universuri spirituale care papagalicesc ceea ce formal ar semăna cu o convorbire, şi care în realitate e doar o păreche de monologuri.

Bine înţeles, pentru a face să dureze procedeul, trebue materie de reînoire. Trebue multă imaginaţie în găsirea de mereu alte împrejurări. Calitate pe care Bedel o are într'un grad foarte înalt. Ştie să inventeze situaţii pline de cocasserie, situaţii rare, capabile să readucă doi soliloci pe scenă.

Pentru toate aceste motive, cărţile sale sunt pe deoparte foarte amuzante, au o veselie bufă care ne încântă. Pe dealtă parte au şi un fel de profunzime, căci îndărătul quiprocourilor vodevileşti se întrezăreşte o idee cu alură destul de filozofică.

In tot cazul ceea ce cred cu tărie este că Bedel e un talent real şi serios, şi că nu are nimic comun, ca material de inspiraţie, cu vre-unul din autorii pe care se pretinde a-i fi pastişat.

* * *

Molinof este un conte rus scăpătat, angajat bucătar la un rastacuer bolivian care cumpărase un castel pe Loire-a. O mică întâmplare îl face pe Molinof să intre în cercul castelanilor locului — toţi reacţionari blazonaţi, adepţi regalişti ai lui Maurras şi Daudet. Molinof — despre care nu se ştie că e bucătar — îi farmecă şi îi excită pe toţi. Ce poate da, în materie de comic, un cazac debarcând într'un mediu provincial „action française" numai cetitorul cărţii lui Bedel o poate într'adevăr şti.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Eminescu și liberalii sau voturile morților

D. Mihalache Dragomirescu, — vechiul mușteriu al rubricelor vesele din ziare, — ne fericește cu încă un dialog. Știți, unul din acele dialoguri, în care Maiorescu, Eminescu, Caragiale, etc. sunt puși să spună ceeace — cum să zicem ? — ceeace... gândește d. Mihalache Dragomirescu !

Nici nu m'aș mai fi oprit asupra humoristicei pagini a d-lui Dragomirescu, dacă nu aș fi găsit într'însa ceva nou, ceva senzațional, ceva nemai pomenit chiar pentru capul d-lui Dragomirescu, — și dv. știți ce părere are subsemnatul despre capul dulcelui nostru critic literar !

In dialogul acesta, d. Dragomirescu își propune să ne încredințeze că Eminescu, Caragiale, Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Vasile Conta, etc., — trecuți dincolo de pragul acestei vieți, — se pocăesc în eternitate pentru tot ce au scris, își reneagă operele și declară că, acum, sunt toți liberali sadea, înscriși în clubul din care face parte și d. Dragomirescu !

Voiu cita textual :

„Eminescu : — Eram un biet salariat al boerilor, dar n'am bătut nici odată în struna lor. Pe mine mă durea trecutul neamului, deși-l vedeam frumos (!); mă indigna prezentul cu urâciunile lui; dar tresăriam de o bucurie adâncă ori de câte ori, la geana de lumină a vreunui fapt, zăream zorile **viitorului.** Și zorile mi le arătau faptele lui Ion Brătianu, pe care, în ciuda tuturor și lovind numai în partizanii lui din cafenea, — l-am zugrăvit în figura lui Mircea, simplu, după vorbă, după port, dar îndrăzneț la faptă, simpatic mulțimii și neodihnit în afacerile mari ale țării. Rovinele pentru mine erau Plevna și luptele dela Rahova, Smârdan, Vidin.

„Caragiale : — Și așa, măi Mihaiu, te făcuși brătienist sadea.

„Eminescu : — Nu uita că tot un Brătianu a prezidat și la întregirea neamului".

...Așa dar, d. Mihalache Dragomirescu crede că, în **Scrisoarea III,** Eminescu a avut fantezia barocă, inspirația oboreană și intenția de bard de partid de-a zugrăvi pe Ion Brătianu sub trăsăturile lui Mircea cel Bătrân !...

Și d. Dragomirescu, fascinat de această descoperire, revine stăruitor asupra ei :

„Titu Maiorescu: — ...Ceeace ne farmecă (în **Scrisoarea III-a.** N. Red.) este idealul lui (al lui Eminescu. N. Red.) politic, curat, înalt, simplu și nobil, idealul politic moral, întrupat în figura lui Mircea, care are atâtea raporturi cu figura bătrânului Ion Brătianu, pe care în plutirea lui prin dumbrăvile neamului, îl vedem însoțind pe marii noștri voivozi. Căci un fel de voivod neuns a fost și el.

„Gr. Alexandrescu : — ...Cum văd azi toți sunteți brătieniști".

...Precum vedeți, e limpede: în **Scrisoarea III,** unde Eminescu vorbește de **„greco-bulgărimea"** liberală, unde face portretul lui C. A. Rosetti **„bulbucații ochi de broască",** unde — cu o rară putere de invectivă pamfletărească — zugrăvește prezentul — prezentul **creiat** de liberali — în cele mai sumbre culori, pentru ca — apoi — să opună trecutul, anul 1400, vremea lui Mircea cel Bătrân, cu boerii care scriu, din luptă, nevestelor de-acasă, — în cel mai autentic stil de **„envoi"** medieval, cavaleresc :

Grăim, doamnă, către tine

...în această minunată slăvire a trecutului dela 1400 și în această pasionată nimicire a prezentului,— d. Mihalache Dragomirescu vede... ce ? O poemă de prea mărire a lui Ion Brătianu ! Ca și când Eminescu ar fi fost un poet de club, care să făurească ode ocazionale „șefului" în nădejdea unui mandat parlamentar ! Ca și când Eminescu ar fi putut să aibă totala lipsă de simț estetic de-a scrie o alegorie pentru cine știe ce serbare a partidului, o alegorie în care „șeful" să fie înfățișat sub chipul lui Mircea cel Bătrân, iar partidul — cine știe ? — poate sub chipul unei frumoase țărăncuțe...

Și d. Dragomirescu pune toate aceste grosolane absurdități, toate aceste năzbâtii în gura lui Eminescu, Maiorescu, etc.

Știu : în politică totul e cu putință. Unul aduce partidului din care face parte inteligența lui. Altul — banii. Altul — talentul. Altul — puterea de muncă. Altul — voturile de care dispune. Se pare că d. Dragomirescu nu are nimic din toate acestea. Și atunci, d-sa aduce partidului liberal... adeziunea postumă a lui Eminescu, Maiorescu, Caragiale, etc. Aduce voturile morților. De-acum înainte, gardistul cutare va putea vota în alegeri pentru liberali cu cartea de alegător a lui Eminescu sau a lui Caragiale: Eminescu și Caragiale și Maiorescu sunt liberali, au fost liberali fără să știe și fără să bage de seamă, — până în ziua când inteligența d-lui Mihalache Dragomirescu a descoperit în **Scrisoarea III** nu o satiră împotriva liberalilor, cum credea o lume întreagă, ci... un manifest electoral liberal !

Ar fi ridicol. Dar cel ce cutează să falsifice atât de grosolan opera celui mai mare poet, e profesor universitar. Și-atunci nu mai e ridicol.

E jalnic.

Caragiale trădător !

Unde însă îndrăzneala inconștientă a d-lui Dragomirescu ia forma precisă a unei profanări, este în pasagiul atribuit lui Caragiale.

Aci, d. Dragomirescu afirma nici mai mult nici mai puțin decât că I. L. Caragiale a fost un trădător de neam și că dacă nu și-a dus trădarea până la capăt, aceasta se datorește d-lui Mihalache Dragomirescu.

Ascultați:

„Caragiale : — ...Una nu mi-o ert însă. Am fost, fără să-mi dau seama (!) un instrument de ținere în loc a avântului național. Cu discreție, **pe furiș,** dar am fost; sau, mai bine, eram să fiu. Trebuiau ținuți Ardelenii pe drumul idealismului literar și s'o lase mai domol cu politica. Proectasem să fac o revistă literară la Budapesta și că captez forțele vii ale Ardelenismului în această direcțiune. Dar n'am ajuns s'o fac : M'a mustrat conștiința. Și am văzut că ea mă mustră, dintr'o împrejurare de nimic. Mă întâlnisem în dreptul Ateneului cu **„șarpele cu ochelari",** și-i spusei că am să-i fac o destăinuire. El era director la **„Convorbirile critice",** și eu colaboram anonim la ele, îndată după răscoalele din 1907. Am vrut atunci, o clipă, să-mi deschid tot sufletul către acest amic, și l-am poftit să luăm masa împreună la **„Curcan".** Ei bine, degeaba a așteptat el destăinuirea ! N'am putut să i-o fac. Il simțeam că mă pândește. **Il simțeam că mă osândește (!)** Și simțeam că tot planul meu — care nu era al meu — se prăbușește și că nu mă lasă conștiința, tocmai **pentrucă simțeam în taină osânda lui".**

Așa dar, Caragiale se pocăește !...

El primise **„pe furiș"** misiunea de a distrage pe ardeleni dela politică. Cum ? Trebuia să le întindă o cursă: să creeze la Budapesta o revistă literară, să-i atragă pe ardeleni spre literatură și, astfel ei **„s'o lase mai domol cu politica".** Acesta era rolul infam al lui Caragiale.

Caragiale era gata să accepte acest rol, când din întâmplare întâlnește pe d. Dragomirescu în dreptul Ateneului. Il invită la masă la „Curcan". Simte **„osânda"** din ochi a d-lui Dragomirescu și, pocăit, Caragiale refuză rolul infam... Dacă n'ar fi luat masa cu d. Dragomirescu la „Curcan", Caragiale ar fi fost — azi — unul din trădătorii cauzei românești.

...Așa scrie, negru pe alb, d. Dragomirescu !

De altfel, știți de ce a făcut Caragiale politică democratică cu Take Ionescu ?

„Caragiale : — ...Am început să mă simț cetățean — și încă cetățean democrat — mai cu seamă că Berlinului, unde stam **cam pe veresie,** îi plăcea, la noi, democratismul..."

E limpede: Caragiale sta **„cam pe veresie"** la Berlin. Adică era, puțintel, întreținut de Berlin ! Și, **„fiindcă Berlinului îi plăcea democratismul"** la București, — Caragiale, care sta pe veresie la Berlin, a devenit cetățean democrat !

Pe scurt: Plătit de Berlin, Caragiale a fost democrat pentru aceasta !

...In deobște, glumeam aci pe tema prozei tâmpe a d-lui Dragomirescu. De data aceasta însă, îndrăzneala sinistrului profanator de morminte literare a depășit orice îngăduință.

TUDOR TEODORESCU BRANIȘTE

Ripostă

Ziarul „Cuvântul" se ocupă și cu literatura. Nu știam că o gazetă atât de materialistă, pusă — ca să zicem așa — pe roate de un spirit practic... își pierde din prețiosul timp și cu lucruri dezinteresate.

Sau poate „Cuvântul", — văzând marele număr de scriitori de primul ordin grupați în jurul „Adevărului Literar" și, mai ales, tirajul în creștere al acestei reviste, — s'a gândit că și literatura merită atenție.

„Cuvântul" a dat un atac împotriva „Adevărului Literar", împotriva conducătorului său și împotriva colaboratorilor.

Strategii și teoreticienii „Cuvântului", de data aceasta, au dat greș.

Pe noi nu ne înspăimântă astfel de atacuri. Ele nu ne fac nici cald, nici rece.

Și apoi: chiar dacă ne-ar costa — tot nu le-am putea respinge... fiindcă noi, niște pârliți de publiciști, nu posedăm argumentele la care-i sensibil „Cuvântul".

Deci... *à d'autres!*



Crăciunul în Bretagne

In Bretania, într'o mică biserică, harnicii pescari vin să serbeze *„Crăciunul"*, ascultând printre icoanele simple, liturghia anuală de la miezul nopții.

Afară marea mugește. Suflările vântului fac să plângă clopotul care, cenușiu vara, are fără îndoială, în noaptea aceasta, alba sa găteală de zăpadă. Marinarii nu ascultă, nu vor să știe iarna de amenințarea mării nesățioase.

E vocea orgii ce-i farmecă, altarul luminat de lumânările de ceară care îi hipnotizează. Și femeile se roagă pentru ca băeții lor plecați în depărtări să se reîntoarcă, pentru ca „terreneuvas" să-și revadă șesurile sterpe ale ținutului lor.

Poetul Brizeux a cântat acest Crăciun al Bretaniei cu tot farmecul posibil al unui poet demn de capo-d'opera sa *Marie*. El a auzit chiar din gura pescarilor cuvintele de speranță și de duioșie, strigătul iubirii care a străbătut prin veacuri:

Pace pe pământ și între oameni bună voire!

El, sub luna clară, pe drumul înghețat și pentru a întâlni la locul obișnuit pe Maria sa în văl alb, ca și Isus în iesle, a urmat deacurmezișul pustiului cortegiul pescarilor ducându-se cu un felinar în mână, la slujba de miezul nopții; și această vedenie a sărăcăcioasei biserici plină de oameni sărmani, plecându-și frunțile lor goale, această scenă de o intimitate pătrunzătoare, el a notat-o, și a notat-o plângând, căci, — în această noapte de Crăciun—în zadar caută pe fetița din Pont-Kerlo, prin mulțimea îngenunchiată. Sfârșit era visul său! Visul pentru pescarii din Armorique reîncepe în toți anii, acolo, în mica biserică, Jann și Gaud; logodnicii lui Loti, cot la cot, se roagă pentru odihna celor pe care i-au iubit, pentru sufletul celor dispăruți — și salută ieslea de pae unde copilul venit pentru a mântui pe oameni, le surâde, întinzându-le mânuțele sale mici, pline de speranță!

Speranța, întăritoarea omenirii în calea vieții.

Și toate amintirile noastre din copilărie se reîmprospătează la vederea acestui tablou al umililor. In Périgoud sau în Limousin aceiași lungă teorie a oamenilor ducându-se la liturghie, unde pe banca familiei sunt săpate numele părinților. Este acsionul care înalță Moș Crăciunul țăranului. *S'a născut copilul sfânt!*

Cântecul de naștere al aceluia care își va da viața pentru lume. E deasemenea salutul anului nou care se apropie, cu zilele mai lungi care sosesc. *„A Nataud, d'un péi de jaud..."*

La Crăciun zilele cresc *„c'un picior de cocoș"* și acest cocoș pare a cânta anul nou cu strigătul vesel al Galiei.

Crăciunul american

Prin ce diferă Crăciunul american de celelalte Crăciunuri? Oricine va răspunde fără a sta la îndoială: prin enormitate.

„Oamenii de cealaltă parte a apei" au legături de rudenie cu toate rasele pământului și pot deci să le revendice toate tradițiunile. Ei își apropie în bloc obiceiurile cele mai ciudate. Nu se îngrijesc să fie originali, dar țin să bată recordul, și ei bat recordul *Christmasului.*

Crăciunul la ei este cea mai copilărească sărbătoare. Dar Americanii au geniul disproporției, după cum dealtmintrelea au și geniul măsurii; ei măresc pe 25 Decembrie, aproape 364 zile ale anului.

Toți Anglo-Saxonii mănâncă, la masa de Crăciun, curcanul, *puddingul.* Dar un American n'admite că poți să întâlnești în altă parte de cât în America o sburătoare așa de colosală, făinuri de o calitate atât de bună, struguri atât de gustoși; am cunoscut pe unul dintre aceștia, care, găsindu-se, la această epocă a anului, rătăcit în modesta noastră Europă, se reîntoarce expres la San-Francisco, să caute materiale pentru „mincespies", „pudding" și curcanul convenabil. Verdele brad din Germania, cu merele, nucile aurite și lumânările sale, îl face să râdă cu poftă. „Ah! spun ei, e așa de mic!" Ei voesc un arbore din pădure, al cărui vârf să atingă tavanul, cu baloane de celuloid iluminate cu electricitate.

Ei atârnă pe dânsul, cum facem și noi, jucării, dar ce jucării! — deasemenea bibelouri, bijuterii, daruri de preț: căci, la ei, sărbătoarea celor mici e și sărbătoarea celor mari.

Aceasta fiind-că acolo, cei mari și cei mici au acelaș suflet, simplu și pasionat, aceiași candoare, aceiași sfințenie. Inchipuiți-vă un tablou familiar, în care mama și tata, în somptuoasele lor haine de casă, au aerul că se distrează ca și fetița și băețașul! Toți s'au sculat în zori de zi, pentru a vedea dacă sf. Nicolae, care a venit cu sania sa în timpul nopții, a vârît ceva în numeroșii ciorapi atârnați din ajun după sobă.

Copiii noștri pun pantofii lor pe sobă, dar pantofii sunt prea mici; ciorapii au o capacitate ceva mai mare. Cred chiar că copiii din America împrumută pentru circumstanță, ciorapii părinților lor. Și dacă ar avea la dispoziția lor, acești mici Guliveri, ciorapii uriașilor din Brobdingnac, probabil pe aceștia i-ar prezenta Sfântului Nicolae. Și fiți siguri că sfântul Nicolae ar găsi mijlocul să-i umple.

Sărbători etiopene

Crăciunul se așteaptă ca să fie sărbătorit pe platoul etiopian cu o devoțiune extraordinară. Intre secolul III-lea și al IV-lea Etiopia a devenit creștină. Cum credința sa cea nouă îi sosea prin Constantinopole, ea a primit cu evlavie toate riturile bizantine și le-a apropiat simplicității ei africane.

Serbarea cade în Ianuarie. Ea durează opt zile. Impăratul, Rasii, Gratmacii și Dejasmacii săi se duc la biserică în mare costum de războinici. Fără îndoială trebue să fie purtat dinaintea sa, de către un paj, scutul de piele de ipopotam, încrustat cu lame de aur sau de argint; dar asemenea se sprijină pe umărul său o carabină modernă, de obicei Lee-Metford.

Călugării și religioșii poartă de trei ori în jurul bisericii icoana sfântă, astfel ca partea de jos a icoanei să fie sărutată de credincioși. Impăratul dă cel dintâi exemplul.

Ceremonia cea mai caracteristică a Crăciunului Etiopian este o scăldare în torente și în râuri. După ce apele au fost binecuvântate și s'au aruncat într'însele flori, tinerii se aruncă în apă, goi, cufundându-se; ei își închipuiesc că reînoiesc ceremonia botezului.

Se întâmplă ca împăratul să prezideze aceste ceremonii sfinte. El apare între două din acele formidabile ospețe populare care durează de dimineața până seara și unde se ospătează, în fiecare zi, patru sau cinci mii de soldați.

Aceste ospețe sunt servite într'un vas lung cu totul în fier și ceramică — zis *„Aderas"*, care are cincizeci metri lungime și treizeci lărgime; table rotunde, una lângă alta, sunt acoperite de stofe deschise; ele se aliniază ca niște soldați.

O fanfară de instrumente de lemn — *„Mlekatele"* drepte ca trompetele din *„Aida"*, sună intrarea convivilor. Impăratul este așezat în mijlocul unei mici estrade, servit aparte, pe o masă ușoară. E dus în triumf, căci această ceremonie este fastuoasă. El simte că comunică cu armata sa. Și pentru ca să întrețină viu la acești sobri soldați respectul datorit sărbătorii Crăciunului, în cursul acestor ospețe, de trei ori, în fiecare zi, timp de câteva minute, Menelik se împodobește cu greaua și simbolica coroană imperială subt care pare cu adevărat fiul lui Melchior Magul cu figura neagră, care adusese tămâia și mirtul la leagănul copilului Isus.

Mărunte

— Zilele aceste apare de sub tiparul „Culturii Naționale" romanul d-lui Ion Minulescu „Corigent la limba română".

Politeță



— Scuză-mă, domnule... Aș putea dansa cu nevastă mea?

Fumatul oprit



— De ce nu se poate fuma aci?
— Din pricina pulberăriei...
— Bine, dar n'a fost distrusă de elozie?
— Ba da, dar avizul a rămas.

BIBLIOTECA DIMIAȚA

NOU ! No. 104

A apărut

Cine-i vinovat?

Povestire fantas
de F. DSTOIEVSKI

85 pagini. eșul 8 lei

SERGIU VORONF

Cucerirea ieții

traducere de ANA CANACHE

No. 105—106. rețul 20 lei

Nouile premii ale ziari „RADIO"

Fața de succesul înregistraul „RADIO" acordă noui premii, între cari APARATE și nenumărate piese a cărorare trece de

100.000 l

toate aparatele și piesele oferunt furnizate de uzinele „Nora-Radio" Berharlottenburg, reprezentate în București de a Jacques Pauker, din str. Smârdan No. 27

CITIȚI AMĂN
IN ZIARUL „RA" No. 14
apărut în 32 pagari
care publică azi pr cupon

HIGIENA DITARĂ
CLINICA ULTRADERNA
BUL. ELISABETA, 17 EtaASA RADIVON)
Telefon: 30

Plombe
Extracțiuni fără dure
Denturi în Aur, Platiuciuc
Diagnostic precis priografie
Deschis toua
INLESNIRI LATA

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

complet

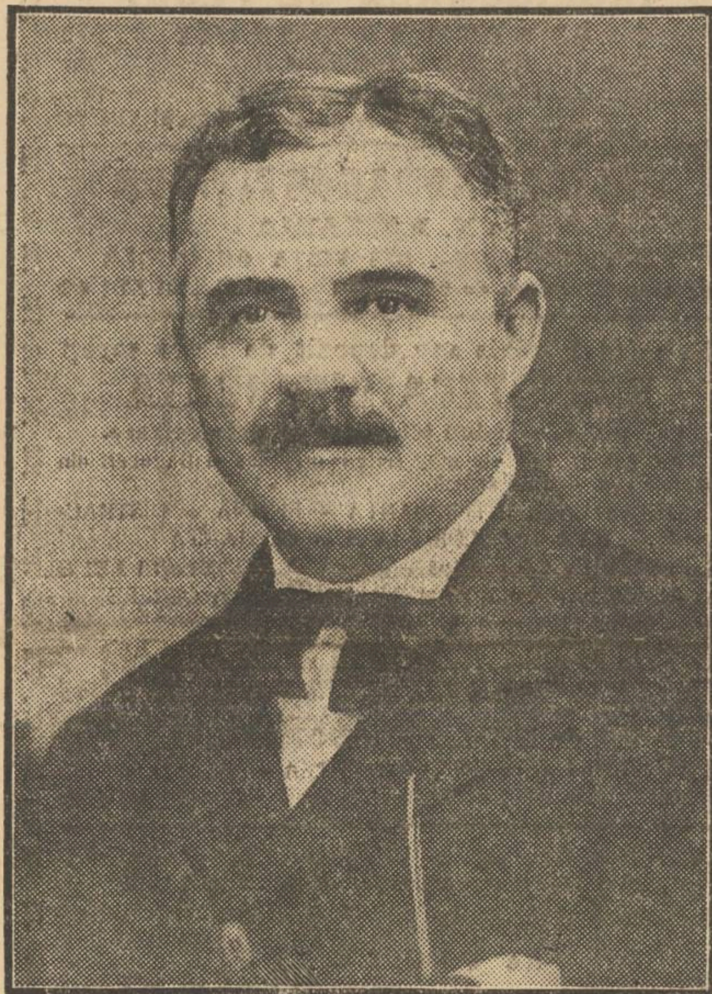
ANUL IX. — No. 421 **Număr de Anul Nou** 7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE Duminică 30 Decembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920 FONDAT IN 1893

Vioara Sfântului Vasile

La conacul nostru se adăpostea, copiii mei, un bătrân care se ivise de peste Dunăre, la moşie, pe când barba îi era neagră şi braţele tari. Ceruse de lucru şi i se dete în pază turma de vite. Sfântul Vasile, cum îşi zicea singur şi cum îl recunoscură oamenii plugului şi ai câmpiei, nu era un văcar obicinuit, căci n'a stat prea multă vreme în sarcina lui de la început, boerul având nevoie de mâinile lui destoinice pentru lucru mai darnic. Sfântul Vasile ştia o mulţime de meşteşuguri. Pipăite de el, vacile deteră de o sută de ori lapte mai mult, prisaca umplu buţi de miere, livezile scoaseră poame de se cărau cu căruţele, mere dulci şi neviermănoase. Incepură să se îndoiască numărul viţeilor şi gloata porcilor botoşi, mărunţi ca nişte şobolani cu chica ridicată şi cu râtul vârât în ugerii scroafelor pline. Dimpotrivă, omizile se stârpiră din toţi pomii de jur împrejur, pieriră ploşniţele, muştele şi gândacii. Cât priveşte nevăstuicile şi şerpii blânzi, ai staulelor, aceste lighioane singuratice se ţineau după el, adăpate cu laptele pe care li-l păstra Sfântul Vasile în ciubere.



T. Arghezi

Lucrul cel mai ciudat fusese că de la venirea lui în partea locului, găinile se puseră pe ouat, necontenit nebuneşte: ziua şi oul, de-alungul anului întreg. Dar florile! felurile de flori răsărite pe toate pământurile şi potecile, veneau par'că la o binecuvântare, din toate părţile lumii, cele din ţările fierbinţi alături cu cele din ţările răcoroase, buruienile cu mirodenii şi leacuri, spirtoase, uleioase şi cu mâzgă acrişoară. Mătrăgune cu foaia de sticlă şi ţeline cu miros de enuperi, coacăze amare, agreşe plumburii, măceşi cu hapuri de friguri în gămăliile lor. Nu se mai cunoscu boală nici la oameni nici la dobitoace, după venirea Sfântului Vasile.

El mai ştia să cheme vulturii, fluierând în senin cu înţeles şi dându-le, împotriva deprinderii lor de-a se hrăni cu sânge, spice din mână, pe care sihaştrii aerului iute, le mâncau. Ştia să urzească scoarţe şi să coasă păienjenişuri de arnici pe păienjenişuri de borangic şi mai ştia să facă pantofi cu tocul sprinten şi cu papucul încărcat de cusături pentru fetele frumoase de la horă. Dar ce ştia el mai afurisit de cât toate, era să-şi mâne arcuşul pe vioară. Din neamul lui cel depărtat şi neştiut, el sosise în traistă cu o lipie şi cu o vioară şi intarea lui pe Argeş s'a făcut la cântecul ei, în graiul căreia, când sfinţit şi când blestemat, se înfăşurau suspinele suferinţii cu văpăile unei dogori neînchipuite. Inmuind inimile şi plecând capetele ascultătoare, Sfântul Vasile a trecut din sat în sat până'n livezile noastre, păscute de tauri cu clopote de aramă la grumaz. Şi i-au ascultat şi taurii vioara, ridicând coarnele peste zare şi încremenind, înjunghiaţi ca de dragoste sau de rugăciune, cu ochii în scăpărarea cerului albastră.

Duminica, Sfântul Vasile făcea lăute, flaute şi fluere şi cobze pentru copiii din sat, care înconjurându-l cu oile, cu gâştele şi curcanii lor, învăţau de la el cum să-şi puie degetele pe ţevile cântăreţe şi să şi-le schimbe ca să facă din tăcere, suflându-le vânt, doine şi plângeri. Dacă se înmulţiră roadele câmpiilor şi grădinilor, de printre ele se înmulţiră şi cântecele, şi toată ţara dimprejurul conacului şi al moşiei, cânta ca o ciocârlie, îmbunând oamenii, înviorând vocile şi înlesnind belşugul vieţii întregi, care se desfată la cântec.

Aşa că toată lumea îi era datoare câte ceva Sfântului Vasile, când îmbătrânise, tot singuratic şi tot liniştit. Implinind o sută şi treizeci şi cinci de ani, Sfântul Vasile nu mai făcu nimic decât să cutreere păşunile şi verdeaţa îmbrăcat în odăjdii de fir, pe care nimeni nu i le ştiuse până atunci. El purta mânicere de argint strânse la încheetura mânei, o poală de aur care-i curgea de la umeri până la pământ şi o căciulă de cleştar. Il cunoşteau cirezile, care întindeau mugete în urma lui, îl cunoşteau ciobanii care cântau acum printre oi şi capre cu uneltele lui, îl cunoşteau şi pădurile care îşi apropiau ramurile şi trunchiurile ca să se frece de trecerea lui prin ele. Şi peste tot unde punea piciorul, par'că ar fi pus un sac găurit, din care rămâneau pe loc muşuroaie de muşeţel, ca nişte pumni de aur. Se adăpau cu Sfântul Vasile ierburile prin garoafe mici şi gâzele, ca de o rouă. De bucurie, cădeau pe fir, ca nişte raze, păiajeni groşi cu spinarea păroasă şi-l aşteptau să vie, descurcat din mărăcinii care-l opreau să-l desmierde. Stoluri de păsări mărunte cu guşa ca gălbenuşul şi cu vopseli cărămizii dedesuptul ochilor, îşi deschideau şi închideau aripile în cărarea lui, clipind din zboruri repezi, neaşteptate. Veveriţele care fug la apropierea omului întâmpinau pe Sfântul Vasile şi-l ciuguleau de cureaua încălţămintei. Ce să vă mai spui? totul apucase năravuri noi şi nu se mai ştia nimic din vechile timpuri grele. Iar în casa noastră a intrat un cârd de copii, fete şi băieţi, câte doi trei pe an, gemeni şi semeţi de ni se umplu curtea de surori şi fraţi, care toţi au cântat pe viorile Sfântului Vasile.

Totul merse aşa până 'n noaptea chiar de Sfântul Vasile, care mijeşte către ziua Anului Nou. Se iscară în timpul nopţii câteva vânturi care bătură tărâmul ca nişte maiuri de fier purtate din ceruri în pământ. Şi vânturile, al cărora hohot de prăpastii mugitoare învăluiau satele noastre, veniră cu răsturnări de zăpezi, cu o ninsoare mare cât foile de lipan, cu şuiere de bice cât lumea şi cu trâmbiţări de apoi. Sfântul Vasile dete jos din cui scripca, o puse pe umăr sprijinită dedesubtul urechii şi se întrecu, strivindu-i strunele pe subt arcuş, cu vifornița, cu vijelia şi cu prăpastia biruitoare. Vânturile se răzvrătiră, iureşul furtunilor de zăpadă îl ocoli ca să-l doboare, diavolia fermecată a vremii îi stete câtva împotrivă, până ce Sfântul Vasile răzbi cu vioara lui tunetul şi năprazna şi ieşi încovoiat pe vioară la drumul mare, şerpuindu-se după cântec, pitindu-se, ridicându-se, întinzându-se curmeziş, dându-se înapoi pe spate, pe când barba lui flutura ca steagurile albe. Vânturile fură prinse în cântecul lui, jucară după vioară, în valuri, ca nişte femei din vechime înveştmântate în mantale de nea, cu chiciură pe margini, şi Sfântul Vasile stăpânindu-le ieşi cu vânturile, cu ninsorile, cu negurile şi cu luminişurile, în mijlocul lor din sat, trecu râul cu ele, ascultătoare şi dănţuind, pe lângă biserică, trecu pe lângă moară, şi se duse în horă de cântec până nu se mai văzu.

Şi dus a fost, copiii mei...

T. ARGHEZI

Destin

Azi mi-a cântat în suflet primăvara
Şi-a aninat petale moi de vis
Pe ape şi pe ramuri de cais...
Azi — călător trudit — îmi las povara
De gânduri, ca s'ascult cum urcă lin
Torentul vieţii 'n lujerul de crin.

Prin negurile ochilor închişi
Trec clipele cu aripi aurite,
Şi'nfiorări, ca'n parcuri părăsite
Pe unde vântu'-a scuturat narcişi...

Pe rând, trec amintiri, fără să pregete...
Vreau să le prind şi-mi scapă printre degete.
Dar glas de toacă 'n depărtări mă chiamă...
Ah! tot ce-a fost: lumini, petale, cânturi,

Se risipesc în cele patru vânturi...
Plec iar la drum... Şi pasu-mi se destramă
Pe drumul prăfuit ce'n zări se-ascunde...
Dar unde mă tot duce pasul?... Unde?

Decor provincial

Amurgul, scuturat de friguri şi sfios
S'a cuibărit prin parcul târgului şi'n case.
Doi inşi, în cafenea, prin geamul neguros,
Privesc spre birtul cinema cu-obloane trase.

Aceiaş toamnă ca în fiecare an,
De-alungul uliţei cu şanţuri şi podeţe,
Desgroapă frunze putrezite de castan
Şi le aruncă — vestitoare — prin ostreţe.

De undeva răsună-un pian dezacordat...
O birje trece cu un călător spre gară.
O mână albă şi un stor au fluturat
Şi poate-a fluturat un vis născut în vară.

In urmă nor de praf în golul cenuşiu...
Pieri romanţa ca o frunză 'n vijelie.
O frunte s'a lipit de geam ca de-un sicriu.
Vai, strada e atât de tristă şi pustie!

M. D. IOANID



ÎNTRE PĂPUŞI

de OTILIA CAZIMIR

Când au ieşit dela teatru, ningea. In lumină ningea vesel, cu fulgi rumeni şi sclipitori. Incolo, peste grădini, ningea albastru, potolit.

Tasi Arghiropol s'a oprit sub un bec să-şi încheie mănuşile. Lia, nevasta lui, a ridicat spre cer ochii verzui şi transparenţi ca două acadele de mintă.

— Ninge!... Mergem acasă pe jos, — vreţi?

Pe Lia o chema Leliana, — nume poetic, potrivit pentru o femeie înaltă care s'ar mişca lent şi unduitor. Ea însă şi-a ales alt nume, mai pe potriva ei, încă de pe vremea când abia învăţa să vorbească. Şi-a zis Lia, — nume limpede, mic şi fără importanţă.

Cu spatele spre vânt, Matei Şterian îşi aprindea ţigarea. Ţinea chibritul în pumnii închişi, ca într'o lanternă. Lanterna lumina un chip lungit, cu obrajii concavi, cu ochii înguşti ca două linioare.

Nuşca râse. Când era mică, desena cu creionul deacurmezişul batistei un chip omenesc simplificat: ovalul feţei, un unghiu în locul nasului, un **o** drept, gură şi două bombite în loc de ochi. Pe urmă întindea batista de colţuri, piezîş. Desenul căpăta viaţă şi expresie: era „domnul cel slab" sau „domnul cel gras", după cum era tras în lung ori în lat. Cine făcuse acum, în glumă, din chipul lui Matei pe „domnul cel slab"?

— Ai zis ceva, Nuşca?

Chibritul se stinsese. Matei îşi recăpătase chipul de toate zilele şi, la colţul stâng al gurii, zâmbetul ascuţit care-i corecta regularitatea puţin monotonă a trăsăturilor.

— Nu, Matei, nimic...

Au plecat. Tasi mergea înainte cu Lia. Glasul Liei se auzea uşurel, — game de sunete scurte şi limpezi, fără rezonanţă şi aproape fără timbru, ca notele pianului cu clape de metal pe care cântă, cu ciocănele de lemn, copiii.

Nuşca şi Matei au rămas în urmă. Nu ştiau încotro se duc, — şi le era tot una. Mergeau umăr lângă umăr potrivindu-şi paşii cu seriozitate. Aveau impresia că merg pentru întâia oară pe drumuri neumblate, că-s singuri şi că'n ei totul e proaspăt şi alb ca omătul abia nins.

— Ai lipsit, Matei...

— D-• am fost la Bucureşti pentru procesul cela... Şi la întoarcere... — să-ţi spun? — **m'am oprit un ceas** în oraşul tău, Nuşca. Aş fi vrut să vorbesc cu doamna Codreanu... Şi închipueşte-ţi că nimeni n'a ştiut să-mi spue pe ce stradă şade...

Când vorbeau îşi spuneau aşa de des „tu" şi pe nume, încât se cunoştea că nu-şi spun de multă vreme, — că jucăria e nouă.

Nuşca a răspuns repede, nemulţumită parcă:

— Pe mama n'o mai chiamă Codreanu. E măritată cu doctorul Damian. Tata e... tata era profesor de franceză...

Au trecut, prin ninsoarea legănată, dealungul unei străzi cu lumină multă. Au luat-o apoi pe ulicioare cu case scunde şi adormite. Vântul se înteţise. Omătul se aşeza peste acoperişuri în falduri subţiri şi se spulbera din marginea streşinilor în colb de sticlă.

La un colţ de stradă, Lia s'a oprit.

— Mi-e foame. Unde mâncăm ceva?

In faţa lor sticlea, rumen, geamul zaharisit al unui restaurant. Pe firma dedeasupra uşii, două dihănii înţepenite pe picioare întindeau, ca pe o pradă, literele roşii: **La ursu alb.** Iar dedesubt, un cap de sălbătăciune despărţea în două cu gura lui cruntă un nume din care parcă înghiţise bucăţica dela mijloc: **I. Golden-berg.**

Lia s'a înfipt în prag:

— Intrăm aici.

Tasi a mormăit, indignat:

— Vai, Lia! Ce-o să zică lumea?

Lia a ridicat, impertinent, nasul mic înroşit de frig:

— Lumea? Care lume? Unde vezi tu lume? Şi pe urmă,— puţin îmi pasă. N'aveţi decât să rămâneţi afară. Mie mi-e foame. Eu intru.

Tasi a ridicat din umeri, îngăduitor:

— **Quel enfant tu fais, Lia!**

Şi a intrat.

Un clopoţel a ţârâit deasupra uşii. De după tejghea s'a repezit, trezit din somn, un băiat. S'a uitat împrejur cu ochi albaştri ca ai pisoilor cruzi, şi-a îndreptat peste pieptarul unsuros o cravată imaginară şi-a întrebat pe două tonuri descendente, foarte depărtate:

— Ha-a?...

Apoi, desmeticit, a întins o hârtie albă pe mesuţa de lângă sobă, a adus pâne de secară presărată cu seminciore negre şi cutii de sardele cu untdelemnul sleit şi a pus pe masă păhăruţele de vin, ţinându-le delicat pe dinăuntru cu degete roşii şi grase ca nişte cremvurşti.

Cu paltonul între umere, cu coatele pe masă, Lia mânca repede şi lacom, ca un băeţandru hămesit. Tasi părea încântat:

— Ia uitaţi-vă la Lia cum a prins de repede... culoarea locală! **C'est un vrai Caméléon!**

Apoi a scos din vestă o oglingioară şi a început să-şi cerceteze cu deamăruntul părul neted, puţin cenuşiu, spre tâmple şi obrazul crestat de dungulițe fine, aproape invizibile. Şi-a destins şi şi-a încruntat de câteva ori sprâncenele, până când i s'a părut că figura lui şi-a găsit, însfârşit, expresia favorită, — cea mai incoloră dintre toate.

Nuşca şi Matei s'au aşezat la aceeaşi margine de masă, pe scaune scunde, fără spătar. Şi amândoi încercau să ascundă, neîndemânateci, un zâmbet de complicitate, ca doi copii care-au făcut o poznă şi se tem să nu se dea de gol. Nuşca îşi privea, atentă, mâinile aşezate cuminţi pe masă. Şi când ridica ochii lungi, puţin traşi spre tâmple în cafeniul lor transparent lumina punea doi solzi aurii de **mica.**

Din odăiţa de alături venea mirosul gras şi fierbinte pe care-l aruncă în stradă, iarna, învăluit în aburi leşietici, uşile brusc deschise ale birturilor. Şi afară viscolul cânta subţirel pe sub ferestre.

Ca să înobileze puţin atmosfera vulgară a birtului, Tasi începu să povestească. Făcuse ochii mici şi vorbea din gât, zâmbindu-şi subtil sie însuşi.

— La Paris, într'un local ca ăsta, poţi face cel puţin descoperiri interesante. Aveam un prieten, Robert Morel, — un băiat adorabil. Şi bogat!... Avea fabrică de nu ştiu ce, proprietăţi... Ei bine, băiatul ăsta inteligent şi fin şi-a încurcat viaţa cu o... cum să spun? Ca Baudelaire, **quoi!** Cu o mulatră, o femeie **couleur noisette,** fata unui negru văxuitor de ghete ş'a unei bucătărese beţive. O cunoscuse într'un cabaret sordid din Mont-Martre. Nostimă, **ma foi!** Mică şi subţire ca un băeţel, c'un căpşor cât pumnul. Ş'o faţă expresivă, cu gura pân'la urechi, şi ochi violeţi şi sprâncenele ca aţa...

Din întunericul odăiţei de alături s'au ivit întâi două picioare subţiri, cu câte un bocanc uriaş în vârf la fiecare. S'un omuleţ smolit, cu o scripcă subsoară, veni, călcând elastic, ca pe teluri.

Băiatul se repezi, proptindu-i mâna în piept:

— Lasă, domnule Haidabur, zău lasă... că-i târziu de-acu...

Dar domnul Haidabur şi-a boţit obrazul de tuciu, cu un aer de demnitate ofensată, şi a zvârlit băiatului o privire albă şi dispreţuitoare.

Lia a strigat, ascuţit:

— Lasă-l să cânte!

Băiatul s'a tras la o parte, cu palmele desfăcute în dreptul umerilor, ca să arate că se leapădă de orice răspundere. Iar oaspetele de culoarea nopţii s'a proptit bine în bocanci, a ciupit coardele, a hârîit puţin din piept cum fac ceasornicele vechi înainte de a bate şi a început jovial, arătându-şi până'n omuşor interiorul gurii vinete ca la cânii cei cu nărav:

Lumea zice că sunt beat,
Da' eu sunt amorezat,
Sunt amorezat lulea
De nevasta altuia...

După fiecare vers, cântecul se poticnea într'un refren scurt, pe care domnul Haidabur îl sublinia lăsându-se din genunchi.

Cu coatele pe masă, cu degetele în păr, Lia râdea tare şi descusut. Tasi stătea grav în capul mesei, de parcă prezida un consiliu al băncii **Arghiropol et Comp.** Pe carnetul lui Matei, Nuşca schiţa în linii nervoase silueta domnului Haidabur.

S'atunci, un fir de aer îngheţat s'a strecurat în încăperea caldă. Domnul Haidabur şi-a înghiţit refrenul holbând spre intrare ochi miraţi. Uşa se deschidea atât de timid, încât clopoţelul de deasupra se legăna abia, fără să sune.

— **Aa... l'on s'amuse ici!...**

Noul sosit era un bătrânel cu trăsături subţiri, cu părul alb buclat sub pălăria ninsă. Paltonul cu gulerul de blană ros era descheiat, cămaşa boţită, cravata înnodată strâmb. Bătrânul clipi mărunt, netezindu-şi bărbuţa cu degete fine şi tremurătoare. Apoi îşi scoase pălăria cu un gest cavaleresc, larg şi demodat:

— **Bon amusement, jeunesse!**

Făcu un pas şovăitor spre masă. Băiatul se apropie de el politicos:

— Cucoane Iliucă, mă rog matale... E târziu, cucoane Iliucă...

Bătrânul îşi scutura cu dosul palmei ninsoarea de pe pălărie.

— **Eh bien, quoi?...** E târziu, admit. Dar eu vreau un cognac, **rien qu'un cognac... un tout petit cognac...**

Glasul băiatului tresări, plângător:

— Ai băut destul, cucoane Iliucă, lasă... mă rog matale...

Bătrânul se încruntă:

— Adică... cum vine asta, tinere? Pretinzi dumneata că's beat?...

Ingână încetişor, cu glas puţin şi uzat:

— **Lumea 'ice că sunt beat...**

Pe urmă râse blând cu un aer de timiditate puerilă.

Lia şopti, înveselită:

— Invită-l la masă, Tasi. Te rog... **Il est si drôle!** Ce motiv interesant pentru pictoriţa noastră! Nu-i aşa, Nuşca?

Nuşca se ridicase, dreaptă. Obrazul îi era alb şi împietrit. Işi strângea haina pe trup fără să-i nimerească încheietorile. Vorbi cu glas şuerat şi rar:

— Lăsaţi-l... E tata.

Matei îşi luase paltonul. Dar Nuşca îl opri cu un gest, fără să-l privească în faţă:

— Nu, Matei, te rog... E inutil.

Şi luând pe bătrân de braţ, a ieşit cu el în noapte. In urma lor uşa s'a închis singură şi clopoţelul s'a zbătut multă vreme deasupra, speriat.

* * *

Au ajuns. In ograda mică se clătina, singur în noapte, un copăcel stângaci şi strâmb. Părea că nu ştie cum să-şi ţie crengile şi cum să se tragă mai la o parte, umilit, ca să nu supere pe nimeni.

— Iar te-ai mutat, tată?

— Iar... zicea că hodorogesc noaptea... Calomnii, fe-

(Continuarea în pag. II-a)

tito. Cu calomniile m'au scos din învăţământ, din pricina calomniilor pierd cele mai bune lecţii... Eh!

Cheea a scrâşnit în uşă. Un chibrit a pâlpâit în întunericul căldut. Bătrânul a aprins lampa cu abajur de jurnal şi s'a aşezat pe marginea patului, cu pălăria pe cap. Părea ostenit, dar treaz.

Pe lavoarul ruginit, între cana ştirbă şi prosopul făcut ghem, un buchet de negară îşi înălţa dintr'o căniţă albastră, fumul gălbui. Pe patul de tablă, cu medalioane pe care două cucoane în malacof se băteau cu omăt în atitudini graţioase şi învechite, aşternutul era răscolit sub cuvertură. Pe masa de lângă pat, lângă lampă, un jurnal desfăcut c'un rest de pâne, cu pieliţe de salam ş'un păhărel. Alături, maşina de spirt, un ibric smolit, o scrumieră plină şi o foaie de caet pe care era scrisă, ca o poezie, conjugarea verbului **aimer.** Pereţii pătaţi purtau, în rame colbăite şi sub sticle afumate, tablouri colective de familie, miri şi mirese cu zâmbete convenţionale, cromolitografii colorate violent, cu scene crunte de vânătoare şi cu şarje de cavalerie.

Si peste odaia ostilă stăruia un aer de vechime, colb nescuturat de cine ştie când, miros de mucegai, de spirt denaturat şi de fum de tutun, răcit.

Bătrânul a suspinat, apoi a chemat încetişor:

— Nuşca...

— Ce este, tată?

— Nuşca... eşti supărată tare?

Nuşca s'a aşezat lângă el pe pat. Era aşa de firav şi de umilit!

— Nu. tată... lasă...

Cuvertura se dăduse la o parte şi arăta un colţ de pernă cu faţa gălbuie, o margine de plapomă distrămată. Bătrânul trase repede învelitoarea la loc şi se uită la Nuşca. Dar ea avusese vreme să se uite în altă parte.

— Inţelegi, fetiţo, nu puteam să-mi închipui că am să te găsesc pe tine acolo... De unde puteam eu să ştiu?...

Au tăcut o vreme. Pe urmă Nuşca a întrebat:

— Pe avocatul Sterian îl cunoşti?

— Avocatul Sterian? Nu... Care era din doi?

Şi repede, fără să aştepte răspuns, râse copilăreşte:

— Inţeleg. Cel tânăr şi brun, — nu-i aşa? Că doar nu era să te uiţi tu la manechinul cela din capul mesei... Ce tip! Une vraie marionette. Mititica ceia blondă e nevastă-sa? Nostimă... Dar n'are aface cu tine, Nuşca tatei...

Işi apropie mâna de mâna ei, mângâindu-i-o fără să i-o atingă:

— Va-să-zică, avocatul Sterian?... Hm... Mă bucur, fetiţo, mă bucur...

Nuşca îşi feri ochii. Inconştienţa bătrânului o irita. Răspunse cu ciudă, apăsat:

— Nu te bucura degeaba, tată. S'a isprăvit. După întâmplarea din seara asta, înţelegi... mi-ar fi prea ruşine...

Bătrânul păru că nu pricepe dintr'odată. Stătea nedumerit, cu palmele strânse între genunchi, cu privirea şovăitoare. Pe urmă se ridică, puţin teatral şi vorbi, însăilând gesturi prea largi, nepotrivite cu făptura şi cu glasul lui:

— Inţeleg, da... Dar nu te teme, fetiţo, am să repar, ai să vezi tu. Ştiu ce-mi rămâne de făcut. Eu n'am stat niciodată în calea nimănui, — tu poate nu ştii... Când Eliza... când mama ta a vrut să plece, — a plecat. Ş'acuma, când mi-a scris — vrei să vezi scrisoarea? — când mi-a scris să te evit, pentru binele tău, — mi-am călcat pe inimă şi te-am evitat. Ţi-am spus că plec la Bucureşti şi m'am mutat... Nu te-am văzut de trei luni— trei luni şi patru zile, exact. Am băut ceva mai mult în vremea asta, dar ce-are aface?... Nu fii tristă, lasă... Iţi dau cuvântul meu c'am să repar. Acuma, haidem, că-i târziu. Te duc eu până acasă, — cum ai să umbli singurică pe străzi, la ora asta? Inchele-te bine la gât, să nu răceşti. Aşa. Unde ţi-s mănuşile? Şi fii fără grijă, ştiu eu ce-mi rămâne de făcut. Toate au să fie cum au fost, ai să vezi... Mă laşi să te sărut? Ca atunci când erai mică?... **Merci,** Nuşca tatei...

* * *

A doua zi, Nuşca s'a trezit fără nici un gând. Nu era ea. Nu era nimeni. In aşternutul călduţ, trupul ei n'avea, pentru ea, nici formă, nici greutate, nici nume. A deschis puţin ochii. In odaie era încă întuneric. Numai pe şevaletul de lângă fereastră se lămurea abia un chip cunoscut: portretul lui Matei. Ii zâmbi, ca'n fiecare dimineaţă — şi îşi aduse aminte. Gândurile risipite i se adunară într'unul singur, ascuţit şi dureros: ce înţelegea bătrânul să facă? Dece hotărîri era în stare mintea lui cu salturi neprevăzute şi absurde?

— Doamne, numai asta nu, numai asta nu!

S'a îmbrăcat pe întuneric, dibuindu-şi hainele la întâmplare şi a ieşit. Pe sală, servitoarea gazdei, o fetişoară bălaie şi totdeauna speriată, sufla în foc. A deschis gura să întrebe ceva, dar n'a avut când. Nuşca era în stradă.

Peste oraş stăruia încă fumul nopţii. Nu mai ningea. In puful înfoiat al omătului nu se vedea nici o urmă. La un colţ de stradă, un trecător s'a oprit, s'a uitat în ochii Nuşcăi şi şi-a dres glasul.

A ajuns. La geam, storul era coborît. Inăuntru, lampa aprinsă. Cu mâna pe uşă, Nuşca a ezitat. De peste drum de la crâşma cu geamurile vinete, venea mormăit surd de ghitară.

Uşa era descuiată. In odaie, toate erau aşa cum le lăsase. Patul rămăsese nedesfăcut. Doar jurnalul de pe masă era mototolit şi aruncat peste lemnele de lângă sobă. In locul lui, subt lampă, un plic şi o hârtie. Condeiul rămăsese uitat în sticla cu cerneală. Pe plic, scrisă tremurat, subţire, cu litere colţuroase ca nişte minuscule figuri geometrice, o adresă: **Pentru logodnicul fetei mele. Şi,** sus, pe foaia albă, un cuvânt, unul singur: **Tinere...**

Nuşca a tresărit. A simţit cum se strecoară pe lângă ea ceva rece. Pe uşa uitată deschisă intra vântul. Nuşca a ieşit în prag. Pe omăt, printre urmele paşilor ei, se lămureau urme proaspete de galoşi: cineva ieşise pe poartă, cu puţin înainte, în mers nesigur şi inegal...

Nuşca s'a clătinat, fără să cadă, ca păpuşile de celuloid cu plumb în picioare. Chemă, rătăcită, cu ochii aburiţi:

— Tată... tată...

S'atunci, in răstimpul cât s'a deschis şi s'a închis uşa crâşmei de peste drum ca să iasă un hornar c'o pâne subsuoară, — a ajuns până la ea glas cunoscut, puţintel şi uzat:

Lumea 'ice că sunt beat...

Pe urmă nu s'a mai auzit decât bombănitul înfundat al ghitarei, ca un bondar captiv care s'ar izbi cu capul de geamuri, mânios.

OTILIA CAZIMIR

GIOVANNI PAPINI

LEMNARUL

Dar nu sunase încă pentru Isus ceasul adevăratei sale descătuşeri. Glasul lui Ioan nu se auzise, aşa că porni iar pe căile Nazaretului cu tatăl şi cu mama sa, spre a se întoarce 'n dughiana lui Iosif, să-i ajute la treabă.

Isus n'a umblat la şcoala Scribilor, ori a Grecilor. Dar dascălii nu i-au lipsit; ştie de învăţul a trei, mai luminaţi ca învăţaţii: Munca, Lumea şi Cartea.

Să nu uităm cumva că Isus a fost Meşteşugar, copilul de suflet al unui Meşteşugar; nici s'ascundem că s'a născut Sărac, printre oameni ce munceau cu Mâinile lor, care-şi câştigau pâinea cu truda Mâinilor, că Isus şi-a câştigat pâinea cea de toate zilele, mai înainte de-a le împărtăşi oamenilor Marea Veste, cu truda Mâinilor sale. Acele Mâini care i-au blagoslovit pe cei săraci cu duhul, care i-au vindecat pe leproşi, care-au dat lumină orbilor, care-au înviat morţii, acele Mâini străpunse la urmă de piroane pe cruce, erau Mâini scăldate'n sudoarea muncii. Mâini care-au simţit amorţeala muncii, Mâini bătătorite de muncă, Mâini care bătuseră cuie în lemn: Mâini de meşteşugar.

Isus a fost Meşteşugar întru cele pământene, mai înainte de-a fi Făuritor de Suflete; a fost Sărac, mai înainte să-i cheme pe Calici la ospăţul Impărăţiei sale. Nu s'a născut printre avuţi, într'o casă bogată, într'un pat aşternut cu puf şi purpură. Coborîtor dintr'un Rege, trăeşte în dugheana unui Lemnar; fiu al lui Dumnezeu, s'a născut într'un Staul. Nu face parte din tagma celor Mari, din aristocraţia Războinicilor şi a Bogătaşilor, din sinedriul Preoţilor. Se naşte pe treapta cea mai de jos a poporului de rând — printre săraci. Când nu va mai fi muncitor cu braţul ci duhovnicesc, va coborî şi mai jos în ochii celor sus-puşi; îşi va căta prietenii în acea plebe nemernică, mai pre-jos decât plebea. In aşteptarea zilei în care Isus, mai înainte să coboare în Iadul Morţilor va coborî în Iadul celor Vii, în alcătuirea tagmelor în care 's împărţiţi muritorii de când lumea, Isus nu-i decât un biet meşteşugar.

Meseria lui Isus e una din cele patru meserii mai vechi şi mai sfinte. Dintre îndeletnicirile de rând, aceea a Ţăranului, a Zidarului, a Fierarului şi a Lemnarului, sunt cele mai adânc legate de viaţa omului, cele mai nevinovate şi mai cucernice. Războinicul se schimbă 'n Prădător, Corăbierul în Pirat, Neguţătorul în Vânturălume. Pe câtă vreme Ţăranul, Zidarul, Fierarul şi Lemnarul nu trădează, nu pot trăda, nu se păcătoşesc. Mânuesc lucrurile cele mai de rând, pe care sunt ţinuţi să le preschimbe, în văzul lumii, întru obştească folosinţă, în alte lucruri neascunse, trainice, adevărate, nemăsluite. Ţăranul sparge brazda şi scoate din ea pâinea, pe care-o mânâncă sfântul în scorbora lui caşi ucigaşul în ocnă; Zidarul ciopleşte piatra şi înalţă casa, casa săracului, casa regelui, casa lui Dumnezeu; Fierarul înroşeşte şi îndoaie fierul ca să-i dea ostaşului paloş, ţăranului plug, dulgherului maiu; Lemnarul taie şi prinde în cuie scândura, ca să facă uşa ce apără casa de tâlhari şi patul în care vor muri hoţii ca şi cei cu suflet curat.

Aceste lucruri de rând, la îndemâna oricui, atâta de îndemână şi proaste că nu le mai vedem, ci trec nebăgate 'n seamă pe sub ochii noştri deprinşi cu minuni mai nevăzute, sunt cele mai umile născociri ale omului, dar mai minunate şi mai de folos ca toate celelalte născociri pe urmă.

Isus Lemnarul îşi petrecu tinereţea în mijlocul lor, le făuri cu mâna lui; iar prin mijlocirea celor făurite cu mâna lui, se'mprieteni dintru'ntâi cu viaţa cea mai tăinuită şi mai sfântă a oamenilor: cu viaţa casei. Făcu masa, la care nespusă-i desfătarea să stai cu prietenii, chiar de se află printre ei vre-un trădător; patul, în care tresare omul pentru cea dintâi şi cea de pe urmă oară; lada, în care'şi închide ţăranca sărmanele-i zdrenţe, pestelca şi broboada de zile mari, şi zestrea cămăşilor albe, cu grijă călcate; căpisteria'n care sporeşte făina şi-o creşte plămada până ce-i gata de dat la cuptor; scaunul, pe care moşnegii, seara, stau în jurul focului, să vorbească de tinereţea ce nu se mai poate întoarce. Deseori Isus, în vreme ce şuviţele străvezii şi uşoare se încreţeau sub buza rindelii, iar rugumătura ploua pe jos în cadenţa muşcătoare a pilei, se va fi gândit la făgăduelile Tatălui său, la proorocirile Proorocilor, la truda ce-l aştepta şi la care n'avea să mai aibă nevoe de scânduri şi de leaţuri, ci de suflete şi adevăr.

Meseria-l învăţă că a trăi, înseamnă a preschimba tot ce-i mort şi netrebuitor în fapte vii şi folositoare; că lucrul cel mai josnic, mai dispreţuit şi mai călcat în picioare, se poate schimba'n lucru de preţ, apropiat, cu care să se ajute oamenii; că, în sfârşit, pentru a putea mântui, va să prefaci; că precum poţi scoate din trunchiul răsucit şi cioturos de măslin patul copilului şi al miresii, poţi făuri din argintarul cel mai păcătos şi din cea mai nemernică desfrânată, doi locuitori ai Impărăţiei din Ceruri.

(Trad. de ALEX. MARCU)

BIBLIOTECA DIMINEAŢA

NOU! No. 104

A apărut

Cine-i vinovat?

Povestire fantastică

de F. DOSTOIEVSKI

85 pagini. Preţul 8 lei

SERGIU VORONOFF

Cucerirea Vieţii

traducere de ANA CANARACHE

No. 105—106. Preţul 20 lei

Proteza „Dentară"

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE

în continuă funcţiune

dela 8 dimineaţa până

la 8 seara fără întrerupere

Lucrări de precizie în

AUR, PLATINĂ, CAUCIUC

PLOMBE de tot felul

Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

HRĂNIŢI COPII CU ALIMENTELE

„ALLENBURYS"

BANDA FLĂMÂNDĂ

PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE:

„ALLENBURYS"

BANDA VESELĂ

CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT

„ALLENBURYS"

Cereţi broşura: ALIMENTAREA COPIILOR CU ALIMENTELE ENGLEZEŞTI „ALLENBURYS"

Se trimite gratis

DE VÂNZARE LA FARMRMACII ŞI DROGHERII

Se trimite mamelor, nurselor şi moaşelor mostre gratuite

A se indica vârsta copilului

DOMNILOR MEDICI şi CLINICELOR DE COPII SE TRIMITE LA CERERE MOSTRE şi LITERATURA STIINŢIFICĂ

Reprezentant: S. N. Iancovici Bucureşti I Str. Academiei 6

PENTRU

SĂRBĂTORI

Cel mai folositor dar este o carte!

O CALATORIE în LUMEA BASMELOR

— MINUNATE POVESTIRI —

de SELMA LAGERLOFF

200 pagini mari ilustrate în culori

Preţul LEI 80

HAPLEA LA BUCUREŞTI

PĂŢANII ŞI NĂZDRĂVĂNII

de MOŞ NAE

Preţul LEI 60

COMOARA CU POVEŞTI

de ALI-BABA

Cele mai frumoase poveşti alese dela diferite popoare

— MINUNATE ILUSTRAŢIUNI —

Preţul LEI 80

EVREICA

ŞI ALTE POVESTIRI

de ANDERSEN

traduse de N. BATZARIA

Preţul LEI 30

INCHISOAREA DE FLORI

ŞI ALTE POVESTIRI

de MAX NORDAU

traduse de N. BATZARIA

Preţul LEI 20

COLINA INDRAGOSTIŢILOR

de N. BATZARIA

SCHIŢE ŞI NUVELE DIN VIAŢA ORIENTALĂ

Un elegant volum de 92 pagini Preţul LEI 60

La orice librărie sau depozit de ziare cereţi

BIBLIOTECA DIMINEAŢA

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare.

Au apărut 100 volume, scrieri originale şi traduceri din operele cele mai de seamă.

INSTRUCTIVA — INTERESANTA — EFTINA — DISTRACTIVĂ — FOLOSITOARE — ELEGANTA

Un volum de 70 pagini Preţul LEI 8

CATALOGUL SE TRIMETE GRATUIT LA CERERE

SUB FLAMURA ROŞIE

ROMAN

de DEM. THEODORESCU

(Autorul romanului „IN CETATEA IDEALULUI")

Preţul LEI 100

CUZA-VODĂ

MARE ROMAN POPULAR

de VASILE POP

500 pagini Coperta ilustrată în culori

Preţul LEI 100

RATACIRE

— ROMAN SOCIAL —

de AIDA VRIONI

Un volum LEI 30

CUCOANA OLIMPIA

ROMAN

de LUCIA MANTU

Lucrare premiată la concursul organizat de ziarul „Dimineaţa"

Preţul LEI 30

Romane senzaţionale:

JIDOVUL RATACITOR

de EUGENE SÜE

Un volum de 650 pagini Preţul LEI 100

MISTERUL DIN CAVOU

de XAVIER de MONTEPIN

Un volum de 750 pagini Preţul LEI 100

MIZERIILE LONDREI

de PONSON du TERRAIL

Un volum de 1000 pagini Preţul LEI 100

CEI TREI MUŞCHETARI

Celebrul roman de AL. DUMAS

— OPERA COMPLECTA —

Un volum de 700 pagini Preţul LEI 70

INSULA DRACULUI

Afacerea Dreyfus — Procesul Zola

— DOUA VOLUME —

Aproape 2000 pagini Preţul total LEI 200

Toate aceste volume se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot comanda şi direct dela editura «Adeverul» S. A. Bucureşti I, Str. Sărindar No. 7-11, trimiţându-se costul volumelor prin mandat poştal şi indicându-se pe cuponul mandatului numărul volumelor comandate. Expediţia se face prompt şi franco la domiciliul indicat.



Documente vechi

Nu de mult am citit într'un ziar o corespondență dela Chișinău. S'a făcut o descoperire dintre cele mai senzaționale. Anume, domnul Eugen Ionescu-Darzeu, primul președinte al tribunalului Lăpușna, a descoperit o serie de documente vechi din trecutul țării. Căutând niște scaune vechi în podul palatului de justiție local, a dat din întâmplare peste câteva geamandane cu hârțoage îngălbenite. Ca un cărturar curios ce este, domnul Darzeu le-a cercetat ș'a văzut imediat că are de-aface cu documente chirilice de-ale răzeșilor moldoveni din Basarabia. Domnul Eugen Ionescu-Darzeu nu este numai un cărturar curios; îl cunoaștem și ca artist subțire, scriitor în orele libere pe care i le lasă îndeletnicirile foarte strânse și bogate de magistrat. Este și un om de bun simț ș'un bun moldovean. Și-a manifestat în chip sincer bucuria că tezaurul de documente vechi se îmbogățește, comunicând în jurul său această impresie.

Corespondentul capitalei basarabene în împrejurarea asta, însă, face o mutră dintre cele mai ciudate. E mirat și entuziasmat. S'au găsit, zice el, documente istorice de mare preț, ce vorbesc despre trecutul Basarabiei, pururea românesc, documente care ne dovedesc că această provincie nu a încetat să fie românească, nici chiar atunci când din întâmplare, a fost subt ocupația străinilor. In scurt, aceste documente probează că Basarabia ar fi moldovenească, adică românească. Și cum în prezent o sumă de tulburători străini de neam, agită chestia Basarabiei, documentele sunt răspuns și dovadă hotărâtoare. Așa s'ar fi exprimat chiar domnul Boga, directorul arhivelor Statului, care a primit hârtiile găsite și se ocupă cu clasarea și catalogarea lor.

Fără îndoială că nici domnul Eugen Ionescu-Darzeu, nici domnul Boga nu sunt vinovați pentru acest fierbinte acces patriotic al corespondentului basarabean. La rândurile lui sincere, mulți cetățeni basarabeni, dintre cei care nu-s prietini românilor, vor fi zâmbit cu scepticism, și mulți moldoveni de viță veche vor fi clătinat cu nedumerire din cap. Socot că nimeni nu poate tăgădui moldovenismul actual al Basarabiei, câtă vreme pe ogoarele ei lucrează brațele moldovenilor și'n satele ei răsună aproape pretutindeni graiul moldovenesc. E o nevoie așa de mare de dovezi istorice? Cetățenii Chișinăului, corespondenții și târgoveții se simt oare mișcați că s'au găsit niște hârțoage vechi — și această veste trebue să ajungă în străinătăți, până la Liga Națiunilor?

S'ajungă! Dar mai întâiu acești cetățeni alarmați sau emoționați să aibă puțină răbdare să ceară ceva mai multe informații domnului Ionescu-Darzeu sau domnului Boga,— care le-ar putea da un adaus destul de îmbelșugat. Nu s'au crezut obligați să-l dea, pentru că-l socoteau de prisos; pentru că-l cunosc pretutindeni toți Românii. Iar în Basarabia nădăjduiau că-l cunosc măcar elevii de liceu, astăzi. Ar fi fost pentru onoratul corespondent greu să se ostenească, până în cele mai apropiate sate răzășești din Lăpușna, să steie de vorbă cu răzeșii? — căci ei l-ar fi putut pune în curent cu lucruri și mai surprinzătoare, bune pentru străinătăți și Liga Națiunilor, — bune mai ales pentru cei care încă sunt străini de ele.

Satele de răzeși și de mazâli din Basarabia sunt pline de asemenea hârțoage vechi. In aceste hârțoage, unele cu șnur de matasă și peceți grele de ceară roșie, pe care se vede zimbrul moldovenesc al voevozilor vechi, se poate ceti dreptul care a fost dat odinioară oștenilor Moldovei asupra pământului din pustie, între Prut și Nistru, cătră olatul Tatarilor din Bugeac. Ar mai găsi în rafturile unora din acești răzeși, cum am găsit și eu, ori într'o bibliotecă din capitala Lăpușnei, tipărituri vechi, care cuprind *letopisețile* țării Moldovei, de când au descălicat Dragoș-Vodă din Maramureș ș'au întemeiat domnie, până la Aron-Vodă, Dabija și Mavrocordați. Aceste letopiseți scrise acuma două sute și ceva de ani de dumnealor vornicul Ureche, ori Miron Costin, ori Neculai Costin, ori Ion Neculce, boieri mari cărturari ai Moldovei, vorbesc de multe lucruri frumoase și triste din trecut. Vorbesc și despre acel Ștefan-Vodă cel Mare și bătrân, care a rămas încă în legenda Basarabiei, vorbesc despre războaiele și cetățile lor. Unele din aceste cetăți Ștefan-Vodă le-a ținut și le-a stăpânit în Basarabia și stemele lui le-a lăsat la Hotin, la Soroca ori la Cetatea-Albă, ori la Chilia.

Pentru Cetatea-Albă și Chilia, spun acei cronicari vechi, Ștefan-Voevod s'a bătut cu Turcii acum patru sute de ani și mai bine. Ș'a avut la cetățile Mării pârcălabi, ale căror nume, cu titlurile lor, se găsesc mărturie în sus-pomenitele hrisoave ale răzeșilor și mazâlilor de prin sate. Bătându-se cu păgânii, acel Ștefan-Vodă a primit, la războaiele Chiliei, o lovitură de glonte la picior, din care pricină i s'a iscat o fântâniță ș'a suferit din pricina ei până în cea din urmă zi a vieții, deși l-au îngrijit vraci iscusiți, veniți dela Seraiul crâmlenilor ori dela republica Veneției. Ar mai ceti în acele letopiseți despre alte bătălii pe care le-a purtat Ștefan pe pământul Basarabiei, — mai ales acele răpezi dezbinări pe care le-a dat Tătarilor, ori Cazacilor. Ar vedea anume cum a sfărmat pe aceștia din urmă la apa Răutului în 1476, când au venit subt Lobodă și Nalivaico; cum i-a sfârcuit și i-a judecat cu sabia, iar un polcovnic Jura, fugind, s'a înecat în Nistru, de-a rămas până astăzi numele locului Vadul-Jurăi. Ar mai vedea și alte lucruri și împrejurări — căci până la 1812, sute și sute de ani, pământul Basarabiei n'a cunoscut altă stăpânire decât cea a părinților noștri de-atuncea. Și moșii noștri, cași ai răzeșilor și mazâlilor de astăzi dela Soroca, Orhei ori Lăpușna, s'au luptat ș'au murit știindu-se moldoveni în țara lor.

Dar ar mai putea să cetească onoratul corespondent, ca și toți târgoveții care încă nu știu, ar putea să cetească mununata carte *Descrierea Moldovei*, a lui Dimitrie Cantemir, fost întâiu Voievod al Moldovei și mai târziu cneaz și mare sfetnic al împăratului Petre Alexeevici cel mare. Acest mare învățat, în această carte latinească, mult lăudată de învățații și academiile timpului, arată deslușit hotarele Moldovei, până la Ceremuș, până la Nistru și până la Mare, și vorbește despre istoria țării, despre Domni, despre popor, despre obiceiuri, despre cetăți, — și pretutindeni în cartea lui se vede că provincia care azi se cheamă Basarabia, pe atunci nu era știută decât cu numele Moldova, cași cealaltă parte de țară dela Prut și până la munte.

* * *

Știind toate acestea, mirarea ar fi mai puțină, iar entuziasmul s'ar coborî simțitor. Ș'atuncea documentele descoperite la Tribunalul Lăpușna ar rămânea prețioase numai pentru specialiști, care ar putea, în colecții sporite, să-și adâncească mai temeinic cercetările. In ceeace privește dovezile istorice despre stăruința Moldovenilor în Basarabia, despre domnia voievozilor moldoveni, odinioară aici, — mai este nevoie de vre-o descoperire? Ce dovadă îmi trebuie că e ziuă? Să deschid ochii.

Numai orbilor li se poate erta, când greșesc.

MIHAIL SADOVEANU

Anecdotă literară

Voluntar până la exces prin caracter și din sistem, Voltaire nu se putea împăca cu gândul să cedeze când era vorba de lucruri mici, sau să renunțe la ceeace hotărîse odată.

Intr'o zi, îi veni în gând să-și procure un cuțit de vânătoare. I se aduse o grămadă de cuțite ca să-și aleagă, și își alese. Dar negustorul voia un ludovic, iar Voltaire își băgase în cap să nu dea decât optsprezece franci.

Atunci începu să calculeze în amănunt cât putea să valoreze cuțitul. Socoti că, întrucât negustorul are întipărit pe figură caracterul unui om cinstit și buna credință, trebue să mărturisească că arma e bine plătită cu optsprezece franci.

Negustorul primește elogiile, dar răspunde că, fiind om cinstit, n'are decât o vorbă. In definitiv, nu cere mai mult decât valorează obiectul. Dându-l mai eftin, și-ar păgubi copiii.

— Ai copii ? — îl întrebă Voltaire.

— Da, am cinci : trei băeți și două fete, cel mai mic este de doisprezece ani.

— Ei, o să căutăm să plasăm băeții și să mărităm fetele. Am prieteni în finanțe, am trecere în birouri, dar să sfârșim acuma afacerea noastră : Uite, ai 18 franci, să terminăm.

Negustorul nu mai știa cum să mulțumească pentru protecția cu care voia să-l onoreze Voltaire, dar rămâne la primul cuvânt în ce privește prețul cuțitului de vânătoare și nu vru să lase nici un ban.

Scena dură un sfert de oră, atâtea tururi de elocvență și de seducere întrebuință Voltaire — nu ca să economisească doi franci, pe care i-ar fi dat unui sărac, — dar ca să învingă prin puterea lui de persuasiune.

In cele din urmă fu silit totuși să cedeze.

A apărut în
Editura Librăriei „Universala" Alcalay Co.
și se află de vânzare la toate librăriile
V. DEMETRIUS
Monahul Damian
ROMAN
Lei 80.—

UN VIS

de DEMOSTENE BOTEZ

Toamna a fost lungă. Târziu, au început vânturi pustii din toate părțile. Pe cer norii erau mânați cu grabă de panică. Uneori picuri mari de ploae ca aruncați de-un pumn furios cădeau apăsat și grămadă. Rareori, soarele se uita rece și furiș, acoperit repede de umbre negre și vinete de nori diformi.

Atunci, Vineri seara, pe-un vânt nedecis care scutura pe cer și o jumătate de lună, clătinând-o printre zdrențe de nori, Ionel Orășanu, proprietarul Nisporenilor se întorcea din Roman.

Pe la ceasul șase era întuneric beznă. Farurile automobilului purtau smuncit de hopuri lumina conică pe deasupra șoselei, umplând cu umbră sau cu cerneală găurile care se succedau în valuri de mare pe furtună. In fața farurilor s'a deslușit grilajul podului de pe Siret ca o îngrăditură; pe urmă lumina lor scotea și scufunda în negură câte-o căruță, câte-un car, câte-un om singur. Intâi sticleau în depărtare ca două puncte de lumină văzute printr'un cristal lucios, doi sau patru ochi care eșiau din pământul negru, și încetul se contura mersul neprecis al boilor, intimidați de șuvoiul luminii. Toate aparițiile acestea de ghehenă erau căptușite gros cu întuneric și dispăreau apoi în dosul mașinii ca 'ntr'o altă lume, fără să le mai vadă nimeni, fără să se mai știe de existența lor.

Vântul varia zgomotul monoton al motorului. Ionel, deprins cu priveliștea aceasta nocturnă, petrecea toate cu priviri absente care lunecau pe deasupra. Aspectul era al unui cinematograf neperfecționat în căutare de decoruri, — rătăcit. La cotituri par'că lumina dreaptă frângea și înturna șoseaua cu totul.

Il obosea urmărirea aceasta a luminii. Inchise ochii, încercând o somnolență odihnitoare. Se simțea mulțumit. Totdeauna singur, retras și lipsit de ambiții Ionel trăia de doi ani în Nisporeni.

Intelectual și luptător entuziast pentru libertate, după înfrângeri și desnădejdi, se refugiase aici, desgustat de oameni și de contactul cu ei.

In minte îi apăru prin întunerecul ochilor închiși, chipul misitului Dudel, cu barba roșie, cu un ochi închis și celălalt sângerând. Vânduse grâul bine. Era și o recoltă excepțională. 82 la hectolitru.

Cum va face predarea ? Ionel se văzu în gând aranjând cu administratorul toată această treabă : curățitul, încărcarea în saci, primirea la gară. Operațiunea era simplă; se repeta anual. Il urmăreau viziunile anului precedent. Numai de i-ar trimite saci buni.

Grijile acestea însă nășteau în gândul lui, numai fiindcă este imposibi să nu te gândești la nimic, chiar când ești foarte mulțumit și echilibrat. Și Ionel nu mai dorea nimic. Din când în când își imputa tocmai această împăcare cu sine, această renunțare, în care se vedea cu o psihologie de burghez. Și era în adevăr un burghez.

Simți în buzunarul blănii revistele ridicate dela poștă. Le scoase mașinal și încercă să petreacă cu ochii, sumarul la lumina mică de pe tabloul automobilului. Renunță, degustând surpriza și ceasul când se va găsi culcat, citind cuprinsul.

Un epure sur rămase o clipă zăpăcit în mijlocul șoselei, hipnotizat de far, cu picioarele de dinapoi strânse, cu ochii sticloși, — apoi dispăru în noapte.

Lumina dreaptă învârti brusc șoseaua, și apărură zăbrelele porții înalte cu streașina, apoi aleea printre pomii livezii și în fund peretele alb al grajdurilor. Automobilul opri.

In stânga, curtea era pustie. In pereții albi, ferestrele negre păreau sinistre, cu perdele de doliu.

Prin odăi trecu firul roșietic al unei lumânări purtată de Maria care venea să deschidă. Par'că ardea mergând, firul la capătul căruia trebuia să explodeze o dinamită.

Zăvorul hurui prelung și fața Mariei, înroșită de lumină răsări în ușă, binevoitoare.

— Conașule, aveți o telegramă.

Ionel o desfăcu la lumina lumânării, cu capul plecat de-asupra hârtiei cu frică și surpriză. Ionel avea mare teamă de telegrame. Vestea lor e prea concisă și prea bruscă, oricare ar fi. Le desfăcea totdeauna, rupându-le cu mâini tremurânde.

— „Predabil gară, oferit optzeci mii. Confirmați. Moritz".

Ionel își spuse în gând, satisfăcut și liniștit: „vândut cu optzeci și șase".

Și zâmbi victorios.

Abia acum băgă de seamă că vântul fusese rece și frigul îl cuprinse. Işi frecă mâinile, iute și le puse pe luciul de teracotă al sobei, împerechiate cu palmele deschise, ca pentru o jertfă sau un jurământ.

— Marie, un ceai.

Aprinse lampa. Abajurul deschise deasupra conului de lumină, un cortel de umbră, sub care capul lui Ionel era luminat strident.

Se așeză la birou. Scoase din buzunar cele două pachete de hârtii de câte o mie, cele două sute de mii care erau arvuna vânzării, le aruncă pe birou, scoase cheile și le încuie în saltarul din mijloc.

Rămase apoi cu ochii pierduți în vid, fără nici un gând, ca după o grea operă pe care o desăvârșise.

Pentru atâta muncise aici un an !

Pentru atâta: sbucium necontenit, grijă de ploae, de secetă, cu un Dumnezeu care niciodată nu știe să plouă la timp ?

Totuși nimic nu isbutea să-l tulbure în seara aceea. De odată își surprinse mâinile amândouă pe marginea biroului, ca mâinile unui școlar cuminte pe marginea unei bănci, și i se păru bizară această atenție exagerată. De ce se uitase, așa, brusc, la propriile lui mâni, și de ce l-au impresionat fără motiv !

Trecu degetele prin păr și scutură capul, ca și cum ar fi vroit să alunge din jur o ideie, un presentiment care se apropia.

Scoase smucind revistele din buzunarul blănii. Pe cămașa lor ceti par'că pentru întâia oară adresa: „Jean Orășeanu, propriétaire, Roman. Roumanie".

Numele lui avea ceva șters ca o amintire, ca ceva care vine sau care intră în trecut; ca un mesaj de departe.

Și Ionel începu să tae filele. Era una din plăcerile lui în nopțile lungi de iarnă. Avea impresia că macerează timpul.

Și le tăia tacticos, până la cusătură, fără grabă, băgând întâi degetul printre file și apoi cuțitul drept pe îndoitură ; sufla scama de hârtie, și frunzărea textul, titlurile, semnăturile : La révolution de 19... Poèmes... La vie... Psyhanalise: Les songes...

Ionel citi până târziu. Il interesa peste măsură psihologia și „fiziologia" visurilor. De unde se nasc în vis peisagii precise, tipuri definite, pe care totuși nu le-ai văzut nici odată ?!

Iată o stradă întreagă dintr'un oraș prin care nu ai fost în viața ta, al cărui nume nu-l știi și totuși îi vezi fiecare casă, toate vitrinele, concret, aevea, cu trecătorii de pe trotuare, cu toată circulația pe care nu ai întâlnit-o niciodată. De unde ?

Dacă de obiceiu imaginația lucrează și construește cu elemente cunoscute, de unde scoate visul acest material inedit ?! Unde stau în noi, între ce culise, aceste tablouri de teatru necunoscute și totuși așa de limpezi?! Dorm în noi dintr'o viață anterioară; sânt numai o reminiscență a vieții aceleia, sau e o altă viață reală, întreruptă de lumină, dar paralelă cu viața aceasta de fiecare zi ? Sau aceea e o viață a sufletului departe de noi, prin alte ținuturi, de unde ne vin numai imagini fragmentate ? Ce-i asta !

Articolul unui profesor încerca să lămurească aceste probleme care-l chinuiau uneori pe Ionel, în serile în care tresărea din somn sub spaima unei întâmplări din vis.

In tot satul mic din jur, lumina celor două geamuri dela odaia lui Ionel, rămase singură cu constelațiile smuncite de vânt, și rând pe rând acoperite de nori. Brazii din dosul casei, foșneau sinistru la intervale rari.

Nu, d. dr. F. Normand, cu tot profesoratul lui, îl lăsa nedumerit pe Ionel, pe acest Jean Orășeanu, pentru care articolul fusese scris ca o misivă.

— De unde puterea aceasta de creație cu elemente pe care în afară de vis, adică în deplinătatea tuturor facultăților, nu le avem ? De unde peisagii din China cu chineji, construiți de noi, într'un vis oriental, când n'am fost nici odată acolo ? Din ce atlas sulfetesc iau viață și se mișcă ?...

Și Ionel își scoase ghetele.

Ceasurile acestea de seară târzie, de noapte, erau chinuitoare în singurătatea lui. In fiecare zi, când se desbrăca, avea impresia că aruncă de pe el tot ce-l ținea în contact cu viața, că astfel rămâne mai singur, mai cu sine însuși, că se pregătește pentru a se întreba și pentru a se cunoaște.

Mișcările mecanice ale desbrăcatului, repetate la fel în fiecare seară îi concretizau trecerea timpului ; încă o zi, încă o zi..., încă una... până când,... de ce,... In fața atâtui necunoscut care i se deschidea, Ionel se simțea totdeauna singur, fără nimeni, fără Dumnezeu, chiar, ca un exemplar uitat dela creație încoace. Avea o impresie teribilă de izolare, și de spaimă de necunoscut.

Și'n seara aceea stinse lumina, și se prăbuși în întuneric, ca într'o prăpastie amețitoare, în care cazi lent și moale. Par'că sub el se surpau adâncuri suprapuse care se tot bolteau în jur, și el tot cădea la fund lăsat ca'ntr'un hamac negru, ca'ntr'o pătură de doliu. Și de-asupra lui peste ochii închiși se așterneau alte cerșafuri negre, să-l înădușe, să nu se mai vadă.

Pe urmă gândurile acestea se învălmășeau, se ruinau unele peste altele, mai neprecise, tot mai îndepărtate, par'că s'ar fi pierdut într'o zare fără de sfârșit, amețite, uluite de depărtări, de întunerec, de tăcere, de tot... U... u... u... u... Prin urechi liniștea mai urla prelung ca prin scoici părăsite.

Și Ionel adormi.

Timpul muri și căzu în cenușă peste tot.

Par'că s'ar fi oprit pe loc un ceasornic pe care dimineața când te scoli îl găsești nemișcat la ora la care-ai adormit, și îl auzi din nou la ora dimineții.

Nu mai fu nimic. Totul încetă de a mai exista. Era o beznă, numai, universală, deasupra și dedesubt.

Lucrurile existau în afară de timp; numai pentru ele; o existență ca un gând. Par'că toate ar fi meditat calm și profund.

Pentru un ochi ager deprins cu întunerecul, divanul alb și Ionel în cămașe albă, însemnau un bloc de marmoră ascuns sub pământ, în adâncuri negre, sub dărâmături din vremuri.

Ionel nu mai exista, decât ca un element al unui catafalc alb. Viața trăia în el independentă, fără ca el să știe, fără ca el să o trăiască. Funcțiile vitale deveniră independente, eliberate brusc de coherența personalității lui, și continuau anarhic o viețuire a lor.

Nu știu ce oră o fi fost căci timpul se oprise, când în Ionel apăru strigoiul.

Se simți purtat pe un baldachin alb, sus pe umeri de sclavi cu fireturi de aur, ca o ofrandă pentru Dumnezeu.

El stătea într'un cot, întins și privea jos. De desupt era adânc mare de par'că sclavii ar fi pășit prin nori; și se vedeau orașe ca'ntr'o hartă, și câmpii.

Cei patru sclavi nu semănau cu nimeni din câți oameni cunoscuse până atunci; nici costumul lor nu-i era cunoscut. Nu știa de unde au venit.

In mintea lui se treziră neliniștile din sara aceea ? De unde vin visurile acestea, oamenii și lucrurile din vis, pe care nu le-am văzut niciodată?! Și Ionel se trezi, cu ochii deschiși în întuneric continuând conștient și deșteptat întrebările acestea fără răspuns. Afară era liniște desăvârșită. Numai vântul în răstimpuri vâjia prin brazii din dosul casei.

Cadrul geamului mat și gri, se deslușia ca la o mare depărtare, de par'că ar fi fost capătul celălalt al unui tunel prea lung.

Gândurile planară de-asupra lui, ca liliecii fără adăpost. Intunerecul începu să miște, să scuture puncte mici, unele luminoase, ca o constelație.

Somnul îi îngreuia capul ca un vin.

Curios. Ceasul bătea singur, ca uitat de cineva.

Era inutil cu toată persistența lui. Ionel îi urmări multă vreme bătăile. Nu erau regulate. Una era mai groasă, alta mai ascuțită; și se adunau în grupe cu pauze mai lungi și mai mici. Ceasul îl credea, se vede, adormit.. Incercă să ațipească, dar ceasornicul se apropia

(Continuare in pag. IV-a)

BUCLE
Pentru Rochi D'Après Midi și Soirée ultimele creațiuni ale caselor de Modă Pariziene
Numai calități bune. Se găsesc la:
Pour Elle
Calea Victoriei 22
Pasajul Macca

lângă urechia lui, se depărta puţin şi iarăşi venea, ca'ntr'un joc monoton.

Ionel bâjbâi pe măsuţa de noapte, îl luă în mână, suci înfundat de bumbul zimţat pentru întors până ce auzi o ţăcănitură bruscă. Şi nu se mai auzi nimic.

Par'c'ar fi ucis pe cineva.

Şi abia atunci tăcerea năvăli singură ca un puhoi lent, copleşitoare, masivă, ca o lavă de vulcan.

Tăcerea vui prelung în urechile lui Ionel, până ce, brusc, nu mai auzi nimic. Par'că ar fi murit, lovit în cap. — Ionel adormise din nou.

Şi strigoiul veni iarăş.

Spre patul lui înaintă o lanternă care venea de departe, pe un şes întins de par'că ar fi răsărit soarele de-acolo de unde pământul începe a se micşora.

Lumina era întâi mică, numai cât un ochi fix şi lucid. Lumina aceea se apropia şi creştea mereu; tot mai mare, mai intensă, cu raze, ca însuşi soarele care-ar fi venit spre el.

Unul din sclavii care-l purtaseră sus pe baldachin să-l ofere lui Dumnezeu, se apropie de pat; umbră chinezească pe peretele din faţă.

Il privi pe Ionel îndelung şi cu înduioşare, cu capul puţin plecat pe-o parte, ca şi cum l-ar fi compătimit.

S'a aplecat şi l-a sărutat pe frunte. O lacrimă căzu pe obrazul scufundat în somn. Ionel scoase mâna de sub plapomă şi o trecu pe faţă ca să o şteargă.

Sclavul fu surprins de mişcare, ridică sus un cuţit lung care scânteie în soarele venit aproape, şi-l înfipse în inima lui Ionel.

Avu senzaţia morţii. O slăbire totală, o sfârşire paşnică; o afundare într'o apă caldă, binefăcătoare. Şi spaima că moare!

Ionel tresări. In gând îi trecu, ca de atâtea ori când avea visuri urâte, mângâerea sigură: „Ce bine că asta se întâmplă în vis şi că nu-i adevărat". Incercă la gândul acesta o fericire nespusă, o bucurie şi o mulţumire de viaţă. Incercă să zâmbească, să se deştepte. Zâmbetul fu crispare.

O durere caldă şi iute.

Duse mâinile la inimă, şi cuprinse cu amândouă, strângând până la sânge, cuţitul ce-i era înfipt în piept.

Toate acestea s'au petrecut îndelung sau într'o clipă ?!

Ionel nu a mai ştiut dacă a fost un vis sau o realitate...

...dar a doua zi dimineaţa, Ionel Orăşeanu a fost găsit asasinat.

DEMOSTENE BOTEZ

JULES MOINAUX

Tuns în chip de leu...

Lumea e atât de deprinsă cu ideia că franţujii sunt farsori, încât pot fi luaţi drept atare chiar în cazuri de simplă neînţelegere.

Aşa să fie oare cazul d-lui Boulabert, chemat în judecată de către un tunzător de câini, care-i pretinde doi franci, adică preţul tunsului unui căţel în chip de leu, plus trei franci despăgubiri pentru timpul pierdut cu procesul ?

Explicaţiile celor doi împricinaţi în faţa judecătorului, ne vor lămuri.

Fillard (aşa se numeşte reclamantul, care şi-a făcut din tunsul câinilor o meserie), povesteşte astfel faptele :

— Să vedeţi... Eu tocmai dădeam nevesti-mei să ţie în braţe un motan, despre care stăpână-sa îmi spusese că are obiceiul să umble prea mult noaptea pe acoperişuri după mâţe, — şi-i ziceam nevestii: „Poţi să-i spui cucoanei că d'aci 'ncolo o să fie liniştit şi cuminte ca o icoană". In vremea asta, dumnealui se opreşte să se uite la motan şi zice: — Săracu' !...

— Eh, n'are nimic! Ba chiar o să se'ngraşe mai tare după asta. Dacă vrei să'ncerci, pot să-ţi fac şi d-tale operaţia! — i-am răspuns eu, aşa, ca să mai râdem. Apoi, văzând că domnul are un câine, adică un căţel murdar şi lăţos, un soi de grifon... în sfârşit o javră cu păr, am întrebat : — Ce zici ? N'ar fi bine să mai scurtăm puţin părul căţeluşului ăstuia, domnule ?

—Să-l tunzi ? mi-a răspuns dumnealui, — cred că asta nu i-ar strica de loc".

Atunci eu, apuc câinele de ceafă şi'ntreb pe domnul:

— Vrei să-l tund în chip de leu ?

— In chip de leu! — îmi răspunde dumnealui.

— Adică să-l tund numai dela brâu în jos... şi pe urmă să-i fac şi nişte manşete la labe ?

— Da, răspunde domnul, în chip de leu şi cu manşete cred că i-ar sta foarte frumos".

Auzind eu aşa, tund câinele în chip de leu şi cu manşete. Domnul stă acolo şi se uită cum lucrez. Când isprăvesc treaba, pui căţelul în picioare şi întreb:

— Ei, cum îl găseşti acum ?

— Ii stă foarte bine, răspunde domnul.

— Costă numai doi franci.

— Nu-i scump! zice dumnealui.

Şi zicând aşa, pleacă. Şi căţelul se ia după dumnealui, dând din coadă ca un căţel care e mulţumit că i s'a făcut toaleta. Eu, chem pe domnul îndărăt, strigându-i:

— Ei ? Şi cei doi franci ?

— Care doi franci ? mă întreabă.

— Cum, care doi franci ? Trebue să-mi plăteşti doi franci fiindcă ţi-am tuns căţelul...

— Căţelul meu ? zice dumnealui. Dar ăsta nu-i căţelul meu !"

D-l Boulabert. — In adevăr, nu era al meu. Era o javră urâtă, pe care n'o cunoşteam; se luase după mine pe stradă.

Preşedintele. — Şi l-ai lăsat pe nenorocitul ăsta să-l tundă, fără să-i spui că nu-i al d-tale căţelul!

D-l Boulabert. — Ba i-am spus.

Preşedintele. — Da, i-ai spus după ce l-a tuns.

Fillard. — In chip de leu şi cu manşete, domnule preşedinte. După aceea, i-am zis domnului :

— Hai la comisar !"

Dumnealui mă trimite la plimbare şi vrea să plece. Eu îl apuc de guler. S'adună lume; vine sergentul şi ne duce la post. Când colo, căţelul după noi ! Mergea gudurându-se şi dând din coadă, fudul ca un cocoş; vrea să intre şi el cu noi la post. Vardiştii îi dau cu piciorul ca să-l alunge; noi intrăm şi el rămâne la uşă. Brigadierul zice către domn: — Haide, nu mai faceţi glume. Daţi omului ăstuia doi franci".

Domnul refuză; atunci brigadierul spune sergentului să ne ducă pe amândoi la comisariatul de poliţie. Când eşim, — pe cine găsim la uşă ? Căţelul, care ne aştepta şi care porneşte cu noi, gudurându-se mereu, — ceeace probează că este al dumnealui, care vrea să-l tundă gratis.

D-l Boulabert. — Ba, de loc! Probă e, că l-am alungat. Dar se cramponase de mine şi nu mă slăbea de fel.

Preşedintele. — Fie! Dar asta nu'nseamnă că n'ai vrut să-i faci nenorocitului ăstuia o glumă proastă.

D-l Boulabert. — Nicidecum. M'a întrebat dacă vreau să-l tundă în chip de leu. Asta nu mă privea. A făcut ce-a vrut.

Preşedintele. — Destul, nu mai stărui în explicaţii inutile. D-ta n'ai aerul unui naiv... Plăteşte omului cei doi franci, plus trei franci pe care îi cere pentru deranjul pe care i l-ai pricinuit.

D-l Boulabert.—Pardon, domnule preşedinte, dar...

Preşedintele. — Destul !

D. Boulabert, în cele din urmă, se hotărăşte să plătească cei cinci franci.

Cât priveşte căţelul, ce s'a făcut cu el ? Probabil că şi-a regăsit adevăratul stăpân. Dar acesta, când l-a văzut, trebue să fi rămas destul de mirat şi desigur că s'a întrebat :

— Unde dracu o fi găsit javra asta bani ca să se tundă ?..."

In româneşte, de **G. TOPÎRCEANU**

Artur Stavri

Despre Artur Stavri, mort în acest an, revista „Cumpăna" a publicat următorul articol, semnat de D. Anghel şi St. O. Iosif, cu ocazia apariţiei volumului „Luminişuri" :

Una din figurile cele mai simpatice în literatura noastră, actualul deputat de Dorohoi, stă la răscrucea vremurilor, încât scriitorii mai în vârstă, ca şi cei mai noi, ar putea să şi-l însuşiască.

Timid, modest ca nimeni altul, căutând parcă să se ascundă şi să facă tăcere în jurul numelui său, — în gălăgia disonantă a atâtor lire năbădăioase.

Cu toate acestea, e un sfert de veac decând scrie.

A debutat la „Convorbiri literare" — în epoca lor de înflorire încă. Pe atunci, purta uniforma „Institutelor Unite" de la Iaşi.

Era un băet subţiratec, şi gingaş ca o fată mare; jocurile nu-l atrăgeau; exerciţiile violente şi brutale — nici atâta.

In turma de copii de toate vârstele, cu toate pornirile, în promiscuitatea aceea silită a internatului, în clădirea aceea sinistră şi umedă, cu ganguri murdare, cu fereşti rău închise, prin care gemea vântul, întorcând pe neaşteptate filele în sălile de meditaţii, acest precoce martir al muzelor ducea o viaţă aparte — visa.

Eminescian la început, ca orice debutant de pe atunci, plângea dureri imaginare.

O melancolie dulce însă, şi o dragoste adevărată de natură, făceau partea caracteristică a poeziei lui, care a rămas aceaş şi astăzi.

Influenţa lui Leconte de Lisle, de-asemeni, era vizibilă şi „les odes barbares" îl întovărăşeau întotdeauna. De aci, versul lui cizelat şi sonor ca al nimănuia altuia — pe-atunci. Colecţia „Convorbiri literare" — o dovedeşte.

Mulţi ani dearândul, a fost cel mai asiduu colaborator al bătrânei reviste. Una din bucăţile care rămâne de pe acea vreme, ca un model clasic de frumuseţe, şi care poate să stea alături de *„Călin"* al lui Eminescu, este „Copila codrilor de tei" — un basm scris mai mult pentru frumuseţa de formă şi bogăţia de imagini rare — ce-l urmăriau pe tânărul poet.

Mai târziu, prietenia cu Gherea şi cercul socialist a dat o nuanţă socială producţiei lui — o notă care, după noi, nu i se potrivea, şi pe care, apoi, chiar a părăsit-o, de altfel, ca şi d-l Vlahuţă, care, la „Viaţa" l-a găzduit o clipă, unde s'a manifestat cu succes şi ca cronicar umoristic.

Dar, acolo unde Artur Stavri şi-a pus toată energia, dragostea, şi mai cu seamă, discreţia lui caracteristică, a fost la revista „Pagini literare" — o creaţie care-i revine de drept. Aproape doi ani, blajinul şi dulcele cântăreţ a izbutit să grupeze la aceiaş foae elementele cele mai disparate.

Cei care au condus vreodată o revistă, ştiu cu câte greutăţi ai de luptat, şi câte susceptibilităţi trebue să împaci, cât trebue să alergi pentru adunarea materialului, ce corespondenţă laborioasă şi întinsă trebue să întreţii, şi cât trebue să te căzneşti pentru a împlini albul coloanelor.

El a făcut-o aceasta, fără ca nimeni s'o ştie, şi fără a-şi da pomposul nume de director.

In anii din urmă, simpatii personale l-au apropiat de „Sămănătorul" şi „Viaţa Românească".

Pretutindeni însă, a rămas acelaş:

Un melancolic poet, şi un bun camarad.

O soartă vitregă l-a condamnat aproape cincisprezece ani la munca zilnică, de stenograf la Cameră, unde a scris atâtea prostii, cari, din fericire, nu erau ale sale.

Şi, probabil, dintr'un sentiment de compasiune către vechii lui colegi, în situaţia de deputat — caută a fi discret, nu face interpelări, nu ţine discursuri.

El şi-a spus cuvântul în versurile lui duioase, publicate dealungul anilor. El e reprezentantul naturii, pe care o cântă atât de frumos!...

La Staroşilţa — moşia părintească, în cadrul patriarhal în care au trăit şi s'au îngropat ai lui, în casa bătrână plină de amintirile copilăriei, unde ascultă glasul vremurilor; aude bătaia clopotelor bisericii vecine; priveşte reîntoarcerea turmelor, când se 'mpânzeşte amurgul; se 'nduioşează de plânsetul vântului, iarna; de legănarea holdelor, vara; de tristeţa ploilor, toamna.

Adună, culege, însemnă — şi-şi construeşte minunatele versuri, pe cari nu le poţi citi fără să nu te urmărească, şi să nu-ţi umple sufletul de o nestăpânită melancolie.

Aceste gânduri ni-au venit în minte, răsfoind primele coale ale volumului său de poezii *„Luminişuri"*, ce stă să apară.

Cumpăna — 8 Ianuarie 1910

D. ANGHEL şi ST. O. IOSIF

Bibliofili şi amatori de Autografe

găsesc în EXPOZIŢIA dela etajul I

„CARTEA ROMANEASCA" S. A.

BULEVARDUL ACADEMIEI No. 3-5

VOLUME LITERARE DIN CEI MAI REPUTAŢI AUTORI, CU AUTOGRAFE

cari s'au pus în vânzare în folosul

„Societăţii Scriitorilor Români"

între

15 Decembrie 1928 — 15 Ianuarie 1929

„Cartea Românească" S.A.

Bucureşti, B-dul Academiei, 3-5

Cea mai vastă expoziţie pentru sărbători

Cadouri artistice şi practice, cristaluri fine şi bronzuri, maroquinerie şi galanterie, parfumerie străină într'un enorm asortiment variat, dela preţurile cele mai modeste.

JUCARII. Păpuşi, jocuri mecanice, drezine, biciclete, animale de pluş, biliarde, tot ce imaginaţia omului a putut realiza pentru distracţia cea mai instructivă a copiilor.

„Cartea Românească" S. A.

Bucureşti (I), Bulevardul Academiei No. 3—5

Vesteşte prin aceasta publicul amator că a deschis cel mai modern salon de muzică, asortat cu toate modelele de gramofoane precum şi cel mai mare repertoriu de plăci :

Polydor

Brunswick

Columbia

His Master's Voice, (necartelat)

Audiţii artistice cu aparate electrice de cea mai perfecţionată construcţie, a căror redare întrece orice închipuire.

Preţuri convenabile accesibile şi celui mai modest amator.

Condiţiuni speciale de vânzare

„Cartea Românească" S. A.

Bucureşti I, Bulevardul Academiei No. 3-5

Oferă publicului cea mai bogată şi fină colecţie de papetărie în toate genurile, în casete elegante şi mape simple

STYLOGRAFE în toate nuanţele dela modelele cele mai simple până la cele mai luxoase

Cărţi de poveşti ilustrate româneşti, franceze şi germane pentru toate vârstele copiilor şi tineretului în ediţiuni nemaivăzute expuse într'o secţie specială la etajul I

Incoronarea Copilului-Rege

— Fragment din Athalia —

de J. RACINE

NOTA. — Athalia e cea din urmă operă dramatică a lui Racine, și în acelaș timp cea mai de seamă din capod'operile sale. Voltaire, până în ultimele-i zile, o proclama superioară tuturor operilor celor vechi, în genul acesta.

Subiectul Athaliei e luat în întregime din Biblie. Racine nu a imaginat decât miza în scenă, care e admirabilă și stilul care e totdeauna pur nobil, și pe alocurea sublim. Athalia era fiica lui Achab și a Izabelei cari domneau în Israel. Ea se căsătorise cu Ioram regele tribului Iuda. Fiul său, Ochozias, târît de ea în idolatrie, nu domni de cât un an și fu ucis, — cu toți prinții din casa lui Achab, — de Jehu, pe care Dumnezeu prin profeții săi, îl unse să fie unealta răzbunării divine. Athalia mâniată de masacrarea familiei sale, a vrut la rându-i să stârpească de pe fața pământului, familia lui David. Și atunci ucise pe fiii lui Ochozias, nepoți ai săi, și uzurpă coroana. Joas. încă în leagăn scăpă singur de la moarte, prin mijlocirea Iozabetei soția marelui preot Ioad și sora regelui Ochozias, dar din altă mamă, decât Athalia. Copilul Joas, vlăstar regal, e crescut în templu prin îngrijirile marelui preot, sub numele Eliacin; Joad și Iozabet cunoscură singuri, taina nașterii sale; a venit clipa în care impietatea Athaliei, dusă la culme, atrage asupra capului său răzbunarea neîndurată a Celui prea Inalt; Joad, plin de o sfântă încredere, descoperă tuturor evreilor credincioși, prețiosul vlăstar din David, pe care l'a ținut până atunci ascuns în umbra altarului. Singurul reazăm pe care s'a bizuit în biruința hotărîrei sale, a fost numai Dumnezeu. Și Dumnezeu a sprijinit pe Joas; aruncă tulburarea în mințile Athaliei; regina necredincioasă moare, și copilul misterios se urcă pe tronul părinților săi.

Scena cea mai încordată, una din cele mai tragice pe care vreun poet dramatic le-a putut imagina, — este scena unde Athalia, în urma unui vis spăimântător în care are viziunea unui copil care o va răsturna de pe tron, cere marelui preot să-i predea pe Eliacin. Joad plin de autoritate și de putere neclintită, refuză. Furioasă, Athalia hotărăște să dea foc templului și-l înconjură mai întâi cu soldații săi. Dar fiindcă e mereu urmărită de gândul lăcomiei, că o mare comoară de aur e ascunsă în templu, — se teme să nu-i fie risipită de jefuitori. Trimite dar pe Abner la Joad, căruia îi propune, pentru cea din urmă oară, să scutească templul de foc, trimițându-i și comoara și pe copilul Eliacin. Joad îi răspunde că în adevăr păstrează o comoară care îi vine de la David; consimte să lase pe regina să intre, însoțită de cei mai viteji ofițeri ai săi, și promite să-i arate această comoară. De îndată ce intră, leviții primesc ordinul să înconjure acest loc, fără să se vadă, și unul din ei să sune din trâmbiță, ca să cheme întreg poporul în ajutorul regelui legitim. Totul se isbândește cum a dorit. Apărătorii Athaliei se împrăștie aruncând armele. Athalia, recunoscând puterea lui Iehova, se simte pierdută. Se retrage aruncând lui Joas un ultim blestem. Leviții primesc ordinul să o ucidă în afară de pragul templului, ca locașul sfânt să nu fie profanat.

O țară întreagă, privește acum cu nădejde la coroana regală purtată de fruntea unui copil sub ocrotirea numai a Cerului.

In nici o parte din operele sale nu se desvălue mai bine ca în această tragedie, aceia ce s'a numit acum în urmă, **Racine politic.** E atâta severitate, că nici un vers de dragoste nu e în opera poetului iubirei... Numai el putea totuși reda austera poezie a unui subiect în care toate inimile unui popor amenințat din toate părțile, chiar de o parte din rătăciții lui însuși, stau atrase numai de dragostea mistică, mântuitoare în jurul unui copil, rege plăpând, ales al Celui prea Inalt, purtător al destinelor lui.

Poetul dramatic nu putea alege un moment mai fericit decât situația încordată în care aleșii unui popor bizuindu-se numai pe dreptatea lui Dumnezeu, spre marea lor încredere, văd împlinindu-se unul din acele **„détours mysterieux de l'histoire".**

Traducătorul a încercat să dea tot farmecul poeziei sacre de care e impregnat textul lui Racine, — care e mult mai greu aci de redat, decât vioiul și **actualul** Molière. în care numai costumele nu sunt moderne.

Actul al IV-lea

SCENA II

Joad. Joas.

JOAS *(alergând în brațele marelui preot).*

O tată !

JOAD

Drag copil !

JOAS

Dar ce se pregătește ?

JOAD

E drept, copilul meu, să afli tot, firește.
Tu trebue să știi 'naintea tuturor,
Ce-ți cere Dumnezeu, și ce le cere lor...
Fii dârz cum n'ai mai fost nici când; credință cere;
Arată-te cuprins de-acea învăpăere
Ce ți-am sădit-o eu, de când la mine crești.
Lui Jahveh să-i întorci, tot, tot ce-i datorești,
Ai tu ăst gând curat și nobilă dorință ?

JOAS

Sunt gata, dacă vrea, să-i dau și-a mea ființă.

JOAD

Ți s'a citit ades viața-atâtor regi
Copile; ți-amintești la câte aspre legi
Un rege 'nvrednicit de sceptru, se supune ?

JOAS

Un rege înțelept — chiar Dumnezeu o spune —
Pe aur, bogății, nu se va răzima.
Cu frică de Jahveh, în veci îi va păstra
Indemnurile lui și aspra-i judecată.
Poveri pe frații lui nu pune nici odată.

JOAD

Dar dac'ar fi s'alegi un rege, drept model,
Cu care, dintre ei, ai vrea să fii la fel ?

JOAS

David — când lui Jahveh i-a dat inima 'ntreagă —
Imi pare dintre regi icoana cea mai dragă.

JOAD

Așa dar, la necaz, tu nu vei face-un pas,
Să te asemeni cu Joram, Okozias ?

JOAS

Oh ! tată !

JOAD

Cum crezi tu că vei sfârși? Zi dară...

JOAS (cu inimă).

Ca dânșii cine-o fi la fel, ca ei să piară !
(Joad se prosternă în genuchi înaintea lui)
Oh! tată! In genuchi? Dar ce s'a întâmplat ?

JOAD

Mă 'nclin în fața ta : mi-ești rege și 'mpărat.
Fii vrednic de David, Joas !

JOAS

Visez, îmi pare...
Eu, Joas ?

JOAD

Vei afla prin ce minune mare,
Jahveh a amăgit mânia-unei femei,
Pe când puteai să fii ucis de mâna ei,
Și cum ai fost scăpat când poruncea măcelul !
Și azi ești urmărit și moartea ta i-e țelul.
Cu-acelaș dor aprins cu care 'n vremi a vrut
Să pieri tu, cel mai mic din fiul ei născut,
Și-acuma ești pândit, căci bănueli tot are :
Sub numele de azi, vrea încă să te-omoare !
Dar cu sub steagul tău știut-am aduna
Un neam supus, viteaz, ce știe-a răzbuna.
(către soldații și preoții dinnapoia coloanelor)
Intrați voi toți ostași, păstori de triburi sfinte,
Vlădici cinstiți de har și mergători 'nainte !

SCENA III

Joas, Joad, Azarias, Ismael, și trei alți șefi ai leviților.

JOAD (continuând)

Cu-acești răzbunători, lovește pe vrăjmaș
O Rege ! — Preoți, iată al lui David urmaș.

AZARIAS

Copilul ce l'a iubit poporul !

ISMAEL

Eliacin ?

JOAD

Al regilor Judei, el e moștenitorul !
E ultimul copil din tristu-Ocozias.
Crescutu-l-am cum știți, cu numele Joas.
Tulpină din tulpina-atât de secerată,
Intregul Iuda-a plâns, de soarta lui, odată !
Cu frații lui a fost crezut mort și 'ngropat,
Ca și pe ei, un fier viclean l'a fulgerat.
Dar Domnul a voit și moartea-i fu învinsă,
Și inima-i păstră căldura-aproape stinsă.
Din ghiare de călăi, viața lui smulgând,
L'aduse Jozabet la pieptu-i, sângerând.
Și nefiind decât doar eu tăinuitorul
Crescut a fost aci, ferit, moștenitorul.

JOAS

O tată ! Voi putea vreodată, cât voi fi,
Din câte mi-ai făcut, vr'un bine-a-ți răsplăti ?

JOAD

Recunoștință dă-mi la vreme de primejde...
(cătrei ceilalți)
Priviți la rege toți : e unica nădejde !
In sarcină mi-a stat, să vi-l păstrez; de-acum
Ostași ai lui Jahveh, sfârșiți deschisul drum !
O să vedeți curând, regina ucigașe,
Când va afla că el n'a fost ucis din fașe
L'ar asvârli din nou în groaza din mormânt !
Nu-l știe, și-l vrea mort! Cu-atât mai mult cuvânt,
Voi preoți sfinți. fiți scut, și-i stăviliți urgia.
Sfârșească-se acum, la voi, Judei, robia !
Sus legea voastră, sus ! Pe morți vi-i răsbunați.
Un singur rege și un singur trib : toți frați !
E încercare grea și mult primejdioasă
Ca să răstorni din tron, regina orgolioasă.
Ea are strânși sub steag în lagăr, numeroși
Streini, toți îndrăzneți, Ebrei necredincioși :
Dar Izraelu 'ntreg în ăst copil trăește.
Puteri îmi dă Iahveh, căci el călăuzește,
Și el, de pe acum, s'o tulbure- 'nceput.
Ascunși de ochii ei, v'am strâns cum am putut.
Ne crede slabi, și făr' de nici o apărare,
Dar noi vom proclama pe rege sus și tare.
Oșteni, al lui Joas, într'un mănunchi apoi,
Vom merge și-om chema dreptatea prin război.
In inime trezind credința adormită,
Vom căuta 'n palat pe-Atalia zăvorită !
Ce suflete atât de amorțite 'n somn,
Văzând, în frunte pus, pe chiar al țării domn,
Nu s'ar gândi să ia din faptă un exemplu ?
Un rege-adăpostit, hrănit de Domnu 'n templu,
Și unsul lui Aaron de preoți sfinți urmat,
Copiii lui Levy luptând cu braț armat
Cu arcuri, spede,lănci, cu armele vestite
Pe-altarul lui Jahveh de David dăruite !
Urgia pe dușmani din ceruri va cădea,
In sângele vrăjmaș adânc vă veți scălda.
Loviți în tyrieni, și în Izraeliții
Vânduți ; nu coborîți voi înșivă, leviții
Din cei ce-au pedepsit în vremi, pe Izrail
Când mintea și-au întors spre Zeii dela Nil ?
Nu și-au ucis părinții însuflețind străbunii
Stârpind cu-acelaș braț pe idoli, cu nebunii,
Și-au câștigat astfel, prin faptu-acesta rar,
Sfânt, dreptul de-a sluji leviții în altar ?
Dar simt, de cum vă văd, că merg cu voi departe!
Jurați, jurați întâi pe-această sfântă carte
Acestui rege nou trimis lui Izrael,
Că vii luptând sau morți, voi sunteți pentru el.

AZARIAS

Jurăm și pentru noi, și pentru frați, pe lege,
Că 'n scaun strămoșesc, Joas va fi iar rege ;
Că nu vom arunca din mână, ferul dat,
Cât timp vrăjmașii toți, nu-i vom fi răsturnat;
Iar dacă s'o găsi vr'un culpeș de trădare,
Arată-i, Doamne sfânt, cumplita-ți răzbunare :
Din moștenirea ta, cu fiii săi uitat,
Să-ți fie ca un stârv în câmpuri lepădat !

JOAD lui Joas.

Dar tu? acestei legi, supui a ta ființă ?
Juri, Rege, să-i păstrezi de-apururea credință ?

JOAS

Pot eu, de jugul ei, viața 'nstreina ?

JOAD

Copilul meu ! mă lași să te numesc așa?
Oh! duioșia mea și lacrimile mele !
Tu iartă-le și treci, nu te opri la ele !
Departe-ai fost de tron ! Nu știi ce otrăvit
E farmecul fatal în care-i învălit !...
Nu, nu te-a îmbătat puterea absolută.
Tu nu cunoști curteni cu vocea prefăcută.
Curând ți-or spune ei: cele mai sfinte legi,
Sunt pentru cei desculți dar nu sunt pentru regi !
Un rege n'are frâu decât buna-i plăcere
Și lui va trebui jertfit, tot ce va cere !
La muncă și dureri poporu-i osândit,
Și doar c'un braț de fer e bine cârmuit !
De nu-l îngenunchezi, el mâne te 'ngenuche ;
Și 'n laț, târît astfel lângă abis, pe muche,
Ei ți-or strica astfel tot sufletul curat,
Te-or face să urăști ce-i bun și-adevărat !
Virtutea ? Ți-or descri drept tristă slăbiciune,
— Câți regi n'au rătăcit din cei cu 'nțelepciune!
Făgăduește-aci în fața tuturor,
Că Dumnezeu va fi întâiul tău fior ;
Că aspru cu cei răi, iar cu cei buni, ca frate,
Vei pune 'ntre săraci și tron, sfânta dreptate,
Că n'ai să uiți nici când, că sub acest vestmânt,
Ai fost sărman ca ei și singur pe pământ !

D. NANU

Din anii de student

„Folclorul Revelionului Culinar"

de ALEXIS NOUR

Nici astăzi n'ași putea spune dacă eram perfect conștient de rostul și de efectul obraznicului meu anunț. Print'o curioasă inspirație intuitivă, îl dădusem la „Mica Publicitate", și-l văzusem a doua zi apărut alături de alte zeci de anunțuri, prin care studenții, cei fără de lucru cași mine, își ofereau sfioși serviciile ca pedagogi. Nici înainte și nici mai târziu nu am mai auzit despre o astfel de autoreclamă studențească. S'o judece cititorul :

Student-preparator, poate fi și guvernor, aci sau în provincie, cu unul sau mai mulți elevi ori eleve de orice vârstă, predă tot cursul școalelor secundare, plus desen, pictură, dans, muzică (vioară și pian) și limbi moderne — Franceză și Germană — teorie și practică. Propunerile cu condiții, adresați-le..."

Și urma adresa la Universitate, sub inițialele *N. N...*

Un astfel de anunț nu lasă neexploatat nici-un domeniu din vasta problemă a creșterii, educației și învățăturii de dat copiilor de vârsta școalei primare și a celei secundare. E de fapt un scont minuțios făcut psihologiei părinților. Chiar în cazurile când copiii n'au nevoe decât de un preparator pentru cursul claselor, de pildă, a doua și a treia liceală, tot părintele mai avut va prefera anunțul de mai sus unor simple solicitări de preparație.

Mă hotărîsem atunci, dinainte, să nu accept din torentul de oferte decât pe cele care îmi convin. Și torentul, într'adevăr, se produse chiar a doua zi după publicarea anunțului.

Nenumărați părinți din Kiev preferaseră, evident, ca odraslele lor, pe lângă inițierea mai frumoasă în ale aritmeticii cu ajutorul competinței mele universale, să vină în contact cu o persoană talentată, fină și aleasă, dela care ar putea, eventual, să învețe ceva artistic și ultra-modern...

Totuși, a trebuit atuncea să înfrunt o mare dificultate : făcând selecționarea propunerilor scrise, venite la Universitate pentru N. N., am ales numai pe cele mai naive, care dovedeau incompetența autorilor în materie de conversație germană și de pictură. Desenul liniar, dansul, muzica și franceza nu mă îngrijorau, chiar dacă întâmplarea m'ar fi zvârlit într'o familie cu oarecare cultură.

In mediul ruso-ucrainean cu dare de mână, în straturile din care se recrutau elevii celor 40 de școli secundare din Kiev, — în afară de cultura pur școlară, erau puțini copii care căpătau și alte cunoștințe. Educația extrașcolară se reducea doar la puțină pictură, oarecare conversație franceză și multă muzică. Dansurile erau neglijate, germana — considerată prea greoaie, desenul liniar — necesar numai liceenilor „realiști", nu și „clasicilor".

Reușii — nu-mi mai amintesc bine cum anume — să răspund la două propuneri, venite evident din partea unor familii, unde n'ar fi avut cine să-mi critice sau să-mi nege talentele și cunoștințele.

In scrisorile primite, numărul mare de copii îmi fu un indiciu sigur, că părinții nu au decât un mic deziderat : preparatorul să fie mai fin și mai instruit, pentruca copiii să prindă tocmai ceva „artistic și frumos".

In sfârșit, onorariul oferit îmi arăta deasemenea cu cine am a face : când propunerea trebue făcută în scris, părinții se tem că vor cheltui pentru mărci poștale absolut zadarnic, dacă nu fixează și o sumă de bani oarecum atrăgătoare pentru „tezaurul" sau „zahărul" de student-pedagog.

Nu vrea nimeni să piardă o marcă de trei copeici, când e sigur că la chemarea lui, preparatorul căutat nici nu-și va da măcar osteneala să răspundă...

In scurt, acceptai propunerea de a prepara trei copii: două fetițe, una de 12, alta de 11 ani — eleve de liceu în particular și un băețel de 8 ani, care urma să se înscrie la toamnă în „clasa pregătitoare" a unui liceu.

M'am învoit cu 40 de ruble pe lună; trebuia să mă ocup cu copiii între 8 și 12 a. m. și să am și pensiune completă: masă, casă, lumină, încălzit, spălat... „Dacă vreau" — le mai controlez, seara, lecțiunile și lucrările făcute după masă, fără ajutorul meu, și rămân cu dânșii timp de două ceasuri...

Tatăl acestor copii era un furnisor al Intendenței militare și proprietarul unei ferme la vre-o 20 km. depărtare de Kiev, — el însuși locotenent-colonel de Intendență în retragere.

Bătrân de peste 60 de ani, habar n'avea de coreografie, de arte sau de limbi străine. La fel — și nevastă-sa, o femeie grasă și calmă, de vre-o 40 ani. Copiii învățau pianul, separat, cu o profesoară. Aci muzica mea și franceza erau perfect suficiente...

Am făcut așa ca din două în două zile numai, să fiu obligat să petrec nu două ci trei ceasuri cu acești copii — dealtfel, foarte cuminți — pentruca să am liberă din două seri — una, când mă duceam, regulat, la Operă.

Desgustul momentan pentru biliardele care mă ruinaseră, fu atât de puternic încât primirea atâtor propuneri avantajoase, mă schimbă cu totul numai în două zile. Văzui chiar că nu sunt în stare să refuz a doua propunere care mi se păru extrem de frumoasă: pentru 80 de ruble pe lună să mă ocup cu patru copii, când îmi convine, între orele 12 și 7, casa lor fiind la zece minute, cu tramvaiul electric, dela casa lui Derevenco, furnizorul Intendenței.

Am mai primit câteva propuneri și din provincie, dar le-am lăsat fără răspuns.

Familia Simonovici avea proprietăți în întindere de vre-o 2000 hectare, în județul Zolotonosa gubernia Poltava, la o depărtare de 300 km. de Kiev, pe calea ferată Kiev-Harcov. Moșia lor, numită „Hrușciovca" („Cărăbușeni") nu producea decât articole în natură, transformate pe jumătate în bani, suficiente pentru a întreținea într'o mare îndestulare pe soții Simonovici, pe cei 11 copii ai lor și pe numeroșii slujbași și servitori dela moșie și din casa lor din Kiev. Și aci mă simții chiar din prima zi, la largul meu, neamenințat și cu neștirbită autoritate în limbi moderne, în dans și chiar în pictură.

Selecționarea propunerilor, așadar, îmi reușise de minune: găsii două ocupații identice, la Kiev și nu în provincie, fără să fiu și guvernor, fără să fiu nevoit să vorbesc mereu franțuzește sau nemțește, fără să predau pictura, dansul, etc... Deși, din cauza lipsei de experiență, mă împovărasem cu șapte copii, în primele zile mă simțeam admirabil: se născuse în mine lăcomia de câștig; aveam 120 de ruble pe lună și întreținere, pe când propriile mele venituri, cheltuite cu anticipație, nu treceau de 40 de ruble pe lună. Aveam din două seri, una liberă, cași sărbătorile, în care puteam să dispun de mine după pofta inimii.

Mă hotărâsem s'o duc astfel două luni de zile și să trimit la urmă o jumătate din câștig epitropului meu — pentru a-l ințepa mortal.

După 15 Ianuarie, când trebuia să se redeschidă Universitatea, intenționam să încep s'o frecventez cam dela 10

(Continuare în pagina VI-a)

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

Librăria „Universala" Alcalay & Co.

— : — Calea Victoriei 27 — : —

oferă : **Abonamente la ziare și Reviste streine**

Apropriindu-se finele de an cu ocaziunea reînoirii abonamentelor, oferim a servi clientela noastră din provincie cu jurnalele și revistele notate aci, și franco la adresele date, cu următoarele prețuri :

Prețurile se înțeleg lunar franco de transport

Reviste zilnice	Reviste săpt.,	Reviste bilunare	Reviste lunare
Echo de Paris lei 105	Journal Amusant lei 71	Les Annales lei 49	Femina lei 73
Excelsior lei 135	Candide lei 34	L'art vivant lei 76	Jardin des Modes lei 52
Figaro lei 120	Gringoire lei 34	Conferencia lei 28	Je sais tout lei 47
Le Journal lei 105	Fantasio lei 79	Mercure de France lei 82	Lecture pour tous lei 47
Le Matin lei 105	L'Illustration lei 196	Nouvelle Revue Francaise lei 104	Nos loisirs lei 40
Oeuvre lei 105,	Nouvelles litéraires lei 26	Revue des Deux Mondes lei 108	Omnia lei 75
Petit Parisien lei 105	Le Sourire lei 73	Revue Scientifique lei 58	Vogue lei 71
și Le Temps lei 150	La vie Parisienne lei 104	Journal de Voyage lei 26	Science et la vie lei 41
	Science et Voyage lei 43	Modes et travaux feminins lei 62.	Vie à la campagne lei 50
			(numere excepționale lei 72
			Maison pour tous la 2 luni lei 17

Toate jurnalele și revistele notate mai sus, abonate pe timp de 6 sau 12 luni pot fi servite direct din Paris, la adresa dată și cu prețuri mai reduse.

Relațiuni se vor da la cerere.

Reviste germane săptămânale:		Reviste germane		Reviste engleze săptămânale:		Reviste engleze	
Die Woche	Lei 80 lunar	Radio Woche	64 „	Sketch	Lei 320 lunar	Observer	64 „
Jugend	90 „	Radio-Welt	96 „	Tatler	320 „	Saturday Evening Post	282 „
Lustige Blätter	84 „	*Reviste germane lunare:*		Graphic	320 „	*Reviste engleze lunare:*	
Gartenlaube	80 „	Velhagen Klassings Monatsheft	Lei 99	London News	320 „	Golden West	Lei 42
Wiener Bilder	74 „	Das Leben	43	Tit-Bits	64 „	Happy Magazine	42
Die Bühne	158 „	Das Magazin	43	London Opinion	64 „	Women	81
Münchener Ill. Presse	54 „	Revue des Monats	43	Times Weekley	54 „	Nash	81
I. Z.	42 „	Scherl's Magazin	42	Times littérairye	54 „	Hommes & Garden	81
Welt Spiegel	23 „	Uhu	48			Strand Magazine	79
						Grand Magazine	79

In Capitală jurnalele și revistele de mai sus se servesc în librărie cu prețurile normale.

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
(PIAŢA DE FLORI)
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
ÎNLESNIRI DE PLATĂ - EXPEDIŢII ÎN TOATĂ ŢARA

Februarie; şi atunci aşi fi părăsit una din cele două preparaţii...

Viaţa mea căpătase un rost cu totul neobicinuit, deşi uneori mă cam zăpăceam din cauza inerţiei normale şi calme a celor 7 copii, bine hrăniţi şi păziţi de părinţi, ca să nu-i neurastenizez eu, ca preparator enciclopedist, înainte de timp.

Mâncam admirabil. Cele două familii aveau de toate la gospodăriile lor.

Abundenţa îi făcea pe mai toţi — graşi, molateci, liniştiţi, gânditori — viitori intelectuali ruşi şi în juneţea primei lor maturităţi — foarte expeditivi revoluţionari, visători şi reformatori.

Deocamdată, însă, părinţilor le părea rău, când îi vedeau oarecum muştruluiţi de mine. Părinţii aceştia erau gemeni buni cu eroii lui Gogol din „Moşierii de altădată".

După caţeaua de dimineaţă, îndopat cu tot felul de bunătăţi — pateuri, fursecuri, sandviciuri, cornuri cu unt, brânzeturi, etc., — mă ocupam de cei trei copii ai lui Derevenco — intendentul; iar la ora 12 renunţam la prânzul în sânul acestei „sfinte familii" pentrucă mă grăbeam la Simonovici.

Aci, abia mă instalasem cu micul Jorjic la banca din „odaia de clasă" a familiei, — şi Ana Naumovna-mama — venea să ne întrerupă lecţiunile declarându-ne că n'ar trebui să ne adâncim prea mult în învăţătură, căci prânzul e pe punctul de a fi servit.

— Ah, Alexei Vasilievici! — suspina doamna Simonovici — nu vă temeţi de Dumnezeu, când ne chinuiţi astfel copiii?...

Prânzul dura aproape două ceasuri. Pe masă figurau fel de fel de mâncări, aperitive, băuturi şi deserturi. Abia pe la trei dacă reuşeam să-mi smulg din sânul familiei a doua victimă şi să mă refugiez cu dânsa în odaia de clasă.

La 5 se servea ceaiul — cu torturi, fursecuri, dulceţuri, caimacuri, pateuri minuscule, fructe zaharisite, beltele şi altele fără de număr şi fără de nume.

La 6 reuşeam să mai chinui câte o jumătate de ceas pe Manea şi pe Liza — clasa a 6-a şi a 4-a de liceu — şi către orele 7 puteam să mă retrag sau pentru a mă duce la Derevenco, sau la Operă.

Dar în acest din urmă caz, paltonul, şapca, galoşii şi mănuşile nu se mai găseau. Anna Naumovna şi Nicolai Ivanovici Simonovici îmi confirmau suggestiv dorinţa copiilor:

— I-aţi chinuit atâta, încât au şi ei dreptul să se răzbune şi să vă reţină la dineu!... Şi de ce vă grăbiţi? Incotro? La Operă? — după masă mergem şi noi — rămâneţi în loja noastră... Ah, nu vă prea place la noi! — Ce rău sunteţi!... etc. etc.

Astfel, nici nu mă bucuram de „complecta întreţinere" dela casa Derevenco, deoarece nu mă întorceam acasă decât pela ceasurile 12 jum. noaptea, după ce-mi făceam întrarea solemnă în loja familiei Simonovici exact pe la mijlocul actului al doilea!...

Dar şi aceasta cu condiţia de a nu fi silit să rămân în compania Simonovicilor după Operă, la „o mică cină" prelungită, de obiceiu, cel puţin până la orele două de noapte.

Indoparea şi reţinerea mea în casa Simonovici fiind complicate peste două luni şi de un vădit sentiment al elevei mele — Manea — mă văzui nevoit să renunţ în scris la această preparaţie...

Acum, oricine poate să-şi închipuie cum zilele vieţii mele de atunci din Kiev, se transformaseră într'un nesfârşit „Folclor culinar". Ajunul Crăciunului la Simonovici şi la Derevenco erau să mă rupă în două pentru a mă umplea şi împăna cu toate bunătăţile practicate în tot cursul anului, plus: o ciorbă din legume, măsline şi ciuperci, care se mănâncă cu pateuri de post, umplute cu varză sau cu orez amestecat cu peşte şi cu ciuperci tocate. Apoi tot felul de peşti săraţi şi proaspăt fripţi; „cutia" de două feluri — din orez, migdale, miere, etc., şi din grâu fiert cu nuci, miere, mac, etc. etc... Iar ca desert, tradiţionalul "uzvar" — compot din toate fructele uscate indigene şi „varenuha" — acelaş compot, dar şi cu banane, curmale, portocale, ananase şi altele, fiert cu sirop de rom, cognac, vin, zeamă de lămâe — plus tot felul de mirodenii, începând cu şafran, muşcat, vanilie şi scorţişoară...

Aşa dar, Kievul şi Ucraina îmi răspunseră astfel, prin acest buchet autocton al „Folclorului Crăciunului Culinar" — la programul culinar al Crăciunului din Basarabia *) atât de fantastic, publicat de mine în ziarul „Kievleanin", în schimbul anunţului neobrăzat, care mă întrodusese apoi în belşugul culinar al familiilor Simonovici şi Derevenco — vai! — nedescrise de Gogol...

Şi dacă mai e necesar să-mi justific titlul acestui fragment din Amintiri, trebue să spun că „Folclorul Revelionului Culinar", petrecut de mine în sânul familiei Simonovici, a cuprins toate bunătăţile din tot cursul anului, *minus* cele de Crăciun, de Lăsatul Secului şi de Paşte, însă *plus* următoarele particularităţi:

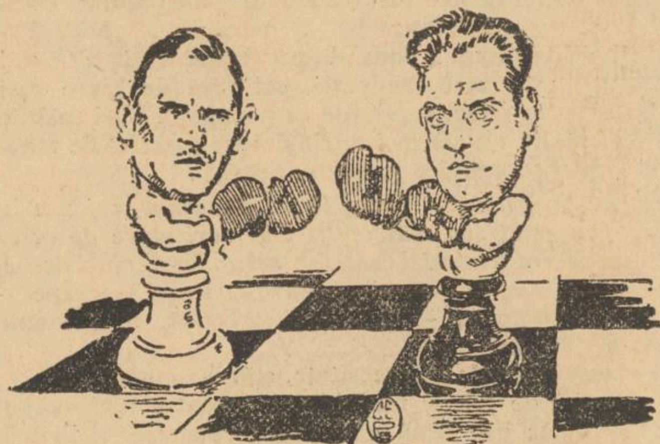
Câte un pahar cu şampanie fix la ora 12; apoi o cină extrem de copioasă, al cărei centru fusese un enorm pateu cu răvaşe-urări sau preziceri, tăiat în „sectoare", după numărul oaspeţilor. Iar după desert, cafea, brânzeturi şi fructe, încununarea tuturor banchetelor din Rusia — celebrul „Cruşon", adică băutură cărei nu rezistă nimeni. Era combinată din şampanie, rom, ghiaţă, cognac, vin şi un fruct oarecare: ananas, persici, caise, sau căpşune, consumat fiind cu ajutorul unor căni slave speciale, antice. Fiecare conmesean îşi cufunda cana, ţinând-o de lungu-i mâner curbat, într'un mare vas de argint sculptat, în care acest „cruşon" fusese confecţionat de majordomul casei ospitaliere.

Apoi — dansuri până în ziuă, aproape exclusiv: valsul, „cotilionul" şi mazurca... O! Mazurca!...

ALEXIS NOUR

*) Vezi „Adev. Lit." No. precedent.

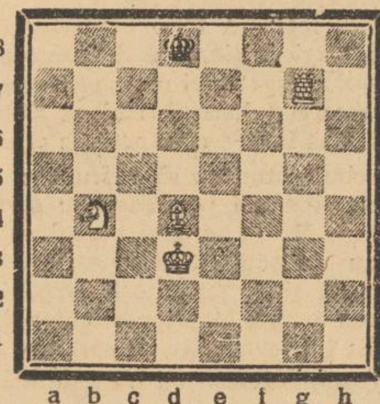




Cronica Şahului

PROBLEMA No. 192

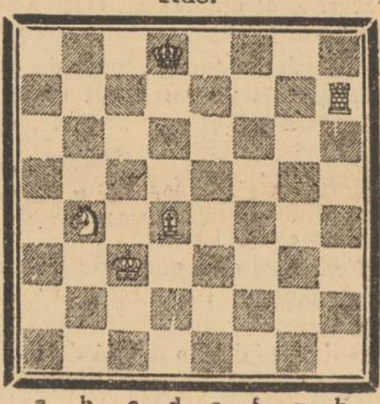
de **W. Pauly**, Bucureşti.
(„D. Schachzeitung" 1907)
Negru (o figură)
Rd8.



Alb (4 figuri)
Rd3, Tg7, Cb4, Nd4.
Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 193

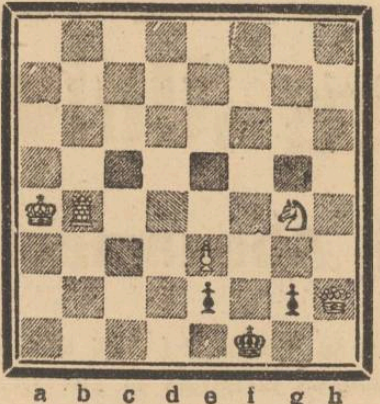
de **W. Pauly**, Bucureşti.
(„D. Schachzeitung" 1907)
Negru (o figură)
Rd8.



Alb (4 figuri)
Rc3, Th7, Cb4, Nd4.
Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 194

de **L. & G. May**, Turin.
(„Die Schwalbe" 1928))
Negru (3 figuri)
Rf1, Pé2 şi g2.



Alb (5 figuri)
Ra4, Dh2, Tb4, Cg4,, Pé3.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 72

Jucată în concursul pe echipe la Olimpiada de şah din Haga în Iulie 1928.

Alb; R. Grau (Argentina). **Negru: M. Bluemich.** (Germania).

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, b7—b6; 4. Cg1—f3, Nc8—b7; 5. Dd1—c2, Nf8—b4; 6. Nc1—d2, de obicei se joacă Ng5. 6..., 0—0; 7. g2—g3? această mutare care pare neînsemnată e dovedită de negru ca o greşeală. Alb ar fi trebuit să joace é3 urmat de Nd3. 7..., Cb8—c6! pentru ca la Ng2 să răspundă cu C×d4. 8. 0—0—0, Cc6—a5!; 9. b2—b3, Nb4—a3+; 10. Rc1—b1, Ca5—c6! 11. Nd2—c1, Cc6—b4; 12. Dc2—d2, Cf6—é4; 13. Dd2—é3, la C×é4, N×é4+ urmat de Cc2+, 13...., Cé4×c3+; 14. Dé3×c3, Nb7—é4+; 15. Td1—d3, sau Ra1, Cc2+; Rb1, Nb4; Db2, C×d4+ urmat de C×f3, 15....,Cb4×d3 şi alba abandonează, căci la e×d, urmează N×f3; N×a3, N×h1; N×f8, D×f8.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

— In plin centru al oraşului New-York două automobile deschise ocupate de bandiţi, „s'au lipit" de un mare automobil blindat care ducea 100.000 dolari dela poştă la „Prima Bancă Naţională". Şoferul şi gardianul camionului blindat au fost forţaţi cu revolverele „la tâmplă" să conducă maşina mai departe şi să nu dea alarma. Ceilalţi bandiţi au topit plăcile de oţel, pricinuind grave arsuri gardianului dinnăuntrul camionului. După ce au „mutat" şi lăzile cu dolarii pe maşinile lor, bandiţii au dispărut. Amândouă maşinile au fost găsite goale dincolo de bariera oraşului. Poliţia n'a reuşit să descopere urma îndrăzneţilor bandiţi, deşi scena s'a petrecut în mijlocul râurilor de automobile care sunt străzile uriaşului oraş.

— „Deputata" Camerei engleze, d-na Hilton Fillipson, a demisionat din parlament fiindcă „nu poate fi în acelaşi timp şi gospodină şi deputată". Cele opt „deputate" din Camera Comunelor afirmă că parlamentul le ia tot timpul, deci le forţează să nu se ocupe de familie sau de afaceri.

D-na Baldwin, soţia primului ministru englez propune femeilor să formeze un parlament cu vre-o 200 de deputate, care să lucreze la toate proectele de lege ce cad în competinţa femeilor şi să le recomande apoi Camerei care desigur că nu le va respinge, dat fiind spiritul practic atât de desvoltat la Englezi...

— Soţia lui Cean-Kai-Şek va fi aleasă „primar" la Nankin.

6.500.000 franci pentru un Holbein

La Londra, un colecţionar american a cumpărat dela lordul Lee-of-Ferran, pe preţul de 50.000 lire sterline adică 6.500.000 franci, un mic portret al regelui Angliei Eduard al II-lea, pictat de Holbein.

Contrabanda briliantelor în America

Autorităţile vamale din New-York au reuşit, după mai multe luni de investigaţii să descopere o organizaţie de contrabandişti, care introduceau în Statele Unite cantităţi mari de briliante, sustrăgându-le taxelor vamale.

Chelarul-şef al uriaşului vapor „Berengaria", William Ballin, fiind urmărit de aproape, a fost surprins pe când eşea pe cheiu pentru a merge în oraş. O mare cantitate de pietre s'au găsit asupra acestui „chelar". Supus unui interogator, Ballin a recunoscut rolul ce juca de câţiva ani şi a arătat poliţiei ascunzătoarea din peretele cabinei în care ascunsese briliante în valoare de cinci milioane dolari! Complicele său era însuşi inspectorul-şef de poliţie din portul New-Yorkului, John Mac-Entire, un prieten al guvernatorului Smith — candidat fără noroc la preşidenţia Statelor Unite.

Contrabandiştii îşi ascundeau marfa destul de simplu: la plecarea din Europa, briliantele erau puse într'o cutie ascunsă în peretele unei cabine ocupate în ajun de o persoană care era în afară de orice bănuială.

In America, taxele vamale asupra bijuteriilor, merg până la 20 la sută din valoarea lor. Ballin şi complicii lui primeau 8 la sută, iar firmele „expeditoare" rămâneau cu un câştig de 12 la sută. Se ştie că anual se introduc briliante de contrabandă în Statele Unite, în sumă de 500 milioane dolari.

BIBLIOGRAFIE

Al. T. Stamatiad: „Cetatea cu porţile închise." Parabole. Operă premiată de Societatea Scriitorilor Români. Ediţia II. Editura Cultura Românească. Bucureşti, str. Pitagora 18. Exemplarul 35 lei.

* * *

A apărut în editura „Bilete de Papagal" volumul de *Notaţii Critice* al d-lui *Miron Grindea*. Preţul Lei 40.

* * *

A apărut SCHIŢE MARINE din *Lumea Porturilor* de *Jean Bart* în Edit. Cartea Românească.

Humorul, duioşia, claritatea stilului asigură acestei cărţi o mare răspândire.

Cumpăraţi
Copiilor voştri
Minunatele volume
O călătorie în lumea basmelor
de Selma Lagerlöf
Povestiri ilustrate în culori
Un volum format mare, 80 lei ex.
Haplea la Bucureşti
de Moş Nae
130 pagini ilustrate de Iordache şi Geo
Preţul 60 lei

Cărţi ilustrate pentru domni
din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"
Bulev Academiei No. 3 Bucureşti I

Brătescu-Voineşti Al. I. — Neculăiţă Minciună, cu admirabile planşe în culori 300.—
Creangă I. — Povestea lui Harap-Alb. Cu minunate desenuri de *Stoica* 75.—
Dante. — Infernul Ed. de lux. Cu numeroase ilustraţii. Traducere în versuri de *G. Coşbuc.* Cu prefaţă şi îngrijită de Prof. *R. Ortiz,* de la Universitatea din Bucureşti. 250.—
— Purgatoriul. Trad. de *G. Coşbuc.* Ediţie îngrijită de Prof. R. Ortiz 250.—
— Ediţie de lux cu numeroase stampe originale 250.—
Olszewski G. — Stampe din colecţia sa 150.—
Regina Maria. — Poveşti cu planşe colorate 250.—
Tafrali O. — Istoria artelor Vol. I. Bogat ilustrat 150.—
— Istoria artelor Vol. II. Foarte bogat ilustrat 250.—
— Indrumări culturale, cu foarte numeroase planşe şi fotografii 350.—
Stahl Henry. — Grafologia şi expertizele în scrieri. Anonimatul. Falşul. Cu 204 autografe şi documente grafologice

Afară de acestea se mai găsesc frumos legate, ediţiile de lux ale celor mai de seamă scriitori ai noştri. Aceste cărţi se află de vânzare la toate librăriile din ţară, sau se cer, direct, de la *Cartea Românească.* Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti, I trimiţând costul prin mandat poştal.

Librăria Editoare SOCEC & Co. S. A.
Bucureşti
şi la sucursalele sale din Iaşi, Craiova, Galaţi, Constanţa, Ploeşti, R.-Sărat, Oradea, Târgovişte, Călăraşi şi Slobozia
Cereţi pentru Sfintele Sărbători ultimele noutăţi literare apărute:

Delavrancea	Apus de Soare
Delavrancea	Viforul
Delavrancea	Intre Vis şi Viaţa
Delavrancea	Patria şi patriotismul
Eminescu	Povestind copiilor
Negrutzi	Povestind copiilor
Creanga	Povestind copiilor
Carageale	Povestind copiilor
Odobescu	Povestind copiilor

Mare asortiment de cărţi noi ilustrate pentru copii
Cereţi Catalogul librăriei Editoare gratis

„Biblioteca pentru Toţi"
este cea mai veche, mai cunoscută, mai răspândită şi mai folositoare publicaţie de: Literatură, de Artă, Ştiinţă, etc.,
cuprinde scrieri din clasicii români şi străini precum şi opere străine, traduse de scriitori români cunoscuţi.
Un volum cuprinzând circa 100 pagini costă Lei 7.—
Au apărut până în prezent aproape 1200 numere.
Catalogul general se trimite la cerere gratis de către
Edit. Libr. „Universala" Alcalay & Co.
Bucureşti, Calea Victoriei, No. 27
De vânzare la toate librăriile din ţară

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS — Str. Mătăsari, 23
CĂRŢI APĂRUTE:

Claude Anet:	Ariana	Lei 50,—
M. Artzibaşew:	Sanin	„ 58,—
Maurice Dekobra:	Serenada Călăului	„ 60,—
—	Cu inima 'ntristată	„ 55,—
—	Madona din Tren	„ 58,—
—	Gondola cu Himere	„ 58,—
Delafras:	Micul Sacrificiu	„ 40,—
Grazia Deledda:	Fuga în Egipt	„ 55,—
Maxim Gorki:	Mama	„ 38,—
Myriame Harry:	Insula Voluptăţii	„ 48,—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	„ 50,—
Pierre Louys:	Afrodita	„ 60,—
R. Machard:	Cucerirea	„ 55,—
Marcel Prevost:	Scrisori de femei	„ 48,—
Honoré de Balzac:	Talismanul miraculos	„ 60,—
Jules Verne:	Copiii Căpitanului Grant, 3 vol.	„ 75,—
—	Ocolul pământului în 80 zile	„ 25,—
—	Cinci săptămâni în balon	„ 25,—

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRARIILE DIN ŢARA
Se trimite catalogul la cerere

FLORI
Ultimile noutăţi Pariziene pentru Rochi de seară şi Manteaux calităţi superioare
Se găsesc numai la:
Pour Elle
Calea Victoriei 22 Pasajul Macca

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Cărţi şi Reviste

DAMIAN STĂNOIU: Necazurile Părintelui Ghedeon
Edit. „Cartea Românească", Bucureşti

Un prieten dându-mi cartea aceasta mi-a spus: „Ii datorez recunoştinţă lui Damian Stănoiu, pentrucă mi-a alungat insomnia!"

Abia după ce am citit-o, am înţeles vorbele prietenului şi mi-am dat seama cât de bine o caracterizase.

E o carte care a găsit drumul de-a dreptul la inimă. Te încântă şi te linişteşte. E un lucru preţios, pe care l-ai căutat în zadar multă vreme pentru setea sufletului tău şi care iată că acum îţi stă la îndemână simplu şi firesc, ca un pahar de apă răcoritoare în plin zăduf de vară.

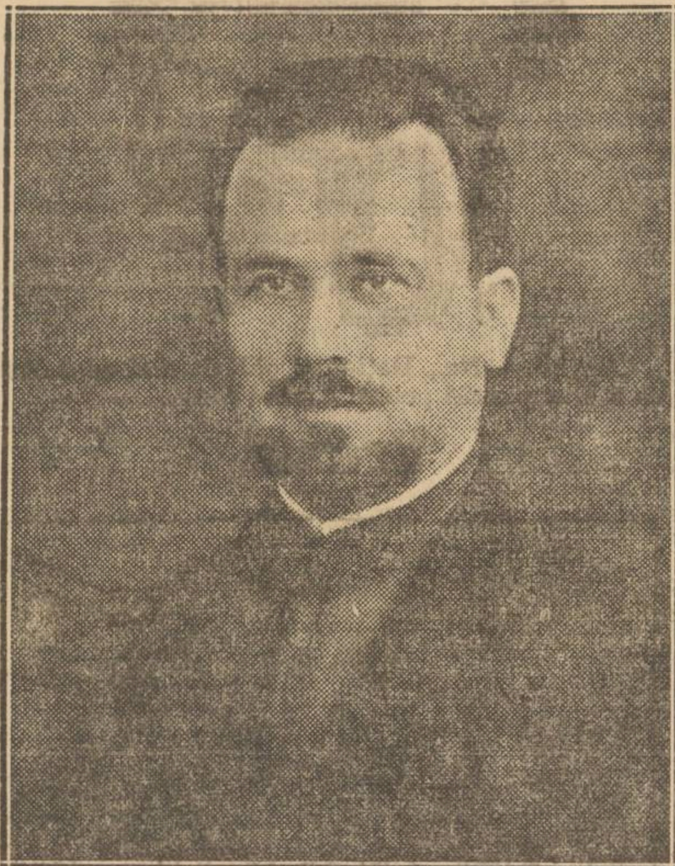
Sufletul Eromonachului Ghedeon e limpede ca un cristal fără defect, prin care trece şi bunul şi răul fără ca să-l turbure.

E bun şi iertător cu oamenii, plin de iubire pentru toate vieţuitoarele, dar de o îndărătnică hotărîre în a face după capul său, ori mai bine după porunca Evangheliei şi pravilele mânăstireşti.

Prejudecăţile, părerile oamenilor, bârfeala, ispita şi păcatul — toate se izbesc de el şi caută să-l târască în şivoiul lor.

Dar candoarea cu care se lasă înşelat în chestiile materiale, nu-l împiedică să vază primejdia morală şi modestia simplă cu care se judecă pe sine, nu-i ia curajul de a fi el însuşi şi a rămânea surd şi orb la orice ademenire. — Aceasta cu o simplicitate, un natural şi o deplinătate de voie bună încântătoare şi cu acel humor plin şi larg, pe care l-am admirat din primele sale scrieri.

Părintele Ghedeon nu este un martir. El este un om simplu, care n'a eşit niciodată din mânăstire şi care nici acum nu pleacă de istov, ci numai aşa „ca să-şi dea seama cum se simte un călugăr când nu-i mai iese jărăgai pe gât de la fasole".



Damian Stănoiu

El e sfios şi fără experienţă de lume, după cum ni se înfăţişează în acea minunată şi plină de haz şi de fineţă scenă din prima lui întâlnire cu statul.

Dar lupta lui cu sine şi cu ceilalţi, veşnica lui şovăire între ceia ce este el, aşa cum l-a creiat mânăstirea, şi firea lui de o robustă sănătate morală şi între ceia ce ar vrea el să fie, şi cum îl vor oamenii şi împrejurările — este de un profund şi variat interes omenesc.

Humorul şi profunda lui bunăvoie între cei doi dascăli de la biserică, în luptă cu superstiţia, prejudecăţile şi gura satului, cu ispitele şi necinstea tuturor, dar mai ales scena cu preoţii pe care enoriaşii lui i-i propun ca model — sunt bucăţi de cea mai preţioasă valoare.

Şi aşa cum e el ciudat în mintea sătenilor, dus de pe lumea aceasta şi prins cu totul în lumea lui sufletească, dând uneori cu oiştea 'n gard şi râzând el însuşi de sine, cuvios numai atât cât se cuvine în firea lui atât de măsurată — e omul sfânt aşa cum fiecare din noi am fi dorit să fim şi sfânt în mod firesc şi omenesc cum trebuie să fie un om al naturii, plecat de la glie şi trăit la mânăstire.

E un sfânt din fire şi un om cu trup, cu patimi şi porniri, e acel echilibru nestabil de forţe opuse ce e interesul însuşi al vieţii şi al ficţiunii, acea problemă a precăderii morale, acea putere de a preface mâlul din fondul nostru preatavic în lumină spirituală numai cu puritatea gândului şi iubirea veselă şi plină de optimism a vieţii, care izvorăşte în mod firesc şi se răsfrânge în jurul său.

O carte care a găsit drumul deadreptul la inimile noastre, o carte scrisă cu tâlc şi cu duh din care se răsfrânge râsul plin de optimism al părintelui Ghedeon, o duioşie simplă şi cel mai bun răspuns celor ce se deznădăjduiesc şi ponegresc viaţa şi inima cea slabă a omului. — *I. S.*

D. N. TEODORESCU: Strofe pentru Suflet

Versurile d-lui D. N. Teodorescu sunt de o rară justeţă de imaginaţie în proecţiunea stărilor sufleteşti în decor şi în alegerea decorului care să întrupeze aceste stări sufleteşti.

Cu amintirea te privesc în stradă:
Un felinar aprins stă alb şi rece,
Cu paşi de întunerec noaptea trece...

Sau:

Şi toamna 'ngenunchiază şi se 'nchină..
Şi toamna se ridică... şi mă doare
Când aiurările-i sfâşietoare
Lovesc în crengi mâncate de rugină...

Şi altele...

Strofele sale sunt de o psichologie multiformă şi plină, care are nevoie să lovească tare sufletul cititorului şi să se desfăşoare repede. De aci deformări fantastice, mitul unei plăsmuiri de vis, un animism ciudat şi o materializare îngrijorătoare, prin care se creiază o atmosferă de veşnică trecere de la duioşie la groază.

Bolnavul, nebunul, omul rătăcit de o durere mare şi chinuit de sfâşierea misterului veşnic dau glas acestei psihologii înfrigurate şi traduc în logica lor paradoxală o înfrigurată aţâţare a senzibilităţii.

Strofe turburătoare, în care sufletul nostru modern găseşte propria-i răsfrângere, gustul său dominant pentru neobişnuit, extraordinar şi complexitate. Pentru aceasta se cere o formă desăvârşită sub aparenţa precipitată şi o delicateţă minuţioasă în tratarea violentă a versului. Iar pentru ca această divagare, ce se alătură de nebunie şi atinge alterarea morbidă a sufletului, să-şi păstreze valoarea artistică a expresiunii se cere o putere ascuţită de observaţie în libertatea neînfrânată a imaginaţiei şi o siguranţă rece în selecţiunea formei, mult mai bogată şi mai fluctuantă în limbajul poetic de acum decât în alte vremuri. Vocabularul d-lui D. N. Teodorescu e restrâns, pe când mişcarea versului său e variată şi schimbătoare ca inflexiunile vocii în cântec, monotonia ritmului cade şi se ridică într'o melopee sincopată, care face strofelor o muzicalitate deosebită.

Pentru cine analizează vraja unei poezii moderne care seduce, e învederat că meşteşugul versului e mult mai complicat şi mai greu de stăpânit în asemenea poezii şi că trebuie talent şi inteligenţă pentru ca asemenea divagări aparente şi nebune să fie artă adevărată. — *I. S.*

Suzanne Martinon

Suzanne Martinon — fiica profesorului Ph. Martinon, autorul cunoscutelor tratate „Comment on prononce le francais", „Comment on parle en francais" şi „Dictionnaire methéodique et pratique des rimes francaises" — s'a născut la Brest şi şi-a isprăvit studiile în Alger, unde tatăl ei era profesor.

A fost cea dintâiu bacalaureată a liceului clasic din Alger.

Când tatăl ei a venit la Paris, unde a ţinut un curs de versificaţie liberă la Sorbonna, ea continuă să-i fie o colaboratoare preţioasă, iar după moartea lui îi tipări lucrările.

In 1920, Suzanne Martinon publică un volum de poeme intitulat „Le Salut de l'Aurore", care fu încoronat de Academia franceză cu premiul Archon-Desperouses.

De curând, Academia franceză a premiat o nouă lucrare a acestei scriitoare, romanul „Nous deux" (premiul Montyon) care fusese publicat în foiletonul ziarului „Le Figaro".

Distincţiunile înaltei instituţii au avut darul să atragă atenţiunea asupra activităţii acestei scriitoare.

Una din cărţile sale, care a fost primită cu mai multă căldură de public şi de critică, este romanul „Le coeur mal defendu".

E opera prin care Suzanne Martinon a fost trecută în primele rânduri ale analiştilor sensibilităţii feminine. Au urmat apoi: „Les tourmentés", „L'Orgueilleuse", etc...



Suzanne Martinon

Uşurinţa lecturii, largul suflu de umanitate şi emoţia profundă ce se desprind din aceste povestiri, din caracterizarea plastică a mediului înfăţişat, sunt dovada sincerităţii şi obiectivităţii artistice care singure pot pune în adevărata lor valoare însuşirile deosebite ale romancierului.

Vom reveni pe larg asupra ultimelor volume ale acestei scriitoare.. — *H. B.*

Cine a fost princesa Obrenovici?

Istoricii noştri, vorbind despre viaţa marelui „Domnitor Cuza Vodă" pomenesc de influenţa pe care o princesă, Obrenovici, a avut-o asupra domnitorului „Cuza".

Făuritorul Unirii Principatelor, pare a fi fost — după spusa istoricilor — sub influenţa acestei femei înzestrate cu o mare doză de îndrăzneală şi de inteligenţă.

In realitate lucrurile stau altfel: „Cuza Vodă", înainte de a fi ceeace ponegritorii lui afirmau, era un bărbat de o rară limpezime de judecată. Ca atare, de îndată ce o fiinţă se amesteca în felul cum credea el că trebue să conducă treburile ţării, o „arunca peste bord", cum s'ar zice azi.

Dar princesa Obrenovici, care era înrudită cu regina Natalia a Serbiei, a fost în felul ei o diplomată care, fie din admiraţie, fie şi din dragoste, a căutat să servească pe Domnitorul Cuza.

Pentru popor Alexandru Cuza nu era Alexandru Cuza, ci, „Cuza Vodă". Şi chiar pentru această princesă cu apucături bărbăteşti, care umbla uneori îmbrăcată bărbăteşte, având buclele tăiate scurt „Cuza Vodă" era un mare Domn pe care căuta să-l slujească în planurile lui.

In romanul „Cuza Vodă" scris de Vasile Pop, această figură culeasă din foile ce au apărut pe vremea marelui închegător al principatelor Unite, răsare ca o fiinţă de o rară nobleţe sufletească.

Poate că pe acele vremuri o fi avut planul să înlocuiască pe soţia Domnitorului, care era o femee blajină, o sfântă.

Faptul însă cel mai important care rezultă din activitatea acestei prinţese sârbe, este că l'a ajutat — precum se poate citi în romanul „Cuza Vodă" să săvârşească vre-o câteva din cele mai îndrăzneţe lovituri. Aceasta prin spiritul de sacrificiu şi de iubire de care a dat dovadă în repeţite rânduri faţă de Cuza Vodă.

Cred că romanul „Cuza Vodă" merită să fie citit de orice admirator al marelui Alexandru Cuza. — *N. M.*

Colţul librăriei „Hasefer"

INFORMAŢIUNI INTERESANTE

Intorcându-se din străinătate, d. Henry Steinberg conducătorul librăriei de artă „Hasefer" organizează cu începere de Joi 20 Decembrie, o expoziţie a noutăţilor literare şi artistice apărute în ultimele luni în Franţa, Germania şi Anglia.

Vizitatorii vor putea vedea tot ce a apărut mai interesant în editurile străine având în acelaş timp prilejul să-şi procure cărţile cu un preţ mai redus — *în urma unui rabat pe care editorii îl acordă în vederea acestei expoziţii.*

PENTRU SĂRBĂTORI

Iubitorii de cărţi frumoase, bibliofilii — clienţii librăriei de artă „Hasefer" vor putea admira a doua parte a expoziţiei cărţii de artă franceze, cuprinzând ediţiuni în tiraj restrâns, cu gravuri originale (aquaforte, bois) cari n'au figurat în expoziţia precedentă.

PENTRU COPII

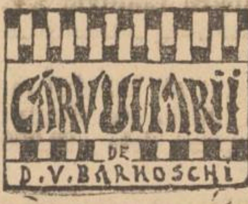
In vederea sărbătorilor, librăria „Hasefer" oferă o alegere bogată în cărţi ilustrate pentru copii şi pentru tineret.

O carte interesantă, într'o ediţie frumoasă, alcătuind cel mai frumos dar de sărbători, librăria „Hasefer" invită pe toţi aceia cari doresc să-şi îmbogăţească biblioteca lor proprie sau să dăruiască altora cărţi deosebit de frumoase, să viziteze expoziţia cărţii care va fi deschisă de Joi 20 Decembrie până la 15 Ianuarie 1929 în str. Karagheorghevici, 7 (Eugen Carada).



HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA. 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Cumpăraţi Tricotage
numai la fabrica
TONI
Pasagiul Român 17
mai eftin ca ori unde



Romanul vieţii dramatice, al dragostilor chinuite şi al sfârşitului tragic al celui d'ntâi mare ziarist-pamfletar român — I. Tăutu — este o scriere deosebit de elogios apreciată de criticii literari dela: Convobiri Literare, Viaţa Românească, Adevărul Literar, Ţara Noastră, Bilete de Papagal, Propilee Literar, Dreptatea, Dimineaţa, Curentul etc. S'au pus în vânzare ultimele 300 exemp. ale ediţiei originale
Volumul elegant 40 lei. Depozit: Cultura Românească.

Literatură sensaţională

Tratatele de istorie literară consideră deobicei sensaţionalul în literatură ca un element de a doua mână, dacă nu inferior cel puţin mediocru, de calitate dubioasă. Sensaţionalul ar fi un condiment suspect, fără drept de cetăţenie în arsenalul procedeelor literare *consacrate.* Tratatele de istorie literară au fără îndoială punctul lor de vedere tradiţional şi consacrat, pe care nu-l discută nimeni. Ar rămânea poate de văzut în ce măsură sus numitele tratate au vre-o influenţă atât asupra literaţilor cât şi asupra cetitorilor — dar aceasta e o chestie care merită să fie desvoltată separat. Vreau numai să spun că sensaţionalul este o expresie susceptibilă de interpretări diverse — şi care nu sunt totdeauna aceleaşi în tratatele de istorie literară şi în opinia cetitorilor de literatură şi a literaţilor.

In viaţa de toate zilele epitetul de senzaţional se aplică la categorii foarte felurite de fapte. Senzaţional poate fi un proces la Curtea cu juri, un faliment, o reclamă, trecerea Pacificului în avion, teoriile lui Einstein, însfârşit orice. Aici epitetul nu are sens pejoratif — sau nu-l are întotdeauna. Aplicat la literatură epitetul devine imediat injurios. Literatură sensaţională e sinonim cu literatură proastă sau cu literatură neserioasă.

De literatura proastă nu vorbim. Dar este şi literatură senzaţională bine scrisă (indiferent dacă e sau nu serioasă). Şi sensaţionalul nu este element de a doua mână, nici condiment suspect. Atârnă de cum eşti dispus să-l înţelegi. Să ne înţelegem.

Sensaţional nu înseamnă numai decât neverosimil. Dacă sensaţionalul poate fi şi neverosimil, nu orice neverosimil e sensaţional. Tot astfel sensaţionalul nu este un apanagiu al romantismului, după cum sensaţional poate fi realismul cel mai riguros. Sensaţionalul nu este nici supranaturalul, nici miraculosul epic, nici fantasticul din *O mie şi una de nopţi.* Sensaţionalul de care vorbim (condiment deloc suspect) este un element foarte omenesc, rezultat foarte terestru al vieţii de toate zilele. Ar fi acel element de *surpriză* necesar oricărei opere de artă, stimulent al curiozităţii şi al interesului. Nimic *sensaţional,* deci, în acest element al creaţiei artistice, care e aşa dela sine înţeles că e demulteori trecut cu vederea.

Surpriză — şi cât mai savantă.

Şi asta pentrucă nu există în artă copie fidelă a realităţii. Insăş expresia de copie fidelă, în artă, este aproape un non-sens. Arta nu începe decât odată cu refacerea, realcătuirea realităţei de către artist (adevăruri vechi). Şi sensaţionalul, în această aranjare din nou a realităţii, nu este decât un mijloc de a transpune, în artă, concentrat, elementul de surpriză care se găseşte disparat în viaţă şi intermitent. O transformare de material brut în produs artistic. Un procedeu — dar de bună calitate.

Pe acest sensaţional marii scriitori au ştiut să-l utilizeze. Toţi au ştiut să exploateze (voluntar sau involuntar) nevoia şi gustul misterului şi al surprinderii. Balzac şi Dickens au aranjat din nou realitatea şi au tras cu îndemânare sforile emoţiei artistice sau ale simplei emoţii omeneşti. Ibsen — mare tehnician dramatic — e pe alocurea tot atât de sensaţional ca şi Conan Doyle. Realistul Maupassant e un maistru al sensaţionalului: amintiţi-vă, între zeci de exemple, numai de „Le champs d'oliviers". Şi tot edificiul lui Zola se ruinează şi din pricină, între altele, că a neglijat acest element sau l'a mânuit cu stângăcie (defect pe care îl are împreună cu Zola orice literatură tezistă).

Paranteză. Nu ştiu dacă exemplul lui Flaubert, pentru a ilustra o afirmaţie contrară, ar fi nimerit. Mai întâi — lucrul a mai fost spus — o bună parte, din opera lui e o autobiografie deghizată, săracă în evenimente exterioare. Bovarismul doamnei Bovary e bovarismul lui Flaubert care în romanul lui face operă de moralist (sens La Bruyère). „Educaţia sentimentală" e un jurnal transpus la persoana a treia. „Un coeur simple" e o biografie. Pe lângă asta, elementul surpriză e redus la minimum, pentrucă, la Flaubert, intriga, aventura romanului, elementul dramatic e redus la strictul necesar. In „Salammbo" aproape nu există dialog. Dealtfel Flaubert n'a făcut şcoală decât în ce priveşte cizelarea frazei şi a inaugurat o disciplină. Formula lui avea nevoie să fie lărgită. Primul care a făcut-o a fost cel care îi fusese mai aproape: Maupassant. — Un exemplu mai bun ar fi poate „Răsboiu şi Pace". Dar „Răsboiu şi Pace" e însăş viaţa. Şi sensaţionalul există în măsura în care există în viaţă, în stare de minereu, difuz.

Ca orice alt procedeu al tehnicei literare, surpriza trebue mânuită cu dibăcie şi măsură. E o chestie de dozaj. Discreditarea sensaţionalului e datorită numai abuzului. Sensaţionalul pur e tot aşa de indigest ca şi naturalismul pur sau copia fidelă. Nu intră în chestie acest sensaţional abuziv. Ar fi amuzantă o împărţire a sensaţionalului în două categorii: sensaţional material şi moral. Abuzul celui dintâi (intrigă exterioară prea bogată, de exemplu) ar fi primejdios pentru buna calitate a unei literaturi. Vezi „Misterele Parisului" sau, mai aproape de noi, o bună parte din literatura poliţistă (deşi ar fi locul şi aici la un triaj). S'ar putea orândui în categoria sensaţionalului moral viaţa sufletească a marilor eroi ai literaturii, dela Hamlet şi Faust la Stavroghin al lui Dostoievski. Şi s'ar măsura ce cantitate de sensaţional material şi moral ar trebui să întrunească o operă perfectă. Şi tratatele de istorie literară şi-ar spori abundent numărul de pagini...

Scapă, poate, de sensaţional aşa zisa literatură de analiză? Dacă ar scăpa numai Paul Bourget pierderea ar fi infimă. „Adolphe" al lui Benjamin Constant e numai o autobiografie. Dar Stendhal? Nicăeri sensaţionalul nu e mai bine dozat ca în „La Chartreuse de Parme". N'ar scăpa nici Dostoievski — el cel dintâi.

Inobilarea sensaţionalului, sau mai degrabă ridicarea lui la rangul care i se cuvine a încercat-o cu iscusinţă André Gide, cu ocazia publicării romanului „Les faux monnayeurs". In romanul acesta în care se găsesc aplicate toate procedeele literare, sensaţionalul este întrebuinţat cu meşteşug şi e pe primul plan. Mai interesant este că în comentariile pe care le aduce romanului sub titlul de „Journal des Faux Monnayeurs", Gide probează că cele mai *sensaţionale* fapte din roman i-au fost inspirate de întâmplări reale, citate în ziare, întâmplări care disimulate în câteva rânduri de reportaj, nu sunt luate în seamă de cititorul cotidian. Deabia desprinse din angrenajul vieţii banale care le acopere, întâmplările sensaţionale devin sensaţionale. Gide s'a amuzat chiar o bucată de vreme să ofere lunar în „Nouvelle Revue Francaise" sub titlul ipocrit de „Faits divers" o serie de asemenea întâmplări. Literatura sensaţională îi datoreşte recunoştinţă.

Dozat cu pricepere sensaţionalul este întotdeauna un element preţios. Abuzul lui este o greşeală. Absenţa lui, fără a fi o greşeală, este regretabilă aproape întotdeauna.

AL. A. PHILIPPIDE

INSEMNĂRI

Poeţii modernişti şi poşetele damelor

Mărturisesc că am citit cu o grea îngrijorare ultimul număr al revistei de avantgardă... Cuprinşi de un acces de exagerată sinceritate, poeţii modernişti destăinuiesc fapte care ar putea să le pricinuiască reale neplăceri...

Poetul jak spintecătorul (cu *j* mic şi *s* mic, fiindcă poeţii modernişti se iscălesc cu literă mică, scriu începutul versurilor cu literă mică, într'un cuvânt fac totul cu literă mică!) îi spune iubitei:

dă-mi gura ta şi şoldul şi plosca cu absint;
dă-mi poşeta ta şi ceasul ascunse sub saltea...

Dacă este, la urma-urmii, de înţeles să bei absintul din ploscă — bine că nu-l cere din vase mai bizare! — este, oricum, ciudat să ceri în gura mare şi în versuri,— fie chiar în versuri moderniste! — poşeta şi ceasul, pe care femeea a avut prudenţa să le ascundă sub saltea!

Poetul cu pricina intitulează poema *Erotică.* Noi ştiam că-i zice altfel...

E drept că, după ce-i cere „*plosca cu*" absint, poşeta şi ceasul „*ascunse sub saltea*", poetul îi oferă iubitei contravaloarea acestor neplăceri sentimentale:

şi vino să te pup cu un dinte mai canin...

Un ceas şi o poşetă pentru un pupat — chiar cu un dinte „*mai canin*" — cam scump!

Prozatorul saşa pană (prozatorii modernişti îşi scriu numele şi pronumele cu literă mică, aşa cum se scriu substantivele comune: nume de animale şi de lucruri!) prozatorul saşa pană e mai discret: nu spune totul, până la capăt, ci se opreşte la jumătatea destăinuirii.

Povestind o întâlnire cu Tania Ştefanovna, d. saşa pană spune:

„*La plecare îi citesc lista obiectelor cari o însoţesc în poşetă. (Le uită cotidian. Dece UIŢI!)*
khol — să-i desăvârşească misterul ochilor
rouge Gallet — accentuează circomflexul gurei senzuale
pieptene, spelci (poartă părul independent de foarfece)
dreptunghiul oglinzii, batiste cât foaia calendarului, imprimate cubist şi parfumate discret".

D-ra Tania Ştefanovna, — dacă are gustul fistichiu de a-şi sufla nasul în „*batiste imprimate cubist*" — este, în schimb o femee foarte prudentă; înainte de-a veni la întâlnire face „*lista obiectelor care o însoţesc în poşetă...*" Iar prozatorul modernist, scotocind în poşetă, găseşte lista buclucaşă.

Semnatarul poemei este, cum vă spusei, d. pană...

... Pană de gâscă sau pană de somn? Nu vrea să ne lămurească.

Un alt poet descrie *Balul coraliilor,* la care participă balenele şi

peştii fosforescenţi ca afişe luminoase.

Pe când un prozator mai sincer încă în mărturisirile lui, spune:

„*Clipele nopţilor mele erau preţuite în valută forte...*"

Foarte practic, numai că nu se spune în public!

Titlul publicaţiei ar putea justifica, într'o oarecare măsură, asemenea deprinderi. Numai că, dacă vor continua cu asemenea destăinuiri bravii poeţi şi prozatori de avantgardă riscă să aibă neplăceri nu din partea criticei literare, ci din partea poliţiei de moravuri...

Alte curiozităţi

Un al treilea prozator tot din rândurile bravilor avantgardişti — spune:

„*Căutam culoarea pe care ochii s'o sărute. Târziu, mult dupăce butoaiele cu omenescul etern se răsturnaseră spre abator, o am găsit în fundul unei curţi. Ochii-mi sărutară lumina*".

... Din ce în ce mai grav!

Altul declară că:

„*In nasul unei femei, ca şi într'un pahar cu vin, poţi să descoperi calea lactee şi toate sistemele cosmice*".

... Se mai pot găsi şi alte lucruri în nasul unei femei, ca şi — de altfel — în nasul unui bărbat...

Un al treilea, versifică:

steaua cade — umbra şade
steaua sună — umbra brună

Bine că se opreşte aci! Cu sistemul acesta ar putea să continue:

calul fuge — vaca rage
Cocoşul cântă — gâsca sâsâe

... Şi tot aşa, la infinit!

Fiindcă poezia modernistă are un mare avantaj: e inepuizabilă...

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Creola poetului

Leconte de Lisle, se ştie, a fost totdeauna obsedat de imaginea tinerei creole pe care, într'o Duminică din 1836 la Saint-Paul (insula Bourbon), a văzut-o sub copacii seculari, scoborând către biserică. La 1858, poetul scrie o poemă strălucitoare şi totuşi melancolică în care cântă pudic frumuseţea ei, pierită prea curând:

Tu reposes parmi les morts qui me sont chers
O charme de mes premiers rêves!

De nenumărate ori şi în versurile lui cele mai bune, a evocat fantoma acelei caste zeităţi, îmbrăcată în muselină; dar nicăeri şi niciodată, nici amicilor celor mai buni, nu le-a destăinuit numele ei. Criticii n'au încercat să facă publică tăcerea inimei poetului în care se ascundea o amintire. Au arătat numai că fata se numea domnişoara de Lanux şi era vara tânărului Charles Leconte de Lisle. La aceiaşi concluzie se opreşte şi Edmond Estève în studiul plin de erudiţie şi analize pătrunzătoare pe care l-a închinat poetului **Poemelor tragice.**

In **Revista de istorie literară** d. Hippolyte Foncque, un descendent prin alianţă al poetului, ridică şi el, cu toată pietatea, vălurile care acoperă lectica; pe covorul de manila şi perinele de broderii se iveşte culcată o fecioară pură şi încântătoare, care desigur, nu-şi da seama de influenţa ei asupra tânărului poet. Se numia într'adevăr domnişoara de Lanux şi era vara lui Leconte de Lisle. Genealogia pe care o stabileşte d. Foncque este indiscutabilă. Era fata unui unchi al doamnei Leconte de Lisle; se născuse la 9 April 1821 şi se numea Marie-Elixenne.

Când s'au cunoscut mai de-aproape Elixenne avea cincisprezece ani iar Charles optsprezece. Fata moare la 3 Ianuar 1840, în vârstă de optsprezece ani. Toate versurile tinereşti şi nepublicate ale poetului sunt pline de amintirea întâilor lui simţiminte de iubire.

După plecarea poetului, Elixenne de Lanux se mărită la 16 April 1839 cu Pierre Baillif, un tânăr de 23 de ani, foarte cunoscut şi preţuit de familia fetei. Soţia moare după 9 luni.

Dar amintirea iubirii lui dintâi, Charles Leconte de Lisle a păstrat-o toată viaţa: era şi amintirea întâilor lui emoţii lirice. Poetul a mărturisit mai târziu doamnei Jean Dornis că „poezia s'a ivit în sufletul lui la vârsta de 18 ani, mulţumită acelor dorinţi vagi şi timidităţi delicioase" iar Henri de Regnier a povestit odinioară în **Revue de France** cum, înainte de a muri, de faţă fiind numai doamna Jean Dornis, poetul a citit din **Poemele tragice,** strofele care încep cu **Si l'aurore...** închinat moartei din insula Bourbon apoi „Charles şi-a lăsat capul în piept şi a plâns în tăcere"...

A. Steuerman-Rodion

Un grup de admiratori au avut gândul pios de-a retipări unele din cele mai vechi volume ale regretatului poet şi publicist A. Steuerman-Rodion, a cărui tragică retragere din viaţă a însemnat — acum atâţia ani — un gol adânc în literatura zilei.

Poet duios, Rodion a fost unul din cei mai buni traducători ai duioaselor cântece ale lui Heine, — suflet sensibil care vibra în faţa tuturor aspectelor vieţii, Rodion a închis în strofe simple şi limpezi şi în „impresii" de gazetă multe gânduri frumoase şi multe din durerile vieţii.

Sunt în acest volum versuri şi proză — toate cu prilejul unei toamne la Paris. In vers, ca şi în proză Rodion dă glas aceleiaşi sensibilităţi fine, care se bucură în veselia marilor bulevarde, care se întristează în singurătatea unui parc pălit de toamnă, care râde cu o midinetă voioasă şi plânge cu un uvrier necăjit.

Insemnăm aci, apariţia acestei cărţi. Vom reveni asupră-i cu toată temeinicia. — *T. B.*

O licitaţie artistică

Marea actriţă, doamna Cecile Sorel şi-a scos la licitaţie toate obiectele de artă din locuinţa ei, cu scopul de a-şi împodobi vila din Sud cu opere de-ale artiştilor moderni. Această vânzare a fost un adevărat eveniment artistic. Vânzarea a ţinut două zile. Au intrat întâi persoanele cărora actriţa le dăduse bilete de intrare; dar numărul lor era atât de mare, încât restul publicului de-abia a mai avut loc. Serviciul de pază a avut mult de lucru. In tot timpul licitaţiei, aglomeraţia a crescut—dacă mai era cu putinţă. Toate scările, toate balcoanele, toate etajele erau înţesate de lume. La masa de expertiză erau cunoscuţii specialişti Mannheimm şi Lasquin.

S'au vândut două candelabre din vremea lui Ludovic XIV, cu 78.000 de franci. După câteva bronzuri, pendule şi lustre s'au vândut fotoliile, toate remarcabile. O canapea din timpul regenţei, s'a vândut cu 100.000 franci. Şase scaune mari dela începutul domniei lui Ludovic XV, s'au licitat cu 180.000 franci şi s'au vândut cu 230.000 franci. Contele de Grammont a dat 145.000 franci pe o canapea mare Ludovic XV, iar d. Lasquin a plătit cu 202.500 franci un biurou din aceiaşi epocă.

Faimosul pat al doamnei Dubarry, s'a vândut cu 211.000 franci. Un paravan în lac de China, s'a vândut cu 202.000 franci deşi licitaţia începuse dela 60.000 franci.

Totalul vânzării s'a ridicat la suma de 4 milioane jum. franci, adică vreo 30 de milioane lei.

Se spune că doamna Cecile Sorel se desparte fără părere de rău de obiectele care au împrejmuit-o şi care au venit în celebrul ei salon de pe cheiul Voltaire, odată cu gloria. Marea actriţă a retras totuşi, înainte de licitaţie, câteva din obiectele de artă, favorite, care desigur — faianţe de Persia, cutii de lac, marochinării — se vor armoniza destul de bine cu interiorul cel mai modern. — **A.**

Un oraş fermecat

O scriitoare engleză destul de populară — E. Hull — a adunat în cartea-i publicată recent sub titlul „Viaţa de tabără în Sahara", impresii din călătoria făcută prin localităţile puţin cunoscute ale Africei de Nord.

Vizitând vechiul oraş Hadjiera, în urma invitaţiei primite dela Kaid Mahomet-Seghir, doamna Hull n'a găsit acolo decât opt preoţi rămaşi într'un templu situat în centrul acestui oraş despopulat.

Casele au rămas întregi şi fiecare curte are înfăţişarea unui târguşor în miniatură: atâtea atenanse, clădiri, „aripi" şi grădini încap în aceste curţi.

Castelul Kaidului construit în stil oriental, se distinge printr'o arhitectură splendidă şi o tehnică ireproşabilă. El se află la 1 chilometru de oraş şi îndărătul lui locuitorii Hadjierei părăsite îşi clădesc case nouă, mult mai modeste.

Kaidul e un om civilizat, inteligent, decorat cu Legiunea de Onoare, neobosit în opera lui culturală şi cu vederi înaintate. Se bucură de adoraţia poporului care e calm şi parcă tăinueşte ceva.

Odinioară, Hadjiera fusese cel mai bine întărit oraş al Africei de Nord, servind ca punct principal de apărare împotriva invaziei nomazilor. A suferit numeroase asedii însă n'a fost niciodată luat de duşmani. Zidurile Hadjierei sunt inexpugnabile.

Astăzi, Hadjiera e moartă. De ce? — Fiindcă vastitatea curţilor şi caselor ei ar fi creiat în sufletul populaţiei un mare gol şi o mare teamă mistică... Astfel i s'a răspuns scriitoarei Hull, când a pus notabililor localnici câteva întrebări.

Dar răspunsul acesta s'a părut scriitoarei insuficient: Un trib fanatic musulman să-şi părăsească casele natale atât de spaţioase şi bogate şi să se mute în case nouă, modeste, numai din cauza golului simţit la Hadjiera?

Enigma s'a deslegat totuşi, când doamna Hull s'a împrietenit cu femeile din Hadjiera. Nici Kaidul şi nici un alt localnic nu mai îndrăzneşte să pătrundă sau să rămână după apusul soarelui în acest oraş. Locuitorii l-au părăsit, fiindcă oridecâteori treceau pe stradă, erau bombardaţi cu pietre din toate direcţiile, până şi ziua.

Cercetările n'au dus la descoperirea cauzei acestui fenomen. Pare că pietrele erau aruncate de umbrele morţilor localnici şi de asediatorii care s'au luptat pentru acest oraş de sute şi mii de ori în cursul veacurilor trecute. Pietrele nu ucid şi nici nu se găsesc apoi jos, în stradă. Preoţii din templu sunt foarte bătrâni şi nicăeri în oraş nu s'a putut da de urma vre-unor fiinţe vii care să fi putut produce asemenea ploaie de pietre.

Oraşul acesta e fermecat, — i s'a spus, hotărît, doamnei Hull, la urma urmei. Din restul lumii musulmane, din Bagdad, Cairo, Maroc şi Mecca, au venit pe aci sfinţi şi savanţi curioşi pentru a se supune loviturilor misterioase sub ploaia de piatră dela Hadjiera. Insuşi Kaid nu mai încearcă să se convingă dacă misterul mai dăinueşte: el a fost într'o zi atacat cu pietre, a căzut leşinat, şi de atunci nu mai pătrunde în oraşul fermecat.

Câteva caravane mari, îndrăzneţe, trecând prin străzile Hadjierei ziua, au fost nevoite să fugă de acolo. Aceleaşi fenomene s'au întâmplat cu mai mulţi exploratori veniţi din Europa.

Cartea scriitoarei Hull e pur raţionalistă. Englezoica aceasta nu înclină spre misticism; dar, aflând adevărul asupra oraşului fermecat, n'a încercat să se convingă personal de existenţa acestui inexplicabil fenomen.

CĂRŢI INSTRUCTIVE ŞI MORALE

PENTRU COPII ŞI TINERET
(Ediţiuni ilustrate)

Batzaria N. Copilul crescut în peşteră	Lei	50.—
Burnet H. Bunul Lord	„	40.—
Ciorănescu I. Prichindel (versuri)	„	50.—
Dragoş A. Povestea minunată a unui şoarice	„	40.—
Eftimiu Victor. Basme de Crăciun	„	50.—
„ „ Povestea minunată	„	50.—
„ „ Băiatul cel perdut	„	20.—
„ „ Făt frumos din lacrimi	„	20.—
„ „ Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte	„	20.—
„ „ Pădurea Ursitorilor	„	20.—
„ „ Katalina	„	20.—
„ „ Şarpele fermecat	„	20.—
„ „ Minunea Sfântului Ilie	„	20.—
„ „ Păţania Călugărului Gherasim	„	20.—
„ „ Alina-Linda	„	20.—
„ „ Ionică Prostul	„	20.—
„ „ Trei Ingeri	„	20.—
„ „ Un bob de grâu	„	20.—
„ „ Strâmbă-lemne şi sfarâmă-pietre	„	20.—
„ „ Omul şi Dracul	„	20.—
„ „ Vestitorii	„	20.—
Farago Elena. Ziarul unui motan	„	40.—
„ „ Intr'un cuib de rândunică	„	30.—
Gabrielescu Alice. Poveşti cu haz şi cu tâlc	„	80.—
Hilt V. Lecturi Geografice-Asia	„	40.—
Marian. Zâna Lacului	„	50.—
Miller-Verghi Marg. Sanda, Anca şi Mihai.	„	40.—
Moş Gheorghe Sfătosu. Flori şi Fluturi (versuri)	„	25.—
Pas Ion. Găina cea moţată	„	50.—
Pas Sarina Cassvan. In ţara trântorilor	„	35.—
Popescu-Lumină. Domniţa Galini	„	75.—
Pora N. Din lumea lor	„	60.—
Rovenţa I. Sufletul Copiilor (versuri)	„	50.—
Speranţa Th. Din lumea lui spulberă vânt	„	50.—

Biblioteca Roză

Segur Contesa. Nenorocirile Sofiei	„	50.—
„ „ După ploaie, vreme bună	„	60.—
„ „ In vacanţă	„	70.—
„ „ Fetiţele cele bune	„	50.—
„ „ Copii cuminţi	„	50.—
„ „ Micul Francisc	„	50.—
„ „ Ionel şi Ionică	„	80.—
„ „ Cei doi prostuţi	„	80.—
„ „ Spovedania unui măgăruş	„	75.—

Se pot procura dela toate librăriile din Capitală şi provincie, precum şi de la editura „*Ancora*" S. Benvenisti & Co., Bucureşti, Strada Emigratului No. 4—6.

Opriţi-vă la orice chioşc sau debit de ziare şi CEREŢI

REALITATEA
ilustrată

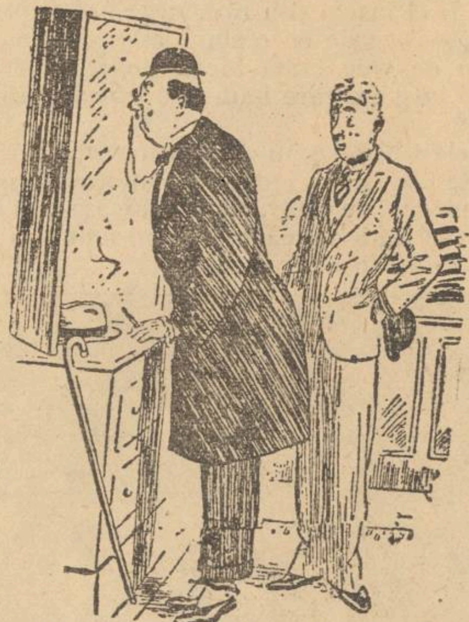
număr special de Anul Nou
24 pagini ilustrate în culori — 8 lei

Vanitate



— Ascultă, dragă, gazeta vorbeşte despre mine. Anunţă că au fost 15.743.987 de călători în tramvai: am fost şi eu printre aceştia.

Moda



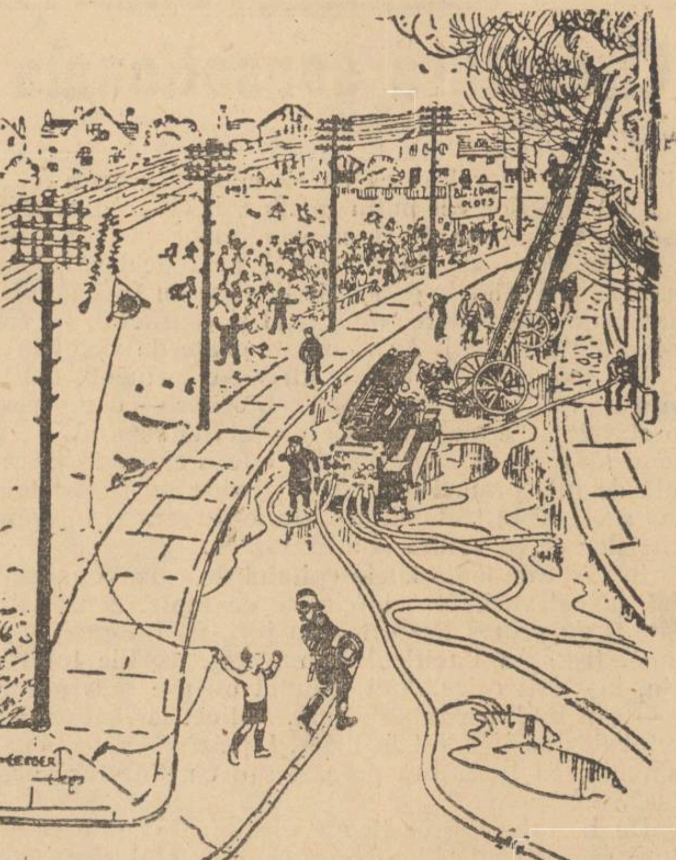
Clientul. — Nu... Daţi-mi o pălărie mai mică. Asta-i prea mare: parcă-i pentru copilul meu...

Vrâsta



— Când aţi întrebat-o — desigur nu v'a spus vrîsta adevărată...
— Cred că da... mi-a spus că-s rău crescut.

Incendiu



Copilul. — N'ai, domnule, un minut liber... să-mi desprinzi coada zmeului?

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALA SIBIU